

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ASRÎ DÎVÂNI
(İNCELEME-METİN)

HAZIRLAYAN
Hülya BÜYÜKARSLAN

DANIŞMAN
Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN

MANİSA 2015

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 03/09/2015 tarih ve 22/10 sayılı toplantısında jürimiz tarafından Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 23. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hüllya BÜYÜKARSLAN'ın "*Asri Divanı: İnceleme-Metin*" Konulu tezi incelenmiş ve aday 14/09/2015 tarihinde saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın tez konusu değiştirilir veya adayın isteği halinde tezsiz yüksek lisans programına geçişi sağlanır.

BAŞKAN

Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Yasemin ERTEK MORKOÇ

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ömer İNCE

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Asrî Dîvânı (İnceleme-Metin) adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15.08.2015

Hülya BÜYÜKARSLAN

ÖZET

ASRÎ DÎVÂNÎ (İNCELEME-METİN)

Ahmet Cemil Miroğlu, 20. yüzyılda yaşamış diplomat bir şairdir. Klasik Türk edebiyatının çıkış noktası kabul edilen İran ile Rusya, Belgrad, Sudan, Suriye gibi ülkelerde uzun yıllar bürokratlık yapmıştır. İran'da yaşadığı dönemde klasik şiir tarzıyla 'Asrî' mahlasını kullanarak bir divan oluşturmuştur.

Milli Kütüphane'de ulaşabildiğimiz Asrî Dîvânî'nin şimdiki tespitlerimize göre aynı kütüphanede bildiğimiz 6 defteri daha mevcuttur. Çalışmamızın konusunu oluşturan divan, bütün defterler arasında en hacimlidir. 137 varaktan oluşmuş mürettep olmayan divanda, çoğunluğu gazel olmak üzere, terkîb-i bend, mesnevî, tahmîs, terbî, tesdîs, tesbî', muhammes, murabba, rubâ'î, kıt'a, koşma ve müfred gibi nazım şekilleriyle yazılmış manzumeler yer almaktadır.

Asrî Dîvânî, Klasik Türk şiirinin değişerek 20. yüzyılda hâlâ yaşadığını gösteren bir belge niteliğindedir. Eserin Klasik Türk şiirinin önceki yüzyıllara nazaran gücünü kaybettiği bir dönemde yazılmış olması ve tanınmaması dikkate değerdir.

Anahtar kelimeler: Asrî, divan, İran, şiir, 20. yüzyıl.

ABSTRACT

DIWAN OF ASRİ (EXAMINATION-TEXT)

Ahmet Cemil Miroğlu is a diplomat poet who lived in the 20th century. He has worked as bureaucrat in Iran where we accept the starting point of Classical Turk literature, Russia, Beograd, Sudan, and Syria for many years. During his lifetime in Iran, he has wrote a diwan using the classical style of poetry and with the 'Asri' appellation.

We can reach the 'Asri Diwan' in Ankara National Library that has 6 registers of diwan according to our current detections. Diwan is the most voluminous that constiting our work of all registers. In this collected poems consisting of 137 foils which form our subject of work, take place verse images like composition terkeb-i bend, mesnevi, tahmis, terbi, tesdis, tesbi, muhammes, murabba, rubai, kit'a, koşma and lots of gazels.

Diwan of Asri is a document showing that Classical Turkish Poetry still live in 20th century by changing. It seems important that work was written in a period of Classical Turkish poem which lost its effect according to previous years and diwan's lack of knowledge.

Keywords: Asri, diwan, Iran, poetry, 20th century.

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatı tarihi ile Osmanlı Devleti'nin siyasî tarihi arasında paralelliğin olduğu bilinen bir gerçektir. Tıpkı Osmanlı Devleti gibi Klasik Türk edebiyatı da, 13. yüzyılda başlayarak mevcudiyetini 19. yüzyılın sonlarına kadar devam ettirmiştir. Bu edebiyat, en parlak dönemini 16.-17.-18. yüzyıllar arasında yaşamıştır. Nitekim, bu yüzyıllarda Fuzûlî, Bâkî, Nâbî, Nef'î, Nedîm, Şeyh Gâlip gibi zirve şairler yetişmiştir. Ancak, 19. yüzyıla gelindiğinde Divan şiirinin eski gücünü yitirdiği görülür. Osman Horata'nın "Klasik Sonrası Dönem" olarak adlandırdığı 19. yüzyılda Klasik şiiri devam ettiren şairler, muhteva değişse de şekil bakımından divan şiirine bağlı kalmak suretiyle şiir yazmışlardır.

20. yüzyıla baktığımızda ise, divan şiiri yazma geleneğini hâlâ sürdüren bazı şairlerle karşılaşmaktayız. Bunlar Yozgatlı Hüznî (1879-1936), Abdülbâkî Baykara Dede (1883-1935), Burhân-ı Belhî (1849-?), Siverekli İbrahim Re'fet (1875-1938), Muhammed Esad Erbilî (1847-1931), Hâmî-i Maraşî, İbrahim Halil Soğukoğlu (1901-1952) gibi isimlerdir. 20. yüzyılda geleneği devam ettiren bu şairlerden biri de Ahmet Cemil Miroğlu'dur.

Hazırlanan bu çalışma esas itibariyle şairin hayatı, eserleri, edebî kişiliği ile dîvânı ve dîvânının incelenmesini ihtiva eden üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın Giriş bölümünde, 20. yüzyılda Klasik Türk şiirinin genel durumu özetlendikten sonra, Birinci bölümde, Asrî'nin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği kaynak eserlerden ve şairin dîvânından faydalanılarak aktarılmaya çalışılmıştır. Daha sonra nazireler ışığında şairin etkilendiği edebî şahsiyetler yine divanından örnekler verilerek değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde Asrî'nin şiirleri şekil, muhteva, dil ve üslûp özellikleri olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmıştır. Burada şiirler nazım şekillerine göre sınıflandırılmış; mesnevîler, gazeller, musammatlar, rubâ'iler ve kıt'alar, ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Şiirlerin muhtevası "Dinî ve Tasavvufî Unsurlar, Tarihî ve Efsanevî Şahsiyetler, Coğrafi Unsurlar, Sosyal Hayat ve Eleştiri" başlıkları altında örneklerle incelenmiştir. Şiirlerde kullanılan vezin, kafiye ve redif üzerinde de durulmuştur.

Üçüncü ve son bölümde, şairin eseri olan divanının tavsifi yapılmış, transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Çalışmam esnasında bilgi, teşvik ve önerileriyle bana daima yol gösteren, karşılaştığım sorunların çözümünde her zaman yardımlarını gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN'a, Asrî'nin hayatı hakkında gerekli kaynakların temininde yardımlarına başvurduğum şairin torunu Ahmet Cemil Miroğlu Beyefendi'ye ve manevi desteklerini üzerimden hiç eksiltmeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Hülya BÜYÜKARSLAN
MANİSA, 2015

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖN SÖZ.....	IV
KISALTMALAR.....	IX

GİRİŞ

20. Yüzyılda Divan Şiirine Yaklaşımlar.....	1
---	---

BİRİNCİ BÖLÜM

ASRÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ ve EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1. Asrî'nin Hayatı.....	7
1.2. Asrî'nin Eserleri.....	10
1.2.1. Hece Vezniyle Yazılmış Şiirleri.....	10
1.2.2. Tiyatro Eserleri.....	11
1.2.3. Aruz Vezniyle Yazılmış Şiirleri.....	12
1.2.4. Yayınlanmamış Eserleri.....	13
1.3. Asrî'nin Edebî Kişiliği.....	14
1.4. Asrî'nin Nazîreleri.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

ASRÎ DÎVÂNİ'NİN İNCELENMESİ

2.1. Şekil özellikleri.....	21
2.1.1. Nazım Şekilleri.....	21
2.1.1.1. Mesnevîler.....	21
2.1.1.2. Gazeller.....	21
2.1.1.3. Musammatlar.....	22
2.1.1.4. Kıt'alar ve Rubâ'îler.....	23
2.1.1.5. Müfredler.....	23
2.1.2. Vezin.....	23
2.1.3. Kafiye ve Redif.....	25
2.2. Dil ve Üslûp Özellikleri.....	28
2.3. Muhtevâ Özellikleri.....	33
2.3.1. Din ve Tasavvuf.....	33
2.3.2. Tarihî ve Efsanevî Unsurlar.....	39
2.3.3. Coğrafi Unsurlar.....	43

2.3.4. Sosyal Hayat ve Eleştiri.....	45
--------------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASRÎ DÎVÂNÎ'NİN METNİ

3.1. Asrî Dîvânî'nin Tavsîfi.....	48
3.2. Metin Hazırlanmasında İzlenen Yol.....	51
3.3. Transkripsiyon Alfabesi.....	53
3.4. Transkripsiyonlu Dîvân Metni.....	54
Mukaddime.....	54
Kıt' a-ı İftitahiyye.....	58
Terkîb-i Bend.....	58
Pend-nâme.....	62
Tahmîsler.....	69
Terbî.....	114
Terdîs.....	116
Tesbî'.....	118
Muhammesler.....	121
Murabba'.....	123
Gazeliyyât.....	127
Kıt'alar.....	325
Rubâ'îler.....	327
Müfredler.....	336
Kıt'a-ı İhtitamiyye.....	337
SONUÇ.....	338
KAYNAKÇA.....	340
EKLER.....	344
EK: 1 (Koşmalar).....	344
EK: 2 (Divanda Yer Alan Farsça Şiirler).....	349
EK: 3 (Ahmet Cemil Miroğlu'nun Fotoğrafları).....	361
EK: 4 (Asrî Dîvânî'ndan Örnek Sayfalar).....	364

KISALTMALAR

adı geçen yazma	: agy.
Bâkî dîvânı	: BD
Dîvân	: D
Fuzûlî dîvânı	: FD
gazel	: G
hazırlayan	: Haz.
Hazret-i	: Hz.
Hayâlî dîvânı	: HD
kıt'a	: K
mesnevî	: Ms
muhammes	: Mh
murabba	: Mr
Nâbî dîvânı	: ND
Nâ'ilî dîvânı	: NAD
Nedîm dîvânı	: NED
sayfa	: s.
terkîb-i bend	: TB
tahmîs	: Th
tesbî'	: Tb
tesdîs	: Ts
terbî	: Tr
pend-nâme	: Pn
rubâ'î	: R
Şeyh Gâlip dîvânı	: ŞGD
varak	: vr
Yahya dîvânı	: YD

GİRİŞ

20. YÜZYILDA DİVAN ŞİİRİNE YAKLAŞIMLAR

Sönmez seher-i haşre kadar şî'r-i kadîm
Bir meş'aledir devredilir elden ele
Yahyâ Kemâl

Edebiyat tarihçileri, Divan edebiyatının Anadolu'da ilk örneklerini verdiği 13. yüzyıldan itibaren bünyesinde istikametini değiştirecek ciddi sarsıntı ve değişimler yaşamadan 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar varlığını sürdürdüğünü kabul ederler. Başlangıçta *dil bakımından aralarında hiçbir yakınlık bulunmayan, zaman itibarıyla aynı çağ içinde muayyen fasılalarla teşekkül etmiş iki edebiyatın, Arap ve Fars edebiyatlarının kuvvetli tesirleri altında müşterek medeniyetin son yaratıcı halkası olarak teşekkül eden*¹ bu edebiyat geleneği zaman geçtikçe, kendi çizgisini bulmuştur. Bu gelenek çerçevesinde yüzyıllar boyunca manzum ve mensur olarak birçok eser kaleme alınmıştır. Köklü bir şiir geleneği olan Türkçe, böylelikle her yüzyılda mecrasına yeni ürünler katarak bir sonraki asra bu kültürel mirası devretmiştir.²

16. yüzyılda Fuzûlî, Bâkî gibi şairler yetiştirerek zirve dönemini yaşayan Divan edebiyatı 17. yüzyılda da ortaya konulan çok sayıda divanlar ve mesnevilerle varlığını sürdürmüştür. 18. yüzyıla gelindiğinde Divan edebiyatının bir duraklama devri yaşadığı söylenebilir. Her ne kadar bu yüzyıl kaynaklarda "*şiir ve şair asrı*" olarak kabul edilmişse de bunlar arasında nazımlıktan şairliğe çıkabilenlerin sayısı fazla değildir.³

Zamanla gücünü ve tesirini yitirmeye başlayan bu edebiyat 19. yüzyılda da birçok temsilci yetiştirmiştir. Bu dönemin eski ve yeninin iç içe bir geçiş devri olduğu görülür. Bu devirde kaleme alınan eserler eski gelenekten tamamiyle kopmamış; özellikle şiirde eski ve yeni arasında önemli bir fark kalmamıştır. Tanzimât Edebiyatıyla (1860-1896) birlikte Batı

¹ A.Hamdi Tanpınar, **XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s. 19.

² Muhsin Macit, "Divan Edebiyatı Tartışmaları ve Gelenekten Faydalanma", **Türk Edebiyatı Tarihi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, Cilt 4, s.157

³ Osman Horata, "Tarihi, Sosyo-kültürel Bağlam", **Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 2006, Cilt II, s. 449.

etkisinde yeni biçimler ve konular denemeye başlayan Tanzimat sanatçıları, Yeni Türk şiirini kurmak için Dîvân şiirini yıkmak gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu nedenle, çeşitli şekillerde Divan şiirini tenkit etmişler, böylelikle eskinin yıkılıp yeninin inşa edilmesi yoluna gitmişlerdir. Ancak Tanzimat dönemi sanatçıları zemini çok sağlam olan bu şiiri ne tam olarak yıkabilmişler, ne de tam anlamıyla Divan şiirinden kopuk bir şiir ortaya koyabilmişlerdir. Bu sebeple edebiyatımızın bu devresinde düalizm (ikilik) hâkim olmuştur. Bu dönemde arayışların peşinde olan Türk şairi, Divan şiirinin etkisinden de bir türlü kurtulamamıştır.

Yüzyıllar süren bu edebî anlayışın ve onun pek çok kuralının Batı uygarlığı etkisi altında doğan ve şekillenmeye başlayan edebiyatta da canlılığını ve etkisini sürdürdüğü bilinmektedir. Hem muhteva hem de şekil yönünden Divan şiirine bağlı kalarak bu edebiyatı devam ettirenlerin sayısı hiç de az değildir. 20. yüzyılda geleneği devam ettiren bu isimler arasında Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz, Sezâî Karakoç, İsmet Özel, Murathan Mungan, Hüsrev Hatemi, Atilla İlhan, Asaf Halet Çelebi gibi şairler sıralanabilir. Bu şairlerden bazılarının kitaplarına Divan edebiyatına ait kavramları isim olarak vermesi dikkate değerdir. Behçet Necatigil'in *Divançe'si*, Turgut Uyar'ın *Divan'ı*, Sezâî Karakoç'un *Leyla ile Mecnun'u*, Nazım Hikmet'in *Rubailer'i*, İsmet Özel'in *Bir Yusuf Masalı* isimli kitabı, Atilla İlhan'ın *Tutuklu'nun Günlüğü*'ndeki *Bulut Günleridir* başlıklı şiiri, Murathan Mungan'ın *Osmanlı'ya Dair Hikayat* adlı kitabı gibi eserler, 20. yüzyılda gelenekten faydalanma çabalarını göstermektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısından başlamak üzere günümüze değin, Divan şiirinin mevcudiyeti ve bu gelenekten faydalanıp faydalanılamayacağı hususunda pek çok tartışma cereyan etmiştir. 20. yüzyıl şairleri bu geleneğin devam edip etmemesi konusunda kesin bir karara varmamış olmakla beraber, bu konuya olumlu bakanlar, olumsuz bakanlar ve gel-git yaşayıp muğlakta kalanlar olarak üç gruba ayrılmışlardır.

Konuya olumsuz bakanların başında, Divan şiirine ilk tepkiyi gösteren Namık Kemal gelir. Namık Kemal, bu şiirin gerçeğe ve doğaya yabancı kalmasını, çetrefil dilini ve anlatımını eleştirmiştir.

Bir diğer Tanzimat aydınımız Ziya Paşa ise aynı fikirleri devam ettirir. "Şiir ve İnşâ" (1868) adlı makalesinde Necâtî, Bâkî, Nef'î vb.gibi şâirlerin

*divanlarında gördüğümüz nazım şekillerinin hiçbirinin Osmanlı şiiri olmadığını, çünkü şâirlerimizin Arap ve Acem şâirlerini taklit etmeyi marifet saydıklarını ve melez bir şiir oluşturduklarını belirtir.*⁴

Divan Edebiyatı Beyanındadır kitabıyla bu şiiri kıyasıya eleştiren diğer bir isim de Abdülbaki Gölpınarlı'dır. Gölpınarlı, divan şiirinin hayal ikliminde yalnız gezenlerin arkasından kimsenin gelmeyeceğini söylemiştir.⁵

Divan şiirini “öz bakımından yapay, durağan ve gerçek yaşamdan uzak bir şiir” olarak gören Edip Cansever, yüzyıllar süren bu edebiyatın şiirlerinden bir tek Osmanlı insanı profilini bile çıkaramayacaklarını dile getirerek Divan şiirini eleştirmiştir. Kimi şairlerin Divan şiirinin biçim özelliklerinden yararlandığını ama biçimi aşan bir öz yaklaşımının olmadığını söylemiştir.⁶

Son zamanların en keskin eleştirisi 80'li yıllarda Özdemir İnce'den gelmiştir. Özdemir İnce'ye göre çağdaş şiirimizin geleneğini Divan ya da Halk şiirine, nostaljik anlamda değil, bilimsel estetiğin kabul ettiği anlamda bağlamamıza olanak yoktur.⁷

20. yüzyılda Divan şiirinin varlığı hususunda ve gelenekten faydalanma konusunda olumlu eleştiriler yapan şairler pek çoktur. Gelenekten faydalanmayı olumlu bulan Konur Ertop, bugünün şairinin de Divan şiirindeki biçim özelliklerinden faydalanabileceğini, ancak bunun için geçmişi ve Divan şiirini daha yakından tanıyıp kavramak gerektiğini belirtmiştir.⁸ Bu noktada Cevdet Kudret Aksal da yüzyılı aşkın bir süreden beri divan şiiri geleneğinden kopulduğunu o geleneğe yeniden dönmenin imkanı olmadığını fakat yine de divan şiirine uzaktan bir merhaba denilebileceğini söylemiştir. Aksal'a göre; Tanzimattan bu yana eleştirilen divan şiirinin “ sözcükleri seçme, yerli yerine oturtma, birbirleriyle ilişkilerini göz önünde bulundurma, onlarla güzel biçimler yaratma, öze biçimi birbiriyle kaynaştırma” gibi iyi yönleri görülmelidir.⁹

⁴ Yasemin Ertek Morkoç, “Tanzimattan Cumhuriyete Divan Edebiyatına Yaklaşımlar”, **Yenises**, Şubat 2004, s. 16-17.

⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, **Divan Edebiyatı Beyanındadır**, Marmara Kitabevi, İstanbul 1945, s. 12.

⁶ Edip Cansever, “Gerçek Yaşamdan Uzak Bir Şiirdir”, **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982, s. 79.

⁷ Tunca Kortantamer, “Türk Edebiyatında ‘Gelenek ve Modernlik’ Tartışmaları Üzerine”, **Eski Türk Edebiyatı-Makaleler**, Ankara 2004, s. 100-113.

⁸ Konur Ertop, “Divan Şiiri Bugünün Ozanına Ne verebilir?”, **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982, s. 71.

⁹ Cevdet Kudret, “Divan Şiirine Uzaktan Merhaba”, **Türk Dili**, Sayı 290, Kasım 1975, s. 650-660.

Divan şiirini soyut olmakla eleştirenlerin karşısında Atilla İlhan, “ Divan şiiri, her ne kadar soyut bir güzelleme gibi görülürse de, imgeleriyle son derece somut ve vurucudur” diyerek bu eleştiriye karşı çıkmıştır. Şair bu yüzyılda şiir okuma keyfinin unutulduğuna vurgu yaparak, Divan şiirine layık olduğu ilgiyi kazandırmanın şairlere ve okurlara düştüğünü söylemiştir.¹⁰

20. yüzyıl şairi olan İlhan Berk yazmış olduğu bir yazısında defter tuttuğunu ve bu defterlerde Bâkî, Fuzûlî, Şeyh Gâlib, Nef’î, Nedîm, Neşâtî gibi sevmiş olduğu şairlerin beyitlerine de yer verdiğini belirtmiştir. Divan şiirine ve özellikle Neşâtî’ye karşı salt bir sevgi beslediğini ifade eden şair, Neşâtî’nin bugün için dili eski olsa da söyleyişte, seste, duyarlıkta çok yeni olduğunu belirtmiştir.¹¹

*Eski şiirin Tanzimat’tan sonra üzerinde en fazla durulan ve tenkit edilen tarafı, şüphesiz ki hayal dünyasıdır.*¹² Hayal, sembol ve mazmunların Divan şiirinde çokça kullanılması bu şiirin simgeci bir şiir olmakla eleştirilmesine yol açmıştır. Hilmi Yavuz divan şiirini savunma adına simgeciliği dilbilimsel bir terim olarak ele alarak bu bağlamda divan şiirini simgeci bir şiir olarak kabul edilebileceğini¹³ söylemiştir.

Divan şiiriyle aramızdaki uçurumun gitgide derinleştiğini ifade eden Murat Belge bunun başlıca nedeninin dil olduğunu söylemektedir. Tanpınar’dan sonra divan şiirinin o yetkinlikte bir toplu değerlendirmesinin yapılmadığını, divan şiirini tanımak ve anlamak konusunda henüz bir noktaya varılmadığını belirtmektedir. Divan şiirinin edebiyat öğretiminde istenildiği seviyeye ulaşmadığını söyleyen Belge, “ Ne Divan edebiyatı okumaktan vazgeçebiliyoruz, ne de anlamlı bir şekilde okunmasını sağlayabiliyoruz” diyerek bu konudaki sitemlerini dile getirmiştir.¹⁴

Geleneğe karşı çıkanların eleştirdiği noktalardan biri de geleneksel malzemenin yararlanmanın “kolaycılık” olarak görülmesidir. Murathan Mungan bu eleştiri ile ilgili, gelenekten yararlanmanın kolay bir iş olmadığını söyleyerek bu eleştirinin karşısında durmuştur. “Sanatçının kendi olanakları, kullandığı malzemenin olanaklarından daha zengin değilse, yaptığı iş daha

¹⁰ Atilla İlhan, “O Keyfi Unuttuk”, **Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000, s. 259-260.

¹¹ İlhan Berk, “Neşâtî Bugün de Bir ‘Saklı Su’dur”, **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982, s. 77.

¹² Ahmet Hamdi Tanpınar, *age*, s. 22

¹³ Hilmi Yavuz, “Divan Şiiri, Simgeci Bir Şiir mi?”, **Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000, s. 261-262.

¹⁴ Murat Belge, “Divan Şiiri Üstüne”, **Gösteri**, Sayı 17, Nisan 1982, s. 72.

yolun başında onu ‘yemiş’ demektir.” diyen Mungan, geleneksel her yolculuğun uzun bir gurbet olduğunu söylemiştir.¹⁵

Sabahattin Kudret Aksal eski bir edebiyattan yararlanmanın o edebiyata öykünmek, onun gibi yazmak olmadığını söyler. Aksal’a göre divan şiiri bugün ölü sayılan bir dille yazılmış olsa da, şiirimizin klâsiğidir ve bir klâsikten yararlanmamanın olanağı yoktur.¹⁶

Divan şiiri hakkında bazı şairler ise muğlakta kalmıştır. Bu şairler konu ile ilgili önce eleştiriler sıralamış daha sonra fikirlerinden vazgeçerek bu şiiri övücü sözler sarfetmiştir. Özellikle Cumhuriyet’in ilk otuz yılı içerisinde Divan şiirini bir bütün hâlinde eleştiren bir nesil görürüz. Ancak bu neslin çoğu ismi, daha sonraları gelenek ve Divan şiiri hususundaki görüşlerinden vazgeçmişlerdir.¹⁷ *Nitekim 1930 yılında Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi’nde Divan edebiyatı lise müfredatından kalkmalı diyerek devrinde herkesi şaşkırtan Ahmet Hamdi Tanpınar ve Mustafa Özön, daha sonra Divan şiirinin Müslüman Şark’ı temsil eden eserler olması münasebetiyle yeni medeniyetin gençlerine okutulmaması lazım geldiğini söyleyen Nurullah Ataç, bir müddet sonra sözlerinden döneceklerdir.*¹⁸

Nurullah Ataç bu konuda gel-git yaşayan en bariz sanatçıdır. Ataç duygularıyla kafası arasında gider gelir. Kimi zaman “ Divan şiirini sevmeyen, ondaki sesi duymayan bir Türk, Avrupa şiirini de, yeni şiiri de gerçekten sevemez”¹⁹ der, kimi zaman bu düşüncelerini bir tarafa atarak, “Kapatmalıyız artık o edebiyatı, büsbütün bırakmalıyız, unutmalıyız, öğretmemeliyiz çocuklarımıza. Onu sevdikçe, Doğulu olmaktan kurtulamayacağız...”²⁰ diyerek fikirlerinde büyük bir çelişkiye düşer. Yine Abdülbaki Gölpınarlı’nın *Divan Edebiyatı Beyanındadır* kitabında Divan şiiri hakkındaki ağır eleştirilerine karşı cevap Nurullah Ataç’tan gelmiştir. Ataç Gölpınarlı’ya, “[...]“*Sevmiyorsun Divan şiirini, hiçbir zaman sevmemişsin. Bilmezsin demedim; bunca yıldır uğraşırsın, divanları okursun, okutursun, benden, çoğumuzdan iyi bilirsin. Ama bilmen dışarıdanmış. (..) Senin o*

¹⁵ Murathan Mungan, “Bir ‘Dil’ Gurbeti”, **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982, s. 75-76.

¹⁶ Sabahattin Kudret Aksal, “Divan Şiiri, Şiirimizin Klâsiğidir”, **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982, s. 79.

¹⁷ Necati Tonga, “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Divan Şiiri Tartışmaları”, **Turkish Studies Dergisi**, Volume 2, 2007, s.771-773.

¹⁸ Nesime Ceyhan, “80 Sonrası Türk Şiirinde Geleneğe Yöneliş: Yeniden Divan Şiiri mi?”, **Prof. Dr. Abdülkadir Karahan’ın Anısına Uluslararası Divan Edebiyatı Sempozyumu**, s. 357.

¹⁹ Nurullah Ataç, “Abdülbaki Gölpınarlı’ya Mektup”, **Günlerin Getirdiği- Sözden Söze**, İstanbul 1998.

²⁰ Nurullah Ataç, “Devrim”, **Günlerin Getirdiği-Sözden Söze**, İstanbul 1998.

*şiiirleri gerçekten sevdiğini sanırdım, yanıııırmışım: o zamanlar gerçekten sevmiş olsaydın şimdi bu söylediklerini söyleyemezdin, kendine, geçmişteki kendine saygısızlık olmasın diye söyleyemezdin.”*²¹ diyerek Divan şiiirinin savunucusu olmuştur.

20. yüzyılda şiiirlerin bir kısmı Divan şiiiri muhtevasına yönelmiş (Murathan Mungan, Lâle Müldür, Ali Günvar), bir kısmı Divan şiiiri şekillerine yönelmiş (Ahmet Erhan, Metin Altıok) bir kısmı ise şekil ve muhteva bakımından bütün hâlinde Divan şiiirine yönelmiştir.²² Bu şiiirler; 19. yüzyılın sonunda doğmuş, fakat 20. yüzyılda hayatının bir kısmını sürdürüp yine aynı yüzyılda vefat etmiş dîvân şiiirleridir. Son dönemlerde üzerinde akademik çalışma yapılmış dîvânı bulunan 20. yüzyıl şiiirlerinden bazıları şunlardır: Yozgatlı Hüznî (1879-1936)²³, Abdülbâkî Baykara Dede (1883-1935)²⁴, Burhân-ı Belhî (1849-?)²⁵, Siverekli İbrahim Re’fet (1875-1938)²⁶, Muhammed Esad Erbilî (1847-1931)²⁷, Hâmî-i Maraşî²⁸, İbrahim Halil Soğukoğlu (1901-1952)²⁹ Abdurrahman Sâmî (1876-1934)³⁰. Bu şiiirlerden biri de üzerinde çalıştığımız Ahmet Cemil Miroğlu’dur.

Bu yüzyılda şiiirlerin kaleme aldığı manzumlar geçmiş yıllara nazaran çok güçlü olmasa da geleneğin devam ettirilmesi konusunda kayda değerdir. Gelenek ve modernlik tartışmalarının cereyan ettiği, Divan şiiiri ile ilgili olumlu ve olumsuz eleştirilerin var olduğu 20. yüzyılda şiiirlerin oluşturmuş olduğu divanlar geleneğin devam ettirilmesi hakkında olumsuz düşünen aydınların fikirlerini değiştirebilecek mahiyettedir.

20. yüzyılda kaleme alınmış divanlar ve aruzla yazılmış şiiirler araştırılıp incelendiğinde geleneğin seyrini daha iyi görmek mümkün olacaktır.

²¹ Nurullah Ataç, “Abdülbaki Gölpınarlı’ya Mektup”, **Günlerin Getirdiği- Sözden Söze**, İstanbul 1998.

²² Nesime Ceyhan, , "80 Sonrası Türk Şiiirinde Geleneğe Yöneliş: Yeniden Divan Şiiiri mi?", **Prof. Dr. Abdülkadir Karahan’ın Anısına Uluslararası Divan Edebiyatı Sempozyumu**, s. 362.

²³ Mustafa Güneş, **Yozgatlı Hüznî Dîvânı (İnceleme-Metin)**, Yayına Hazırlayan; Sistem Kütahya, Ankara 2009.

²⁴ Mustafa Erdoğan, **Abdülbâkî Baykara Dede**, Dergâh Yayınları, İstanbul 2003.

²⁵ Bahattin Kahraman, **Burhan-ı Belhî ve Türkçe Dîvân’ı**, Kömen Yayınları, Konya 2012.

²⁶ Ekrem Bektaş, **Siverekli İbrahim Re’fet Dîvânı**, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2012.

²⁷ Muhammed Es’ad Erbilî, **Divân-ı Es’ad (Farsça-Türkçe)**, Erkam Yayınları, İstanbul 1991.

²⁸ Lütfi Alıcı-Gülcan Tanıdır Alıcı, **Divan-ı Hâmî-i Mar’aşî (Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2013.

²⁹ İbrahim Halil Soğukoğlu, **Divan-ı Kenz-i Şumûs**, Hazırlayan; Süleyman Göksu, Başer Matbaacılık, İstanbul 2001.

³⁰ Abdurrahman Sâmî, **Dîvân-ı Sâmî**, Şahinler Vakfı Neşriyatı, İzmir 1980.

BİRİNCİ BÖLÜM

ASRÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ ve EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1. Asrî'nin Hayatı:

Gerçek ismi Ahmet Cemil Miroğlu olan Asrî'nin hayatı hakkında ulaştığımız en geniş bilgi bizzat kendisinin yazmış olduğu Dîvân'ında yer alan "Mukaddime"de geçmektedir. "Mukaddime"nin ilk paragrafında Miroğlu, hayatı hakkında şunları söylemektedir:

"...bu 'abd-i 'âciz ve şâhib-i tab'-ı nâcîz Ahmed Cemil bin Muhammed Adnan bin Muştafa Râtib şehr-i İslâmbol'da biñ üç yüz yigirmi iki yılı Şubat ayınıñ on sekizinci günü (üç Mart bin dokuz yüz yedi) emr-i zü'l-celâl-i Vedûd ile defter-i vücûda merķûm olup evrâķ-ı perîşân-ı hayâtını çevirmeğe şürû' eyledi."³¹

Bu cümleden hareketle Ahmet Cemil Miroğlu'nun 3 Mart 1907 yılında İstanbul'da doğduğu, dedesinin isminin Mustafa Ratib ve babasının isminin de Muhammed Adnan olduğu belirtilmektedir. Miroğlu'nun yazmış olduğu sonraki satırlardan, 18. asır dîvân şairi Diyarbakırlı Mehmed Lebîb Efendi (öl.1182/1768) ile bir akrabalığının bulunduğu da görülmektedir. Mehmed Lebîb Efendi³², Ahmed Cemil Miroğlu'nun dedesi Mustafa Ratib Bey'in babası Salim Bey'in dayısıdır. Yani Ahmet Cemil Miroğlu'nun büyük dedesinin dayısıdır.

Yine "Mukaddime"de geçen bilgiler nazara alınarak Miroğlu'nun, ilkokul ve ortaokulu Kadıköy Numune Mektebi ve Sultanisi'nde, liseyi Kabataş Lisesi'nde ve yüksek öğrenimini de İstanbul Yüksek İktisat Mektebi'nde okuduğu bilgisi verilmektedir:

"İşbu haķîr taħşîl-i ibtidai ve mutavassıfı Kâdiköy Numûne Mektebi ve Şulţânîsi'nde, taħşîl-i tâliyi Kabataş Lisesi'nde bad'e'l-ikmâl İstanbul Yüksek İktişâd Mektebi'nden me'zûniyet alarak..."³³

³¹ Asri Divanı yazma nüshası, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Numara:06 Mil Yz FB562, vr. 1a-3b.

³² Halil Karagöz, **Mehmed Lebîb Efendi, Divan-ı Eşar-1: İnceleme-Metin Sözlük**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2014.

³³ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b.

Miroğlu, “Mukaddime”nin geri kalan satırlarında hayatı hakkında şu bilgileri eklemektedir:

Buna göre Ahmet Cemil Miroğlu, İstanbul Yüksek İktisat Mektebi’nden mezun olduktan sonra 1930 yılının sonunda Dışişleri Bakanlığı’nda çalışmaya başlamış ve bu sırada Ankara’da Hukuk Fakültesi’ne gitmiştir. Hukuk Fakültesi’ne devam ederken, Moskova Büyükelçiliği Üçüncü Kitabetine atanmıştır. 1934 senesinin Nisan ayından, 1938 Ağustos ayına kadar üçüncü kitabette, sonrasında ise ikinci kitabette vazifesini sürdürmüştür. Dışişleri Bakanlığı’nda çalıştıktan birkaç yıl sonra 1942 yılının sonu ile 1947 yılının Mart ayına kadar Tahran Büyükelçilik Başkatipliği ve Elçilik Müsteşarlığı görevlerinde bulunmuş, ardından Ankara’ya dönmüştür. Ankara’ya döndükten sonra, bu kez Belgrad Büyükelçiliği müsteşarlığına tayin edilmiştir.³⁴

Miroğlu, kendi eliyle yazmış olduğu hayat hikayesini 1947 yılına kadar getirmektedir. Bu tarihten sonraki hayatını ise ulaşabildiğimiz en güvenli ikinci kaynak olan, şu an Dışişleri Bakanlığı’nda Protokol Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapan torunu Ahmet Cemil Miroğlu’ndan öğrenmekteyiz. Torun Ahmet Cemil Miroğlu, göndermiş olduğu iletide bize şunları nakletmektedir:

“Büyükbabamın eşi Bedriye Miroğlu. Büyükbabamın 1971 yılındaki vefatından birkaç yıl önce vefat etmiş. Tek oğulları Ertan Miroğlu (2008 yılında vefat etmiştir). Büyükbabamın Adnan isminde bir erkek kardeşi varmış. Ahmet Cemil Bey’in baba tarafı Saraybosna’dan İstanbul’a göç etmişler. Ahmet Cemil Bey’in babası gemi mühendisiymiş. Anne tarafı ise Köstence’den İstanbul’a göç etmişler. Büyükbabam 1930’lu yılların ortalarında Dışişleri Bakanlığı’na girmiş. Moskova ve Tahran Büyükelçiliklerinde görev yapmış. Tahran’da Büyükelçinin yokluğunda Maslahatgüzar olarak Büyükelçiliği tedvir etmiş. Bilahare Gümülcine Başkonsolosu olarak atanmış. 1964-1971 yılları arasında Sudan’ın başkenti Hartum’da Büyükelçi olarak bulunmuş. Görevi sırasında akciğer kanserine yakalanmış. Görevi devam ederken tedavi için gittiği Londra’da vefat etmiş.”³⁵

³⁴ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b.

³⁵ Ahmet Cemil Miroğlu'nun 20.05.2015 tarihli iletisi.

Bu bilgilerden Cemil Miroğlu'nun ölüm tarihinin 1971 olduğu öğrenilmektedir.

Miroğlu, uzun yıllar yurtdışında görev yapması ve vatanından uzak kalması sebebiyle, vatan özlemi çekmiş ve bu özlemini manzumelerine de yansıtılmıştır. Nitekim dîvânında yer alan bir gazelin bütün beyitlerinde vatanına duyduğu hasreti işlemiştir. Şairin hayatı hakkında ipucu sayılabileceğinden bu şiiri burada nakletmekte fayda görüyoruz. Fuzûlî'nin başta ve sonda birer mısra'ını aldığı bir mısra'ına tazminen yazılmış gazel aşağıda verilmiştir:

1 “Cân verme ğam-ı ‘aşka ki ‘aşk âfet-i cândır”

Gel kalbiñe sen başkaca bir sevgi kazandır

2 Her âteşe pervâne olup kendini yakma

Göñlüñde vatan ‘aşkı vatan âteşi yandır

3 İkbâl-i vatan uğruna harcanmış ‘asrlar

İdbârı onuñ ‘aşkıını terk etdiğin ândır

4 Yurtdaş dediğün kimse verip kendini yurda

Derdiyle sevinciyle onuñ kalbi atandır

5 Birdir bu vatan toprağınñ üstü ve altı

İmânla inan sen buña imânla inandır

6 Dünyāda da ‘uqbāda da yok beñzeri muṭlaḳ

Cennet ne diyen varsa cevāp et ki vaṭandır

7 Cānā! Seniñ kūyuña cennet demiş ‘Aşrī

“Aldanma ki şā‘ir sözü elbette yalāndır”³⁶

1.2. Asrī’nin Eserleri:

1.2.1. Hece Vezniyle Yazılmış Şiirleri:

Ahmet Cemil Miroğlu, 1930-1934 yılları arasında hece vezniyle şiirler kaleme almıştır. Bu şiirlerini ‘Yalvaran Dağlar’ isimli kitabında toplamış ve yayınlamıştır.³⁷ “Yalvaran Dağlar, Gazi’nin Heykeli ve Serenad” olmak üzere üç bölümden meydana gelen kitapta toplam 36 şiir bulunmaktadır. Eser; aşk, hasret, doğa tasvirleri gibi çeşitli temaları içeren şiirlerden oluşmaktadır. Kitabın içinde şairin yine gurbet temalı bir şiiri mevcuttur. Koşma tarzında yazmış olduğu “Gurbetten” şiirinin bir dördlüğünde şair duygularını şöyle dile getirmektedir:

“Miroğlu! Yalnızlık ölümmüş meğer
Mezara benziyor gezdiğin her yer
Saçında beliren beyaz çizgiler
Gurbetin vurduğu kırbaç izidir”³⁸

Yalvaran Dağlar kitabında yer alan “Gazi'nin Heykeli” ve “Cumhuriyet Onbirine Basıyor” şiirleri Halk Evleri tarafından çıkarılan ve 1933-1950 yılları arasında yayın hayatını sürdürmüş olan Ülkü Dergisi’nde de yayımlanmıştır³⁹. Ahmet Cemil Miroğlu, “Cumhuriyet Onbirine Basıyor”

³⁶ Asri Divanı, agy, vr. 56b-57a.

³⁷ A. Cemil Miroğlu, **Yalvaran Dağlar**, Yolların Sesi Neşriyat, İstanbul 1934.

³⁸ A.Cemil Miroğlu, **Yalvaran Dağlar**, Yolların Sesi Neşriyat, İstanbul 1934, s.29.

³⁹ A. Cemil Miroğlu, “Cumhuriyet Onbirine Basıyor”, **Ülkü Halk Evleri Mecmuası**, Cilt 2, Sayı 9, Birinci Teşrin 1933.

başlığıyla yazmış olduğu şiirinde Türk milletinin büyüklüğünü, Cumhuriyeti ve Cumhuriyetin kuruluşunda Mustafa Kemal'in göstermiş olduğu başarıları dile getirmektedir. "Gazi'nin Heykeli" başlığıyla yazdığı şiirinde ise, Mustafa Kemal'in heykeli karşısında durarak duygularını ifade etmektedir⁴⁰.

Sonraki yıllarda yazmış olduğu bazı şiirleri ise çeşitli dergilerde neşredilmiştir. 1941-1948 yılları arasında yayım yapmış, Orhan Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç tarafından çıkarılmış olan Çınaraltı Dergisi'nin bazı sayılarında Miroğlu'nun şiirleri neşredilmiştir. Bu şiirlerinden bazıları şunlardır: Akşam⁴¹, Sonbahar⁴², Hatıra⁴³. Şair bu şiirlerini "C. Miroğlu" ismiyle yayımlamıştır. Enis Behiç Koryürek'e atfedilen fakat altında Miroğlu'nun ismini gördüğümüz, bestelenmiş olan meşhur "Hatıra" şiiri şöyledir:

"Geçsin günler, haftalar, aylar mevsimler, yıllar..
Zaman sanki bir rüzgar
Ve bir su gibi aksın..
Sen gözlerimde bir renk, kulaklarımda bir ses
Ve içimde bir nefes
Olarak kalacaksın.."

1.2.2. Tiyatro Eserleri:

Cemil Miroğlu'nun nazım ile yazılmış eserlerinin yanısıra nesir olarak yazılmış eserleri de mevcuttur. Bunlar Akıl İdarehanesi⁴⁴, Eski Palto⁴⁵, Kukla Oyunları⁴⁶ isimli tiyatro eserleridir. Miroğlu'nun bu eserleri, 1932-1951 yılları arasında onbeş yıl çeşitli dallarda çalışmalarını sürdüren 478 halkevi ve

---

A. Cemil Miroğlu , "Gazi'nin Heykeli", **Ülkü Halk Evleri Mecmuası**, Cilt 2, Sayı 11, Birinci Kanun 1933.

⁴⁰ Kemal Timur, "Ülkü Dergisi'nde Yayınlanan Atatürk Konulu Şiirler", **TÜBİAR**, Sayı XVII, 2005, s.178..

⁴¹ **Çınaraltı Dergisi**, "Akşam", İstanbul 1942, Sayı 41, s. 15.

⁴² **Çınaraltı Dergisi**, "Sonbahar", İstanbul 1942, Sayı 43, s. 15.

⁴³ **Çınaraltı Dergisi**, " Hatıra", İstanbul 1942, Sayı 46, s. 15.

⁴⁴ Akıl İdarehanesi, Adapte eden: Ahmet Cemil Miroğlu, , Halkevleri Temsil Yayınları, Ankara 1940.

⁴⁵ Alfred de Musset- Emile Augier , **Eski Palto**, Çeviren: Ahmet Cemil Miroğlu, Halkevleri Temsil Yayınları, Ankara 1947.

⁴⁶ Ahmet Cemil Miroğlu, **Kukla Oyunları**, Halkevleri Temsil Yayınları, Ankara 1948.

4322 halkodasının genç Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaşlaşması⁴⁷ hedefiyle yapılan kültür faaliyetleri kapsamında oluşturulan eserlerdir. Bu bağlamda Akıl İdarehanesi ve Eski Palto yabancı dillerden Türkçe'ye çevrilmiş ve adapte edilmiştir. Kukla Oyunları ise Miroğlu'nun yazmış olduğu bir tiyatro eseridir.

Akıl İdarehanesi ve Eski Palto tiyatroları; *aile ilişkilerini işleyen dolantı komedileri ve toplumsal yaşamın gerektirdiği ahlak kuralları ile kişisel yaşamın aile ilişkilerinde ve toplum yaşamındaki çatışmalarını işleyen dram, melodram türü oyunlardır.*⁴⁸

Kukla Oyunları kitabı ise beş kısa tiyatro oyunundan müteşekkildir. Bu kısa oyunlardan “Yolcu Konmaz Otel” Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe Ders Kitabında öğrencilere okutulmaktadır. *Birbirini doğru anlayamayan insanların konu edildiği bu metinde, sözün açık, doğru ve anlaşılır olması gerektiği sonucu çıkarılmaktadır.*⁴⁹

1.2.3. Aruz Vezniyle Yazılmış Şiirleri

Miroğlu, 1943 yılında Tahran Büyükelçiliği'nde görev yaptığı esnada, aruz vezni ile şiirler yazmaya başlamıştır. Asrî Divanı'nı Tahran'da ikâmet ettiği 1943-1949 yılları arasında oluşturmuştur.

Miroğlu “Asrî” mahlasını nasıl aldığını Mukaddime'de şöyle anlatmaktadır:

“Taḥallüş bâbında ‘arz olunur ki eş‘âr-ı bî-i‘tibâr ve miḳdâr-ı... şuarâ-yı ... her ḳangı birisiniñ şi‘ri ile karıştırılıp ḳarîleriñ “Ayâ şol zât ‘aceb bu gûne ebyât-ı bî-meze tarḥ eder mi imiş?” diye engüş-t-i ber-dehen ḳayret ḳalmamaları için her ne ḳadar bu gûne degin ihtiyâr ve ḳabûl eylemiş bir maḥlaş cüst u cû kılındı. Ve böylece ‘Asrî maḥlaşına ḳarâr olundu...”

Ancak, Miroğlu kimseyle karıştırılmaması için almış olduğu “Asrî” mahlasını sonradan bir kaç şairin de kullandığını öğrenmiş, Mehmet Fuad

⁴⁷ Nurhan Karadağ, "1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 1988, Sayı 8, s. 135.

⁴⁸ Nurhan Karadağ, "1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, s. 137.

⁴⁹ Raşit Koç, Mustafa Said Kıymaz, "6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Tiyatro Metinleri İle Bu Metinlerin Orijinallerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir İnceleme", *Adıyaman Üniversitesi SBE Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, Adıyaman 2013, Sayı 6, s. 838.

Köprülü dahil olmak üzere dönemin önde gelen edebî şahsiyetleri tarafından “Asrî”nin Azerî bir şair olarak düşünüldüğünü, Selâmet Mecmuası’nda yayımlanan bazı beyitlerinin ardından Asrî için “Tebrizli milliyet-perver bir şair” olarak yazıldığını belirtmiştir.⁵⁰

Miroğlu, Fuzûlî’nin “Enisü’l-kalb” adlı Farsça kasidesinin büyük bir kısmını aynı vezin ve kafiye ile Türkçe’ye tercüme etmiştir. Bu tercüme divanın başka bir defterinde bulunmaktadır.⁵¹ Toplam 80 beyittir. Bunun yanı sıra şair, Ömer Hayyam’ın rubâ’îlerinden 350 kadarını rubâ’î vezniyle Türkçe’ye çevirdiğinden bahsetse de Ahmet Mermer, Cemil Miroğlu’nun Hayyam’a ait 150 rubâ’îsini çevirdiğini söylemektedir⁵².

Miroğlu’nun yazmış olduğu bazı beyitler ise “İslâm-Türk Ansiklopedisi Mecmu’ası”nın, altmış dokuzuncu ve yetmiş üçüncü nüshalarında ve “Selâmet” Mecmu’ası’nın ikinci nüshasında intişar etmiştir.⁵³

1.2.4. Yayınlanmamış Eserleri

Miroğlu’nun yeni harflerle yazılmış fakat henüz yayınlanmamış eserleri de bulunmaktadır. Bu eserlerden biri Ankara Milli Kütüphane’de bulunan 06 Mil Yz A 8640 arşiv numaralı “İkişer Damla” isimli şiir defteridir. 77 yaprak olan bu defter hece vezniyle yazılmış en kısa şiir denemesidir.

Diğer eser ise Gencevî Nizâmî’nin “Leyla ve Mecnun” mesnevisinin Türkçe’ye manzum olarak tercüme edildiği dört defterdir.⁵⁴ Yeni harflerle ve Miroğlu’nun el yazısıyla yazılmış olan bu defterler, yine mesnevi tarzında kaleme alınmış ve henüz yayınlanmamıştır.

⁵⁰ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b

⁵¹ Asri Divanı yazma nüshası, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu: 06 Mil Yz A 8636/4, vr. 28a-36b.

⁵² Ahmet Mermer, “Hayyam ve Rubâîlerinin Türk Edebiyatına Yansımaları”, Ömer Hayyam Toplantısı, Nişabur 18 Mayıs 2003.

⁵³ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b

⁵⁴ Leyla ve Mecnun, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8635-1.

Leyla ve Mecnun, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8635-2.

Leyla ve Mecnun, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8635-3.

Leyla ve Mecnun, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8635-4.

Şairin eski harflerle oluşturduğu “Mecmûa-ı Eş’âr Fevâid ve Menkûlât”⁵⁵ ve “Azerî Şâirler”⁵⁶ isimli iki eseri de Ankara Milli Kütüphane’de bulunup, her iki yazma eser üzerinde henüz bir çalışma yapılmamıştır. 59 yaprak olan “Mecmûa-ı Eş’âr Fevâid ve Menkûlât” adlı eserin içinde Azerbaycan ve Türk ediblerinden nakiller bulunmaktadır. “Azerî Şâirler” ise 59 yapraktan müteşekkil olup, eski devirlerden XX. yüzyıla kadar yaşamış Azerî Dîvân ve Halk şairleri üzerine yapılmış bir denemedir.

1.3. Asrî’nin Edebî Kişiliği

Ahmet Cemil Miroğlu’nun kendi hattıyla yazmış olduğu Divan’ın “Mukaddime”sinde, şairin edebî kişiliği ile ilgili birçok ipucu bulunmaktadır. Miroğlu, büyükbabasının ve babasının şiir ve edebiyata olan ilgisi neticesinde, kendisine de bu ilginin tevarüs ettiğini mukaddimede belirtmektedir⁵⁷. Bunun yanı sıra, şiir ve edebiyata olan ilgisinin orta okul ve lise yıllarında arttığını, bu yıllarda Doğu klasiği ve Osmanlı edebiyatı eserlerini okuduğunu söylemektedir. Onun şiir ve edebiyata olan ilgisinde hocalarının etkisinin de olduğunu belirtmektedir. Mukaddimesinde isimlerini saydığı hocaları şunlardır: Salih Zeki Aktay, Halid Fahri Ozansoy, Tahir Nadi Tuğudluoğlu, Selahaddin Yiğitoğlu, Mehmed Mihri Seval, Muallim Kilisli Rıfat ve biraderi, Ali Canib Yöntem⁵⁸. Şairin isimlerini saydığı bu hocaların edebî şahsiyetleri göz önüne alındığında, Miroğlu’nun iyi bir edebiyat zevki ve bilgisi olarak yetişmiş olduğu söylenebilir.

Asrî, Türkçe ve Farsça olmak üzere iki dilde şiir yazabilmektedir. Nitekim tahmis, nazire ve tercümelerinden onun Farsça eserler okuduğunu ve Farsça şiir yazarak bu dile hakim olduğunu görebilmekteyiz.

Şairin yazmış olduğu tahmis ve nazirelerden onun hem Türk şiirinin hem de Azerî edebiyatının temsilcilerini okuduğunu görebilmekteyiz. Bunun yanı sıra Asrî’nin ünlü tıp adamı İbn-i Sinâ’nın (M. 980-M. 1037), *El-Kanun fi’t-Tıp* ve *Kitabü’ş-Şifa* adlı eserlerini okuyup istifade ettiğini iki beyti bize

⁵⁵ Mecmûa-ı Eş’âr Fevâid ve Menkûlât yazma eser, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu: 06 Mil Yz A 8634/2.

⁵⁶ Azerî Şâirler yazma eser, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8634/4.

⁵⁷ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b.

⁵⁸ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b.

göstermektedir:

Eyledim tedkîk-i **Kānūn** u **Şifā**yı her varak
Derd-i ehl-i ‘aşk için ammā şifā söylenmemiş
(G, 96/5)

Bu zaḥm-ı digerdir oña el urma ḥekīmā
Olmaz hele **Kānūn Şifā**’dan mütelezziz
(G, 27/6)

Şairin edebi kişiliği ile ilgili diğer bir husus divanında 26 farklı vezin kullanmış olmasıdır. Şairin bu kadar çok farklı vezinle şiirler kaleme almış olması Klasik Türk şiirinde olan başarısını göstermektedir.

Asrî’nin şiir ve şaire olan bakış açısı ile ilgili Mukaddime’de bize ipucu veren bir dörtlük bulunmaktadır. Dörtlükte, şairin derdinin vezin ve kafiye olduğunu söylemektedir. Bu da onun muhtevadan ziyade şekle daha çok önem verdiğini göstermektedir. Dörtlük şöyledir:

“Herkesiñ türlü türlü derdi olur
Şā’ iriñ derdi ger deseñ niyedir?
Ne ki var başka derdi olsun onuñ
Şā’ iriñ derdi vezin ve kāfiyedir”⁵⁹

Asrî mahlası ile yazmış olduğu şiirlerine baktığımızda, Miroğlu’nun âşıkane tarzda yazan bir şair olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim tahmis ve nazirelerinde daha çok lirik yazan şairleri tercih ettiğini görüyoruz. Yine Mukaddime’sinde beğendiği şairlerin isimlerini belirterek, yazmış olduğu dîvânı kendinden önce yaşamış olan bu şairlere ithaf ettiğini şöyle söylemektedir:

“Asrîyā türlü selikayla gazeller yazdım
Sanma kim eylemişim böylece bî-fā’ide lâf
Onları Sā’ib ü Kavsî vü Fuzülî vü Nedîm
Ve daḥı bir niceniñ yādına etdim ithāf”⁶⁰

⁵⁹ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b.

⁶⁰ Asri Divanı, agy, vr. 1a-3b

Dîvân'ın muhtelif manzumelerinde şairin kendisi hakkında söyledikleri de, şairliğine ışık tutacak mahiyettedir. Asrî'nin edebî açıdan değerlendirildiği bu bölümde, şairin dîvânında kendisini ve şiirini övdüğü birkaç beyti nakletmek yerinde olacaktır:

Çekseler kâfiye-sencânı eger taħrîre
Nâm-ı 'Aşrî yine ser-i defter ü dîvâna düşer
(G, 40/5)

Kim deyi şorsañ eger 'Aşrî'ye 'aşrîñ şâ' iri
Terk-i maħviyyet kılıp nâçâr kendin gösterir
(G, 41/5)

'Aşrî seni tanzîr kılanlar desin ancak:
Meydân-ı sühende hele bî-mişl ü menendiz
(G, 71/7)

Bercede gazeller ile hayret degil 'Aşrî,
Her bezmde elden ele, dilden dile düşdük!
(G, 117/5)

Dehr içinde sen gibi şîrîn zebân yok 'Aşrîyâ
Bunda yek-âvâz olup böyle şehâdet etmişiz
(G, 69/9)

'Aşrîyâ ey şu' arâ hâtemi senden soñra
Kim bu dîvâna gelip defter ü dîvân açacak?
(G, 107/17)

Ahmet Cemil Miroğlu ile ilgili Hancı şiiri ve 50. Yıl Marşı'nın şairi olan Bekir Sıtkı Erdoğan'ın⁶¹ bir yazısı da mevcuttur. Bekir Sıtkı Erdoğan 'Hüsniye Anne' başlıklı yazısında; Miroğlu ile ortak tanıdıkları olan Hüsniye Hanım'ın evinde karşılaşmalarını anlatmaktadır. Erdoğan yazısında Miroğlu'nun şairliği ile ilgili övgüyle şu şekilde bahsetmektedir⁶²:

"Hartum Sefiri Cemil Miroğlu Beyefendi, Hartum'dan izinli olarak gelmişler. Birkaç hafta sonra Hüsniye annenin evine geldi. Tanıştırdılar. Dedim ki, "sizin, canı gönülden hayranlarınızdan biriyim." dedim. Şöyle

⁶¹ (1926, Karaman - 24 Ağustos 2014, İstanbul)

⁶² Bekir Sıtkı Erdoğan, www.bilgiagi.net, Erişim tarihi: 1.12.2014.

döndü bana, müstehzi bir eda ile baktı. Gencim o zaman. Ellinci Yıl marşının yazıldığı yıllar. Kaç sene oldu. Gözündeki ifadeden anladım. Sen beni nereden tanıyorsun da, hayranınızım diyorsun der gibi baktı. Türkiye bilmiyor. Adam yok. O kadar güzel çevirileri, o kadar güzel şiirleri var ki. Maalesef. Neden? Aruz, Klasik Nazım. İnkâr edildiği için. Silerler bir gün.”⁶³

1.4. Asrî'nin Nazîreleri

Asrî'nin tahmislerini ve nazirelerini incelediğimizde onun hangi şahsiyetlerden etkilendiği görülmektedir. Şair, divanında toplam 18 gazel tanzir etmiştir. Çoğunlukla Azerî şairlerin şiirlerini tanzir etmiş olmakla beraber Osmanlı sahası şairlerinin şiirlerine de nazire yazmıştır. Şair, Neşâtî'nin 3 gazelini, Nef'î'nin 2 gazelini, Balıkesirli Rasih'in 1 gazelini, Riyâzî'nin 1 gazelini, Şeyh Gâlib'in 1 gazelini tanzir etmiştir. Azerî şairlerinden ise Nebâtî'nin 3 gazeline, Kavsî'nin 2 gazeline, Molla Penâh Vakıf'ın 1 gazeline, Şah İsmail Hatâî'nin 1 gazeline, Yüsrî'nin 1 gazeline, Aciz'in 1 gazeline ve Hüseyin Lâ-mekânî'nin 1 gazeline nazire yazmıştır. Bunun yanı sıra tahmis yazmanın nazirecilik gibi bir tür gelenek hâline geldiği ve nazirecilikle yakından ilgili olduğu⁶⁴ düşünülürse; Asrî'nin Fuzûlî, Bâkî, Nedim ve Şah İsmail Hatâî gibi büyük şairlerden etkilenmiş olduğu söylenebilir. Nitekim, dîvânındaki bir beyitte bunu açıkça ifade etmektedir:

“Dağı Bâkî vü Fuzûlî vü Hatâî vü Nedîm

Gibi üstâdların rāhına olduk rehber”

(G, 64/10)

Dîvânda Asrî'nin iki gazeli Nef'î'nin gazellerine redif/kafiye, vezin ve mana/muhteva açısından naziredir. Şairin bu şiirlerinde diğerlerine nazaran daha sanatlı bir söyleyiş görülmektedir:

Nef'î “Dildedir mihrin ko hâk olsun yolunda cān u ten

Ben ölürsem âlem-i ma' nâda bâkîdir gönül”

(G, 74/3; Akkuş: 316)

⁶³ Bekir Sıtkı Erdoğan, www.bilgiagi.net, Erişim tarihi: 1.12.2014.

⁶⁴ Fatih Köksal, **Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire**, Akçağ Yayınları, Ankara 2006, s. 27.

‘Asrî “Bir semāvîdir ezelden şanma hâkidir gönül
Ruhdur tenden cüdâ olsağ da bākîdir gönül”
(G, 124/1)

Nef’î’nin 7 beyitten oluşan “elimizde” redifli gazelini Asrî 6 beyit ile tanzir etmiştir:

Nef’î “Biz nice doyunca kıanalım cām-ı murâda
Bir lahza kıomaz sākî-i devrân elimizde”
(G, 110/4; Akkuş: 334)

‘Asrî “Dünyâda sen ‘âşıkıları rāhat mı şanırsıñ
Cânâna fedâ kıılmağâ der-i cân elimizde”
(G, 171/3)

Şairin, Balıkesirli Rasih’in çok bilinen “üstüne” redifli gazelini tanzir ettiğî de görölür:

Râsîh “Rîze-i elmâs eker her açdığî zahma o şūğ
Luţfî var olsun ider ihsân ihsân üstüne”⁶⁵

‘Asrî “Tîr-i ğamze hançer-i ebrû kemend-i kākülün
Verdiler kıatlim için fermân fermân üstüne”
(G, 161/3)

Asrî, Şeyh Gâlip’in “olarak” redifli 5 beyitlik gazeline 6 beyit ile de nazire yazmıştır:

Gâlip “Nev-bahâr-ı ğamına bülbülüz ol ğonce-femin
Ararız hande-i dîrîneyi giryân olarak”
(G, 172/3; Kalkışım: 335)

‘Asrî “Perîler meskeni vîrâne olurmuş a gönül
Bekle teşrîfini ğünden ğüne vîrân olarak”
(G, 108/5)

Dîvân’da çeşitli şairlerden ilham başlığî altında şairin 7 gazeli bulunmaktadır. Bu gazellerden 2’si Nedîm’den ilham iken, kalan 5’i Nebâtî’den ilham yoluyla yazılmıştır. Bu bilgiden hareketle şairin Azeri şairler arasında en çok Nebâtî’den etkilenmiş olduğû görölmektedir. Şair, “mısın kafir” ve “olsun” redifli gazellerini Nedim’den ilham alarak yazmıştır. Tespit edebildiğımız kadarıyla; vezin/kafiye, redif ve mana/ muhteva

⁶⁵ Fahir İz, **Eski Türk Edebiyatı’nda Nazım**, Küçükaydın Matbaası, İstanbul 1966, Cilt I, s. 406.

açısından benzerlik gösteren “mısın kafir” redifli gazelin nazire özelliği taşıdığı görülmektedir. Ancak Nedîm Divanı’nda 8 beyit olan gazel Asrî’de 5 beyittir:

Nedîm “Ne ma‘ nî gösterir dūşundaki ol āteşin atlas

Ki ya‘ ni şu‘ le-i can-süz-ı hüsn ü ān mısın kāfir”

(G, 41/3; Macit: 294)

‘Asrî “Tulū‘ -ı māha karşı sen de ey meh-rū tulū‘ et kim

Hiçāb etsin o mehtāb ondan az parlak mısın kāfir”

(G, 56/2)

Asrî’nin, hem 3 gazeline nazire yazdığı hem de 5 gazelinden ilham aldığı Nebâtî’nin, şairin en çok etkilendiği Azeri şairlerden olduğunu göstermektedir. Seyid Ebulkasım Nebati (İran / Üştibin, 1812 – İran / Üştibin, 1860), 19. Yüzyıl Güney Azerbaycan’da yetişmiş ünlü tarikat şairi ve halk sanatkârıdır.⁶⁶ *Eserlerini iki dilde: hem ana dili olan Azerbaycan Türkçesi’nde hem de Farsça yazmış⁶⁷ olmakla beraber biri Türkçe, diğeri Farsça olmak üzere iki divanı mevcuttur. Hem klasik şiir üslûbunda kasideler, gazeller hem de hece vezniyle halk şiiri tarzında koşmalar ve tecnîsler kaleme almıştır. Bu özelliğiyle Azerbaycan edebiyatının karakteristik bir yönünü temsil etmektedir. Şair Hakkındaki ilk ilmî araştırma Behlûl Behcet’in Nebâtî isimli eseridir (Bakü 1935).⁶⁸ Asrî, dîvânında daha çok Nebâtî’nin Farsça gazellerinden yararlanmıştı. Nitekim 1 naziresinin ve ilham aldığı 4 gazelin Farsça olduğunu başlıkta belirtmiştir. Diğer gazellerin başlıklarında ise Farsça veya Türkçe olup olmadığına dair bir ibare kullanmamıştır.*

Asrî, bütün bir gazeli tanzir ettiği gibi bazen de bir şairin tek bir beyitine veya mısrasına da atıfta bulunmuştur. Şairin özellikle bunu yaparken sayfanın kenarlarında da hangi şairin, hangi beyitinden yararlandığını belirtmesi onun kendisinden önceki şairlere olan saygısını göstermektedir. Nitekim şiirlerini kimden alıntıldığını belirterek onları “çalıntı” olma özelliğinden kurtarmaktadır. Sayfanın kenarlarındaki şiirlerde en çok

⁶⁶ Emre Gülüm, *Seyid Ebulkasım Nebati ile Seyid Azim Şirvani'nin Gazellerinde Geçen Farsça Kökenli Sözcüklerin Türlerine Göre Linguistik Tahlili*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012, s. 1.

⁶⁷ Gülüm, *Seyid Ebulkasım Nebati ile Seyid Azim Şirvani'nin Gazellerinde Geçen Farsça Kökenli Sözcüklerin Türlerine Göre Linguistik Tahlili*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Üni. S.B.E., İstanbul 2012, s. 1.

⁶⁸ *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, "Nebâtî" maddesi, İstanbul 2006, Cilt 32, s. 469-470.

Fuzûlî'nin beyitlerinin ilham alındığını görmekteyiz. Asrî'nin beyitleri ile ilham aldığı Fuzûlî'nin beyitlerini kıyaslayan birkaç örnek nakledeyim:

Fuzûlî “Hecrim ğamda baña onu etdi zevrağ-ı mey

Ki etmedi onu tûfân deminde keştî-i Nûh”

(G, 51a)

‘Asrî “Câm-ı mey ‘ummân-ı ğamdan kırtaran zevrağ-çedir

Nîtekim tûfân deminde eyledi keştî-i Nûh”

(G, 23/6)

Fuzûlî “Dem-be-dem ‘uşşâka etmedeydi ol hûblar şâhı

Siyâset olmayınca ‘aşk mülkünde nizâm olmaz”

(G, 70b)

‘Asrî “Dedim ol şühâ: cefâ eyleme ‘uşşâka, dedi:

Mülk-i ‘aşka bu siyâsetle nizâm eylemişiz”

(G, 78/3)

Fuzûlî “Çekme dâmen naz edip üftâdelerden kıl hazer

Göklere açılmasın eller ki dâmânıñdadır”

(G, 88b)

‘Asrî “Çekme dâmânıñı nâz eyleyip üftâdeñden

Kıl hazer kim elini göklere her ân açıcak”

(G, 107/16)

Fuzûlî “Fuzûlî dehrden kâm almak olmaz olmadan giryân

Şadef şu almayınca ebr-i nisân güher vermez”

(G, 126a)

‘Asrî “Ebr-i nisândan şu almazsa, şadef vermez güher

‘Aşrîyâ vaşl isteyen ‘âşık da giryân olmalı”

(G, 187/5)

İKİNCİ BÖLÜM

ASRÎ DÎVÂNI'NİN İNCELENMESİ

2.1. Şekil Özellikleri

2.1.1. Nazım Şekilleri

Asrî'nin mürettep bir dîvân özelliği taşıyan eserinde 1 terki-i bend, 1 mesnevî nazım biçimiyle yazılmış pend-nâme, 23 tahmîs, 1 terbi', 1 tesdîs, 1 tesbî', 2 muhammes, 1 murabba, 1'i Farsça olmak üzere 194 gazel, 8 kıt'a, 29 rubâ'î, 3 beyit ve sayfanın kenarlarında 5 koşma olmak üzere toplam 267 manzume bulunmaktadır. Bunun yanısıra dîvân, 1 mukaddime ve 1 bahr-ı tavîli hâvîdir. Kimi sayfaların kenarlarında başka şairlerden almış olduğu Farsça rubâ'î ve beyitler de mevcuttur.

2.1.1.1. Mesneviler:

Divanda mesnevi nazım biçimiyle yazılan 1 pend-nâme bulunmaktadır. Pend-nâme, 50 beyitten oluşmuş, tamamı atasözü ve deyimlerle örülmüştür.

2.1.1.2. Gazeller :

Dîvân şiiri geleneğinin en fazla kullanılan nazım şekli olan gazel, Asrî'nin dîvânında da en çok kullanılan nazım şeklidir. Dîvânda yer alan 194 gazel şairin dîvânının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu kısmın toplam beyit sayısı 1356'tir. Gazeller en az 5 beyitten oluşmaktadır. Dîvânda 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15 ve 16 beyitten oluşan gazeller bulunmaktadır ancak 12, 15 ve 16 beyitten oluşan gazeller diğerlerine nazaran daha az sayıdadır.

Gazellerin hepsinde mahlas beyti bulunmaktadır. Dîvânda sayfanın kenarında şairin yazmış olduğu Farsça bir gazel de bulunmaktadır.⁶⁹

Dîvândaki gazellerin harflere göre dağılımı şöyledir: elif: 5, be: 10, te: 4, se: 2, cim: 2, ha: 1, hı: 2, dal: 1, zel: 1, ra: 40, ze: 21, sin: 3, şın: 6, şad: 1, zad: 1, tı: 1, zı: 3, ‘ayn: 1, ğayn: 1, fe: 1, kaf: 4, kef: 13, lam: 3, mim: 11, nun: 16, vav: 4, he: 22, ye: 15. Bu rakamlarla Asrî’nin her harften en az bir gazel söyleme geleneğine uyduğunu görmekteyiz.

Muhteva olarak, gazellerden biri münacat (G. 1) özelliği taşımakta, geriye kalanların konuları ise çeşitlilik arz etmektedir. Şiirlerin büyük bir kısmını oluşturan gazellerde birbirinden farklı düşünceler dile getirilmiş, aşk, sevgilinin güzelliği, bahar mevsiminin gelişyle tabiatın görünüşü, eğlenceler, dünyanın geçiciliği, kendi devrinden şikâyet gibi konular işlenmiştir.

2.1.1.3. Musammatlar:

Asrî’nin dîvânında musammat olarak 1 terkeb-i bend, 23 tahmîs, 1 terbî’, 1 tesdîs, 1 tesbî’, 2 muhammes ve 1 murabba^ç bulunmaktadır. Terkîb-i bend, 5 bentten oluşmaktadır. Her bir bendi 16 mısra içermektedir. Toplam mısra sayısı 80’dir.

Şair dîvânında “tahmîsât” bölümünde, Fuzûlî’nin 3 gazelini, Nâ’îlî’nin 2 gazelini, Kemterî’nin 1 gazelini, Behâî’nin 1 gazelini, Hayâlî’nin 1 gazelini, Esrar Dede’nin 1 gazelini, Nâbî’nin 1 gazelini, Muhibbî’nin 1 gazelini, Fâizî’nin 1 gazelini, Zâtî’nin 1 gazelini, Sâ’ib-i Tebrizî’nin 1 gazelini, İlhamî’nin 1 gazelini, Kapıcı Başı Arif’in 1 gazelini, Bâkî’nin 1 gazelini, Eşref-i Hecâgû’nun 1 gazelini, Şeyhülislâm Yahyâ’nın 1 gazelini, ‘İzzî-i Şîrvânî’nin 1 gazelini, Âzerî İbrahim Çelebî’nin 1 gazelini, Nedîm’in 1 gazelini, Lebîb Efendi’nin 1 gazelini tahmis etmiştir.

Ayrıca Şeyh Gâlip’in 1 gazelini terbî’, başka bir gazelini de tesbî’ etmiştir. Sâfî Dede’ye ait bir gazeli de tesdîs etmiştir.

⁶⁹Asrî Divanı, agy, vr. 53b.

2.1.1.4. Kıt'alar ve Rubâ'iler :

Dîvân'da 1 “kıt'a-ı iftitâhiyye” ve 1 “kıt'a-ı ihtitâmiyye” olmak üzere toplam 8 kıt'a ve 29 rubâ'î bulunmaktadır. Kıt'a ve rubâ'ilerin bir çoğu Azeri şairlerin Farsça yazmış oldukları kıt'a ve rubâ'ilerinin tercümesidir. Şair; tercüme ettiği kıt'a ve rubâ'ilerin aslını sayfa kenarlarında yazmış, şiirin altına şairinin kim olduğunu da belirtmiştir. Bu manzumelerin toplam mısra sayısı 140'tır.

2.1.1.5. Müfredler:

Divan'da şaire ait 3 müfred bulunmaktadır.

2.1.2. Vezin:

Asrî'nin şiirlerine baktığımızda aruzun en sık kullanılan vezinlerini tercih ettiğini görürüz. Şair genellikle aynı vezinde olan manzumelerini arka arkaya yazmıştır. Tabloda şairin hangi vezin kalıbını hangi nazım şeklinde kaç kere kullandığı gösterilmiştir:

	Vezinler	TB	M s	Th	Tr	Ts	Tb	Mh	Mr	G	K	R	M f
1	<i>Meḩā' ilün Meḩā' ilün Meḩā' ilün Meḩā' ilün</i>			6						14			
2	<i>Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün</i>			5						45	2		
3	<i>Meḩā' ilün Fe' ilātün Meḩā' ilün Fe' ilün</i>			2						3	1		1
4	<i>Meḩ' ülü Meḩā' ilü Meḩā' ilü Fe' ülün</i>			3		1		2		36	2	2	
5	<i>Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün</i>			2						35	2		1
6	<i>Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün</i>			1						1			
7	<i>Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün</i>			1						8	1		1
8	<i>Fā' ilātün Meḩā' ilün Fe' ilün</i>	1	1	1						9			
9	<i>Müstef' ilātün Müstef' ilātün</i>			-	1								
10	<i>Meḩ' ülü Fā' ilätü Me' şailü Fā' ilün</i>			-					1	22			
11	<i>Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün</i>			-						1			
12	<i>Fe' ülün Fe' ülün Fe' ülün Fe' ülün</i>			-						1			
13	<i>Meḩ' ülü Meḩā' ilün Fe' ülün</i>			-						1			
14	<i>Meḩ' ülü Fā' ilātün Meḩ' ülü Fā' ilātün</i>			-						2			
15	<i>Meḩ' ülü Meḩā' ilü Meḩā' ilün Fā'</i>			-						1		11	
16	<i>Fe' ülün Fe' ülün Fe' ülün Fe' ül</i>			-						2			
17	<i>Meḩ' ülü Meḩā' ilü Meḩā' ilün Fe' ul</i>			-								1	
18	<i>Müteḩā' ilün Müteḩā' ilün</i>			-									
19	<i>Meḩā' ilün Meḩā' ilün Fe' ülün</i>			-						5			
20	<i>Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün</i>			-			1						
21	<i>Meḩ' ülü Meḩā' ilün Meḩā' ilün Fā'</i>											10	
22	<i>Meḩ' ülü Meḩā' ilü Meḩā' ilü Fe' ul</i>											5	
23	<i>Meḩā' ilün Fe' ülün Meḩā' ilün Fe' ülün</i>									2			
24	<i>Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' lün</i>									1			
25	<i>Meḩ' ülü Meḩā' ilü Meḩā' ilü Fā' ülün</i>									1			
26	<i>Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün</i>			2									

Şairin, birçok şiirinde vezni başarılı bir şekilde kullandığı görülmekle birlikte bazı şiirlerinde vezin kusurları göze çarpmaktadır. Veznin aksaması hecenin fazla olmasından veya eksik olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Asrî'nin bazı şiirlerinde med, imale ve zihafa rastlanmaktadır. Nitekim, bazı şiirlerinde vezin uyumunu sağlamak için kelimeye sessiz harf ekleyip, açık heceyi kapalı hâle getirmiştir:

Dilden hayāl-i yār giderken cānım gider

‘Ādetdir ev şāhibi miḥmān **ilen** çıkar

(G, 37/4)

Ṭarf-ı gülşenden şabā bŷy-ı **beşāretlen** gelir

Ol gül-i nevrestemizden müjde-i da‘vet mi var

(G, 35/4)

Bunun yanı sıra, şair kimi şiirlerinde vezin uyumunu sağlamak için kelimenin sonundaki yükleme eki (-ı)’yı düşürmüştür:

Ol perīveş **būsesin** erzān edip cān naḫdin

Niceyi ḫayretde koydu germi-i bāzārdan

(G, 144/5)

Şair, veznin aksamaması için “ümid, kere, ama” kelimelerini kimi yerde şeddeli yazmış, bu kelimeleri “ümmîd, kerre, amma” şeklinde kullanmıştır. Kelimenin şeddeli okunacağına dair harflerin üstüne hareke koymuştur.

2.1.3. Kafiye ve Redif:

Asrî'nin manzumeleri incelendiğinde onun kafiye olarak daha çok tam ve zengin kafiyeleri tercih ettiği görülmektedir. Şair, kafiye düzenini oluşturan sözcükleri daha çok Arapça ve Farsça kelimelerden seçmiştir. Türkçe kelimelerle çok az kafiye yapan şair, Arapça bir kelime ile Farsça bir kelime arasında, Farsça bir kelimeyle Türkçe bir kelime arasında ya da Arapça bir kelime ile Türkçe bir kelime arasında da kafiye yapmıştır.

Türkçe-Farsça kelimelerle yapılanlar

Devrānı gör, neler gelir āyā **neler** gider
Mestāneler gelir yine mestā**neler** gider

(G, 65/1)

Farsça-Farsça kelimelerle yapılanlar

Biz bu meydānda gehī ħurrem u ħandā**n** döneriz
Gāh nālān oluruz gāh perişā**n** döneriz

(G, 76/1)

Türkçe-Arapça kelimelerle yapılanlar

Zāhid-i ebleh meye mel' ūn diye **ad** eylemiş
Kendisi ammā ħabāişden öz evlā**d** eylemiş

(G, 92/1)

Farsça-Arapça kelimelerle yapılanlar

Biz ħayāl-i lebiñi cür' a-yı **cām** eylemişiz
Bāde-i mey-gedeyi nefse ħarā**m** eylemişiz

(G, 78/1)

Arapça-Arapça kelimelerle yapılanlar

Biz ki cānān uğruna cāndan ferā**ğat** etmişiz
Kūşe-i miñnetde künc-i ğamda rā**ħat** etmişiz

(G, 69/1)

Şairin dîvânında yer alan 194 gazelin 176sında redif vardır, gazellerin büyük bir kısmında redif kullanması onun ahengi sağlamada bu unsura verdiği önemi göstermektedir. Gazellerin bazılarında redif ve kafiye tekrarlarına rastlanmaktadır. Şairin bazı redifleri sevdiği ve bu nedenle daha sık kullandığı görülmektedir. Dîvânda en çok kullanılan redifler kullanım sıklığına göre şöyledir:

“-dan (7), olur harâb (6), -a berâber (5), dedikleri (4), -ı/z (4), -a düşer (3), ilen gelir (3), eylemişiz (3), -a gelmişlerdeniz (3), göñüldür bu (3), etmek 'abes (2), mi var (2), -sı mı var (2), etmek de hevesdir (2), -dan haz (2), -a düşürdüñ (2), -lanmasın (2), -lar içinde (2), olsa (2), -da nihânız (2), eylemiş (2), elimizde (2), ile müşkil ikileşdi (2), oldum (2), -ım (2), -lediñ (2), olsun(2). ”

Asrî'nin kullandığı rediflerin büyük bir çoğunluğu Türkçe kelime, ek ya da kelime gruplarından oluşmaktadır. Bunlar, “-dırma, geldi baña, -dur hep, et, ile oynar, mi var, verir, arar durur, eylese elden ne gelir, sansınlar, isterler, -ler gider, -a gelir, -/ı/z, etmişiz, -a gelmişlerdeniz, döneriz, olur gideriz, eylemişiz, -ımız, -a düşmüş gönlümüz, -dan geçeriz, -(y)ız biz, eylemiş, -ler etmiş, mı bitermiş, söylenmemiş, olsak, açacak, olarak, -siñ, değer seniñ, -dan soruñ, -a düşürdüñ, -a dek, -iñ, -e düşdük, -lediñ, gördük, -a dökülsek, -a gel, -dir göñül, -ım, -(y)a değişmem, bizim, oldum, edem, -(y)im, -dır derim, elinden, olsun, -lanmasın, -dan, uzun uzun, -lıktan, neylesin, -dir o, göñüldür bu, arasında, -lar içinde, göñlüme, -ına, üstüne, ola, ile, -ı ola, ben dedim baş üstüne, olsa, eline, elimizde, -ı bile, bu gece, olur göñül göñle, -/ı/nca, -a yürü, -sini, dedikleri, -iñ gözü kaldı, olmalı, -i, -em hey hey, etdi beni, -(y)unu aldı, -ımız, urur” şeklindedir.

Türkçe kelimelere karşılık gazeliyyatta redif olarak sadece 1 Arapça kelime kullanılmıştır. “ cüz' cüz' ” redifli gazel divanda Arapça kelime tek gazeldir. Sadece Farsça bir kelimenin kullanıldığı redif ise gazeller arasında bulunmamaktadır. Bunun yanında dîvânda Türkçe ek ya da yardımcı fiil almış, Arapça ya da Farsça kelimelerle yapılan redifler ise şöyledir: “fedâ etsem nola, eder mehtâb, olur harâb, -a bir sa'at, -a her sa'at, etmek 'abes, -dan vazgeç, -dan eser yoh, -ı ferruh, -dan mütelezziz, -a berâber, mısıñ kâfir, etmek de hevesdir, yâr gelir yâr gider, -da nihânız, -a mahsûs, -dır garaz, -dan galat, -dan haz, -a vedâ, -den evvel, -a terk etdim, -dur velik o nerde bu nerde, gelsin hâtıra, ile müşkil ikileşdi ”

Dîvânda yer alan ek redif, kelime redif, ek ve kelime redif, kelime grubu halinde redif ve ek ve kelime grubu halinde rediflere örnek teşkil edecek birkaç beyit şöyledir:

Ek Redif:

Bu göñül deşt-i cününüñ yine âvâresidir

Şeb-i yeldâ-yı gamıñ kevkeb-i seyyâresidir

(G, 50/1)

Kelime Redif:

Çün beyâzın toplamış faşl-ı zemistân **cüz' cüz'**
Faşl-ı güldür imdi açılmış gülistân **cüz' cüz'**
(G, 86/1)

Ek ve Kelimededen Oluşan Redif:

Nigāh-ı yār ile mest olmuş peymāned**en evvel**
Der-i dildāre düştük küşe-i meyhāned**en evvel**
(G, 122/1)

Kelime Grubu Halinde Redif:

Yār eger cev̄ ü cefā **eylese elden ne gelir**
Derde derd ile devā **eylese elden ne gelir**
(G, 59/1)

Ek ve Kelime Grubu Halinde Redif:

Yüzüñle gökdeki mäh**dur velik o nerde bu nerde**
Şaçıñla gece siyā**hdur velik o nerde bu nerde**
(G, 169/1)

2.2. Dil ve Üslûp Özellikleri:

Asrî'nin yaşamış olduğu yıllar Cumhuriyet'in kuruluşunun ilk dönemidir. Bu bakımdan Asrî'nin dîvânını incelediğimizde şairin dilinin oldukça sade olduğu görülür. Asrî, şiirlerini hem Türkçe hem de Farsça yazabilmektedir. Şâirin uzun yıllar İran'da kalmış olması bu dili öğrenmesinde etkili olmuştur. Dîvânda sayfanın kenarlarında, Farsça rubâi ve kıt'alarının Türkçe'ye tercümeleleri bulunmaktadır. Kendisinin yazmış olduğu Farsça bir gazel de dîvânda yer almaktadır. Bunun yanı sıra şair Türkçe, Farsça ve Arapça kelimeleri de divanında sıklıkla kullanmıştır.

Şâir şiirlerinde Eski Türkçe'de bulunan arkaik kelimelere yer vermiştir:

Ey yār-ı cefā-pîşe ben ol hâlete yetdim
Kim hecr odu **egnimde** şabâ, serde külâhım
(G, 128/7)

Zülf-i ‘anber-fāma düşmüş gönlümüz

Bir **karanku** dāma düşmüş gönlümüz (G, 82/1)

Beyitlerde “n’etdim, n’etdik, n’olduñ, n’olsun, n’ola, n’idem” gibi halk söyleyişlerini bulmak mümkündür:

Seni alçağda görürsek **n’ola** ey devletlim?

Zirve-i Kāf-ı kanā‘ atde maḳām eylemişiz

(G, 78/6)

Şair, Azerbaycan coğrafyasına yakın bir yerde olması sebebiyle kimi yerde Azeri Türkçesi’ne ait kelimeler kullanmıştır. Yaz’ın “yay” şekli ve “-dan eser yoḡ” redifli gazeli bunlardan biridir:

Ḥübān u bütān içre daḡı **çoḡları** gördüm

Bildim ki şehā sen gibi meh-rūdan eşer **yoḡ**

(G, 24/2)

Kışı fikr eylemek gerek **yāydan**

Geri dönmez çıkınca oḡ yaydan

(Pn, 23)

Dîvānda Eski Türkçe’ye ait bazı kelimeler de bulunmaktadır. Türkiye Türkçesi’nde işaret sıfatı olarak kullanılan “o, şu” sıfatları şair tarafından Eski Türkçe’de varyantı olan “ol, şol” şeklinde kullanılmıştır:

Ben nefesden düşdüm **ol** büt gönlümü rāḡat bilir

Āh bilmez bî-mürüvvet āh için ḡudret mi var

(G,35/3)

Ermişim ‘aşkıñda **şol** imāna kim

Vaşl cennettir, cehennem iftirāḡ

(G, 105/6)

“Eski Anadolu Türkçesi’nde dönüşlülük zamiri olarak kendü, kendüzi(n), ve öz kelimeleri kullanılır. Dönüşlülük zamirleri iyelik ve durum eklerini kullanabilirler”⁷⁰. Bu bilgiden hareketle, şairin, “kendi” dönüşlülük zamirini durum eki getirerek kullandığını görürüz:

Cevr ü cefāyı **kendüye** mu‘ tād ḡıl ki sen

Şād etme ḡaste ḡāḡır nā-şād ḡıl ki sen

⁷⁰ Hatice Şahin, **Eski Anadolu Türkçesi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s. 53.

‘Uşşāka luţfu koy nice bī-dād kıl ki sen

Rāh-ı gamiñda neş’e olur ıztırābımız

(Mr/5)

Şair, bugün için arkaik olan “urduğun, urur, itirdim, imdi, birle, veribdir, hansı” kelimelerini de şiirlerinde kullanmıştır.

Şairin üslubunu incelediğimizde hikemi bir eda ile şiirler kaleme aldığını görebilmekteyiz. Pend-nâme-i Asrî başlığı altında;

Nice cevherli söz demiş atalar

Diñle bak her birinde hikmet var

beytiyle başlayan elli beyitlik mesnevinin tamamen atasözleri ve deyimlerle örülmüş olduğu görülmektedir. Şâirin dîvânında müstakil olarak yazılmış olan pend-nâme, onun şiir yoluyla nasihat vermeyi önemseydiğini göstermektedir. Bu durum da şâirin hikemî tarza yakın bir üslûp yakaladığını belgeler niteliktedir. Pend-nâmede geçen bazı deyimler şöyledir:

“at alan geçti çoktan Üsküdar’ı, ekmek elden şu gölden olmaz bil”

Pend-nâmede geçen bazı atasözleri ise şunlardır:

İnsaniñ yansa ağızı sütten eger

Üfleyip de yogurdu öyle içer

(Pn, 7)

Dert görmüş olanla dertleş sen

Çünkü damdan düşen bilir hâlden

(Pn, 13)

Asrî’nin üslûbunda ağır basan diğer husus ise onun rindâne bir edâ ile şiirlerini dile getirmesidir. Şâirin yazmış olduğu birçok beyitte; dünyaya sırtını dönen, kimseden minneti olmayan, rindane yaşayan bir adam profili karşımıza çıkar:

‘Aşriyâ kām dilemez ise dünyâda ne gam

Ki bu noķşān ile biz kesb-i kemāl eylemişiz

(G, 79/1)

Du‘ā-yı hayr ile yād olmadır garaż ‘Aşrî

Şu köhne devrde her sūd u kârdan geçeriz

(G, 83/7)

Asrî’nin bazı beyitleri onun şiir anlayışı hakkındaki düşüncelerini yansıtmaktadır. Örneğin şair bir beytinde, vezin ve kafiyeyi kılıç ve balta gibi

kullanarak onlarla meydanı darmadağın edebileceğini söylemektedir. Yani şair, şiirini sert bir üslup ile yazarsa bir kılıç ve balta kadar bunun etkili olabileceğini vurgulamaktadır:

Vezn ile kâfiye destimde ola tîğ u teber
N'ola meydānı eger eyler isem zîr u zeber
(G, 64/1)

Şair, bahr ve vezinlerin aşkı anlatmaya gücünün yetmeyeceğini de söylemektedir:

‘Ummāna dönen ‘aşkı beyān etmege ayā
Kāfī mi gelir baħr ile evzān elimizde
(G, 172/5)

Mazmûn, *Divan edebiyatının kendi dünyası içerisinde bilinen hayâl, inanış ve düşüncelerin beyit ya da beyitlerdeki dolaylı anlatımıdır*⁷¹. Kimsenin aklına gelmemiş bir mazmun ise bikr-i mazmun olarak adlandırılmaktadır. *Bikr-i fikr, bikr-i mana, bikr-i mazmun bulma isteği eski şairlerimiz arasında yaygın*⁷² olduğu gibi Asrî’de de bu istek bulunmaktadır:

Bizi rām eylemez āhū-yı şahrā-yı H̄oten
Bikr-i mazmûn ararız tā bize olur dilber
(G, 64/6)

Dîvân’da şâirin “dedim-dedi” olarak yazmış olduğu mürâcaa şeklinde gazeller de bulunmaktadır:

Dedim: Nāz eyleme cānā nedir o
Dedi: Bil şîve-i cānānedir o

(G, 152/1)

Nazım şekilleri, konuları ve mazmunlarıyla Dîvân edebiyatı geleneği çerçevesinde şiir yazar Asrî, edebî sanatlardan özellikle teşbih ve mübalağaya önem vermiştir. Dîvânda kullanılan belirgin bazı söz sanatlarını birkaç örnekle burada inceleyelim:

Teşbih

Aşağıdaki beyitte sevgilinin boyu serviye, saçı ise sümbüle benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır:

⁷¹ Mine Mengi, " Divan Şiiri ve Bikr-i Manâ", *Dergâh Dergisi*, İstanbul 1991, s.19.

⁷² Mengi, " Divan Şiiri ve Bikr-i Manâ", *Dergâh Dergisi*, İstanbul 1991, s.19.

Bağda sen gibi bir serv-i semenber olsa
Sünbülün perçemi zülfün gibi ‘anber olsa
(G, 167/1)

Tevriye

Birinci beyitte Ali Şîr Nevâ‘î’nin eseri olan “Mecâlisü’n-nefâis” ile meclis kelimesinin çoğul şekli arasında tevriye yapılmıştır.

“Mecâlis” içre maqamın verip Nevâ‘îye
Beqāya ermegi lāyık görüp Beqā‘îye
(Th, 5/5)

Telmih

Şair, *külbe-i ahzan* terkibi ile Hz. Yusuf’un babası Yakup peygambere, “*erini*”⁷³ hitabı ile Hz. Musa’ya hatırlatmada bulunmuştur:

O meh-rûdur gelib geçdikçe rüşen eyleyen küyum
Ki şanma külbe-i aḫzānımı tenvîr eder mehtâb
(G, 6/2)

Kemâl-i şevḳ ile *erini* hitabı kılmış idik
Cevâbı olmadı şad şükr lâm u nun bu gece
(G, 174/2)

Aks

Aşağıdaki örnekte, birinci beytin ikinci mısra‘ı ikinci beytin birinci mısra‘ında kelimelerin yeri değiştirilerek verilmiştir:

Seni her gördüğüm dem başka bir ‘âlem olur peydâ
Baña maḫşûd olan ‘âlem der-i küyuñdadır cānâ

Der-i küyuñdadır cānâ baña maḫşûd olan ‘âlem
Ne ‘âlem ‘âlem-i cennet ne cennet cennet-i a‘lâ
(G, 2/1-2)

Mübalâğa

Şairin şiirlerinde en çok kullandığı sanatlardan biridir. Şair aşağıdaki beyitte gözyaşlarının yağmur gibi aktığını söylemektedir:

Olmaḫda sirişkim yine bārāna berāber
‘Ömrüm şeb u rüz âteş-i hicrāna berāber
(G, 30/1)

⁷³ "Rabbim, bana kendini göster, sana bakayım!", **Kur‘an-ı Kerim**, (A‘ râf, 7/143).

Açık İstiare

Şair sevgilinin yüzünü zikr etmeden, sevgilinin yüzünü güneşe benzetmiştir:

Ḳurbānīñ olam niḳābı ḳaldır
Ḥurşidde ebr-i tār hoş olmaz

(G, 70/5)

Hüsn-i Talil

Gökyüzünün kırmızı bir hâl alması sevgilinin elindeki kınanın kırmızılığına bağlanmıştır:

Ḥinnāsı parmağından vermiş semāya bir ‘aks
Bildim ki ismini almış “kefū’l-ḥafīb” elinden

(G, 136/4)

Leff ü Neşr

Sevgili ile bahar günleri arasında gözyaşı ile yağmur kelimeleri arasında bir benzetme yapılarak müretteb bir leff ü neşr yapılmıştır:

Geldikçe yār yaş döker çeşmim ‘aceb degil
Evvel bahār günleri bārān ilen gelir

(G, 46/2)

İktibas

Şair, Kur‘an’da birçok yerde ve Yasin Suresi 82. ayetinde geçen kelimeleri kısmî kelime kullanarak iktibas yapmıştır:

Maḳşūdu, kaşdı, maḳşadı kim vardır añlamış
Bir *kūn* ile tekevvün eden kā‘inātdan

(G,146/2)

2.3. Muhtevâ Özellikleri

2.3.1. Din ve Tasavvuf

Ahmet Cemil Miroğlu’nun herhangi bir tarikata mensup olup olmadığını bilemiyoruz. Ancak şairin manzumelerini din ve tasavvuf açısından incelediğimizde, şairin dinî ve tasavvufî motiflere yer verdiğini görürüz. Asrî Dîvânı’nda Âzeri İbrahim Çelebi’ye tahmis olarak yazılmış bir

naat, gazel nazım şekliyle yazılmış bir münacat bulunmaktadır. Bunun yanı sıra şairin gazellerinde de dinî ve tasavvufî unsurlara rastlanmaktadır.

Asrî, “Münâcât”ında Allah’a yakararak kendisini ahirette lütfundan mahrum etmemesini istemektedir:

İlâhî, ‘ âlem-i bâkîde lütfuñdan cüdâ etme
Kenâr-ı baħr-ı nûr-ı raħmetiñ hecriyle yandırma
(G, 1/6)

Şair, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğini dile getirerek, hayr ve şerr konusunda Allah’a tam bir teslimiyet hâline bürünmektedir:

Gelmekte ise ħayr u şer **Allah**’dan a vâ‘ iz
Dünyâda bize ħayr u şer etmek de hevesdir
(G, 61/10)

Şair manzumelerinde rindâne bir edâ ile ; dinde asıl maksadın “Hak” olması gerektiğini, ancak bu şekilde dinler arasında hiçbir farkın kalmayacağını belirtmektedir:

Hakk olunca maķşad u maķlûbu göñlüñ ‘ Aşriyâ
Hangisin alsak olur tesbîħ ile zünnârdan
(G, 142/7)

Dîvân’ın birçok yerinde geçen Allah’ın isim ve sıfatları şunlardır: “Allah, Hak, Hâlık, Hudâ, Rab, İlâh, Yezdân, Mevlâ, Ma‘ bûd”.

Asrî’nin yazmış olduğu naatta ise, Hz. Muhammed’in dünyaya teşrifinin arka planı anlatılmaktadır:

Şafâ-yı âb-ı rüyuñ ħıfz eden Nîl içre Mûsâ’yı
Daħı ħubb-ı cemâliñdir çeken eflâka ‘ Îsâ’yı
Zuhûruñ maşdar-ı envâr-ı *Levlâķ* etdi dünyâyı
(Th, 21/2)

Şâir, beyitlerinde mahşer gününde Hz.Muhammed’ten şefaât beklediğini dile getirmektedir:

Etsin derim celâliñi taħtıñla pâyidâr
Peygamberiñ şefâ‘ ati, ħaķķıñ ‘ inâyeti
(G, 188/6)

Şâir şiirlerinde, diğerk peygamberlerden de söz etmiştir. İsâ peygamber Asrî’nin divanında ismi en çok zikr edilen peygamberlerdendir. Hz. İsâ, beyitlerde ölümlere can verme özelliği ile sıkça geçmektedir. Şair, sevgilinin

dudakları ile Hz. İsa'nın nefesi arasında ikisinin de can bahşetmesi açısından bir teşbih yapmaktadır:

Mürdeye bahş eyliyor cānā hayāt-ı cāvidān

Nefha-ı 'İsî ile la' liñde ünsiyyet mi var

(G, 34/4)

Sevgilinin bakışları can alır iken, dudakları buna muhalif aşığa can vermektedir. Çünkü sevgilinin dudaklarında ölüleri dirilten Hz. İsa'nın nefesi bulunmaktadır:

Ġamze-i fettān ile aldññ tenimden cānımı

Tāze cān versin eyā la' l-i leb 'İsî-demiñ

(G, 137/4)

Şair, Hz. İsa'nın ölüleri dirilten nefesinin yanı sıra O'nun göğe yükselmesine de telmihte bulunmaktadır:

Gehî 'İsî gibi çıkmak diler 'arş-ı mua' llāya

Gehî Mūsî gibi ister yed-i beyzā gönüldür bu

(G, 155/4)

Hz. İsa beyitlerde "Mesih" lakabıyla da anılmıştır:

Ġamzeñ cān alır la' liñ ise vermededir cān

Bir nefhasını rūh-ı **Mesihā**'ya deġişmem

(G, 126/5)

Dîvânda ismi sık geçen peygamberlerden biri de Hz. Süleyman'dır. Hz. Süleyman beyitlerde daha çok karınca ile birlikte anılmaktadır. Şair, sevgiliyi Süleyman'a, aşıġı ise karıncaya benzetmektedir:

Saña verdikse gönül bizleri hoş gör ey yār

Mūr tek eylemişiz taht-ı **Süleymān**'dan hāz

(G, 101/5)

Hz. Yusuf, divanda ismi geçen diġer bir peygamberdir. Yusuf, şairin beyitlerinde daha çok zindana atılması ile ele alınmaktadır. Şair, Yusuf'un atıldığı zindanın karanlıġı ile sevgilinin siyah saçları arasında ilişki kurarak teşbih yapmaktadır:

'Aşrî bāşında ṭali' -i **Yūsuf** mu var ki yār

Zindān-ı zülf ü çāh-ı zenaḥdān ilen gelir

(G, 45/5)

Divan’da ismi zikr edilen bu peygamberlerin yanı sıra; Hz. Musa, Hz. Musa’nın babası İmrân, Hz. Meryem, Hz. Züleyha, Hz. Âdem, Hz. Havva, Hz. Nuh ‘un isimleri de geçmektedir. Hz. Musa, yed-i beyza denilen şifalı eli, Hz. Lokman hastaları iyileştiren hekimliği, Hz. Âdem ve Hz. Havva cennetten kovulması, Hz. Davud sesi ile Hz. Nuh ise tufan hadisesi ile anılır. Bu peygamberlerle ilgili beyitler şöyledir:

Ol yâr alınca gör ele âteş-i piyâleyi
Kim mu‘ cizât-ı **Musi-i ‘ İmrân** olur ħarâb
(G, 10/4)

Câm-ı mey ‘ummân-ı ğamdan kırtaran zevrağ-çedir
Nîtekim tûfân deminde eyledi keştî-i **Nûh**
(G, 23/6)

Ne laĥnkârî-i bülbül ne nağme-i **Davûd**
Bir özge murğ-ı hoş-elĥân olur göñül göñle
(G, 175/8)

Vâ‘ izâ sen ol melek gir cennete
Aşlımız **Ĥavvâ** ile **Âdem** bizim
(G, 130/2)

Divanda İslâmiyet’in kutsal kitabı olan Kur’an-ı Kerim’in ismi de geçmektedir. Şair, sevgilinin yüzünü ve güzelliğini Kur’an’ın sayfalarına benzetmektedir:

Bir kerre görse âyet-i ĥüsnüñ seniñ faĥîh
Billâhi gözünde ma‘ nî-i **Ĥur’an** olur ħarâb
(G, 7/2)

Bu yanda âyet-i **Ĥur’an** o yanda şüret-i cânân
İki kitâb-ı İlâhîdir velîk o nerde bu nerde
(G, 169/6)

Bunun yanısıra Kur’an-ı Kerim’de yer alan ayetlerden alıntılanan bazı kelimeler de beyitlerde geçmektedir. Bu kelime ve ibarelerin iktibasları şöyledir:

Şıfât-ı Ĥâlîkı ta‘ zîz ü tekbîr etmek olmuşdur
Hüvallahü eĥad⁷⁴ lafzıyla tefsîr etmek olmuşdur
(Th, 21/3)

⁷⁴ “ De ki: O Allah’tır, gerçek İlahdır ve birdir.” (Kur’an-ı Kerim, İhlas, 112/1).

Füruğ-ı hüsn-i ‘aşkıñdan zühür etmiş yed-i beyzâ
Kudümüñdan olup ‘arz sırr-ı **kün fekan**⁷⁵ peydâ
(Th, 21/4)

Cevr etme ben fütâdeñi ey şüh kııl hâzer
Yevmü ‘l-hisâb⁷⁶ defter ü mizân ilen gelir
(G, 47/4)

Yanmışız dünyâda hicrân âteşiyle dem-be-dem
Vâ‘ izâ bahş etme sen artık ‘**azâbü’n-nârdan**⁷⁷
(G, 143/6)

Edince bezm-i ezel, yâr u âşinâ-yı qadîm
Elestü⁷⁸ der de nümâyân olur gönül gönle
(G, 175/4)

Halkı tekfire ne qalkarsıñ a vâ‘ iz inşâf
Oğu sen kendiñe **inne ‘l-keferü**⁷⁹ âyesini
(G, 179/2)

Kâlû belâda⁸⁰ ‘aşk ile yoğruldu hâkimiz
Halk oldu Leylâ ile Mecnûn hikâyeti
(G, 188/4)

Şair, beyitlerinde dinî inançlara ve mefhumlara da yer vermiştir. Özellikle kurban bayramı ile ilgili beyitler divanda çokça yer almaktadır. Aşığın sevgiliye canını kurban etmesi ile kurban bayramına telmih yapılmaktadır:

Şükr kim ‘Aşri’ye gösterdiñ yeñi ayıñ tamâm
‘Iyddır ey mehlîkâ **qurbâna** gelmişlerdeniz
(G, 74/6)

Dîvânda geçen bir diğerk dinî inanç da zekattır. Şair, aşığın sevgiliye kavuşmasını sevgilinin güzelliğinin zekatı olarak görür:

⁷⁵ “ Birşeyi dilediğinde O’nun buyruğu, sadece “Ol!” demektir, hemen oluverir.” (Kur’an-ı Kerim, Yasin, 36/82).

⁷⁶ “ Ey Rabbimiz! Beni, annaemi, babamı ve bütün müminleri kıyamet günü affeyle” (Kur’an-ı Kerim, İbrahim, 14/41).

⁷⁷ “ Eğer Allah onlar hakkında toplu sürgün cezası takdir etmeseydi, mutlaka onları dünyada cezalandırırdı. Âhirette de onlara ateş azabı vardır.” (Kur’an-ı Kerim, Haşr, 59/3).

⁷⁸ “ Rabbinin Âdem evlatlarından, misak aldığı da düşünün! Rabbın onların bellerinden zürriyetlerini almış ve onların kendileri hakkında şahitliklerini isteyerek “ Ben sizin Rabbiniz değil miyim? buyurunca onlar da “ Elbette!” diye ikrar etmişlerdi.” (Kur’an-ı Kerim, A‘raf, 7/172).

⁷⁹ “ O kâfirler zikri (Kur’ân’ı) işittikleri zaman, hırslarından neredeyse seni bakışlarıyla kaydıracak, âdeta gözleriye yiyecekler! Hâlâ da: “o, delinin teki!” derler.” (Kur’an-ı Kerim, Kalem, 68/51).

⁸⁰ “ Rabbinin Âdem evlatlarından, misak aldığı da düşünün! Rabbın onların bellerinden zürriyetlerini almış ve onların kendileri hakkında şahitliklerini isteyerek “ Ben sizin Rabbiniz değil miyim? buyurunca onlar da “ Elbette!” diye ikrar etmişlerdi.” (Kur’an-ı Kerim, 7/172).

Ḥüsnüñ metā‘ ı vāşıl-ı ḥadd-i nişābdır
Ben tek faķire ver naşībini artık **zekāt**dan
(G, 146/6)

Hele farz olsa **zekāt** ḥadd-ı nişāb-ı ḥüsne
Müflis-i müsteḥik ‘ Aşri saña ayā ne düşer
(G, 39/5)

Müslümanların hac farizâsını yerine getirdiği Kâbe ismi de beyitlerde geçmektedir. Şair, sevgilinin köyünü Kâbe’ye benzetmektedir:

Ey büt kılarınız **Ka‘be**-i küyuñda ṭavāfi
Elbet oluruz böyle şafādan mütelezziz
(G, 27/4)

Şiirde geçen dinî-coğrafi diğer bir yer ismi Sînâ Dağı’dır. Burası Allah’ın Hz. Musa ile konuştđu yerdir :

Saña bir kez nazar kıldım odur çeşmimdeki pertev
Ne pertev pertev-i manzar ne manzar manzar-ı **Sînâ**
(G,3/2)

Divanda geçen diğer dinî mefhumlar ise şunlardır: İslâm, Şeytan, Cibril, Cennet, Cehennem, Firdevs, Kevser, Tûba ağacı, mescid, büt, büthane, mahşer, kıyamet, huri, zünnar, Rıdvân. Bu mefhumların geçtiği bazı beyitler şöyledir:

Geh Ḥudā-bende geh Ḥudāvendim
Gāh **Cibril** u gāh **Şeytānım**
(G, 125/14)

Cennetde gözüm yok baña kāfīdir küyuñ
Ol kâmet-i mevzūnuñu **Tûbā**’ya deđişmem
(G, 126/2)

Gehī Müslim olup gāhī Bırahman
Gehī **mescid** gehī **büthāne** oldum
(G,131/4)

Kevser-i lâ‘ li ne bilsin ki o efsürde mizâc
Bilse billah atar cübbe vü seccādesini
(G,179/4)

Gehî bir serv-i kıddiñ vaşlını cennet kıyās eyler
Gehî **Firdevs** bāğında arar Tūbā gönüldür bu
(G, 155/6)

Bir görseñ ey müezzinim ol kıdd ü kāmeti
Kıdd kāmetiñ uzar da bulur tā **kıyāmeti**
(G, 188/1)

Vā‘ izā bahş eylemek boşdur **cehennem**den bize
Āteş-i ‘aşka ezelden yāna gelmişlerdeniz
(G, 73/6)

Biz reh-i ‘aşkıñda ey **büt** bağladık **zūnnār** kim
Kaç gönül bend eyleyen ol tār-ı gīsūdan gālaṭ
(G, 99/6)

2.3.2. Tarihî ve Efsanevî Unsurlar

Asrî, divanında telmih sanatı kullanarak tarihî ve efsânevi şahsiyetlerin isimlerini sıkça zikretmektedir. Beyitlerde geçen bu şahsiyetler şunlardır: Felâtun (Eflâtun), Şeyh San’an, Cem, Efrasiyâb, Rüstem, Zâl.

Eflâtun *edebiyatta akıl , hikmet ve isâbetli görüş timsâli olarak sözkonusu edilir*⁸¹. Şâir de Eflâtun’un bu özelliğine vurgu yaparak, aşk derdinin çaresini Eflâtun’un bile bulamayacağını söyler:

Olmaz oña dermân adı ‘aşk oldu bu derdiñ
Şorsañ da **Felâṭūn** ile Loḳmân’a berāber
(G, 30/2)

Şair, efsânevî bir şahsiyet olan Şeyh San’an’ın aşık olduğu Hristiyan güzel için zūnnar bağlamasına telmih yapmıştır:

Şeyh San’an ki bağlamış zūnnār
Bir de ol dīn-fedā-yı ‘aşkı görüñ
(Tb, IV)

Birçok şiirde Efrâsiyâb kahramanlık sembolü ile anılır. Asrî de Efrâsiyâb’ın kahramanlığı ile ilgili böyle bir beyit yazmıştır:

⁸¹ İskender Pala, **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s.135.

ayseriñ aşrında olmuştur örümcek perde-dâr

Nevbeti **Efrâsiyâb**'a şimdi baykuşlar urur

(G, 52/6)

Divan'da geçen diğerefsânevî şahsiyetlerden biri de Rüstem'dir. Şiirlerde Rüstem-i Zâl olarak da geçmektedir. *Rüstem'in adı zülf, kaş, göz, gamze gibi öldürücü ve hîlekâr özelliklerle birlikte çok kullanılır*⁸²:

amze addâr-ı **Rüstem**, la' l leb-i ' İsi nefes

Biri yıkmış gönlümü birisi âbâd eylemiş

(G, 92/4)

Eflâtûn manevi dert ve yaralara çareler bulur iken, Lokman Hekîm de maddi yaralara derman olur. Şâir, gönül derdine Lokman'ın reçetesinin bile fayda vermeyeceğini söyler:

Sen özgece bir derde giriftârsiñ ey dil

Bî-fâ'idedir nüşha-ı **Loqmân** elimizde

(G, 171/5)

Şair, şarab kelimesinin geçtiğı birçok beyitte onun mucîdi olan Cem ismini de kullanmaktadır:

Zâhidiñ kevşer, şarâb-ı **Cem** bizim

Küşe-i destâr onuñ perçem bizim

(G, 130/1)

Şiirde geçen bazı isimler Kur'an-ı Kerim'de yer almasına rağmen, zamanla efsaneleşmiştir. Bunlardan biri hazineleriyle ünlü olan efsanevî şahsiyet Kârûn'dur:

Bî-nevâ ' aşıkız ammâ bizler

Gönlümüz mağzen-i **arûn**dur hep

(G, 14/7)

*Dîvânda geçen Hârût, büyü ve sihirde meşhur bir meleğın adıdır. Arkadaşı Mârût ile birlikte Kur'an'da adları anılır*⁸³:

Bildim ol dîde-i **Hârût** fenniñ

ıldığı fitne vü efsündür hep

(G, 15/4)

⁸² İskender Pala, **Ansiklopedik Divân Şiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s.382.

⁸³ İskender Pala, **Ansiklopedik Divân Şiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s.194

Asrî'nin gazellerinde ünlü mutasavvıf Hallâc-ı Mansûr'un (857-922) bilinen "Ben Hakk'ım" ifadesi de geçmektedir:

Bâde-i vaḥdet ile mest oluyorsuñ ' Aşrî
Sen de gel şimdi **ene'l-ḥak** diyerek dâra yürü
(G, 178/7)

Dîvân'da ünlü olmuş aşk kıssalarına çokça hatırlatma vardır. Bunlar; Leyla ile Mecnun, Vâmık ile Azra, Ferhad ile Şirin kıssalarıdır. Bu isimler bazı beyitlerde tek başına bazen de her ikisi birlikte geçmektedir. Şair kendini Mecnûn, Ferhad veya Vâmık'a; sevgilisini Leyla, Azra veya Şirin'e benzetmektedir. Hatta şairin kendisini ve sevgilisini onlardan bile üstün gördüğü beyitler bulunmaktadır:

Beñzemezler baña **Vâmık** ile **Mecnûn** ey yâr
Onlarıñ sen gibi ' **Azrâ**'sı mı **Leylâ**'sı mı var
(G, 54/6)

Mecnûn ile **Ferhâd**'ı baña eyleme nisbet
Zann etme ḥaḳîḳat ile efsâne berâber
(G, 32/4)

Mecnûn çöllere düşüp perişan olmasıyla, Ferhat dağı delmesiyle sıkça hatırlanmaktadır:

Ferhâd tîşesiyle çöker kûh-ı bî-sütûn
Mecnûn terânesiyle beyâbân olur ḥarâb
(G, 7/3)

Benim ol ' aşık-ı şâdık maḳâmım dâr-ı kûyuñdur
Çölü **Mecnûn**'a verdim dâğları **Ferhâd**'a terk etdim
(G, 129/2)

Âb-ı hayât, *kaynağı karanlıklar demek olan zulmât, zulûmât, zulmet denilen ve menbaı meḥul diyarda bulunan sudur ki içen ölmez, dünya durdukça yaşarmış*⁸⁴. Dîvân'da zülâl, âb-ı câvidân isimleriyle de geçmektedir.

N'eyleyim **âb-ı hayât** çeşmesini ey sâḳî
Leb-i la' liñ gibi hiç şehd-i muşaffâsı mı var
(G,53/6)

⁸⁴ Ahmet Talat Onay, **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü**, Haz. Cemal Kurnaz, H yayınları, İstanbul 2009, s. 19.

Dîvânda efsânevî kuşlar ve yaşamış oldukları Kaf Dağı sık sık geçmektedir. Bu kuşlar Hümâ, Anka ve Semender kuşlarıdır:

Pervâz için **Ķāf** vişâliñde, **Hümâ**'dan
Cânâ, taleb-i bâl ü per etmek de hevesdir
(G, 61/6)

Şem^c -i ruhsâra koşan pervâneyiz **Ankâ** degil
Şanma küh-ı **Ķāf** da reşk-i ikâmet etmişiz
(G, 69/4)

*Semender, ateşte yanmayan bir çeşit efsanevî hayvandır*⁸⁵:

Kâh yüz tutsañ da âbâdiye vîrânsiñ gene
Ey **semender** dūd-i efgāniñda pinhānsiñ gene
(Th, 13/5)

Şair efsânevî bir gün kabul edilen Nevruz'u beyitlerinde kullanmıştır. *Efsâneye göre Allah kâinatı ve insanları bu günde yaratmıştır*⁸⁶:

Gehî ĥandān u ĥurrem andırır hem şubĥ-ı **nevrūzu**
Gehî mâtem-serâdır şan şeb-i yeldâ, gönüldür bu
(G, 154/3)

Dîvânda tarihi bir olaya da yer verilmiştir. Şairin Çaldıran Savaşı'nı anlattığı 6 beyitlik gazel bu türdendir. Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim ile Safevî hükümdarı Şah İsmail arasında, 23 Ağustos 1514'de, Çaldıran ovasında yapılan meydan muharebesini şair coşkulu bir dille anlatmıştır. Yahya Kemal Beyatlı'nın Selimnâmesi'nde yer alan, Çaldıran savaşının anlatıldığı bölüm⁸⁷ ile bu şiir arasında bir etkileşimin olduğu hissedilmektedir. Asrî'nin Selimnâme'nin etkisiyle böyle bir şiir kaleme almış olması muhtemeldir. Şair gazel boyunca Çaldıran Savaşı için yapılan hazırlıkları, savaşın kendisini, savaşın sonunda Osmanlının Safevîler karşısındaki galibiyetini tasvir etmektedir:

Bir başka kām alma zamānı geldi baĥtdan
Sulţānla ordu çıkdı yola pâyitāĥtdan

Āvāze kıldı ĥalk-ı Sitanbul: muzaffer ol!
Ezhār döküldü yollara her bir dıraĥtdan

⁸⁵ İskender Pala, **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s. 399.

⁸⁶ İskender Pala, *age*, **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s. 357.

⁸⁷ Yahya Kemal Beyatlı, **Eski Şiirin Rüzgarıyla**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 11.baskı, İstanbul 2008, s.6.

Şāh-ı ‘Acem haşem ile çekmişdi leşkeri
Meydān görünmez oldu sipāh ile rahtdan

Sultān-ı Rum ‘askeri manşūr idi mūdām
Alnıñ aqıyla çıkdı bu ğavġa-ı sahtdan

Hüsran içinde kaçdı kızılbaşñ ordusu
Belliydi hāli her siper-i lezzet-i lahtdan

Şemşir-i haqla oldu şofı oġlu muzmañil
Kurtardı cān u tācı velik oldu tahtdan

Tārīhe geçdi böylece şahra-ı Çaldıran,
Bir başka kām alma zamānı geldi bahtdan

(G, 150)

Divānda Osmanlı padişahlarından Sultan Ahmed Han'ın ismi de geçmektedir:

Gitse ‘Aşri şöhretiñ hayret mi Sadābād'da
Tā huzūr-ı hāzret-i Sultān Ahmed Hān'a dek

(G, 115/7)

2.3.3. Coğrafi Unsurlar

Asrî'nin uzun seneler İran'da bürokratik yapmış olması sebebiyle şiirlerinde daha çok İran'ın şehir isimleri geçmektedir. Bu şehirler; Tebriz, Şirāz, Sıfahan (İsfahan)dır. Şair Tebriz şehrini birçok şair yetiştirmesi bakımından Şiraz'dan üstün tutmaktadır:

Ne şirīn sözlü şā'irler yetiştirmiş bu yer ‘Aşri
Gelip **Tebriz** tavāfin kıl hele **Şirāz**'dan vazgeç

(G, 22/8)

İran'ın coğrafi olarak Azerbaycan'a yakın bulunması bakımından Azerbaycan şehirlerinden Şirvan'ın da ismi beyitte geçmektedir:

‘ Aşriyâ biz geçmişiz **Şîrâz**’dan âdâb ile
Yüz tıutup **Tebrîz** ile **Şîrvân**’a gelmişlerdeniz

(G, 73/7)

Sürmenin İsfahan’da imâl edilişi nedeniyle ⁸⁸şairler daha çok İsfahan’ı sürme imgesi üzerinden ele almıştır. Asrî de İsfahan’ı sürme (kühl) ile beraber kullanmaktadır:

Olmadı âhımızñ dūd-ı siyâhı berbâd
Çeşm-i dilberde onu kühl-i **Şîfâhân** gördük

(G, 120/4)

Hoten, klasik Türk ve İran edebiyatlarında Hoten veya aynı bölgede bulunan Hitay (Hitâ, Hatâ) dolayısıyla misk (müşg) ve âhu kelimeleriyle tamlamalar kurularak (müşg-i Hoten, âhû-yı Hoten) sık sık anılır. Hoten bölgesinde sürüler halinde yaşayan bir tür âhu (misk âhûsu, âhû-yı misk) bulunur ki yılda bir defâ göbeğinde biriken donmuş pıhtı halindeki nâfeyi düşürür⁸⁹. Dîvânda Hoten yerine Çin adı da kullanılmaktadır:

Var serde bir âhû-yı **Hoten** ‘ aşk u hevâsı
Şayd etmegi Aşrî heves etmek de hevesdir

(G, 60/5)

Ne hâfâ eyledik âyâ ki o **Çin** âhûsu
Çîn-i ebrû ile vaşsetle girizân gördük

(G, 120/3)

Kıymetli madenlerden biri olan la’lin en meşhur cinsi Bedahşan şehrinde çıkarılmaktadır. Bu yüzden la’l, *Bedahşan şehrine nisbetle edebî eserlerde daha çok “la’l-i Bedahşân” şeklinde geçer⁹⁰*. Dîvân’da bu şehir “kân” ve “la’l” kelimeleri ile birlikte kullanılmıştır. Sevgilinin dudakları Bedahşan’da çıkarılan la’l ile kıyaslanmaktadır:

Ol ‘ arızñ mı mâh-ı dıraşşân dedikleri
La’ l-i lebiñ mi kân-ı **Bedahşân** dedikleri

(G, 179/1)

Şiirlerde geçen diğer şehir isimleri ise şöyledir: Semerkand, Buhârâ, Sitanbul (İstanbul), Firât, Horâsân. Aşağıda yer alan beyitler bu şehirlerin isimlerini içermektedir:

⁸⁸ İskender Pala, **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s. 222

⁸⁹ Ahmet Taşağıl, “Hoten” Maddesi, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1998, Cilt 18, s.251-253.

⁹⁰ Mustafa Uzun, “Bedahşan” Maddesi, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1992, Cilt 5, s. 292.

Feryād kılıp Fâtıma-veş merķad-ı Kım'dan

Ārāmgeh-i şāh-ı **Hōrāsān**'a dökülsek

(G, 121/8)

Şā' iriñ baḡş etdiği dilber eyā sensiñ meger

Kim **Semerķand** u **Buḡārā**'ya değer bir tek beniñ

(G, 116/2)

Gerek Őu Őehr-i **Īstanbūl**'u geŐt edem, illā

Ne mümķün onuñ edem āŐiyānesin peydā!

(Th, 22/29)

Ma' lūm olur çöl içre Őuyuñ ķadr u kıymeti

Bir kerre ayrılınca kenār-ı **Fırāt**'dan

(G, 146/5)

Bu zılm ü sitemgerlik ile ey büt-i tersā

Nāmiñ gider **Īrān** ile **Tūrān**'a berāber

(G, 31/4)

Belh'ten **Rūm**'a gelen ḡazret-i Mevlānā'yı

VāŐıl-ı cezbe kılan zemzeme-i nāyız biz

(G, 87/6)

Öyle bir āteŐ ki gün günden füzūndur Őu' lesi

Āfitāb-ı ālūdedir ḡāk-i '**Īrākdır** göñül

(G, 124/4)

Dīvānda Türk, 'Acem, Tācık gibi ırk ve kavim isimleri de geçmektedir:

Dilberleriñ olur mu 'acep bir vefālısı

Ben görmedim miŐālini hem Türk ü tātđan

(G, 146/7)

2.3.4. Sosyal Hayat ve Eleştiri

Her Őāirin dīvānında sosyal hayatın izleri az ya da çok derecede görülür. Asrī'nin dīvānında da sosyal hayatın izlerini görebilmekteyiz.

Dîvân'da iki beyitte dönemin sosyal hayatında var olan satranç oyununun ismi yer almaktadır:

Çalmışız **satranç**-ı ' âlem üzere bî-esb ' Aşrîyâ
Öyle kim ümmîd-i luḫfa hiç şâh etmek ' abeḫ
(G, 19/5)

Şahn-ı **satranç**da biz piyâdeleriz
Minnet hiç şâhımız yokdur
(G, 51/4)

Dîvânda günlük hayatın içinde yer alan âdetlere de rastlanmaktadır. Bunlardan biri ev sahibinin, misafir evden ayrılırken onu kapıya kadar uğurlamasıdır:

Dilden ḫayâl-i yâr giderken cânım gider
' Âdetdir ev şâhibi miḫmân ilen çıkar
(G, 37/4)

Şair, kına yakma âdetine de şiirinde yer vermiştir:

Ḥinnâsı parmağından vermiş semâya bir ' aks
Bildim ki ismini almış "kefû'l-ḫafîb" elinden
(G, 136/4)

Şair, Farsça bir söz olan bir deyim beytine almıştır. Araları açık, bozuk, bozuşuk olmak⁹¹ anlamına gelen "arası şeker-reng olmak" deyim beyitte şöyle geçmektedir:

Gördüm ol dilberi aḫyâr ile ülfet etmiş
Çünkü ' Aşrî ile derler arası şeker-reng
(G, 112/5)

Asrî, dîvânının birkaç yerinde devrinden şikâyetini ve memnuniyetsizliğini dile getirmiş; içinde bulunduğu zamanın değişen değerlerini tenkit etmiş özellikle vefa duygusunun kaybedilişi karşısında duyduğu hüznü belirtmiştir:

Dökdü ' Aşrî eşk-i âlı bulmadı ammâ vefâ
Naḫd-i eşk etmez bu bâzârda tedâvül neylesin?
(G, 149/5)

⁹¹ Ferit Develliöglu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2013, s. 1152.

Aşrı! Vefā rāhını terk etdi şūhlar

‘ Anķā’ya döndü ‘ ahd ile peymān dedikleri

(G, 182/5)

Şair, dünyanın halini tenkit etmek için feleğe yüklenmektedir:

Evvel ü āhirini bilmeyiz ammā felegiñ

Dār-ı dünyāda ne gördük ise vīrān gördük

(G, 120/7)

Şairin şikayet ettiği diğēr bir maalesef husus ise insanların artık dīvān şiiirini okumuyor olmasıdır:

Düşmez ğazeliñ hele dillerden ‘ Aşriyā

Gerçi oķunmuyor nice dīvān dedikleri!

(G, 183/5)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASRÎ DÎVÂNININ METNİ

3.1. Asrî Dîvânı'nın Tavsîfi:

Çalışmamızın konusunu oluşturan Asrî divanı Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda, 06 Mil Yz FB 562 numarada kayıtlıdır. 137 varak, 238x160-170x102 mm ebadında olan eser, nestalik yazı ile yazılmıştır. Kahverengi, muşamba bez kaplı bir cilt içerisinde. Satır sayısı her sayfada değişmektedir. Bir sayfada en fazla 19 satır bulunmaktadır. Dîvânın bu nüshası Bakanlar Kurulu'nun 10 Eylül 1976, sayı: 7/12510 kararı ile Fahri Bilge varislerinden satın alınmıştır. Eserin baş tarafında Ahmet Cemil Miroğlu'nun el yazısıyla yazılmış “Asrî Dîvânı Tahran-Ankara (1943-1949)” , bu yazının sol tarafında ise Latin alfabesiyle “Pek muhterem Bay Fahri Bilge'ye kalbi ihtiramlarımla” notu bulunmaktadır. Notun altında Miroğlu'nun imzası ve “Ankara-X-1949” tarihi düşülmüştür. Sayfanın altında ise kütüphanenin resmî mührü basılıdır.

Eser klasik bir divan olmadığı için sonda olması gereken tahmisler defterin başında, başta yazılması gereken gazeliyat bölümü ise eserin ortasında yer almıştır. Divanın içinde sırasıyla 1 mukaddime, 1 terhib-i bend, 1 pendnâme, 23 tahmis, 1 terbi, 1 tesdis, 2 muhammes, 1 murabba, 1 bahr-ı tavîl, biri Farsça olmak üzere toplam 194 gazel, 8 kıt'a, 29 rubâi, 5 koşma, 3 müfred vardır.

İlk sayfadaki “Mukaddime”den sonra manzumeler peşpeşe yazılmıştır. Deftere “kıt'a-ı iftahiyye” ile başlanmış, “kıt'a-ı ihtiamiyye” ile defter sonlandırılmıştır. Her nazım şekli başlıklarla ayrılmış, kimin şiirine tahmis yapıldığı, kime nazire yazıldığı şair tarafından dîvânda tek tek başlıklarla belirtilmiştir. Her başlığın altına yeşil renkli bir kalem ile çizgi çekilmiştir. Böylece başlığın belirginliği artırılmıştır.

Yazı genel itibariyle okunaklıdır. Ancak şairin el yazısının etkisiyle “nun, şın” ve sondaki “kaf” harfleri noktasız yazılmıştır. Bu da başta divanı okumayı zorlaştırmaktadır.

Eserde imlâ açısından hatalar mevcuttur. Örneğin; şair “-dır” bildirme ekini dîvânında vav’lı kullanmıştır. Oysa bu ek Osmanlı Türkçesi’nde vav’lı yazılmamaktadır.

Üzerinde çalışma yaptığımız Asrî Dîvânı hariç 6 defter daha mevcuttur. Bu defterler, 1’den 6’ya kadar numara verilerek, birbirinin devamı niteliğinde yazılmıştır. Bu yüzden, defterlerdeki şiirlerin hepsi birbirinden farklıdır. Kanaatimizce şair, tüm bu defterleri yazdıktan sonra şiirlerinden bir seçki yaparak beğendiği şiirlerin büyük bir çoğunluğunu toplayıp çalışmış olduğumuz Asrî Dîvânı’nı meydana getirmiştir. Çünkü 6 defterde bulunan şiirler ile çalıştığımız defterdeki şiirlerin birçoğu aynıdır. Bütün defterler Ahmet Cemil Miroğlu’nun kaleminden çıkmış olup, hepsi Ankara Milli Kütüphanesindedir. Defterlerin arşiv numaraları ve bilgileri şöyledir:

1.Asrî Dîvânı yazma nüshası, Ankara Millî Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8636/1:

114 varaktır. Satır sayısı 6 ile 8 arasında değişmektedir. İçinde 73 gazel, 2 tahmis, 4 koşma, 2 kıt’a, 7 rubai, 1 nazire vardır. Ertan Miroğlu’ndan satın alınmıştır. Defterin başında fihrist bulunmaktadır. Nazım türleri gazeller, tahmis, koşma, kıta ve rubâi olarak sıralanmıştır. Gazeller harf sırası gözetilmeksizin yazılmıştır. Beyitler üzerinde çoğu yerde düzeltme yapılmıştır. Ek bilgiler sayfanın kenarına değil, şiirin altına dipnot şeklinde yazılmıştır.

2.Asrî Dîvânı yazma nüshası, Ankara Millî Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8636/2:

66 varaktır. İçinde 24 gazel, 10 tahmis, 1 murabba, 2 rubâi vardır. Ertan Miroğlu’ndan satın alınmıştır. Defterin başında fihrist bulunmaktadır. Şiirler sıralanırken alfabetik sıraya uyulmamıştır. Tahmis yaptığı Azerî şairler hakkında dipnotta biyografik bilgi verilmiştir.

3.Asrî Dîvânı yazma nüshası, Ankara Millî Kütüphane, Arşiv Nu:06 Mil Yz A 8636/3:

95 varaktır. İçinde 26 gazel, 9 tahmîs, 1 tesdîs, 1 terkîb-i bend, 1 terci’-i bend, 2 muhammes, 1 tesbî’, 1 kıt’a, 2 rubâ’î, 1 koşma vardır. Ertan Miroğlu’ndan satın alınmıştır. Defterin başında fihrist bulunmaktadır. Bazı şiirlerin kenarında yazıldığı tarihler verilmiştir.

**4. *Asrî Dîvânı yazma nüshası, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06
Mil Yz A 8636/4***

76 varaktır. Ertan Miroğlu'ndan satın alınmıştır. Başta fihrist bulunmaktadır. İçinde 70 gazel, 1 tahmîs, 2 kaside, 19 rubâî, 6 kıt'a 1 beyit, 1 pend-nâme vardır. Defterin başında "Dîvânçe-i Asrî" yazılmıştır. "Tahran Hicrî 1323"⁹² tarihi düşülmüştür. Çizgisiz bir defter kullanılmıştır. Gazelerde alfabetik sıraya uyulmuştur. Fuzûlî'nin "Enisü'l-kalb" isimli kasidesi bu defterde manzum olarak tercüme edilmiştir. Defterin birçok yerinde düzeltme yapılmıştır.

**5. *Asrî Dîvânı yazma nüshası, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06
Mil Yz A 8636/5.***

92 varaktan müteşekkildir. 1 bahr-ı tavîl, 52 gazel, 9 tahmîs, 1 müseddes, 1 murabba, 2 kıt'a, 15 rubâ'î ve 4 beyit vardır. Ertan Miroğlu'ndan satın alınmıştır. Farsça rubâ'îler defterin alt kısmında dipnot olarak yazılmıştır. İki defter içiçedir. Çizgili defterin ardından daha küçük ebatta olan çizgisiz bir deftere başlanmıştır.

**6. *Asrî Dîvânı yazma nüshası, Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Nu:06
Mil Yz A 8636/6.***

46 varaktır. Çizgisiz bir deftere yazılmıştır. Ciltten ayrı olarak farklı kağıtlara yazılmış notlar vardır. Fihrist bulunmaktadır. Şiirler karışık, özensiz yazılmıştır. Farklı renkte kalemler kullanılmıştır. Sayfaların kenarında farklı tarihler bulunmaktadır. 1961-1970 arasında yer alan yıllar sayfanın kenarında mevcuttur. Tüm defterlerin arasında Asrî'nin yazısına en az benzeyen yazı bu defterdedir.

---

⁹² Miladi ; 1905

3.2. Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol:

- Metnin hazırlanmasında bilimsel eserlerde kullanılan çeviriyazı sistemi kullanılmıştır.
- Eser, 20. yüzyıla ait olmasına rağmen şair, eseri Osmanlı Türkçesi imlasını kullanarak yazmıştır. Bu nedenle, dudak uyumuna uymayan kelimeler divanda sık sık geçmektedir. Ancak, transkripsiyonlu metnin imlâsında - özellikle Türkçe kelime ve eklerdeki ses özelliklerinde divandaki imlâya bağlı kalınmamış olup, yuvarlak ünlüler yerine dar ünlüler tercih edilmiş, böylelikle metin 20. yüzyılın Türkiye Türkçesi imlasına uyarlanmıştır.
- Eserde Arapça ve Farsça eklerin yazımında İsmail Ünver'in "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" isimli makalesi esas alınmıştır.
- Şiirlerin içinde bulunan ayetlerden alıntılanan sözler ve ibareler italik yazılmıştır. Dipnotta ayetlerin sure ve ayet numarası kaynak olarak gösterilmiştir.
- Dîvânda az da olsa okunamayan kelimeler "...” ile gösterilmiş, okunuşundan emin olamadığımız kelimelerin yanına ise "?" işareti konulmuştur.
- Eserde sayfanın kenarlarında yer alan Farsça mısra, beyit, kıt'a ve rubâ'iler transkribe edilmiştir. Bu şiirler ve şairin Farsça yazdığı bir gazel ekler bölümünde verilmiştir. Şair Farsça manzumeleri dîvânında birebir tercüme ettiği için, bu manzumelerin tercümesi bizim tarafımızdan tekrar yapılmamıştır.
- Sayfanın kenarlarında yer alan koşmalar ekler bölümünde verilmiş, Farsça olmayan mısra ve beyitler ise dipnotta gösterilmiştir.
- Metnin inceleme bölümünde örnek verilen beytin altına parantez içinde sırasıyla, şiirin nazım şekli, şiir numarası ve beyit numarası yazılmıştır. (G, 27/5)
- Dîvândaki şiirlerin türlerine şairin kendisi başlık koymuştur. Metin transkribe edilirken şairin başlıkları aynen kullanılmıştır.
- Şiirler kendi türleri içerisinde numaralandırılmış ve her şiirin vezni metnin üst tarafına italik yazılmıştır.

- Şair dîvânında noktalama işaretlerini kullanmıştır. Örneğin; beyitler arasında “nokta, virgül, ünlem işareti, tırnak işareti” bulunmaktadır. Metin transkribe edilirken de noktalama işaretleri aynen kullanılmıştır.

3.3. Transkripsiyon Alfabeti

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	s	غ	g
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ˊ

3.4. Transkripsiyonlu Dīvān Metni

Muḳaddime

(1a) Ba‘dehu ḥamd ü sipās u bī-hadd ü kıyās ve ba‘dehu tekrīm ü ta‘zīm-i lā-yezāl be-īzid-i müte‘āl şol vechile şebt-i maḳāl olunur ki bu ‘abd-i ‘āciz ve şāhib-i ṭab‘-ı nāçiz Aḥmed Cemil bin Muḥammed Adnan bin Muştafa Rātib şehr-i İslāmbol’da biñ üç yüz yigirmi iki yılı Şubat ayınıñ on sekizinci günü (üç Mart bin dokuz yüz yedi) emr-i zü’l-celāl-i Vedūd ile defter-i vücūda merḳūm olup evrāḳ-ı perişān-ı ḥayātını çevirmege şürū‘ eyledi.

Peder ve ceddim şi‘r ve edebiyāt ile zevk-yāb kimesneler olup “Cevāhir-i Mülteḳaṭa” nām eseriñ mü’ellifi Mevlānā Fuzūlī’niñ “Şihhat ü Maraz” nām risālesiniñ mütercimi olan şā‘ir Mehmed Lebīb Efendi (1199-1284) işbu ḥaḳiriñ ceddī hüsn-i haṭta māhir seyyid Mustafa Rātib Bey’iñ pederi Sālīm Bey’in dayısıdır ki bir şi‘ri burada teberrūken zikr olunur:

Rubā‘ī

Bir kimse degil sırr-ı ḳaderden āgāh

Māni‘ de vü Mu‘ṭī‘ de Cenāb-ı Allāh

Lāzımsa da esbāba gönül rabṭ etmem

Lā ḥavle velā ḳuvvete illā billāh

Müşārū’n-ileyhiñ eş‘ārı miyānında Sulṭān-ı cennet-mekān Selīm-i Şālīs-i İlhāmī-taḥallūsüñ bir na‘t-ı şerīfi üzerine ḳaleme almış olduḡu bir taḥmīsī bulunmaḳta olup ‘abd-ı ḥaḳiriñ daḡı işbu dīvān-ı rekāket-‘ünvānında münderic ve sulṭān-ı maḡfūr-ı mezkūruñ bir ḡazeli üzerine müretteb bir taḥmīsiniñ de bulunuşu teşādūf eşeridir “Bu kerre daḡı mezkūr Lebīb Efendi’nin bir ḡazeli taḥmīs edilerek şebt-i dīvān ḳılındı”

(1b) İşbu ḥaḳir taḥşil-i ibtida‘î ve mutavassıtı Ḳādıköy Numüne Mektebi ve Şulṭānisi’nde, taḥşil-i tāliyi Ḳabaṭaş Lisesi’nde bad‘e’l-ikmāl İstanbul Yüksek İḳtişād Mektebi’nden me‘zūniyet alarak biñ doḡuz yüz otuz yılı ḡāyesinde vekālet-i ḥariciyeye intisābla ve şehr-i Anḳarada kā’in mekteb-i ḥuḳūḳa da devam etmekte iken Mosḳova Büyükelçiligi üçüncü kitābetine ta‘yīn olunarak pāy-i taht-ı mezkūre ḥareketle orada biñ dokuz yüz otuz dört senesi nisanından biñ doḡuz yüz otuz sekiz senesi āgustos ayına ḳadar üçüncü

ve ba‘dehu ikinci kitâbette bulunmuşdur. Hâriciye vekâlet-i celîlesinde tekrar çend sâl vazîfeden soñra biñ dokuz yüz kırk iki yılı nihâyeti ile bin dokuz yüz kırk yedi mart ayına kadar Tahran sefâret-i kübrâsında baş kâtiplik ve elçilik müsteşârlığı îfâ ile Ankarâ’ya ‘avdet etmiş olup bu kerre Belgrad Darü’l-cihâd Büyükelçiliği müsteşârlığına ta‘yîn edilmekle henüz Ankara’da iken fahr-ı şî‘r ve edeb fazilet-neseb muhterem Fahri Bilge Bey Efendi’niñ arzû ve talepleri üzerine iş bu dîvân her gûne leţâfet-i edebiyeye noқта-ı nazarından noqsân bulunmakla beraber haţt-ı destimle tertîb olunup mîr-i müşârün-ileyhe taqdîm kılındı.

Hüsn-i kabûl buyurula ve haţaları nazâr-ı ‘afva karîn ola.

Bu ‘abd-i haķîr tahsîl-i mutavassıţ ve tâlî senelerinde dağı şî‘r ü edebe ve bâ-husûs aşâr-ı üdebâ-yı Osmâniyye ve Şarkıyyeye fevka’l-had meclûb idim. Sâlihâ-yı muhtelifede Türkî Arabî ve Fârisî dilleri ile edebiyât-ı Türkiyye ve Şarkıyyede hocalarım bulunmuş olan Şâlih Zeki Aktay, (2a) Halid Fahri Ozansoy, Tâhir Nâdi Tuğudlıoğlı, Şelâhaddîn Yigitoglu, Mehmed Mihri Seval, mu‘allim Kilisli Rıf‘at ve biraderi, Ali Cânib Yöntem Beyefendileriñ namlarını kemâl-i hürmetle zikr eylerim.

Tab‘-ı nâçîzden şudûr ile rişte-i nazma hesâb-ı engüşt ile çekilen ba‘zı eş‘ârım biñ dokuz yüz otuz ve otuz dört yılları beyninde muhtelif bir kaç mecmû‘ada intişâr etmiş olup biñ dokuz yüz otuz dört senesi İslâmbol’da aynı tarz üzere yazılmış “Yalvaran Dağlar” nâm mecmû‘a-ı eş‘ârım intişâr etmişdir. Ammâ tarz-ı gâzele intisâbım bilhâşşa bin dokuz yüz kırk üç yılından i‘tibâren ya‘nî pây-i taht-ı İnan olan Tahran’da iķâmetim eşnâsında olup ‘Aşrî mağlaşımı ihtiyârla o zamandan bu gûne kadar muhtelif nâçîz gâzeller ve otuz kadar tahmîs muhammes vesâ’ir gûne eş‘âr ve ba‘zı rubâ‘iyât ve kıt‘alar kaleme almağa ictisâr olundu.

İşbu dîvân hâricinde Mevlânâ Fuzûlî’niñ “Enisü’l-ķalb” adlı kaşîde-i Fârisiyyesiniñ kısm-ı a‘zamı aynı bađr ve ķâfiye ile sâde Türkî’ye tercüme etmek emr-i küstâhânesine girişildi. Ve kezâ Hakîm Hayyâm Nişâbüri’nin rubâ‘iyâtından üç yüz elli kadarı rubâ‘î vezniyle Türkî diliyle tercüme kılındı. Vâdî-i leţâ’if ve hezeliyyâta dağı bir nebze şürû‘ olundu ise de bu ķabil eş‘âr cem‘ ve tedvîne değer mâhiyette görölmedi. Ammâ bi-ğayrı intişâr etmişdir. Tahallüş bâbında ‘arz olunur ki eş‘âr-ı bî-i‘tibâr ve miķdâr-ı... şuârâ-yı ... her ķangı birisiniñ şî‘ri ile karıştırlıp ķârileriñ “Ayâ şol zât ‘aceb bu gûne ebyât-ı

bî-meze tarh eder mi imiş?” diye engüşt-i ber-dehen hayret kalmamaları için her ne kadar bu güne degin ihtiyâr ve kabûl eylemiş bir maḥlaş cüst u cû kılındı. Ve böylece ‘Aşrî maḥlaşına karar olundu ise de (2b) bi’l-aḥire manzûr-ı ‘âcizi oldu ki devr-i şâh ‘Abbas ... ‘Abbas- âbâd İsfahân’da tavattun eden ...zeden bir molla ‘Aşrî nâm şâ’ir mevcuttur ve nâmı tezâkîr-i muhtelifede mestürdür. Kezâ Amasya tarihi mü’ellifi merhûm Hüsameddin Beyefendi’niñ daḥı ‘Aşrî taḥallüsü ile eş’âr kaleme almış olduğu mir muhterem Faḥri Bilge Beyefendi’den mesmû’-ı ‘âcizî olmuştur. Kemâl-i cehlimize verile.

Ḳıṭ’a-ı münâsib der bâb-ı taḥallüs:

‘Aşriyâ ‘aşrıñdan evvel vardı söz üstâdları
Çoḳları tevfiḳ ile ḥayli tefahḥus eylediñ
Nîcesin hengâm-ı subḥ içre görüp geçtiklerin
Gelmeden şâm-ı edeb ‘Aşrî taḥallüs eylediñ
Ammâ şâ’irlik âsân olmadığın teslîm ve mısrâ’ı
“Ġazal-i ğazel şaydı âsân degil”

Fehvâsını taşdıḳ edenlerdeniz kim ihtisâs ile ifâde ve istifâde beyinlerinde ‘azîm tefâvüt mevcût olduğu ma’lûm-ı ‘âcizânemizdir. Ne muṭlu ol e’âzım-ı üstâdân-ı eslâfa kim şadef-i ihtisâsları içre tekevvün eden dürdâneleri aynen rişte-i nazma keşide kılmagı ṭab’-ı kirâmîlerini tâbi’ ve râm eylemiştir.

Ḳıṭ’a

Şâ’ir ol kimseye derler ki duyup, duyduğunu
Rişte-i nazma çekip dizmek için mâhir ola
Şu da bî-şüphe ki elbette bir âdem ancak
Ḥissini yazdığı nisbette gerek şâ’ir ola

(3a) Ve daḥı ne muṭlu anda kim kendilerin ‘ummân-ı buḥür içre vezân olan bâd-ı evzâna verip rengin kâfiyeler eflâkına şü’ûd kılarlar.

Ḳıṭ’a

Herkesiñ türlü türlü derdi olur
Şâ’iriñ derdi ger deseñ niyedir?
Ne ki var başka derdi olsun onuñ
Şâ’iriñ derdi vezin ü kâfiyedir

‘Aşrî taḥallüsü ile kaleme alınan ğazeliyâttan birincisi biñ doḡuz yüz kırık altı yılında şehir-i Tahrân’da “‘Aşrî Dîvânı’ndan şaḥîfeler, ğazeller” ‘ünvânı ile lisân-ı Türki-i İrani olan lehçe-i Āzerî’ye ittibâ ile neşr edip nâm-ı ‘âciziyi de “toplayan ve neşr eden” diye ‘arz eyledik. İşbu kitabçe otuz üç ‘aded ğazel bir ‘aded Mevlânâ Fuzûlî ğazeli üzerine taḥmîs ve pendnâme-i ‘Aşrî’den ba‘zı ebyât ile iki қоşmayı muḥtevidir. Elli şaḥîfeden ‘ibâret olan bu dîvânçeniñ Türki’de ba‘zı zevâta takdimine de cür’et olundu. Ancak üstâd-ı muḥterem Köprili-zâde Mehmed Fuâd Beyefendi daḥı dâhil olmak üzere birçok ‘ulemâ-yı şîr ü edeb işbu ‘Aşrî taḥallüs ‘Azerî şâ’iriniñ kim olduġu sūal ve kitabçeniñ ibtidâsında mümâ-ileyhiñ tercüme-i ḥâlinden bahş eylemiş olduġunu te‘essüf eylediler. Kitabçe-i mezkûrdan ba‘zı ebyât “İslâm-Türk Ansiklopedisi mecmû‘ası” nâm mevküteniñ altmış doḡuzuncu ve yetmiş üçüncü nüshâlarında ve kezâ “Selâmet” mecmû‘asının ikinci nüshasında intişâr etti velikin Selâmet mecmû‘asının bu bâbda mü’ellif ḥaḡîr ‘Aşrî için “Tebrizli milliyet-perver bir şâ’irdir” ḡabilinden idâre-i maḡal ettiği de görüldü. Ve mine’l-ġarâ’ib kelâmı dırâz ḡılmaḡtan ihtirâz ve ictinâb ile ‘arz olunur ki ḥâme-i küstâḥımız pençe-i eslâfiñ huzûr-ı ma‘nevîlerine duḡûl ve rüşen-tab‘larına intisâbla bir ḡayli taḥmîs ve nezâ’ir te’lîfine daḥı cür’et-yâb oldu.

Ḳıt‘a-ı münâsib (3b) der ‘în bâb:

‘Aşriyâ türlü selikayla ğazeller yazdım
 Şanma kim eylemişim böylece bî-fâ’ide lâf
 Onları Şâ’ib ü Kavsî vü Fuzûlî vü Nedîm
 Ve daḥı bir niceniñ yâdına ettim ithâf

Velîkiñ bi-haḡḡım şâ’ir olanıñ pûte-i tab‘ından rîzân olan zer-i ḥâliş şîr nerde işbu dîvân-ı nâtüvânda merḡûm olan ebyât nerede? Nitekim fermûde amed

Dâne-i fülful siyah ü ḥâl-i mehrüyân siyah
 Her du dil süzend ammâ in güca vü an güca?

Böylece ḡatm-i kelâm olunur ve’s-selâm.

Ꞑıı' a-1 İftitâhiyye

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 4a Kendi tarı eyledi 'Aşrı bu küçük dıvânı,
Her varakda açılan kûşe-i gülzâra bakıñ!
Gerçi hoş olmasa da şive-i hattı-ı kalemi,
Sizler ol hatıta degil, ma'nâ-yı güftâra bakıñ!

'ASRÎ DÎVÂNİ

Terkib-i Bend

Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

I

- 5a Yine faşl-ı bahâr gelmez mi
Mevsim-i lâlezâr gelmez mi
Gül açılmaz mı şahın-ı gülşende
Âh u zâra hezâr gelmez mi
Küy-ı dilberden esse båd-ı şabâ
Nerde ol rûzgâr gelmez mi
Raım edip hâl-i 'âşıkâna 'aceb
Bâğa ol gül-'izâr gelmez mi
Dil-i bî-raım yâre âhımızıñ
Âteşinden şerâr gelmez mi
Lâleveş câm-ı mey alıp eline
Sâkî-i şivekâr gelmez mi

Pek de meyl etme neşve-i cāma

Arçasından ħumār gelmez mi

Gül ü bülbül baĥār gelir de geçer

Hepsi bī-iĥtiyār gelir de geçer

II

Bülbül-i ĥoş-zebāñı diñleyelim

Muṭribā dur ki ānı diñleyelim

‘Andelīb-i figārıñ ağızından

Nāle-i ‘āşıkānı diñleyelim

5b Şāh-sārıñ içinde ġulgule-sāz

‘Aks-i āh u figānı dinleyelim

Ĥāl-i ‘uşşāķı yāre arz ediyor

Geliñ ol tercümānı diñleyelim

Emr-i *kün* ile geldi dünyāya

Ezelī dastānı dinleyelim

Her taraftan hevā-yı ‘aşķdır esen

Sū-be-sū ġülistānı dinleyelim

Vā‘ izi çokça dinlediñ, bir de

Hele pīr-i muġānı dinleyelim

Bir ĥarābāta beñziyor dünyā

Ĥatre-i meydır ‘ömr, neşve beķā

III

Keremiñ sâkıyâ müdâm olsun
Şun piyâleyi gönül be-ķâm olsun
Devr içinde hevâ-yı ‘aşķa uyup
Şunduğui cām la‘ l-fām olsun
Şun pey-ā-pey ki teşne-i lütfuiñ
Nā’ il-i şemme-i merām olsun
Şıyırılıp cümle-i ‘alā’ iķtan
Dāh il-i bezm-i iķtişām olsun
Her ne emr eyliyorsa pīr-i muğān
Emrine cānla başla rām olsun
Bize hicrānı budur ol şanemiñ
Gönlümüz murğ-ı hecre dām olsun
Reh-i cānāna cān fedā kıldım
Çille-i ‘aşķımız tamām olsun

Gelir ol mey ki dest-i sākīden
Bir nişāndır hayāt-ı bākīden

IV

Āh-ı dilde nevā-yı ‘aşķı görüñ
Nüh felekde şadā-yı ‘aşķı görüñ
6a Baħr ü berde gürüķ-ı encümde
Mihr ü mehde edā-yı ‘aşķı görüñ

Vaqt-i sermā vü faşl-ı sayf u bahār

Mevc uran incilā-yı ‘aşkı görüñ

Çöle Mecnūn’u dağa Ferhād’ı

Şaldı bir bir belā-yı ‘aşkı görüñ

Şeyh Şan‘an ki bağlamış zünnār

Bir de ol dīn-fedā-yı ‘aşkı görüñ

Reh-i cānāna cān fedā kılmak

Genc-i dilde bahā-yı ‘aşkı görüñ

Şem‘a-ı ‘aşka yandı pervāne

Ondaki ibtilā-yı ‘aşkı görüñ

Bī-beķā ne var ‘ālemde

‘Aşkdır pāyidār ‘ālemde

V

Yine faşl-ı bahār tāzelenir

Mevsim-i lālezār tāzelenir

Gül açıldıkça şahn-ı gülşende

Āh u zār-ı hezār tāzelenir

Yeñi baştan gelir cihāna cihān

Her ne kim onda var tāzelenir

Ġam-ı ferdā çıkar gönüllerden

Aldanır dil mesārr tāzelenir

Sākī-i sāde devre geldikçe

Bāde-i hoş-güvār tāzelenir

‘Āşık-ı şādıkım dilinde velī,

Eskidir, şanma yār tāzelenir

Saňa bir böyle güfteden ‘Aşrī

Dem-be-dem i‘tibār tāzelenir

Yeñi baştan gelir cihāna cihān

Gelmeyen şey geçip giden her ān

Pendnāme-i ‘Aşrī

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 6b** 1 Nice cevherli söz demiş atalar
Diñle bak her birinde hikmet var
- 2 Bu gün öğren unutma hem de yarın
Neresinden dönülse kār zararñ
- 3 Sen fenālarla yol tutup yürüme
Kararır çün bakıp üzüm üzüme
- 4 Geçme sen tatlı dil güler yüzden
Geçer aħbāb ve dostlarıñ yüzden

- 5   anma yaldızlı sözlere gerek
         anma ktib olur sümüklü böcek
- 6   A tavu uykusunda gördü darı
         At alan geti otan Üsküdar'ı
- 7   İnsan'ın yansa azı sütten eger
         fleyip de yourdu öyle ier
- 8   Demirin sen tavında dgmege ba
         Egilir ya iken aa ancak
- 9   Bir köpek bilmeyince havlamayı
         Da'vet eyler sesiyle kurt alayı
- 10   Her aızdan ıkarırsa ses nic' olur
         o olursa horos Őaba g olur
- 11   Şabr edersen' kru olur helv
         Hele dd yapraı verir d'ib
- 12   Eylesen Ha yolunda kendi'ne ad
         Olamaz halın'ın Őebt'ı 'ind

- 13 Dert görmüş olanla dertleş sen
Çünkü damdan düşen bilir hâlden
- 14 Merhamet hem gelirmiş imândan
Çok veren maldan az veren cândan
- 15 Yok cihânda harise kâfi yer
Az tama^ç çok ziyân verir derler
- 16 Lâfa aldırma şanma lâzım odur
Ki adam iş başında belli olur
- 7a 17 Bilmiyorsañ çekinme şor dâ'im
Şormayan kimse olmamış^ç âlim
- 18 Câhiliñ her zaman yüzünde kara
Tâ beşikten mezâra^ç ilmi ara
- 19 Hele bir yerde olmasın birlik
Şanma kim orda var olur dirlik
- 20 Acı sözle adam çıkar dinden
Tatlı sözle yılan çıkar inden

- 21 Ger ölürse eşek semer bırakır
Ölse insan eger eşer bırakır
- 22 İnsanıñ tã ki hayr olur niyeti
Hayr olur hem işiñ de ‘ākıbeti
- 23 Kışı fikr eylemek gerek yāydan
Geri dönmez çıkınca oq yaydan
- 24 Her zaman kıanma tatlı sözlere sen
Ağlatır dost güldürür düşmen
- 25 Düşmeniñ ger bir olsa çok sayılır
Dostuñ ammā biñ olsa yok sayılır
- 26 Aza kıāni‘ olan refāhı bulur
Şanma minnet kıadar ağır yük olur
- 27 Güvenen kimse fazla varlığına
Uğrar ömrüñ şoñunda darlığına
- 28 Kısa tut halk içinde sen diliñi
Hem yemek yer iken dağı eliñi

- 29 Gizli olmak gerek ibâdette
Âşikâr olmasın kabâhat de
- 30 Kapanır hem geçer eliñ yarâsı
Kapanır şanma sen diliñ yarâsı
- 31 Kemlik etmek kolaysa her kişiye
İyilik lâyıķ oldu er kişiye
- 32 Sen zehr kâtma kimseniñ âşına
Gülme hiç komşuña gelir başıña
- 33 Korkulur elbet uğru olsa yavuz
Görüneñ köy ne istersin kılaguz
- 34 İyilik vâcīb oldu çünkü bize
İyilik yap da ister at deñize
- 35 İşler el, işledikçe dil ögünür
Kızıñı dögmeyen ana dögünür
- 7b 36 Hele hiç dostluk etme ahmaķ ile
Göl olur damla damla ahmaķ ile

- 37 Çıkar ol kimse şād olup yarına
Ayağın uydurursa yorganına
- 38 Bir iniş var soñunda her yoķuşuñ
Eti yenmez unutma degme ķuşuñ
- 39 Yoķ olur pek güvenme sīm ü zeriñ
Gerek olsun eliñde bir hüneriñ
- 40 Hiç emek çekmeden doyulmaz bil
Ekmek elden şu gölden olmaz bil
- 41 Zīnet olmaz ‘acūz için ğaze
Haleb ordaysa burada endāze
- 42 Tazısız hiç olur mu tavşan avı
Her zaman yer mi hiç papaz pilavı
- 43 Yarım elmayla bir gönül alınır
Acı bir kahve kırķ sene anılır
- 44 Saña şıçrar taş atma hiç çamura
Orucuñ bozma hem kızıp gavura

- 45 Herkesiñ h km  h nesinde geçer
Her horos kendi  pl g nde  ter
- 46 Yer iken sen yazık dilenci baa
Def   eder çok bel yı az  adaa
- 47  t g r rseñ dolan da geç yandan
Hele n merdi  ayma ins ndan
- 48 Saña atmağ dilerse kimse toğat
Oña sen fırsatın bulup iki at
- 49 Eyleme zulum, kıl hazer  hdan
Korğ sen ondan ki korğmaz Allah'dan
- 50   Aşriy  pendiñ oldu hayr-kel m
Gerçi ma l mu eylediñ i l m

TAHMİSLER

1

Tahmīs-i Ğazel-i Fuzūlī

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 8a 1 Bu māder-zād olan derttir ṭabībā iltiyām olmaz
Rehā bulmağ için mevt istesem arzū-yı ḥām olmaz
Bu cevḷāngāh içinde göñlüm bend olmaz licām olmaz
“Ṭarīḳ-i faḳr ṭutsam ṭab' ṭābi' nefis rām olmaz
Ğinā kılsam ṭaleb esbāb-i cem'iyet tamām olmaz”
- 2 Bu kec-reftār olan çarḫıñ elinden el-amān veh kim
Kenār oldum kenār-ı bezm-i vuşlattan her ān veh kim
Göñüldür cāyı, dildār olsa da gözden nihān veh kim
“Dehānıñdan eşer görmen miyānıñdan nişān veh kim
Ben-i nā-kāma 'ömründen müyesser hiç kām olmaz”
- 3 Şeb-i hicrān içinde şem'adır āh-ı şeb-efrūzum
Şeb-i hicrān sözün etmem ki şebden tīredir rūzum
Şeb-i yeldā-yı ğamdan da siyehfām oldu nev-rūzum
“Mukīm-i kūy-i derd eyler beni āh-ı ciger-sūzum
Bu āheng-i melāl-efzāya ondan yeg maḳām olmaz”

- 8b 4 Şanır zāhid ki cennet secde vü rek‘atla kıā‘ imdir
Hıyāl-i kevşer ü hūrī ile bīçāre şā‘ imdir
Nedir ümmīd-i ‘uķbāsı ‘aceb dünyāda nā‘ imdir
“Mürīd-i sākīyim kim lütfu ehl-i ‘aşķa dā‘ imdir
Ne hāşıl ehl-i zühdüñ şefķatinden kim müdām olmaz”
- 5 Giriftārīñ olan ‘āşık ne etsin izzet ü cāhı
Neden gördüñ revā ben ‘ācize feryād ile āhı
Tulū‘ etmez şeb-i hicrāna hergiz hüsününüñ māhı
“Dedim ‘uşşāka cevır etme dedi ol hūblar şāhı
Siyāset olmayınca ‘aşķ mülkünde nizām olmaz”
- 6 Dilā mehcūr-ı yār oldum demim geçmekte lezzetsiz
Gecem yok āh u efgānsız günüm yok derd ü miñnetsiz
İlāhī olmasın hiç kimseniñ yarı mürüvvetsiz
“Lebiñden kaçre kaçre kan içer gönlüm kerāhatsiz
Şekerden olacak mey kaçresi güyā harām olmaz”
- 9a 7 ‘Aceb ‘Aşrı felek hiç başka devr ü gerd bilmez mi
Dil-i pür-süzunu görmez mi āh-ı serd bilmez mi
İtirdiñ neng ü nāmın tālī‘ -i nā-merd bilmez mi

“Fuzūlī”yi¹ melāmet eyleyen bī-derd bilmez mi
Ki bāzār-ı cünün rüsvālarında neng ü nām olmaz

2

Tahmīs-i Ğazel-i Diğer Mevlānā Fuzūlī²

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Küfr-i zülf-i ‘anberīn-i yāri īmān bilmişiz
Nice ehl-i küfrü şıdķ ile müselmān bilmişiz
Hecri vuşlat derdi dermān cevri ihsān bilmişiz
“Biz cihān ma‘ müresin ma‘ nīde vīrān bilmişiz
‘Āfiyet³ gencin bu virān içre pinhān bilmişiz”
- 2 Gir ħarābāt içre şahbā-yı mey-i rindān be-dest
Olma bīhūde şarāb-ı kibr ü naĥvet ile mest
Dem olur bālā oķurlar pestī hem bālāyı pest
“Ger özün dānā bilir taķlīd ile şūret-perest
‘Ālem-i taĥķīķde biz onu nādan bilmişiz”
- 9b 3 Müdrik-i esrār-ı dil zann eyleme her sādeyi
Añlamazlar āh u zār-ı ‘āşık-ı cāmzādeyi
Neş’eye ķābil şanırlar taḅ‘-ı miĥnetzādeyi

¹ “Fuzūlī”ni FD

² Bu gazel Leylā ve Mecnūn mesnevisinde yer almaktadır.

³ ‘aķıbet, Leylā ve Mecnūn Mesnevisi

“Bî-ḥaberler şerbet-i rāḥat bilirler bādeyi

Biz ḥakīm-i vaktiz onu dökmüşüz ḳan bilmişiz”

- 4 Görmüşüz kim şūḥlar indinde ḳanūndur cefā
Almışız pend-i ḥikemī; derd-i ‘aşḳa yok devā
Gelmişiz bir böyle miḥnethāneye bî-iddi‘ ā
“Bilmişiz kim mülk-i ‘ālem kimseye ḳılmaz vefā
Ol zamāndan kim onu mülk-i Süleymān bilmişiz”

- 5 ‘Aşriyā fark etme hergiz ‘āḳılı dīvāneden
Fāriḡ olma cām-ı meyden şīve-i mestāneden
Bilmeziz ey ziynet-i kerb ü belā āyā neden
“Ayrı bilmişsiñ Fuzūlī mescidi meyḥāneden
Sehv imiş ol kim seni biz ehl-i ‘irfān bilmişiz”

3

Taḥmīs-i Ğazel-i Mevlānā Fuzūlī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 10a 1 Nice mülk içre emr ü ḥükm edenler pādişālardır
Budur kim mülk-i ‘aşḳa şāḥ olan nice gedālardır
Bu mülküñ şart-ı ābādīsi ḡamlardır belālardır

“Nevā-yı sâz⁴ ilen⁵ mey nûş edenler dil-rubâlardır

Çeken derd ü belâ bezm-i gam içre bî-nevâlardır”

2 Ğam-ı hecriñde gör ħâlim ki gün günden melâl-âver

Şebimden tîredir rûzum şabâĥım şâmdan bedter

Mürüvvetden teraĥĥumdan naşîbiñ varsa cânâ ger

“Perîşân etme kâkül başîñ için ey perî-peyker

Ki her bir kâkülüñ târında yüz müy mübtelâlardır”

3 Siyeh ġisüyu gör a‘ dâ-yı dîni görmek isterseñ

Fer-i ruĥsâra baĥ ħuld-ı berîni görmek isterseñ

Göñülden geçme ger yâr u mu‘îni görmek isterseñ

“Gel ey zâĥid eger ehl-i yakîni görmek isterseñ

Özünden bed-gümân⁶ bigâne olmuş âşnâlardır”

10b 4 Dilâ dūr olmuşuz kim dostlardan âşinâlardan

Ümid-i luĥfa düşdük bâl u per açmaz hümâlardan

Ne nef‘ in oldu eyâ rûz u şeb bî-ĥadd du‘ âlardan

“Geçip dildâra yâr olmak dilersiñ⁷ müdde‘ âlardan

Seni öz ilde⁸ aġyâr eyleyen bu müdde‘ âlardır”

⁴ Nevâ vü sâz FD

⁵ ile FD

⁶ bî-gümân FD

⁷ dilersiñ FD

⁸ yârından FD

- 5 Ey ‘Aşrî çille-i derd ü elemden dil rehâ bulmaz
Felek bî-zînhâr âhim esersiz tâli‘ im nâ-sâz
Edâlar dil-şiken tâkat girizân gamzeler gammâz
“Cefâ vü cevri çoğ dilberleriñ mihr ü vefâsı az
Fuzûlî çek eliñi n’itmek olur bî-vefâlardır”

4

Tahmîs-i Ğazel-i Nâ’ilî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün

- 11a 1 Hazer et ki gamzesinden yeñi bir işâredir bu
Ten ü cânı maḥv-ı âteş kılacek şerâredir bu
Dedi gösterip de zülfün: Saña baht-ı kıaredir bu
“Dil-i zârı haste kıldı ne yamân nezzâredir bu
Şeb-i gamda kıoydu ḥâlin ne siyeh sitâredir bu”
- 2 Geh olurdu mest ü ḥayrân ser-i zülf-i ‘anberiñden
Geh olurdu luḥfa nâ‘ il niĝeh-i sitemĝeriñden
Bu ĝöñül ki ey perîveş nice dūr olur deriñden
“Açılıp ĝül-i teriñden mey içerdi sāĝarından
Ele al ki, ḥançeriñden dil-i pâre pâredir bu”

- 3 Neden eylemez o mehveş şeb-i ğam-fezāmı tenvīr
Ne niyāzım oldu müsmīr ne figānım etti te'sīr
Çalem elde kaldı 'āciz edemez bu hālī taşvīr
“O perīyi āh-ı şebgīr ede cāme-ḥāba teşhīr
Olunur mu luḫfu ta' bīr ne ḥoş istiḥāredir bu”
- 11b 4 Dem-i fırqatiñde cānā ḳān iĉer şarābveş dil
Ĝam-ı ḥasretiñde tenhā oĉunur kitābveş dil
Der ü dergehiñde her cā şaçılır türābveş dil
“Felekā toĉuz sefineñ güm eder ḥabābveş dil
Ḥazer eyle cünbüşünden yem-i bī-kenāredir bu”
- 5 Hele gör dil-i nizārı yeñiden düşüp belāya
Yine ḥasret oldu 'Aşrī gibi neş'e vü şafāya
Döner āhı āh-ı nāya ğamı ermez intihāya
“Der imiş görüp ol āfet bu taḥammülüm cefāya:
Dil-i Nā' ilī degildir ḳopa seng-i ḥāredir bu!”

5

Taḥmīs-i Ĝazel-i Nā' ilī

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Muḳīm-i meygedeyiz terk-i 'āre dek gideriz
Kimine ḳatre-i baḫrız kenāre dek gideriz

Zamān olur ki ser-i i‘tibāre dek gideriz

“Hevā-yı ‘aşka uyup kūy-ı yāre dek gideriz

Nesīm-i şubḥa refīkiz bahāra dek gideriz”

- 12a 2 Bu dersi bizlere *ḳālū belāda* verdi selef
O rindleriz ki bu gūne olmuşuz ḥayırlı ḥalef
Bu teşnegī bizi yollarda eylemezse telef
“Palāspāre-i rindī be-dūş u kāse be-kef
Zekāt-ı mey verilir bir diyāra dek gideriz”
- 3 Ḳadem-nihādeleriz rāh-ı pīr-i ‘aşka müdām
Ziyā-yı Tūr’a döner dīdemizde lem‘a-ı cām
Bu nükteden ne bilirsñ ki sen a şūfī-i ḥām
“Verip tezelsül-i Manşūr’ı şāḳ-ı ‘arşa tamām
Ḥudā Ḥudā diyerek pāydāra dek gideriz”⁹
- 4 Eyā ki hiç göñülden ḥayālīñ olmaz dūr
Reh-i ḡamiñda ne renc ü ṭa‘ab ne ye’s ü fütūr
Ġubār-ı pāyiñe düşmek ile olmuşuz maḡrūr
“Ederse ḳand-ı lebiñ ḥātır-ı mezāka ḥuṭūr
Diyār-ı Mışr’a degil Kandehār’a dek gideriz”

⁹ Bu beyit NAD’da bulunmamaktadır.

12b 5 “Mecālis” içre maķamın verip Nevā’iye
Beķāya ermegi lāyık görüp Beķā’iye
Şafā-yı dehri daķı terk edip Şafā’iye
“Ṭarīk-i fākada hem-keşf olub Senā’iye
Cenāb-ı Külhanī-i Lāyhār’a dek gideriz”¹⁰

6 Ne mihr ü luṭfunu gördük Şu köhne devrānıñ
Ne bir vefāsını bulduķ cihānda yārānıñ
‘ Aceb menendi miyiz ‘ Aşri-i perişānıñ
“Felek girerse kefi Nā’ili’ye dāmānıñ
Seniñle maķkeme-i Girdkār’e dek gideriz

6

Tahmīs-i Ğazel-i Kemteri

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün

1 Biz haķıķat ehliyiz dem urmayız efsāneden
Cānımızdan geçtik ammā geçmeyiz cānāneden
Añlayan mecnūndur ancaķ ḫālet-i divāneden
“Şorma şūfī ḫālimi ben böyle doğdum anadan
Cām-ı ‘aşkıñ mestiyim çıķmam ebed meyḫāneden”

¹⁰ Bu beyit NAD’da 3. sıradadır.

- 13a 2 Vāşıl-ı kırb u civārîñ olsa da her āhımız
Māh-rūyuñ ħasretiyle geçmede her māhımız
Bizleri ma‘zūr tüt, derseñ eger ey şāhımız:
“Per açıp şem‘-i cemāle yanmadır dil-ĥāhımız
Bir taķım pervāneyiz pervāneye pervā neden?”
- 3 Gir ĥarābāt içre bî-neng ĥırķa-ı rindî be-düş
Naķd-i îmānîñ taleb kılsa revādır mey-fürüş
Ķalmasın dünyā vü‘uķbā Ķalmasın hem‘aķl u ĥüş
“Cür‘a-ı feyzi alıp mürşid elinden eyle nüş
Mest ü med-ĥüş ol yürü dönme şaķın peymāneden”
- 4 Lem‘asıyla‘ālemi pür-nür eder mey şîşesi
Ķāfil ol dünyādan isterseñ selāmet tüşesi
Ķıbta et ol rinde kim bilmez ĥayāt endîşesi
“Kenz-i esrār-ı ĥaķîķattir ķanā‘at kūşesi
Ķdeme besdür miĥnet lānesi ķāşāneden”
- 13b 5 ‘Aşriyā seyl-i zamān içre bir ān bāķî degil
Ķül geçer bülbül şuşar hem gülsitān bāķî degil
Zevķ yok dünyā vefāsız tende cān bāķî degil
“Bir nümāyîşden‘ibārettir cihān bāķî degil
Ķemterî kimse ķarār etmez göçer bu ĥāneden”

Tahmīs-i Ğazel-i Behā'ī*Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün*

- 1 Vefā resmin atıp ey kām̄eti şimşād n'eylersiñ
Edersiñ ' aşıkı maḥzūn raḳīb̄i şād n'eylersiñ
Cihānda ḡulm ile kendüye etdiñ ād n'eylersiñ
“Dağıtdiñ ḥāb-ı nāz-ı yāri ey feryād n'eylersiñ
Edip fitneyle dünyāyı ḥarāb-ābād n'eylersiñ?”
- 2 Eder faşl-ı bahārān gülsitānı pür şafā ammā
Ne zevk alsın bu ' ālemden olanlar mübtelā ammā
Cefā vü cev̄r gördük kılmadıḳ terk-i vefā ammā
“Edersiñ gerçi her derde ṭabīb̄im bir devā ammā
Cünūn-ı ehl-i ' aşḳ olduḳda māder-zād n'eylersiñ?”
- 14a 3 Ne efsūn var imiş her tār-ı ' anberfām-ı zülfüñde
Ḳararmış baḥt-ı nā-sāzım hevā-yı şām-ı zülfüñde
Göñül uşlanmamış ḥālā ki ser-encām-ı zülfüñde
“Dil-i mecrūhuma raḥm eyle ḳalsın dām-ı zülfüñde
Şikeste bāl olan murḡu edip āzād n'eylersiñ?”
- 4 Olur dünyāda şeydālar nasīb̄i derd ü ḡam her dem
Göñüller dāḡdār ḥāṭır perişān dīdeler pür-nem

Vefāsız bütlere zinhār giriftār olmasın ‘ādem
“Şehīd-i tīg-i ‘aşk-ı yārdır ser-cümle-i ‘ālem
Urub şemşīre dest ey ğamze-i cellād n’eylersīn?”

5 Şabā! Ben ‘āşıkı bīhūde rāh-ı ḥasrete attıñ
Bu şeb ol dilberīñ bezminde estiñ şubḥa dek yattıñ
Ümidvār-ı nüvīd-i vaşl idim ḥayfā ki aldattıñ
“Varıp ğīsū-yı yāri öyle biri birine kattıñ
Yine bir fitne taḥrīk eylediñ ey bād n’eylersiñ?”

14b 6 Siler resm ettigiñ ḥaṭṭ lem‘a-ı sīm ü zeri ammā
Ḳarartır çekdigiñ şūret meh-i pür zīveri ammā
Edilmez fark naḳşıñdan ḥaḳīḳī bir peri ammā
“Güzel taşvīr edersiñ ḥāl ü ḥaṭṭ-ı dilberi ammā
Füsün u fitneye geldikde ey Behzād n’eylersiñ?”

7 Ey ‘Aşrī yār cevri ettikçe gösterdiñ vefā sen de
Ḳatı dilber elinden dem-be-dem çektiñ cefā sen de
Ararsıñ derd-i dermānsız ‘aşḳa bir devā sen de
“Behā‘īveş degilsıñ ḳābil-i feyz ü şefā sen de
Tekellūf ber-ṭaraf ey ḥāṭır-ı nā-şād n’eylersiñ?”

Tahmīs-i Ğazel-i Ğayālī

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Ne sākī-i gül-endām ƣaldı ne peymānemiz ƣaldı
 Ne kām aldık ƣarābdan ne de meyĥānemiz ƣaldı
 Ƣorarsıñ ger bu devrānda bizim eyā nemiz ƣaldı
 “Niġāra bezm-i ĥüsnünde dil-i mestānemiz ƣaldı
 Perin yaƣmıř cemālīñ şem'ine pervānemiz ƣaldı”

- 15a 2 Beyābān-ı firāƣında ten ü cānı helāk etdik
 Fiġān ƣıldık sirişk-i ālı dōkdük sīne ƣāk etdik
 Ğubār-ı dāmeniñ olmaƣda lāyık görmediñ n'etdik?
 “Onu ĥoř ƣut ġaribiñdir efendim işte biz gitdik
 Ğōñül derler ser-i kūyuñda bir dīvānemiz ƣaldı”

- 3 Revā olmaz bu cevr ü bu sitem sen gibi sulġāndan
 Yoluñda ƣoymuřuz baş dōnmeyiz 'ahd ile peymāndan
 Raġībiñ şa' nı bir yandan ĥabībiñ cevri bir yandan
 “Yürek ƣan oldu hicrāndan vücūdum ƣekdi el cāndan
 Fedā olsun¹¹ yoluñda¹² cümlesi zīrā nemiz ƣaldı?”

---

¹¹ oldu HD
¹² yoluna HD

- 4 Semā-yı ḥasretiñde kevkeb-i ümmid nihān oldu
Faķire luṭfuñ ender ğayre iḥsāniñ her ān oldu
Cefā vü cevr-i ṭālī‘ den günüm günden yamān oldu
“Başımdan ‘aql ise gitdi dil ile cān revān oldu
Ten-i bī-i‘ tibār adlı kıru vīrānemiz kıaldı”
- 15b 5 Nevā-ı sīne-i ‘Aşri-i zāra baķmadın gitdiñ
Bu dünyā ḥānesinde yoğa vara baķmadın gitdiñ
Çemenzāra ğüle berk ü bahāra baķmadın gitdiñ
"Ḥayālī! Devlet-i bī-i‘ tibāra baķmadın gitdiñ
Bize besdir bu kim dillerde bir efsānemiz kıaldı”

9

Taḥmīs-i Muṭarraf -ı Ğazel-i Esrar Dede

Me‘ ūlū Meḫā‘ ilū Meḫā‘ ilū Fe‘ ūlūn

- 1 “Azm-i sefer ettin dil-i nāçarı unutma”
Eğān ile āh oldu bütün kārı unutma
Ayrıldığımız kūşe-i ğülzārı unutma
Yalñız kıoyduğuñ ‘āşık-ı ğam-ḥārı unutma
“Gittiñ ğüzel ammā dil-efğārı unutma”
- 2 “Ğāhice uyandıķça şebistān-ı şafāda”
Gelsin de ğeçen demlerimiz ḥüzn ile yāda

Bir ‘ālemi fikr eyle benim kŭy-ı belāda
Pinhān haberim var saña sor bād-ı şabā da:
“Şol gece olan şöhet-i hemvārı unutma”

16a 3 “Vardıkça şeker hāba girip bister-i nāza”
Üftādeñi yād et ki el açmağda niyāza
Hasret diye bezmiñde olan söz ile sāza
Bir sen gibi cānāneye bir maḥrem-i rāza
“Ne zehr içer dīde-i bīdārı unutma”

4 “Ben şabr edeyim derd ü ğam-ı hecriñe ammā”
Cevr ü sitem-i dem-be-dem hecriñe ammā
Cānlar atayım nūş-ı sem-i hecriñe ammā
Ni‘ met diyeyim her elem-i hecriñe ammā
“Sen de güzelim ettigin ikrārı unutma”

5 “Ağlatmayacağdıñ yola baqtırmayacağdıñ”
Gözden a gülüm kanlı yaş aqdırmayacağdıñ
Sīnemde yanan āteşi yaqdırmayacağdıñ
Tenhā beni derdimle bıraqtırmayacağdıñ
“Ol va‘ de-i tekrār-be-tekrārı unutma”

- 16b 6 “Yok tākati hicrānīña luṭf eyle efendim”
Ünsiyeti olsun kim ile ne ile efendim
Mümkün mü unutmak seni bir şeyle efendim
‘Aşrī gibi her bir günü nāleyle efendim
“Dil-ḥaste-i ‘aşkıñ olan Esrār’ı unutma”

10

Taḥmīs-i Ğazel-i Nābī

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün

- 1 Bir luṭfuña āvāre dili tūş edebilsem
Dāğ-ı dilimi mihriñe menkūş edebilsem
Vīrāneyi gülzār ile mefrūş edebilsem
“Esrār-ı ḥaṭṭıñla dili medhūş edebilsem
Bir kez ğam-ı dünyāyı ferāmūş edebilsem”
- 2 Ağyāra seḥī yārine bī-mihr ü vefā hem
Zār etdi dili ‘aqlı hebā dīdeyi pür-nem
Hem-bezm-i vişāl olmadı bizler ile bir dem
“Eylerdim iki destimi bir ḳufl-ı muṭalsam
Ol ḳāmeti mevzūnu der-āğūş edebilsem”
- 17a 3 Firḳat demi yār olmada der fikret-i la’liñ
İ’cāz-ı Mesīhā’ya bedel ḳudret-i lā’liñ

Yoktur mey-i kevşerde de keyfiyyet-i la‘liñ
“Göstermez idim kimseye hiç lezzet-i la‘liñ
Mihr-i lebim ol ni‘mete ser-püş edebilsem”

4 Çarhıñ ğam-ı hemvārını çekmek ne belādır
Biñ nāz-ı sitemkārını çekmek ne belādır
Her çille-i ğaddārını çekmek ne belādır
“Tıfl-ı hırediñ bārını çekmek ne belādır
Gāhice sebū-yı meyi ber-düş edebilsem”

5 Bu meclis-i pür dağdağada sākī-i devrān
Şunmağda bir ān zevke bedel miñneti her ān
Bir bezm kim degmez oña olmağa mihmān
Etmek nic’ olur encümen-i dehri perīşān
Bir kez mey-i sāmān-şikenı nüş edebilsem”

17b 6 Yār etse taleb cānı derim cānıma minnet
Efsūs ki bihūdedir ümmīd-i mürüvvet
‘Aşri gibi etmiş ğam-ı hicrān ile ülfet
“Vermez suhan-ārālık ile¹³ kimseye nevbet
Nābī dehen-i hāmeyi hāmüş edebilsem”

---

¹³suhan-ārālīga hiç ND

Tahmīs-i Ğazel-i Muḥibbī*Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlūn*

- 1 Bir dem imiş ol cilve edip bezme gelişler
 Bir ğamze ile cān u dili bāda verişler
 Gör şimdi o şūḥūñ sitemi cānıma işler
 “Öpsem lebiñi dersem eger la' lini dişler
 Nāz ile baña gösterir inci gibi dişler”
- 2 Ağyār cefā kılmadadır luḥfu da sen kıl
 Yār ol bize cem' iyyet-i ' uşşākı vaṭan kıl
 Aç ğonce-i lā' liñ güle i' cāz-ı dehen kıl
 “Ṭāvūs-şıfat cilve edip seyr-i çemen kıl
 Tā serv-i sehī ögrene senden şalınışlar”
- 18a 3 “Feryādına hiç verme kulağ nefsi ḥamūş et
 Pīr-i ḥirediñ şunduğı peymāneyi nūş et
 Bār-ı sitem-i çarḥı tevekkülle be-dūş et
 “Dil verme dedim zülfüne gel pendimi ğuş et
 Dīvāne gönül söz mü tutar bildiğin işler”
- 4 ' Āşıkdır o kim rāh-ı melāmetde yorulmaz
 Cūş etmededir ğün gece bir laḥza durulmaz

Vîrānededir menzili gülşende kurulmaz

“Başlar kesilir kan dökülür lîk şorulmaz

Bu nev‘ a olur rāh-ı muḥabbetde çok işler”

5 ‘Aşrî n’ola ger olsa Muḥibbî’ye hem-āvāz

Çok kıldı oña cevri bir ğamzesi ğammāz

Devrān elem-efzā hele ṭālî‘ ise nā-sāz

“Dil şîşesi bir daḡı Muḥibbî bütün olmaz

Mehrûlar onu seng-i cefā ile şımışlar”

12

Taḥmîs-i Ğazel-i Fā’izî

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

18b 1 Şalarsıñ küfr-i zülfüñ dilde îmān olmasın dersiñ

Verirsiñ dehre ğavġā āh u eġġān olmasın dersiñ

Ɔoyarsıñ cānda ḡasret eşk-i rîzān olmasın dersiñ

“Atarsıñ seng-i cevri ḡalb vîrān olmasın dersiñ

Urursuñ mülk-i dil ḡāk ile yeksān olmasın dersiñ”

2 ‘Aceb cānā seniñ tek cevri ü zılm eyler mi her dilber

Ki açtıñ sîne-i ‘uşşāḡa biñ zaḡm-ı sitem yer yer

Eyā kāfî mi gelmez ‘işveler nāz u eziyyetler

“Verirsiñ dīde-i mestiñ eline ğamzeden ğançer
Arasında yine ‘ aşğ ehliniñ ğan olmasın dersiñ”

3 Neden zāhid çekersiñ sāķī-i āmādeden ğalkı?
Nedir derdiñ koyarsıñ derd-i şāf u sādeden ğalkı
Ħalāş etsin Ħudā sen tek ğarāmīzādeden ğalkı
“Çıķıp kürsüye vā‘ iz men ‘ edersiñ bādeden ğalkı
Elinde kimseniñ cām-ı dırağşān olmasın dersiñ”

19a 4 ‘ Aceb gelmez mi encāmı bu cevr ü renceniñ ey çarğ
Eliñden çektiği feryādı ğuş et nīceniñ ey çarğ
Yeter envā‘ in ĩcād eylediñ işkenceniñ ey çarğ
“Bozarsıñ sille-i bād ile ağzın ğonceniñ ey çarğ
Bu ğülzār-ı fenāda kimse ğandān olmasın dersiñ”

5 Ey ‘ Aşri! Çarğ ğaddār devr zālimdir felek pür-fen
Şarāb-ı rāğat ümmīd eylemek boştur bu sāķīden
Naşīb olmuş iken derd ü elemle dem-be-dem şīven
“Ħalāş-ı ümmīd edersiñ Fā‘ izi serğestelikten sen
Meger bu ğümbed-i ğerdün da ğerdān olmasın dersiñ”

Tahmīs-i Ğazel-i Zā'tī

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ey şeb-i ğam ben gibi mağmūm mihmānıñ mı var
İç çekersiñ ey şabā ālām-ı pinhānıñ mı var
Ey şafağ-ı gülgūn açıldıñ zāhmlar kānıñ mı var
“N’olduñ iñlersiñ felek hercāī cānānıñ mı var
Her maqāmı seyr eder bir māh-ı tābānıñ mı var?”

- 19b 2 Derd ü ğam vermektedir çarğ eyledikçe devr gerd
Kimseyi bī-derd bulmazsıñ dolaşsañ ferd ferd
Duyduğūñ geh āh-ı āteşbārdır geh āh-ı serd
“Beñziñi ey bustān faşl-ı hazān mı etdi zerd
Yoksa başı taşra bir serv-i hıramānıñ mı var”

- 3 Āhiña efgāniña yoğ dād-res ey ‘andelīb
Bağıñ olmuşdur saña künc-i kafes ey ‘andelīb
Eylediñ kendüyi pāymāl-i heves ey ‘andelīb
“Ağlayıp feryād edersiñ her nefes ey ‘andelīb
Hār ile hem-sāye olmuş verd-i handānıñ mı var”

- 4 Bende-i fermānıñım emr eyle sulţānım dedim
Nev-nihālim gülşenim goncem gülistānım dedim
Uğruña kıldım fedā şevğ ile imānım dedim

“Yoluña cānā revān etsem gerek cānım dedim

Yüzüme biñ hışm ile baqdı dedi: Cānıñ mı var?”

- 20a 5 Mişl-i ‘Aşrī kāh ḥandān kāh giryānsıñ gene
Kāh yüz tutsañ da ābādīye vīrānsıñ gene
Ey semender dūd-i efgānıñda pinhānsıñ gene
“Zülf-i dilber gibi ey Zātī perişānsıñ gene
Cevri bī-ḥadd yoksa bir yār-i perişānıñ mı var?”

14

Taḥmīs-i Mutarraf-ı Ğazel-i Şā’ib-i Tebrizī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 “Biñ dil-i maḥzūn ile bir tāze ḳurbānız hele”
Lev-ḥaşe’llah lāyık bir böyle ‘ünvānız hele
Dehrde reşk-āver-i fağfūr u ḥākānız hele
Dermendiz līk müstağnī-i dermānız hele
“Zaḥm-ı tīr-i ğamze-i mestiñle bī-cānız hele”
- 2 “Ölmeden ğam çekmeziz devr-i zamanıñdan seniñ”
Çilleler çekdik nīce ebrū-kemānıñdan seniñ
Cevr gördük ğamze-i cādū nişānıñdan seniñ
Nuṭṭu öğrendik leb-i mu‘ciz beyānıñdan seniñ
“Nāle vü āh etmede dil indi ḥayrānız hele”

- 20b 3 “Luṭf edersiñ gerçi sen aġyāra her dem dostum”
Urmadıñ zaḥm-ı dile bir zerre merhem dostum
Sen neden bīgānesiñ ‘uṣṣāka bilsem dostum
Künc-i ġamda dil pür-āteṣ dīde pür-nem dostum
“Rūz u ŧeb biz firḳatiñle zār u nālānız hele”
- 4 “İyd-ı vaṣlıñla müşerref olmadan aġyār-ı dūn”
Ṭālī‘ -i bedkārı āh u zār ile kıldık zebūn
Gördü kim cevr ü cefā olmaḳda ġün ġünden füzūn
Devr edip bir kerre kām üzre sipihr-i nīlgūn
“Destiñi būs eyledik biz oña ŧādānız hele”
- 5 “Dām-ı düzaḥ içre āġyār olmasın aṣlā ḫalāṣ
Cān-ġudāz olsun teb-i ḫasretle mānend-i raṣāṣ
Añlasın bu nükteyi tefsīr edip ehl-i ḫavāṣ
Kim olup ol ŧūḫa ‘Aṣrīveṣ enīs-i bezm-i ḫāṣ
“Ṣā‘ ibā biz cennet-i dildāra mihmānız hele”

Tahmīs-i Ğazel-i İlhāmī*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 21a 1 Kāfir ağlar dil-i nāşāda müselmān ağlar
 Şeb-i hicrānda yanan şem‘ -i şebistān ağlar
 Şu uyur düşmen uyur haste-i hicrān ağlar¹⁴
 “Rūz u şeb dīdelerim derdiñ ile kan ağlar
 Kim ki vākıf benim esrārıma her ān ağlar”
- 2 Ararım gülşen ü gülzārda sen gül-bedeni
 Şorarım her açılan gonceye lā‘ l-deheni
 Almış āyīnesine cūylar ol sīm-teni
 “Dāğ-ı sīnem göricek hūn-ālūde beni
 Raḥm edip ḥālime ezhār-ı gülistān ağlar”
- 3 Yārı dil-ḥaste eder ğayrı ğariḳ-i iḥsān
 Kıldı derdiyle dil-i zārımı beytü’l-aḥzān
 Şeb-i ḥasretde gözümdeñ cigerim kanı revān
 “Yine raḥm eylemez aşlā baña ol āfet-i cān
 Böyle bīmār görüp ḥālime yārān ağlar”

¹⁴ Sayfanın kenarında şu mısra bulunmaktadır:
 "Şu uyur düşmen uyur haste-i hicrān uyumaz"
 (Şeyḫ Ğālib)

- 21b 4 Yār bī-mihr ü vefā ta‘ nede bī-raḥm raḳīb
Cevr-i aġyārı aratdırmadadır cev-r-i ḥabīb
Ḳaldı hecriste göñül ḥayf ki bī-ṣabr u ṣekīb
“Nabzımı aldı ele ḥālime raḥm etdi taḥīb
Dedi ey ḥaste-i hicrān saña dermān aġlar”
- 5 Reh-i ‘aşkıñda ġam u ġuşşadır ancaḳ sūdum
Menzilim dūzah eder her dem derd-ālūdum
Ki ḥayālīñ bile şaḳlar nazarımdan dūdum
“Kimse fehmedemedi ḥayfā ki nedir maḳşūdum
Gece gündüz ne için gözleri her ān aġlar”
- 6 ‘Aşriyā! Mişl-i dil pür-miheniñ İlhāmī
Nār-ı hecristedir ol sīm-teniñ İlhāmī
Seniñ ey şūḥ alıp dil-figeniñ İlhāmī
“Derd ile rūyuña baḳdıḳça seniñ İlhāmī
Gerçi ḥandān olur ammā cigeri ḳan aġlar”

Tahmīs-i Ğazel-i ‘ Ārif-i “Ķapıcı Başı”

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 22a 1 Sāḳiyā ‘ uşşāḳı ḳılmış zülf-i ‘ anber-bār mest
 Şanma ḳılmış tāb-ı devrān sāğar-ı serşār mest
 Öyle bir meclis ki cānā her giren hüşyār mest
 “Ķül-ruḫun bũyundan olmuş ser-te-ser gülzār mest
 Ğonce şerminden ‘ araḳ-riz ‘ andelīb-i zār mest”
- 2 Öyle bir ḫālet ki ḫāmuş eylemiş bülbülleri
 Tāb-ı mestiden ḳaranfiller döküp kākülleri
 Ey leb-i meygūnu kim ḳılmış perişān gülleri
 “Dāğ yaḳmış lāle gök ḳandīl yatır sünbülleri
 Nergisiñ çeşmi süzülmüş serv-i ḫoş-reftār mest”
- 3 Öyle bir meclis ki tutmuşdur hevāsın tāb u teb
 ‘ Āşıḳ u ma‘ şūḳveşdir cām u minā leb-be-leb
 Şevḳ ile olsun fedā ḳılsañ eger cānım taleb
 “Ķam degil, cām-ı lebiñ bũs eylesem cānā bu şeb
 Tā şabaḫü’l-ḫaşre dek ḳalsam da çeşmiñvar mest”
- 22b 4 Etmeyip çeşm-i siyeh mestiñden arzū-yı sebũ
 Vuşlat-ı la‘l-i lebiñçün ḫāl dökmiş āb-ı rũ

Teşnedir zülfüñ dahı ruhsāra şarkar sū-be-sū
“Halka pīç-ā-pīç olup etmezdi aşla ser-fürū
Şemm eder tiryāk-i hālīñ oldu zülf-i mār mest”

- 5 Rūzgār-ı āşüftedir bād-ı şabādır haste hāl
Murğlar bāl u perīn açmağda qalmış bī-mecāl
Hayf kim ‘Aşrī dahı dem-bestedir sermest ü lāl
“Kimden āyā eylesem keyfiyyet-i ‘aşkı sū‘ al
‘Ārif-i agāh ser-hoş vāqıf-ı esrār mest”

17

Tahmīs-i Ğazel-i Bākī

Müstef‘ ilün Müstef‘ ilün Müstef‘ ilün Müstef‘ ilün

- 1 Çık bāğa ey ra‘ nā gülüm ben tek gülistān teşnedir
Hayrān-ı refārīñ olan serv-i hırāmān teşnedir
Dāmān ü pāyīñ būs için cānā hıyābān teşnedir
“Āb-ı hayāt-ı la‘ liñe ser-çeşme-i cān teşnedir
Şun cür‘ a-ı cām-ı lebiñ kim āb-ı hayvān teşnedir”
- 23a 2 Mümkün müdür kim gizledem āh-ı dil-i nālānımı
Tutmuşdur āteşe sīnemi derd ü elem her yanımı
Qılmazsa dermānım o meh kimden bulam dermānımı

“Cān la‘ liñ eyler arzū yār içmek ister kânımı

Yā Rab ne vādīdir bu kim cān teşne cānān teşnedir”

- 3 Sensiñ gönül mülkünde şeh Şīrīn degil Leylā degil
Ferhād kim Mecnūn nedir bir ben gibi şeydā degil
Baş koymuşum dergāhiña kaçdım reh-i şahrā degil
“Cānā¹⁵ zülāl-i vaşlıña muhtāc dil tenhā¹⁶ degil
Hāk üzre yatır¹⁷ huşk-leb deryā-yı ‘ummān teşnedir”

- 4 Düşün karāñlık göñlüme her tāb-ı cāmīndan ziyā
Gerd-i elemendir siyeh tutamaz dilim gerd-i riyā
Meclis ser-ā-ser muntazır devrān ü gerdiş kıl eyā
“Bezm-i ğamiñda cān u dil yandı yağıldı sākiyā
Depret eliñ şun ayāğı meclisde yārān teşnedir”

- 23b 5 Ālām enīs olmuş baña ğam āşinā feryād yār
Rūzum siyeh şeb ğam-fezā cān hastedir dil bī-karār
Zehr-āb-ı hecriñ eylemiş ‘aqlım hayālim tārūmār
“Cānā zülāl-i vaşlıñı ağıyār umar ‘āşık¹⁸ umar
Āb-ı sehāb-ı rahmete kāfir müselmān teşnedir “

¹⁵ āb BD

¹⁶ تنها dil BD

¹⁷ kalmış BD

¹⁸ ‘uşşak BD

- 6 ‘Aşrî-mişâl, o meh şeb-i yeldāya şalsa Bākî’yi
Künc-i ğam-ı hicrānda hep tenhāya şalsa Bākî’yi
Her gün verip ümmîd-i nev-ferdāya şalsa Bākî’yi
“Giryān o Leylîveş n’ola şahrāya şalsa Bākî’yi
Mecnûn’uñ āb-ı çeşmine hāk-ı beyābān teşnedir”

18

Tahmîs-i Ğazel-i Eşref-i Hecāgü

Fe ilātün Fe ilātün Fe ilātün Fe ilün

- 1 Şırtladık bār-ı ğamı şal u ‘abā niyyetine
Diñleriz āh-ı dili bād-ı şabā niyyetine
Güneh olmuş işimiz farz-ı edā niyyetine
“Gireriz meygedeye dār-ı şifā niyyetine
İçeriz bāde-i gülgūñu devā niyyetine

- 24a 2 Cām olur menba‘-ı pür-neş‘esi bezm-i şarabiñ
Mestiyiz büse-i peymāne-i yāķüt lebiñ
Daha a‘lāsı mı var ‘işret için hiç sebebiñ
“Bizce biñ ‘ömre deger vuşlatı bintü’l-inebiñ
Bilerek cān veririz zevķ u şafā niyyetine”

- 3 Ķalb-ı miñnetzedeniñ meyle gerek ta‘mîri
Sāķiyā ver ki odur derd ü elem iksîri

Haṭ-ı peymānede, dünyā düşünün̄ ta‘ biri

“Biz gibi p̄irleriñ p̄ir-i muḡānıdır p̄iri

Şeyhe la‘ net okuruz ḡayr-du‘ ā niyyetine”

4 Menzil ettikse de gündüz gece meyḡāneyi biz

Görmedik cāmı meyi kām ile bir ān lebriz̄

Yeri vardır sūrumuz olsa şikāyet-āmiz̄

“Ne belādır yine biñlerce belālar çekeriz

İsm-i a‘ zam okusaḡ def‘ -i belā niyyetine”

24b 5 Göñlümüz şāhid-i şāhbā ile ünsiyyetde

‘ Aşriyā sen neyi bulduñ ‘ aceb ol lezzetde?

Ne revā ‘ ömrü geçirmek elem ü miḡnetde

“Ararız def‘ -i ḡamıñ çāresini ‘ işretde

Eşrefā! Zehr içeriz şanki şifā niyyetine!”

19

Taḡmīs-i Ġazel-i Yaḡya

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1 Serde bir diḡer hevā bir başḡa sevdādır gider

Ġāret olmuş cān u dil bir ṡurfe yaḡmadır gider

Dīdeden eşkim degildir ḡanlı deryādır gider

“Rāst geldim yāre bir serv-i dil-ārādır gider

Pāyına ‘uṣṣāk düşmüş bir temāşadır gider”

2 Dilde rāhat kalmamış tenden cüdā olmuş qarār

Ġamze-i fettānı etmiş ‘aql u fikrim tārūmār

Vermişiz elden ‘inān-ı şabrı hem bī-ihtiyār

“Cāme-i gülgün ile olmuş o māh¹⁹ eşheb-süvār

Şan nesīm-i şubḥ ile gül-berg-i ra‘ nādır gider”²⁰

25a 3 Nā-revādır söylemek hicrān demi ‘uṣṣāka: Gül!

Kim kapanmış dilleri açmak ne mümkün bezm-i gül

Ḥasret-i la‘ liñle dolmuşdur gelen her cām-ı mül

“Kānde gitseñ zülf-i pür-çiniñden²¹ ayrılmaz gönül

Kār u bārın toplamış²² hāzır müheyyādır gider”²³

4 Vā‘ izā! Pend ü naşīhatden uşandıķ nāfile!

Ehl-i dil tağyır-i ḥāl etsin ne mümkün lāf ile!

Hem nedir düşmenliĝiñ bilmem şarāb-ı şāf ile?

“Kār-ı dīn ışmarlanır dünyāyı bilmez ĝāfile

Söze āĝāz etse ammā din ü dünyādır gider”

¹⁹ şeh YD

²⁰ Bu beyit YD’de 3. sıradadır.

²¹ müĝininden YD

²² bağlamış YD

²³ Bu beyit YD’de 2. sıradadır.

- 5 Nāle-i Mecnūn’u sen dāmān-ı şahrādan işit
Hecr-i Leylā’yı şeb-i tārīķ-i yeldādan işit
Hālet-i sevdāyı gel ‘Aşrī-i şeydādan işit
“Bī-bekādır devlet ü iķbāl Yaḥyā’dan işit
Başıña alma belā-yı halkı ğavgādır gider”

20

Taḥmīs-i Ğazel-i ‘İzzī-i Şirvanī

Fā ilātün Fā ilātün Fā ilün

- 25b 1 ‘Aşķ ile dolmuş taşar peymāneyiz
Düşmez dilden dile efsāneyiz
Şāhib-i gencīne bir vīrāneyiz
“Haķķ yolunda ‘aşķ ile yek-dāneyiz
‘Ahd ile iķrārda merdāneyiz”
- 2 Bāb-ı ‘aşķıñ dildedir “āmentū”sü
Derd-i ‘aşķı eyledik göñlüñ süsü
Olmuşuz esrār-ı ‘aşķıñ gözgüsü
“Cām-ı ‘aşķıñ kükremiş esrüklüsü
Pek ḥarāb olmuş yatır mestāneyiz”
- 3 Arza gelmişsek semādan gelmişiz
Pestiz ammā i‘tilādan gelmişiz

Bezm-i pür şevk ü şafādan gelmişiz

“Meclis-i *kālū belādan* gelmişiz

Şanmañız zāhid gibi yābāneyiz”

4 Sīne çāk olmuş giribān çaktır

Dīde pür-nem göñlümüz ğamnāktır

Cismimiz gerçi ğubār-ı hāktır

“İçimiz naķş-ı şüverden pāktır

Şūrete tapanlara bigāneyiz”

26a 5 Yaş olup gözden dem-ā-dem aķmışız

Yāri görmüş yāre ancaķ baķmışız

Sīneye dağ-ı firāķın taķmışız

“Āteşiz kim hep sivāyı yaķmışız

Bir ‘aceb yanķılı āteşhāneyiz”

6 Gerçi ‘aşķ ikliminiñ sulţanıyız

Yāriñ ammā bende-i fermānyız

Deşt-i hicrānında ser-gerdānyız

“Şūretā ferzāneler aķrānyız

Ma‘nīde zinciri var dīvāneyiz”

7 Māye-i ‘aşk oldu yoğ u vārımız
İştikâdır şanma āh u zārımız
Nūra ğarķ eyler bizi gör nārımız
“Tutuşup yanmaķ hemīşe kārımız
‘Āşıkān-ı Hakk degil de yā neyiz?”

8 İsteriz ķurbuñda māverā‘ mız ola
Ġayrı şey n’olsun ki da‘ vāmız ola?
Rāzıyız āteşe tecellāmız ola
“Yanmadan şanma ki pervāmız ola
Şem‘ -i cem‘ a yanmaĝa pervāneyiz”

9 Gerçi nā-ħaķ ta‘ n edenler var bizi
Añlamaķ mümkün mü nādānlar bizi
Bilmede ma‘ zūrdur onlar bizi
“Taşra olan taşrada añlar bizi
Bilmez ol kim yār ile hem-ħāneyiz”

26b 10 Zāhiren firķatle mefrūķ olmuşuz
Ġaţreyiz ‘ummāna magrūķ olmuşuz
Ehl-i ‘aşk ‘ indinde mesbūķ olmuşuz
“Kāh ‘ āşık kāh ma‘ şūķ olmuşuz
Kāh cān u geh daħı cānāneyiz”

- 11 ‘Aşriyā şāf etmişiz mirātımız
Āşinā-yı ‘aşkadır zerrātımız
Vird-i yār eyyāmımız sā‘ātımız
“Degme baħr içre bulunmaz zātımız
‘İzziyā nā-yāb bir dürdāneyiz”

21

Taħmīs-i Ğazel-i Āzerī İbrāhim Çelebī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Na‘t

- 1 Seniñ ‘aşkıñ olup eflākı devvār etmege bā‘iş
Felek ber-ħande mihr ü mähı seyyār etmege bā‘iş
Nice mūr-ı ħaķiri pādişeh var etmege bā‘iş
“Gül-i ruhsarıñ oldu dehri gülzār etmege bā‘iş
Vücūdudur cihānı yoğ iken var etmege bā‘iş”
- 27a 2 Şafā-yı āb-ı rüyuñ ħıfz eden Nıl içre Mūsā’yı
Daħı ħubb-ı cemāliñdir çeken eflāka ‘İsā’yı
Zuhūruñ maşdar-ı envār-ı Levlaķ etdi dünyāyı
“Esir-i ħab iken şām-ı ‘ademde cümle eşyayı
Sen olduñ şubħ-ı şādık gibi bīdār etmege bā‘iş”

- 3 Şıfât-ı Hâlık'ı ta' ziz ü tekbir etmek olmuştur
“Hüvallahu ehad” lafzıyla tefsir etmek olmuştur
Şunup din-i mübini kalbe iksir etmek olmuştur
“Binâ-yı Ka'be-i İslâm'ı ta' mir etmek olmuştur
Çehâr erkân-ı dini kendiñe yâr etmege bâ' iş”
- 4 Lisân-ı hâl-i maḥlûkât seniñ vaşfıñladır guyâ
Füruğ-ı hüsn-i 'aşkıñdan zuhûr etmiş yed-i beyzâ
Ḳudûmuñdan olup 'arz üzre sırr-ı “*kün fekan*” peydâ
“Bütünde saña ikrâr eder dünyâ vü mâ-fîhâ
Nedir onu görüp küfr ile inḳâr etmege bâ' iş”
- 27b 5 Ne ğam, 'Aşrî tutup râh-ı dalâlet rû-siyâh olsa
Ne ğam, bigâne vü nâdâna râh-ı intibâh olsa
Ne ğam, pür-ma' şiyet bir 'abd-i nâçiz-i İlâh olsa
“Ne ğam ger Āzerî-i âlüde-i gerd-i günâh olsa
Olur rûz-ı cezâda luḫfuñ izhâr etmege bâ' iş”

Tahmīs-i Girizgāh-ı Kaşīde-i Nedīm

Der Vaşf-ı Vezīr-i A‘zam Dāmād İbrahim

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bu yanda cām u şürāhī o yanda nağme-i tār
Ederdi sāķī-i gül-çehre būselerde nişār
Geçip de meclis-i vuşlat pür iştiyāk u mesār
“Sepīde-dem ki olup dīde hābdan bīdār
Hürūşa başladı nāgāh serde derd-i²⁴ hūmār”
- 2 Hāyāl-i dīşeb ile arzū-yı bezm etdim
Rehāvet teni hamyazelerle hezm etdim
Ayağa durmağa nefsimle hayli rezm etdim
“Hezār za‘ f ile hāmmāma doğru ‘azm etdim
Kemer güsiste perākende gūşe-i destār”
- 28a 3 Giderdim āh ile her üstüh‘ānı rīz ederek
Gehī şikeste vü reftārı kāh tīz ederek
Hemişe pāyım ile dāmenim sitiz ederek
“Varıp o hāl ile hāmmāma üft ü hīz ederek
Edince gūşe-i hālvette cāy-gāh-ı karar”

²⁴ dürd NED

4 Uzağdı ĥaste bedenden henüz t̄ab ü t̄üv̄ān
Ĥurūş ederdi serimde ĥum̄arımı el-an
Civ̄āra renc ü şa ’bla olur iken niger̄ān
“Ne gördüm āh am̄ān el-aman bir āfet-i c̄ān
Gelip yanımda güneş gibi oldu lem‘ a-nişār²⁵”

5 Nigāh-ı mesti ile c̄ān bulurdu her mürde
Görünce āteşe düşdü mizāc-efsürde
Bir öyle revnaķ olur mu dedim ‘aceb derde
“Şaçı fütādesiniñ ĥābı gibi pejmürde
Nigāhı ‘āşıkınıñ ĥātırı gibi bīmār²⁶”

6 Edāsı āhū-yı ünsü nigāhdan daha germ
‘İzār-ı ālına renk eylemişdi perde-i şerm
Raķık ü ter idi m̄ānende berg-i t̄āze-i kerm
“Vücūdu ĥām gümüşden beyaz gülden nerm
Boyu henüz yetişmiş nihālden hemvār”

28b 7 Sezā-yı ĥıbta ser-i serve şadd-i balāsı
Bahārlar olmuş idi şüphesiz ki lālası
Şükūfe ĥoncesi nāz u edā tecellāsı

---

²⁵ şu‘ le- nişār NED

²⁶ efgār NED

“Kamer hamiresi yahūd güneş mürebbası

Bilur şahımız yā²⁷ nühl-i lü’lü-i şehvār”

8 Biri birine qarışmışdı onda hüsn ile ān
Verirdi rūha şafā haste cisme rāhat-ı cān
Harāmī tarh-ı çemende mişāl-i cūy-ı revān
“O kıadd o had o tenāsüb o ğabğab ol pistān
O yāl u bāl o temāyül o şive-i reftār”

9 Egerçi haqqına azdır ne söylesem daħı az
Hulāşeten diyeyim kılmadan kelāmı dırāz
Ki ān-be-ān tarab-efzā u dem-be-dem dil-bāz
“Tamām reng ü bahā mū-be-mū kirişme vü nāz
Tamām hüsn ü ser-ā-pāy şu‘le-i dīdār”

10 Kılınca hüsnüne hayrān o ğonce-i verdiñ
Giderdi renci başımdan humār olan derdiñ
Daħı nefesleri germ oldu sine-i serdiñ
“Velik hissolunur kim²⁸ o nāz-perverdiñ
Derūnu içre bir endişe vü bir āteş var”

---

²⁷ şahı yahūd NED
²⁸ ki NED

- 29a 11 Bu hāl bende de hüzn-i derūna oldu sebab
‘ Aceb onuñ da mı vardı serinde mestī-i şeb?
Sükūt ederdi tutub da tarīk-i resm-i edeb
“Ben ise derd ile derdim hemān ki āh ‘ aceb
Nedir eden dile ol nāz-perveriñ āzār? ”
- 12 Nedir kılan bu gül-i nev-şüküfte-i nā-şād?
Ne rūzgār ‘ aceb etmişdi neş‘ esin berbād?
Bu turfe-i belde-i hüsnü naşıl kılam ābād?
“Dedi o dem dil-i divāne: *her çī bād-ābād*
Bu hāletiñ ederim ondan aşlın istifsār”
- 13 Revā degildir oña derd ü ğam ile ülfet
Nedendir eylemiş āyā kederle ünsiyyet?
N’olur dedim ger edersem sū‘ ale bir cür‘ et
“Cevāb-ı luṭf verirse eger zihī devlet
Zihī sa‘ ādet eger kim ederse de āzār”
- 14 Ne ni‘ met, eyler ise şöḥbet-i dırāz dedim
Ki belki şöḥbet olur derde çāre-sāz dedim
Revā mıdır ki qala nā-şüküfte rāz dedim
“Heman ḥitāb edip ey āfitāb-ı nāz dedim
Ki ey fedā o siyeh zülfe nāfe-i Tātār! ”

- 29b 15 Tamām-ı ehl-i mezāka maṭāf iken sīneñ
Merīd-i ‘aşka der-i i‘tikāf iken sīneñ
Fūrūz u pertev-i māha muzāf iken sīneñ
“Gümüşten āyīneler gibi şāf iken sīneñ
Sezā mıdır ki ola böyle pāymāl-ı gubār? ”
- 16 Bu hāletiñ hele gör kim ne hāle koydu beni
Bir añlasam seni ālūde-i ğam eyleyeni
Degil mi mümkün ‘aceb söylemek olup beytini
“Cihānı etmiş iken hayretiñ zebūn, yā seni
Kim etdi böyle ser-endāz-ı hayret ü efkār? ”
- 17 Olur denirse de dünyāda derdi her ferdiñ
Nedir ki ‘illeti āyā bu çehre-i zerdiñ?
Revā mıdır ki şararsın o ğonce-i verdiñ?
“Nedir ‘aceb sebep-i hayretiñ, nedir derdiñ?
Kemāl-i luṭfuñ ile kıl kemīnene iḥbār! ”
- 18 Geh derdiñ olsa daḥī dil-i şikenc ü sine-güdāz
Ḥafifler, hele bir naḳle eyleseñ āġāz
Meşel bu: Söylemeyen derdini devā bulamaz!
“İşitdi çünkü sözüm ol gül-i ḥadīka-ı nāz
Derūn-ı sīneden āh eyleyip çü bülbül-i zār”

- 30a 19 Oturdu şerm ü tevāzu‘ ile dutup yanım,
Ben ise yanıma gelmiş şanır idim cānım
Hayāt-ı taze o an buldu kalb-i vīrānım
“Dedi ki: Āh su‘ āl etme rāz-ı pinhānım
Dil-i figārıma zaḥm urma sen de dige-r-bār”
- 20 Kader, ‘ inād ile nā-sāz iken bu ‘ ālemde
Bulur mu zevk ü şafā cān u ten bu ‘ ālemde
Bu renc ü dağdağa bitmez neden bu ‘ ālemde?
“Dilimle uğradığım kayda ben bu ‘ ālemde
Ne bülbül uğradı ne tūḫī-i şekker-güftār”
- 21 Bu derde kār edemez hiç, nuş u pend-i ḥekīm
Ne nüşha fāide eyler, ‘ aceb ki n’ eyleyim?
Meger ki çāresin iḥsān ede Ḥudā-yı Kerīm
“Kārārın aldı diliñ bir ġarīb dağdağa kim
‘ İlacı güç, ġamı müşkil, teġāfülü düşvār”
- 22 Bulunmaz āh bu endīşe hiç müflisde
Yok oldu zerre-i ārām ‘ āql ile ḥissde
Ki olmasın dilerim böyle derd bir kesde
“Bu şeb bir āfetiñ ibrāmı ile meclisde
Çekilmiş idi bir iki piyāle-i ser-şār”

- 30b 23 Nevā-ı nāy edilip istimā^ç be-ṭavr-ı ḥuṣū^ç
Daḥı mesārr ile nīce laṭife buldu vuḳū^ç
Hezār nükte kılındı zarīf hem maṭbu
“Tamām neṣ^ç eler etdikde mihr gibi ṭulū^ç
Miyān-ı meclise naḳl oldu ṣoḥbet-i eṣ^çār”
- 24 ^ç Aceb ki Vehbī-i terden de ter zebān var imiş!
Bir özge merd ḡazelgū ve nüktedān var imiş
Lisān-ı ^ç aşkı bilir ṭurfe tercümān var imiş:
“Nedīm nāmına bir ṣā^ç ir-i cihān var imiş
Kemend-i zülfüme düṣsün İlahī ol ^ç ayyār”
- 25 Ki derde ṣaldı beni hem de öyle derde ki āh!
Ḥikāyetin edeyim ḡuṣ edip de ol āḡāh,
Daḥı de, bize mi āyā bu işve cürm ü ḡünāh:
“Bir iki beytin onuñ keyfe-me^ç ttefaḳ nā-ḡāh
Bir ehl-i dil oḳuyup etdi bir daḥı tekrār”
- 26 Bir iki beyt idi kim öyle ābdār u nefīs
Ki ḳalbgāhıma ol anda girdi oldu enīs
O ehl-i ṣi^ç r ü edeb kāṣ olaydı bunda ḥasīs
“Ṣu rütbe etdi eṣer baña ol edā-yı selīs
Ki ṭab^ç -ı ṣuhum olup çāk-sāz-ı ceyb-i ḳarār

- 31a 27 O ŧi‘r-ter ile kim ‘aql u hūŧdan gitdim
Miŧāl-i ŧem‘a-ı meclis yanıp yanıp bitdim
Bilir miyim ki o hāletle n’eyledim, n’etdim?
“Yemin edip kılcım kıabzasına nezr etdim
Bulup Nedīm’i iki būse eyleyim īŧār”
- 28 O bŧlbŧl-sŧohenin bağ u lānesin bilmem,
Naŧıl bulam o belāęat hāzānesin, bilmem?
Yazık ki semtini bilmem, niŧānesin bilmem
“Bu kerre ŧimdi belā bunda hānesin bilmem
Ki ‘azm edip olam īfā-yı nezre hāhiŧkār”
- 29 Gerek ŧu ŧehr-i İstanbŧl’u geŧt edem, illā
Ne mŧmkŧn onuñ edem āŧiyānesin peydā!
Bu mŧŧkilimde benim kim zahir olur āyā?
“Tŧtalım arayarak bulmuŧum onu, ammā
Kıabŧl kılmayıp eyleser nezrim istiħkār?”
- 30 Olursa neyerim āyā bu arzŧ-yı merdŧd
Kıalırŧa ger baña bāb-ı mŧrŧvveti mesdŧd?
Olur mu āh ‘aceb bunda ğayretim bī-sŧd?
“Hiċāb māni‘ olursa ya nāz eder, yāhŧd
Ederse, zŧhd ŧatıb ŧŧret-i riyā izhār?”

- 31b 31 İçimde başka eşer yok senden ol nezriñ
Hamûle-i elem-i âlûdesinden ol nezriñ
‘Azâb-ı an-be-an efzûdesinden ol nezriñ
“Nîce çıķam ‘acabâ ‘uhdesinden ol nezriñ
“Kalır mı âh benim gerdenimde yoksa bu bâr?”
- 32 O söyledikçe dem-â-dem olurdu cûş-â-cûş
Ben ise şanki ederdim bir özge bâdeyi nûş
Nihâyet âh ederek hüzni içinde oldu hamûş
“Kaçañ ki bu sözü gûş etdi dil ķalıp bîhûş
Kemâl-i hayret ile hem-çü şûret-i dîvâr”
- 33 Derûnum etdi ferahnâk bu hâl sihrâsâ
Silindi âyînesinden diliñ ğubâr-ı ezâ
Ki tâze cân bulup ol ân vücûd ser-tâ-pâ
“Dedim ki: Ey gül-i nev-hîz-i nâz ü ‘işve, saña
Fedâ Nedim gibi bendeler hezâr hezâr!”
- 34 Eyâ ķapıñda olam bir kemine ‘abd-ı haķîr
Şifâ-yı şöbeteñ etdi mizâcımı tağyîr
Kerem ķıl eyle beni hem şu noķtıdan habîr:
“Ne ğüne sihr idi âyâ o beyt-i pür-te‘ şîr
Ki bir seniñ gibi serkeş periyi ķıldı şikâr?”

32a 35 Yāzıq derim ki seniñcin bu hāl elīm olmuş!
Demek ki qalbiñi rām eyleyen Nedīm olmuş?
‘ Aceb o şı‘ rini ilhām eden de kim olmuş?
“Dedi ki bir iki beytü’l-qaşid kim olmuş
Onuñla hażret-i şadr-ı güzine midhatkār”

36 Hıtāma erdi ey ‘ Aşrı bu güfte-i ra‘ nā,
Onuñla şı‘ r-i Nedīm oldu qat qat a‘ lā
Senā-ı şadr-ı güzine lüzüm yok zirā
“Ki medhin eylemiş onuñ o şā‘ ir-i şeydā,
Gel eyle sen de kemāl-i edeble bunda qarār!”

Terbī-i Ğazel-i Şeyh Ğalib

Müstef‘ ilātün Müstef‘ ilātün

1 Sīnemde her an biñ qan edersiñ
Var ol haḃībim ihsān edersiñ
“Gencineñ olsam vīrān edersiñ
Āyineñ olsam hayrān edersiñ”

32b 2 Şāhā kerem qıl zār u zebūna
‘ Aşkıñla düştüm rāh-ı cünūna
“Tīr-i nigehten dāğ-ı derūna
Bağsañ ne işler seyrān edersiñ”

- 3 Yār ile mestim şahn-ı çemende
Bülbül nevā eyler encümende
“Sākī kerāmet sende yā bende
Baħrı ħabāba miħmān edersiñ”
- 4 Maħmūr olursuñ gittikçe ey çeşm
Ol serv-i ħadde yitdikçe ey çeşm
“Nezzāre-i germ etdikçe ey çeşm
Āteşle ābı yeksān edersiñ”
- 5 Añlar mısıñ sen feryād-ı neyden
Efsürde-tersiñ eyyām-ı deyden
“Ey ħuşk zāhid dem urma meyden
Dest-i du‘āyı mercān edersiñ”
- 6 Olsun o dilber cevrinde dā‘im
Olmaz dil aşla ‘aşķında nādim
“Zāhid o mehveş bir²⁹ nurdur kim
Bütdür demezsiñ ĩmān edersiñ”
- 33a 7 Eyler nigāhıñ ārāmı yağmā
Zülfüñ mu‘ammā ħamzeñ mu‘ammā

---

²⁹pür ŞGD

“Mādām uçarsıñ gözlerde ammā

Rūyuñ perīveş pinhān edersıñ”

- 8 Aşrī nedendir söz ehli ender
Bülbül ile zāğ olmuş berāber
“Ṭabl-ı tehīden gümdür sühanlar
Bihūde Ğālib efgān edersıñ”

- 9 Meydān içinde kavı-i kavī ol
Dillerde zāhir haṭṭ-ı celī ol
“Etvār-ı çarḫa uy Mevlevī ol
Seyrān edersıñ devrān edersıñ!”

Tesdīs-i Ğazel-i Şāfī Dede

Meʿūlü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿülün

- 1 ʿĀşıklıgımı şanma ki sūd etmek içindir
Ğam baħrına cismimi ʿūd etmek içindir
Bir menzil-i bāķīye vürüd etmek içindir
Ferhād ile Mecnūnu ḫasūd etmek içindir
“Cān verdiğim İfā-yı ʿUhud etmek içindir
Maḫv olduğum işbāt-ı vücūd etmek içindir”

- 33b 2 Āyīne-i melāmetzedegān-ı şabr u tevekkül
‘Uşşāk katında ne revā ğayrı te‘emmül
Heçr āteşi maṭlūb, vişāl istegidir züll
Bünyād-ı muḥabbet hele eyler mi tezelzül
“Ecsād gibi menzil-i süflīye tenezzül
Ervāḥ gibi ‘arşa şu‘ūd etmek içindir”
- 3 Ṭālī‘ bizi derd mülküñe şāh etmege me’mūr
Çevremde ğamı baḥt-ı siyāh etmege me’mūr
Ḥasret ise her bir günü māh etmege me’mūr
Dil şām u seḥer āh ile vāh etmege me’mūr
“Gözler ruḥ-ı cānāna nigāh etmege me’mūr
Başlar ḳadem-i yāre sücūd etmek içindir”
- 4 Her cāmı felegiñ şanma şunar şehd ile memlū
Bir pīr-i ser-āsīmeniñ ālāyīşidir bu
Bir çarḥ ki dönmeçde vefādan çevirip rū
Heyhāt ki ḳaldıḳ eli bağlu dili bağlu³⁰
“Sedd çekdiğim ebtan ḥuzûzâtıma ḳarşu
Hep nefsime ta‘yīn-i ḥudūd etmek içindir”

³⁰ Kafiye uyumunu sağlamak için yuvarlak sesler düzleştirilmemiştir.

34a 5 ‘Aşrî ne ğam ger yok ise yâr u naşîriñ
Birdir bu qalem-revde yeri bāy u faķiriñ
Olmuşdu Süleymān daħı mānend ü nazîriñ
Aldanma ki çok cilvesine şol qara yeriñ
“Serrest-i müdām olduĝu şāfi-i haķiriñ
Terk-i elem-i bûd u ne bûd etmek içindir”

Tesbî’-i Ğazel-i Şeyh Ğālib

Fe ilātün Fe ilātün Fe ilātün Fe ilātün

1 Yine āteş-i nevādan dile bir şerāre düşdü
İçip ol mey-füsünü yeñi bir ħumāra düşdü
Yine terk-i ‘āre düşdü ğam-ı rüzgāra düşdü
Yine zaħm-ı firķat-i yār dile ħāre ħāre düşdü
Demeyiñ ki n’oldu n’etdi neden āh u zāre düşdü:
“Yine zevraķ-ı derūnum kıırılıp kenāre düşdü
Dayanır mı şîşedir bu reh-i seng-sāre düşdü”

34b 2 Göñül āşinā-yı ālām naşıl olsun onda ārām
Mey-i Kām’a teşneyiz biz dediler bu ārzū-yı ħām
Bize kısmet olmamış hiç mey-i ğam-ĝudāz u ĝulfām
Dilimizde zikr-i sākî elimizde subħadır cām

Ne ğarīb mācerādır ne ħazīndir ol ser-encām:

“O zamān ki bezm-i cānda bölüşüldü kāle-i kām

Bize hişşe-i maĥabbet dil-i pāre pāre düşdü”

- 3 Reh-i rāstīde ‘ āşık yine şevk ile yolunda
Gehī kūh-ı Bīsütūnda gehī zirve-i cünūnda
Koyup ārda māsivāyı yine ‘ aşk kulluğunda
Günü āh-ı dil-şikende şebi āh-ı ğam-füzūnda
Yine gönü Tūr’a düşdü yine ħarf-i lām u nūnda
“Gehī zīr-i serde desti geh ayağı koltuğunda
Düşe kalka ħaste-i ğam der-i luţf-ı yāre düşdü”

- 4 Yine devr gerdişinde şeb u rüz eder teselsül
Yine dem bahāra erdi yine dehr eder tecemmül
Yine döndü zevka eyyām yine devre-i mey ü mül

- 35a** Yine eylemekde ‘ āşık dem-i vuşlatı te‘ emmül
Yine nergis oldu mestān yine sünbül açdı kākül
“Erişip bahāra bülbül yeñilendi şoĥbet-i gül
Yine nevbet-i taĥammül dil-i bī-ħarāra düşdü”

- 5 Kimi kıldı bilmem ayā bir ümīd-i luţfa ħā‘ il
Nīce ‘ āşık oldu nālān ħapısında zār u sā‘ il
O niĝāh-ı mest ü pür fen kılar ehl-i ‘ ilmi cāhil

Olup ‘aşk-ı sırr zāhir oña cüz‘ cüz‘ nāzil
Dil enīs-i bezmi oldu olarak bu remzi kâ‘ il
“Meh-i burc-ı ‘ārızında gönül oldu hāle mā‘ il
Baña kendi t̄āl‘ imden bu siyeh sitāre düşdü”

6 Büt-i dil-nevāz u hoş-gil daḥı dil-keş u perī-rū
Dem-i hecri dūzaḥasā dem-i vaşlı mişl-i mīnū
Getirir o yārı her dem getirir ḥayāle her sū
Dem-i ‘İsī-i felekden dem urur ‘abīr-i gīsū
K̄an içer fūsūn-ı ğamze cān alır kemān-ı ebrū
“Süzülüp o çeşm-i āhū dedi zevk-ı vaşla yā Hū
Bu degildi n’eyleyim³¹ bu yolum inṭizāre düşdü”

35b 7 Hele cilve-i felekdir kimi oldu şād u ḥandān
Kimi buldu renc ü ḥüsrān kimi gördü luṭf u iḥsān
Kimi hicr içinde giryān kimi bezm-i vaşla mihmān
Kimi gör mişāl-i ‘Aşrī ğam içinde nāy-ı nālān
Budur işte çarḥ-ı gerdān budur işte devr-i devrān
“Reh-i Mevlevī’de Ğālib bu şıfatla kaldı ḥayrān
Kimi terk-i nām u şāne kimi i‘ tibāre düşdü”

---

³¹ niyyetim ŞGD

Muhammes

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün

- 1 Şad şükr ki ol serv-i hırāmān evimizde
Ol naḥl-i ter ol ḡonce-i ḥandān evimizde
Yok ḡonce demem zīb-i gülistān evimizde
El-ḥaḡ ne mübārek gece cānān evimizde
Ḳalsın be-ḡıyāmet n'ola mihmān evimizde

- 36a 2 Ey derd ü elem ger n'ola her yanı alırsañ
Ey rüz-ı ḡıyāmet ne ki devrānı alırsañ
Ey baḡt eliñe ḡatlime fermānı alırsañ
Ey çarḡ-ı sitemkār ne ḡam cānı alırsañ
Yer verdik o cānāneye biz cān evimizde

- 3 Bir büt ki desem söz götürür şūra bedeldir
Ḡisū-yı siyāhı şeb-i deycūra bedeldir
Bir nīm nigāhı ebedī sūra bedeldir
Gör külbe-i aḡzānımız Ṭūr'a bedeldir
Ol nur bu şeb oldu nümāyān evimizde

- 4 'Āşıḡ olanıñ başḡa hevā var mı serinde
Bir yārdır arzusu şu dünyā üzerinde
'Ādet bu deyip ehl-i vefā mu'teberinde

Çoyduğ dil-i nālānımızı reh-güzerinde

Küfr-i siyeh zülfünü imān evimizde

- 36b 5 Resm üzre çabül etmek için rüh-ı revānı
Çoymağ demidir nāle vü feryād u figānı
İşbāt-ı vefā eylemeniñ geldi zamānı
‘Aşrī n’ola çurbān diye verseñ dil ü cānı
‘İyd oldu mu hiç böyle bu vīrān evimizde

Muħammes-i Diger³²

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 ‘Āşık çatında var ise yār yoksa yārdır
Şeyda dilinde cevre taħammül mesārdır
Olmağ reh-i ğamiñda ğubār-ı i‘ tibārdır
‘Aşkıñla şādım gerçi dilim bī-çarārdır
Devrāndan naşībi ğam-ı rūzgārdır
- 2 Bağmam çemende serve gülüñ reng-i ālına
Çaydım olur mu ħūrī-i cennet cemāline
Erdik cefā-yı hecr ile ‘aşkıñ kemāline
Bir çutamam onu her iki dünyā menāline
Derd-i muħabbetiñ ki baña yādkārdır

³² Sayfanın kenarına şöyle bir not düşülmüştür: " On altıncı ‘aşr Āzeri şâ‘irlerinden Ferdī-i Erdebillī’niñ fārisçe bir ğazelinden ilhām"

37a 3 Zaḥm-ı hayāl-i la' liñ ile sine gülistān
Her laḥza peyk-i āh-ı elem kūyuña revān
Ey bir nigāh-ı nāzı veren ḥaste cisme cān
Dil baḥrı mevc-i hecriñe āmādedir her ān
Bir baḥr-ı dergeh ḥasretiñ onda kenārdır

4 Çeşmim sirişk-i ḥūn dilim mişl-i cūy-bār
Etsem nedir ki cān ile cismim daḥı nişār
Ḥāk-i derinde ḳulluḳ ile etdi iftiḥār
Cān hırmenim ki urduḡuñ āteşle şu' le-bār
Yanında sūz-ı berḳ-i tecellī şerārdır

5 Bir özge mertebet tūtulur cāh-ı ' aşḳda
Kim şāhdır gedā daḥı dergāh-ı ' aşḳda
Bir başḳa şevḳ u şu' le olur āh-ı ' aşḳda
' Aşrī ne muḥlu, Ferdī gibi rāh-ı ' aşḳda
Ḳaşdıñ ne şūd ne va' de-i bī-intizārdır

Murabba'

Me' ūlū Fā' ilātū Me' fāilū Fā' ilūn

37b 1 Ey büt şenā-yı ḥüsnüñe başlar kitābımız
Şādī vü ḡamda ismiñedir her ḥiṭābımız

Ḳurbān-ı ğamzeñ olmaḳ içindir ŧitābımız
Her kim ŧorarsa böyledir ancaḳ cevābımız

2 Hāk-i derinden özgece me'vāyı bilmeziz
Bir başḳa cilve başḳa tecellāyı bilmeziz
Nūruñda biz seniñ ŧeb-i yeldāyı bilmeziz
Bezm-i elest-i 'aşḳıñadır intisābımız

3 Ancaḳ fūrūĝ u pertev-i 'aşḳıñla var cihān
Naḳḧıñ ğoñülde dīdeden olsañ daḫī nihān
Rü' yāda nūr sāyeñi görsek seniñ bir ān
Būy-ı 'ināyetiñle dolar raḫt-ḫābımız

4 Bir bende-i keminedir āzādı n'eylesin
Maḫv u tebāhıñ olsa da feryādı n'eylesin
Cānā! Vişāle va' de ü mī' ādı n'eylesin
Hāk-i deriñde ḳalb-i muḫabbet-me' ābımız?

38a 5 Cevr ü cefāyı kendüye mu' tād ḳıl ki sen
Şād etme ḫaste ḫātırı nā-şād ḳıl ki sen
'Uşşāka luḫfu ḳoy nice bī-dād ḳıl ki sen
Rāh-ı ğamiñda neş' e olur ıztırābımız

- 6 Senden gelen cefā dağı ihsān gelir bize
Atsađ bu cānı pāyiñe biñ cān gelir bize
Cānā ... ravza-ı rızvān gelir bize
Nīrān-ı firqatiñde Şikenc ü ‘ azābımız
- 7 Āh u fiđānı bñlbñl-i mađzūna vermiřiz
Dāđ-ı derūnu đonce-i dil-đūna vermiřiz
Sūz u gñdāzı Leylī vñ Mecnñn’a vermiřiz
Ermiş o đadde māye-i đamdan niřābımız
- 8 ‘ Ařrī ne đam egerçi gñññl bi-đarārdır
‘ Uřřāđa seyr-i deşt ü beyābān mesārdır
Her çend ‘ ařđ dedikleri muğkem điřārdır
Bir gñn gelir mñyesser olur fetđ-i bābımız

23

Tađmīs-i Ğazel-i Lebīb Efendi

Fe‘ilātñn Mefā‘ilñn Fe‘ilñn

- 38b 1 Ne gñlñm var ne nev-bahāрім var
Bağt-ı nā-sāza inkisāрім var
Őanmayıñ elde iđtiyāрім var
“‘ Āřđıım dilde āh u zāрім var
Derd-i đasretle kār u bāрім var”

- 2 Olmuşum kim menend-i murğ-ı kafes
Dāne-i hāle k̄ān‘ iyimdir bes
Var mı āyā bu derde dermān-res
“Aşka verdim ne varsa naqd-i heves
Ey gönül işte bunda kārım var”
- 3 Hele bir kerre bāğa geldi nigār
Gönlü bir gamzesiyle kıldı şikār
Nālezen oldu çün o dem dil-i zār
“Beni gösterdi bülbüle dedi yār
Böyle feryād eder hezārım var”
- 39a 4 O lebiñ ğonce-gül denir adına
Mest eder zevki mül denir adına
Yanmış ‘aşkıñla kül denir adına
“Hoşça tut kim gönül denir adına
Sende ey şūh yādkārım var”
- 5 İltifātñ gören raķib ancak
‘Aşri-i zāra yok naşib ancak
O bir āvāre-i ‘andelīb ancak
“Bir şeyim demem Lebīb ancak
Nazm u neşr ile iftiħārım var”

ĠAZELİYYĀT

Ĥarfü'l-Elif

1

Münācāt

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 40a 1 İlahî! Gönlümü rāh-ı haķıķatden uşandırma
Benim āyîne-i ihlāşımı yā Rab bulandırma
- 2 İlahî, teşnegî-i vādî-i ġam cān-ġudāz olsa
Müreccahdır dehānım ķatre-i minnetle ķandırma
- 3 İlahî, sen gelen her bir ġünüm nūruñla aydınlat
Geçen hiķbir ġünüm yā Rab baña ĥasretle andırma
- 4 İlahî, ben haķîri maşdar-ı ef' āl-i ĥayr eyle
Beyābān-ı nedāmet iķre ser-ġerdān dolandırma
- 5 İlahî, her dem ' ömrümde ġufrānıñ ĥayāl etdim
Beni tā ĥaşre dek yā Rab bu rü'yādan uyandırma
- 6 İlahî, ' ālem-i bāķîde lütfuñdan cüdā etme
Kenār-ı baķr-ı nūr-ı raĥmetiñ hecriyle yandırma

40b 7 İlahî, ‘Aşrî-i zārîñ du‘āsın müstecāb eyle
Ne dünyāda ne ‘ukbāda beni benden utandırma

2

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Seni her gördüğüm dem başka bir ‘ālem olur peydā
Baña maqşūd olan ‘ālem der-i kūyuñdadır cānā
- 2 Der-i kūyuñdadır cānā baña maqşūd olan ‘ālem
Ne ‘ālem ‘ālem-i cennet ne cennet cennet-i a‘lā
- 3 Başımdan gitmedi hergiz seniñ la‘liñdeki lezzet
Ne lezzet lezzet-i şekker ne şekker şekker-i gūyā
- 4 Gülistān-ı ruñuñdan mı ser-i zülfüñdeki nükhet
Ne nükhet nükhet-i ‘anber ne ‘anber ‘anber-i sārā
- 5 ‘Aceb varmaz mı gūş-ı yāre qalbimden çıkan şiven
Ne şiven şiven-i ‘āşık ne ‘āşık ‘āşık-ı şeydā
- 6 Mürüvvet eyle sākî dehanım teşne-i kevşer
Ne kevşer kevşer-i vuşlat ne vuşlat vuşlat-ı tenhā

7 Neden dil-ḥastesiñ ‘Aşrî yanar gönünde bir âteş
Ne âteş âteş-i ḥ’âhiş ne ḥ’âhiş ḥ’âhiş-i bî-cā

3

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

1 Baña devlet odur kim sāye-i kūyuñda ver me’vā
Ne devlet devlet-i sāye ne sāye sāye-i Ṭübā

41a 2 Saña bir kez nazār kıldım odur çeşmimdeki pertev
Ne pertev pertev-i manzar ne manzar manzar-ı Sînā

3 Beni sermest eden la‘l-i lebiñden aldığım neşve
Ne neşve neşve-i sāğar ne sāğar sāğar-ı sevdā

4 Benim Mecnūn-ı ‘aşkıñ sen gönül sultānına efser
Ne efser efser-i ḥūbî ne ḥūbî ḥūbî-i Leylā

5 ‘Aceb hangi şadefden māye-i ḥüsnüñdeki revnağ
Ne revnağ revnağ-ı lü’lü’ ne lü’lü’ lü’lü’-i lālā

6 Şehā üftādegānıñ içre kimdir ben gibi ‘āşık
Ne ‘āşık ‘āşık-ı Vāmık ne Vāmık Vāmık-ı ‘Azrā

7 Ey ‘ Aṣṭī eyleme gaflet nedir bu sendeki naḥvet
Ne naḥvet naḥvet-i hīçī ne hīçī hīçī-i dünyā

4

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Būse-i cān baḥşıña ger cān fedā etsem n’ola
Bir degil biñ olsa da imkān fedā etsem n’ola

2 Hāk-i pāyın yā ğubār-ı dāmeniñ olmaḵ murād
Cān ü cismim rāhıña her ān fedā etsem n’ola

3 Nokṭa-ı hāliñ görünce şaldım elden subḥayı
Küfr-i zülfüñ uğruna imān fedā etsem n’ola

41b 4 Hālimi gördüñ benim Mecnūn diye ad eylediñ
Luṭf kıldıñ başkaca ‘ ünvan fedā etsem n’ola

5 Ey kitāb-ı şı‘ r-i şun‘ uñ nüṣṣa-ı bercestesi
Maṭla‘ -ı ḥüsnüñ için dīvān fedā etsem n’ola

6 Zīb-i ğuş u gerdeniñ olsun şehā ger dīdeden
Rişte rişte lü ‘lü ‘ ü mercān fedā etsem n’ola

7 ‘Aşriyā ol ğonce-i nāzendeniñ her bergine
Bir Gülistān bir Bahāristān fedā etsem n’ola

5

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Sensiz oldukça şabā bād-ı ħazān geldi baña
Bülbülün her gülüşü ayrı fiġan geldi baña

2 Zülf-i dil-cū-yı perişānı görelden beridir
Bu perişānī-i ħātır o zamān geldi baña

3 ‘Aşķ bāzārı ‘aceb kārı olan bir meydan
Ne zamān girdi isem sevdā ziyān geldi baña

4 Sen ne vaḫşī iseñ ol rütbe-i ħayālīñ mūnis
Gece gündüz demedi ḳoşdu her ān geldi baña

5 Yine aġyār ile ol şūḫ ḫafīflik etmiş
‘Aşriyā işte bu ḫāldir ki girān geldi baña

Baħr-ı Tavıl

Fe' ilātün

- 42a Sākiyā geldi bahār açdı gülistāndaki güller ve daħı lāle vü süsen hele sünbüllere nergislere renk kılsañ naẓar ey nāzlı perī sen de açılsañ o güzel rūyuñu göster n'ola sen gerçi bütün sünbül ü gül süsen ü nergislere reşk-āver olursuñ, hele endāmıñı seyr et seniñ serv-i ħıramān olarak vālih u ħayrān baķacakdır, o seniñ nāz ile reftārıña bülbül daħı ğüftārıña meftün olacaķdır hele çık bāğa derim eyleme sen cevr ü sitem böyle leṭāfetde nezāketde nezāhetde ṭarāvetde olanlar ne revā nāz u edā cevr ü cefā etmeñ efendim hele bir nīm nigāh eyleyerek gitmeñ efendim bu mudur 'ādet-i ħübān bu mudur ūṣṣāķa cānān bu mudur 'āṣıķa iħsān gözümüz yolda ķalıp hecriñe ķatlanmağa yok tāb ü tüvān rāħat-ı cān ķalmadı billāhi efendim işimiz āħ ü fiğān gel ki bu eyyām olalım biz daħı ħandān ne olur ey gül-i ra' nā. Sen dutup dāmeni biñ nāz ile cūlar gibi aksañ gelerek bezme eyā ūṣṣāķa meḥtabları yaksañ bizi minnetde bıraksañ girerek ħalka-ı 'uṣṣāķa n'ola ref'-i ħicāb etseñ o mestāne nigeħlerle ūnup bāde-i nāb eyleseñ üftādeleriñ cümlesini mest ü ħarāb etmiş olursuñ ne büyük luṭf u ūṣṣāķa ey büt-i mevzūn bizi maħzūn bıraķıp dīdeyi pür-ħūn bütün 'uṣṣāķıñı dil-ħūn ederek cümle raķībānı da memnūn ederek dem-i mey bu dem sen de olup mest-i hevā şöyle gülistāna ūalın ūarķı ğazeller okuyup bizleri bī-hūū ederek bülbülü ħāmūū edesiñ gel ki ūabā rāħına güller dökerek müjde-i teūrīfīñi verdikde ūehā dillerimiz ūād olacaķ cān evi ābād olacaķ gel ki ey āhū-yı Ĥoten ey yüzü mānend-i semen sā'at-i teūrīfīñi (42b) bekler hele gör serv ü çemen-i manẓar olduğ hepimiz sāde degil ben saña hem berg ü bahār oldu bütün 'āṣıķ-ı ūeydā. Sen ki sultān-ı bahār olmağa lāyıķsıñ eyā ħūsn ü leṭāfetde bütün güllere sünbüllere fā'ıķsıñ amān kān-ı kerem etme sitem gel hele bir sen de ķadeħ-nūū olarak ğöñlüñü pür-cūū edesiñ dehri ferāmūū edesiñ ey gül-i zībā bu sözüm ğūū edesiñ çünkü geđer vaķt-i bahār elbet erer faūl-ı ħazān soñra olursuñ da peūīmān ele geđer bu geđer dem hele kılsañ daħı efğān edelim haydi bu ğülūenleri mesken olalım zevķ ile dem-sāz edelim ūoħbete āğāz oluyor

murğ-ı çemen-zâr nağme-sâz eyâ efser-i hûbân-ı cihân ey büt-i mihr ü
şaçı dil-cû gözü mestân cân ala ğamzesi fettân saña ben zîb-i gülistân
desem ancağ yeridir ey gül-i hoş-büy-ı perî-rû yeter artık bu tegâfûl bu
tekâsül edesiñ şimdi gerek luğa temâyül dökerek zülf ile kâkül giresiñ
gerdişe cânâ şunasın câm-ı lebiñden ki bu hâlet ile ‘aşık bulacağ tâze
hayât. Gececekdir yine eyyâm-ı bahâr ey gül-i ra‘nâ görecekseñ
gelecek faşl-ı hazân adlı o eyyâm-ı melâl-âver u ğamnâk ederek
gülşeni virân hele ‘aşıklarî giryân o zamân âh ü figân eyleyerek faşl-ı
bahârîñ çekeriz hasret-i dil-süzunu hayfâ ki ta seher sürecekdir nice
günler nice aylar o zamân küşe-i gülzârı mey-i nâbı dağî sâķî-i devrânı
bu eyyâmı harâretle anıp hâ’ib u hâsır geçecek günleri şaymağ gerekir
tâ ki geçip faşl-ı şitâ tâzeden ümmid ile eyyâm-ı bahâr eyle efsürde ten
ü cânı ser-â-pâ pür emel vuşlat-ı cânâneye tâlib kıla lâkin ne revâ
şimdi olan fırsatı fevt (43a)eylemek eyâ ne olur gülşen-i gül bâğ ü
çemen taraf-ı hıyâbân leb-cû hepsi muvâfıķdır efendim a benim turfe
ġazâlüm sen eger vahşete me’lûf iseñ ammâ nic’olur meşcere gitseñ
ora zîrâ şeb-i hicrân gibi müzellem dil-i ‘Aşrî gibi tenhâ.

Harfî ‘l-Bâ’

6

Nazîre-i be-ġazel-i Râġıb

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün

- 44a 1 Berât-ı hüsünü cânâ yine teşîr eder mehtâb
Döküp rîk-i nücümü şevķ ile temhîr eder mehtâb
- 2 O mehrûdur gelip geçdikçe rüşen eyleyen küyum
Ki şanma külbe-i ahzânımı tenvîr eder mehtâb

- 3 Ketenden pırehendir hecri ol mehpāreniñ gūyā
Ki derd-i hecriniñ tehvinine te 'şir eder mehtāb
- 4 Çağırımış encümü va' za şarıp bir hāleden destār
Semādan vā' izi taqlīd ile taḥḳir eder mehtāb
- 5 Degildir māh-ı nahşeb gördüğün dāmān-ı deryāda
Kitāb-ı pür-füsün orda da tanzir eder mehtāb
- 6 Bu şeb rü 'yāda görmüşsün yine ol mehveşi 'Aşri
Bu rü 'yayı 'aceb bir şor naşıl ta' bir eder mehtāb

7

Me' ulü Fā' ilātü Me' ā' ilü Fā' ilün

- 1 'Aşkıñda ey şanem senin imān olur ḥarāb
Kāfir olur ḥarāb müslümān olur ḥarāb
- 2 Bir kerre görse āyet-i ḥüsnüñ seniñ faḳih
Billāhi gözünde ma' ni-i Qur 'ān olur ḥarāb
- 3 Ferhād tişesiyle çöker kūh-ı bī-sütün
Mecnün terānesiyle beyābān olur ḥarāb

44b 4 Cānā raq̄ibe mūr q̄adar etseñ iltifāt
Göñlümde nice taht-1 Süleymān olur Һarāb

5 ‘Aşrī ğam-1 derūnuñu yazsañ bu kāğıda
Mışra‘ yanar, defter ü dīvān olur Һarāb

8

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1 Sen olmayınca şahn-1 gülistān olur Һarāb
Gül açmayınca revnaq̄-1 nīsān olur Һarāb

2 Biñ çeşm-i intizār ile gözler vürüduñu
Ṭarḥ-1 çemende nergis-i mestāne olur Һarāb

3 Hicrān içinde ḥāli nedir şorma ‘āşıkıñ,
Bir baq̄ ben-i fütādeñe her ān olur Һarāb

4 Ey yār amān ḥayāliñi gönderme göñlüme
Zirā Һarābhānede mihmān olur Һarāb

5 Bir ān ṭadınca hecrini ‘Aşrī o dilberiñ
La‘l-i lebiyle verdigi dermān olur Һarāb

Mef'ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Mevsim geçer de faşl-ı bahārān olur Һarāb
Bülbül şusar da ğonce-i Һandān olur Һarāb
- 2 Serviñ başından ebr-i Һazān aĝlayıp geçer
Zanbaĝ benefşe sünbül ü reyĥān olur Һarāb
- 45a 3 Nāşih o yāri eyle ferāmüş demek ĝolay
Varken Һayāli dīdede nisyān olur Һarāb
- 4 'Aşĝıñ devāsı bil ki devāsızlıĝındadır
Bunda tılısım-ı nüşĥā-yı Loĝmān olur Һarāb
- 5 Varmaz o dilberiñ dil-i sengīn Һişārına
'Aşrī sipāh-ı āh-ı firāvān olur Һarāb

Mef'ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Atma Һadeng-i ĝamzeñi kim cān olur Һarāb
Cevr ü cefāñı çekmege imkān olur Һarāb

- 2 Ey dil dolaşma zülfe perişān olur şağın
Dāmāna düşme gerdiş-i dāmān olur ħarāb
- 3 Zāhid gelip de meclise sāķī-i cāna baķ
"Billah gözünde ħūrī u ğilmān olur ħarāb
- 4 Ol yār alınca gör ele āteş-i piyāleyi
Kim mu' cizāt-ı Mūsī-i ' İmrān olur ħarāb
- 5 Mest olmamaķ için hāni peymānı var idi
' Aşrī görünce sāķiyi peymān olur ħarāb

11

MeḞ' ūlū Fā' ilātū MeḞā' ilū Fā' ilün

- 45b 1 Ol māha reşk eder meh-i tābān olur ħarāb
Şem' ruĥuyla mihr-i dıraĥşān olur ħarāb
- 2 Reşk-i lebiyle çehresi āl oldu mercānīñ
La' lin görende kān-ı Bedaĥşān olur ħarāb
- 3 ' Āşık varırsa āteş-i hicrānla dūzaĥa
Vā' iz ğam etme āteş-i nīrān olur ħarāb

4 Cānā benimle ays'ı kıyās eyleseñ onuñ
Mecnūn diye taındığı  unvān olur arāb

5  Arī vaan muabbeti stündür  adan
urbet elinde asret-i cānān olur arāb

12

Mef' ulū Fā' ilātū Mefā' ilū Fā' ilūn

1  Ālemde Şanma sādece insan olur arāb
Bir gūn gelir ki gerdiŐ-i devrān olur arāb

2 Geh tīr-i ğamze gāh adeng-i sitem gelir
aç kerre āh bu dil-i vīrān olur arāb

3 Suba ile sayma dirhem-i īmānı zāhidā
Sermāye-i riyā ile dūkkān olur arāb

4 ālī' dōnerse tersine bir kerre āre ne
Pālūde yer iken daı dendān olur arāb

46a 5  Arī semend-i tab' iñā dār  arŐa-ı sūen
Bir para ayŐ-ı asr-ı  ināniñā meydān olur arāb

Äzerî Şâ'irlerinden Nebâtî'niñ Farsça Bir Gazeline Nazîre

Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ülün

- 1 Sāḳiyā sāḳiyā şarāb şarāb
Oldu dil oldu dil ḫarāb ḫarāb
- 2 Sendedir sendedir ümīd ümīd
Eyle bir eyle bir şevāb şevāb
- 3 Ḳılma gel ḳılma gel cefā cefā
Tābıñı tābıñı ki 'azāb 'azāb
- 4 Eyledim eyledim su 'al su 'al
Vermediñ vermediñ cevāb cevāb
- 5 İntizār intizār elīm elīm
Eylesin eylesin şitāb şitāb
- 6 Ḥasretiñ ḫasretiñ belā belā
Vuşlatıñ vuşlatıñ serāb serāb
- 7 Göñlümüz göñlümüz melül melül
Dīdemiz dīdemiz pür-āb pür-āb

8 Gözleriñ gözleriñ hadīs hadīs
Şüretiñ şüretiñ kitāb kitāb

9 Rūyuña rūyuña o zülf o zülf
Olmasın olmasın hicāb hicāb

10 ‘Aşriyā ‘Aşriyā ğazel de ğazel
Sākiyā sākiyā şarāb şarāb

14

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Dil hicrānzede pür-ğündür hep
Sebeb ol çehresi gülgündür hep

2 Mest ü maḥmūr oluşundan ma‘lüm
Ki ḥayāli leb-i meygündür hep

3 Çeşm-i bīmār eyledir ḥaste müdām
Ġamze-i pür-fenne meftündür hep

46b 4 Bildim ol dīde-i Hārūt fenniñ
Kıldığı fitne vü efsündür hep

- 5   ‘Aql ü dīn olsa perişān ne ‘acep
Ki sebep ol büt-i mevzūndur hep
- 6   Bezl eder ğayre metā‘ -1 luḡfu
‘Āşık-1 zār ise maġbūndur hep
- 7   Bī-nevā ‘āşıkız ammā bizler
Gönlümüz maḡzen-i Ḳārūn’dur hep
- 8   Gerçi mevc urmada enfās-1 bahār
Genc-i dilde hele kânūndur hep
- 9   Baḡt ger olsa dem-ā-dem vārūn
Cilve-i gerdiş-i gerdūndur hep
- 10   Saña bir bende ki ‘Aşrī ey şāh
Ne kılarşañ oña memnūndur hep

Ḥarfū’t-Tā’

15

Mefā‘īlün Fe‘ūlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

- 47a   1   Meh-i felek diye baḡdım o māha bir sâ‘at
Ḳapıldı fikr ü dilim iştibāha bir sâ‘at

- 2 Tamām ʿ ömrü geçirdim figān ü nāle ile
Mecāl bulmuyorum şimdi āha bir sâʿ at
- 3 Cihāna şaʿ şaʿ -efşān olur o şūh ammā
Düşer mi lemʿ ası baht-ı siyāha bir sâʿ at
- 4 Bulunca kūy-ı nigāra vusūl bir kerre
Bağar mı ʿ aşık olan ʿ izz ü cāha bir sâʿ at
- 5 Bahārı şanma verir zīb ü revnağ ebedī
Ki bāğa vermede bir gün giyāha bir sâʿ at
- 6 Girer de hırka-ı tezvīre pend eder vāʿ iz
Üşenmeden çağırır intibāha bir sâʿ at
- 7 Şarāb-ı vaşl ile sermest olursuñ ey ʿ Aşrī
Yazık yazık ki var ancak şabāha bir sâʿ at

16

Mefāʿ ilün Feʿ ilātün Mefāʿ ilün Feʿ ilün

- 1 Şabā bu ʿ arzı kıl işāl o şāha her sâʿ at
Revā mı kim bağa çeşmim bu rāha her sâʿ at

- 2 Göñülde âteş-i hicrânı söndürür diyerek
Naşıl gözüm yâşî dönmez miyâha her sâ' at
- 47b 3 Olur mu 'âşîka kâfî cefâya atlanmak
Gerek alışmalı hem âh ü vâha her sâ' at
- 4 Olunca zülf-i siyeh rehber-i zenadânî
Gözüm düşer şeb-i târîkde çâha her sâ' at
- 5 Füsürde vâ' ize bak sen şevâbdan dem urur
Girer bu mekr ile bilmez günâha her sâ' at
- 6 Ümîd-i sâ' at-i vaşla düşerse ger 'âşîk
Verir düşünmeden 'ömrün tebâha her sâ' at
- 7 Vefâ mı bulduñ o bütlerden el çek ey 'Aşrî
Gel eyle şimdi niyâz ol İlâh'a her sâ' at

17

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 1 Saña yine aldım bir nice asret
Ola mı naşîbim derd ile minet

- 2 Yüregiñ 'aceb taşdan daha sert mi
Bu ne sitem ey şūh yoķ mu mürüvvet
- 3 Saña eşer etmez veh ki niyāzım
Yine ediyorsuñ ğayr ile ülfet
- 4 Düşeli bu 'aşka āh ile vāhı
Gece ile gündüz etmişim 'ādet
- 5 Şoram 'acep, olmuş mu gören hiç
Olalı bu dünyā böyle bir āfet
- 6 Diyemem o mehrū ben aya beñzer
Edemem o ruhsārın güne nisbet
- 7 Eger o fidān boylum bāğa gelse
Gülü bile hār eyler o zārāfet
- 8 Şunu bunu tekfīr eyleme vā' iz
Hele o riyākār sözleri terk et
- 48a 9 Saña göre yalnız Hālīķ'ı anmak
Oruç ile rek' atden mi 'ibāret

10 Bunuñ adı küfr olmaz biz edersek

Güzeli görüp Ma' bûd'a' ibâdet

11 Bir ân o periyi görse ger 'Aşrî

Yeter iki dünyasında bu devlet

18

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

1 Gül mevsimidir bâğa çıkıp seyr ü hırâm et

Gül-gonceyi ey gonce gülüm hüsnuñe râm et

2 Mestâne nigh zülf-i siyehfâm perişân

Nergisleri sünbülleri sermest-i garâm et

3 Ol nokta-femiñden hele bir nükte beyân kıl

Gülşendeki bülbüllere âhengi harâm et

4 Gel bezme şehâ! Luṭf u kerem eyle de nâmiñ

Bir böylece ikrâm ile meşhûr-ı kirâm et

5 Dört beyt ile hayrân bırakırsıñ bizi 'Aşrî

Berceste gazel tarhını sen yoksa merâm et

Ḥarfü's-Şe'

19

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 49a 1 Bir siyeh gīsū için baḥtūñ siyāh etmek ' abeş
Tār-ı zülf-i yār ile ' ömrüñ kutāh etmek ' abeş
- 2 Kimseniñ yā Rab benim tek yārı bī-rahm olmasın
Nāle kıлмақ boş ricā bīhūde āh etmek ' abeş
- 3 Cān u dil almaқ için ğamzeñ şehā kāfī iken
Leşker-i müjgānı hem şaf şaf sipāh etmek ' abeş
- 4 Sen gibi sulṭānlarıñ vīrāne olmaz menzili
Göñlümüz vīrānedir bil taḥtgāh etmek ' abeş
- 5 Kalmışız saṭranc-ı ' ālem üzre bī-esb ' Aşriyā
Öyle kim ümmīd-i luṭfa hiç şāh etmek ' abeş

20

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Düşmemek yegdir bu ' aşқа āh u vāh etmek ' abeş
Vādī-i ḥüsrāna doğru қаşd-ı rāh etmek ' abeş

- 2 Verme zinhār göñlünü Leylilere mehrülara
Küşe-i hicrānda her bir leyli māh etmek ʿ abeş
- 3 Ol büt-i bī-rahm ister her zaman cānım ala
Haqqı vardır böyle luḫfu gāh gāh etmek ʿ abeş
- 49b 4 Hırkā-yı tezvīr ile zāhid ne girdiñ mescide
Kim şevāb etmek hayāliyle günāh etmek ʿ abeş
- 5 Ger ezel yazmışsa ʿ Aşriniñ günāhın dest-i Haqq
Rüz-ı haşr ol bī-günāhı rü siyāh etmek ʿ abeş

Ḥarfü'l-Cīm

21

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

- 50a 1 Etdi dil kişverini ğamze-i fettān tārāc
Qaldı başımda tīr-i şuʿle-i āhımdan tāc
- 2 Āteş-i ʿ aşk ile şahrāları tutmuş Mecnūn
Yoḫtu zirā oña dermān olacaḫ başka ʿ ilāc
- 3 Olma zinhār bu dünyāda şehā mest-i gurūr
Gün olur sen daḫı muḫtāca olursuñ muḫtāc

4 Zāhidā girme şāķın Hāķķ ile ķul beynine kim

O zamān etmiş olursuñ hele ekber mi' rāc

5 ' Aşriyā dil sitem-i yār ile āzürde īken

Bir de gör ta' ne-i aġyāra olurmuş āmāc

22

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1 Dedim ey şūķ sitem terkin ķılıp hem nāzdan vazgeç

Dedi Mecnūn mu olduñ bi-eşer āvāzdan vazgeç

2 O serv-endām yāriñ zūlfü içre lāne istersiñ

Şaķın ey murġ-ı dil bālālara pervāzdan vazgeç

3 Bu şeb meclisde ey muṭrib maķāmiñ sūznāk olsun

Şeh-i nāzım nihāndır dīdeden şehnāzdan vazgeç

50b 4 Görüp imāna geldik noķta-ı ģāliñ senin cānā

Daġı besdir bize sen zūlf ile i' cāzdan vazgeç

5 Eyā gir ģalkā-ı rindāna gör sāķi-i cān-baġşı

Muġit-i türrehāt-ı vā' iz-i ģammāzdan vazgeç

- 6 Dil-i zārīnda alsın rāz-ı pinhān ıkmasın dilden
Hele bīgāne keşf-i fetḥ-i bāb-ı rāzdan vazgeç
- 7 Ne şīrīn sözlü şā‘ irler yetişdirmiş bu yer ‘ Aşrī
Gelip Tebriz tavāfin ıl hele Şīrāz’dan vazgeç

Ḥarfū’l-Ḥa’

23

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 51a 1 Bāğa gel seyrāna ık ey ūt-ı cān ārām-ı rūḥ
Servi seyr etdim yok ammā anda ol tarz-ı bedūḥ
- 2 Güllere nergislere ḥasretle etdikçe nazar
Gül-ruḥuñ maḥmūr çeşmiñ ḥāṭıra eyler sünūḥ
- 3 Gel ki bülbül-i nağmezen yaymış çemen alīçesin
Lāleler utmuş elinde her biri cām-ı şabūḥ
- 4 Ğam ğubārından ḥalāş olmaz mı dil āyinesi
Gel ki açılsın apanmış göñlümüz bulsun fütūḥ
- 5 Vā‘ izā! Bīhūde meyden tevbe teklīf eyleme
Sāḳī-i dildār varken tevbemiz olmaz naşūḥ

6 Cām-ı mey ʿummān-ı ğamdan kırtaran zevrakçedir

Nitekim tūfān deminde eyledi keşti-i Nūh³³

7 ʿAşriyā! Āhiñ o cānān semtine varmaz, dağı

Hūn-ı dilden her biriniñ üstüne yazsın bedūh

Harfū'1-Ha'

24

Mef'ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe'ülün

52a 1 Yoğ servde ol kāmēt-i dil-cūdan eşer yoğ

Sünbülde o ğisūda olan būdan eşer yoğ

2 Hübān u bütān içre dağı çoğları gördüm

Bildim ki şehā sen gibi mehrūdan eşer yoğ

3 Hecriñ ile sīnemde her ān özge bir od var

Çeşmimde onu söndürecek şudan eşer yoğ

---

³³ Sayfanın kenarında şöyle bir beyit bulunmaktadır:

Hecrim ğamda baña onu etdi zevrak-ı mey

Ki etmedi onu tūfān deminde keşti-i Nūh

(Fuzûlî)

4 Bir gün seni görsem yoḡ olur rāḡat ü ārām
Sensiz geceler dīdede uyḡudan eṣer yoḡ

5 Vaşlıñda fedā eylemek ister cānı cāna
‘Aşrı’de hele özgece arzūdan eṣer yoḡ

25

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1 Olur ol kimseniñ her ānı ferruḡ
Olursa hemdem ü cānānı ferruḡ

2 Edince ‘azm-ı gülşen ey gül, eyler
Ḳudümüñ nergis ü reyḡanı ferruḡ

3 Olur pür neş’e elbet ḡāne-i dil
Olunca sen gibi miḡmānı ferruḡ

52b 4 Ḥayāliñle olur şeydā-yı zārıñ
Hevā-yı külbe-i aḡzānı ferruḡ

5 Olunca burc-ı ḡālī’de o mehveş
Sipihriñ künbed-i gerdānı ferruḡ

- 6 Dil-i ‘uṣṣāka birdir vaşl-1 hecriñ
Eyā hem vaşlı hem hicrānı ferruḥ
- 7 Bu‘ Aşrī kim kılar vaşf-1 cemāliñ
Olur her mışra‘ -1 dīvānı ferruḥ

Ḥarfü’ d-Dal

26

Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün

- 53a 1 Gelir dehre insān olur soñra nā-būd
Nedir maқşad ondan nedir bunda maқsūd
- 2 Olur her ne ḥādiş oña Tañrı bā‘ iş
Leṭā’if ḥabā’iş daḥı cümle mevcūd
- 3 Ne densiñ a ğāfil bu dünyāya mā’ il
Bütün zevkı zā’ il bütün şevkı maḥdūd
- 4 Kimi şād ü ḥandān kimi zār u giryān
Neden böyle devrān bu bedbaḥt o meşūd
- 5 Getir bāde sāķī eyā sāde sāķī
Dur āmāde sāķī çalınsın ney ü ‘ūd

- 6 Sen ey mähpeyker olursun sitemker
Neden luṭfuñ ender vefā bābı mesdūd
- 53b 7 ‘Acep bāb-ı cennet nedir vaşla nisbet
Düşen hecre elbet çeker āh-ı memdūd
- 8 Der-i şāha geldim durup āha geldim
Bu dergāha geldim beni kılma merdūd
- 9 Şehā sen şifā kıl bu derde devā kıl
Vefā kıl vefā kıl budur emr-i Ma‘ būd
- 10 Gözüm sendedir hep sözüm sendedir hep
Özüm sendedir hep bu ‘Aşrī-i bī-sūd
- 11 Eder cüst u cūyuñ arar şevk-ı rüyün
Oña semt-i kūyuñ olur arz-ı mev‘ūd

Ḥarfü’z-Zal

27

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 54a 1 Yār olmaz ise mihr ü vefādan mütelezziz
Nāçār oluruz cevr ü cefādan mütelezziz

- 2 Dil murġu kılar kıyuna pervāz dem-ā-dem
Çün olmaz o murġ özge hevādan mütelezziz
- 3 Hem āteş-i ruhsāra yakın hem lebe ol hāl
Yanmış ki olur āb-1 beķādan mütelezziz
- 4 Ey büt kılarınız Ka‘ be-i kūyuñda tavāfi
Elbet oluruz böyle şafādan mütelezziz
- 5 Ey āh şaķın eyleme rāz-1 dili ifşā
Rāz-1 dil olur künc-i hafādan mütelezziz
- 6 Bu zaķm-1 digerdir oña el urma heķimā
Olmaz hele Kānūn Şifā’dan mütelezziz
- 54b 7 Dil āh kılar āhını diñler yine gūyā
Şahrā da olur ‘aks-i şadādan mütelezziz
- 8 Yansın demiş ol şūh firāķım ile ‘uşşāk
Bilmiş, oluruz hayr du‘ ādan mütelezziz
- 9 Geldik hele bir kerre bu dünyāya naşıl
Olmaķ gerek ‘Aşri bu fenādan mütelezziz

Ḥarfü'r-Ra'

28

Meḥ'ülü Meḥā'īlü Meḥā'īlü Fe'ülün

- 55a 1 Ol kimse ki zülf-i siyeh-i yār ile oynar
Gencine-i ḥüsn üzre yatan mār ile oynar
- 2 Gīsū-yı semen-büy-ı nigārı ele aldım
Zāhid dedi baḡ kāfire zünnār ile oynar
- 3 'Aşḡ ehline ḥiç ṭa'ne-i aḡyār eṣer etmez
'Aşıḡ dedigñ ṭa'ne-i aḡyār ile oynar
- 4 Gül-çehreleriñ hemdemi olmak degil āsān
Şor bülbüle bir ḡonce için ḥār ile oynar
- 5 Cennetdeki ḥūrīyi taḡayyül eyle zāhid
Gīsū diye küşe-i destār ile oynar
- 6 Bilmez marāż-ı 'aşḡa devā olmadığın ḥiç
Bīçāre ṭabīb 'āşıḡ-ı bīmār ile oynar
- 7 Bir ḡatreye la'net eder zāhid-i ebleh
Meyḥāneye ḡoy sāḡar-ı serşār ile oynar

- 8 Bezm içre uzun baḡşı olur zülf-i nigārīñ
Muṭrib o sebebden bilirim tār ile oynar
- 9 Hep düşdü güzeller zer-i ḡüsniyle revācdan
Baḡ muḡtekire rā'ic-i bāzār ile oynar
- 10 Bezl etmede ol şūḡa bütün naḡd-i ḡayātın
‘Aşrī’yi görüñ dirhem ü dīnār ile oynar

29

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Olmaz leb-i lā‘liñ ile peymāne berāber
Zülfüñ diyemem sünbül ü reyḡāna berāber
- 2 Hem zülfüñü hem lem‘a-ı ruḡsārīñı gördüm
Düşdüm ne ‘aceb küfr ile īmāna berāber
- 3 Her ḡoncesi bir ḡözyaşı olmaḡda ḡözümde
Gitmezsem o ḡül-ruḡla ḡülistāna berāber
- 4 Çıkmaḡ mı dilerdi ‘acabā Yūsuf’a şorsañ
Girseydi Züleyḡā ile zindāna berāber

55b 5 Ol yār ile birlikte bulunsam bañā ‘Aşrī
Dūzaḥ görünür ravza-ı rıdvāna berāber

30

Meḥ‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Olmaḡda sirişkim yine bārāna berāber
‘Ömrüm şeb u rüz āteş-i hicrāna berāber
- 2 Olmaz oña dermān adı ‘aşḡ oldu bu derdiñ
Şorsañ da Felāṭün ile Loḡmān’a berāber
- 3 ‘Aşḡıñ gözüne bir görünür bende vü sultān
Eyler bu hevā mūru Süleymān’a berāber
- 4 Ey yār-ı sitemker heves ‘add etme bu ‘aşḡı
‘Ömrümle erer ḡāyet ü pāyāna berāber
- 5 Ḳurbānım oluñ der ise ‘uşşāḡına ol şūḡ
Kimdir çıkan ‘Aşrī ile meydāna berāber?

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Ol mehveşi gör kim meh-i tábāna berāber
Lā' l-i deheni kân-ı Bedeḥşān'a berāber
- 2 Baḡdım yüzüne zülfü al etmiş ruḡu üzre
Yā Rab bu ne kāfir ki müselmāna berāber
- 3 Ğamzeyle ḡarāb oldu göñül la' l ile abād
N'idem ne 'aceb derd ile dermāna berāber
- 4 Bu zulm ü sitemgerlik ile ey büt-i tersā
Nāmiñ gider İrān ile Tūrān'a berāber
- 5 'Āşıkларınıñ hiçbiri 'Aşrī'ye mi beñzer
Kim der ki olur ḡaṡreler 'ummāna berāber

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Etdik dilimi zülf-i perīşāna berāber
Meşşāta kırılısın bilegiñ şāne berāber

- 2 Billah atarım gön̄lümü dāmānına yāriñ
Bilsem ki tutar gön̄lümü dāmāna berāber
- 56a 3 Ben ebr-i hazānım sen ise ğonce-i nisān
Mümkün mü hazānım ola nisāna berāber
- 4 Mecnūn ile Ferhād'ı baña eyleme nisbet
Zann etme haqīkat ile efsāne berāber
- 5 'Āşık dedigiñ sen gibi şādık olup 'Aşrī
Ķurbān ede cān u dili cānāne berāber

33

Me'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

- 1 Vā'iz sözüñü eyleme Ķur'ān'a berāber
Gör cübbeñi renk-i çehi kaṭrāna berāber
- 2 Mihrābı bıraḳ dön ruḡ-ı dildāra ā zāhid
Bir ḡāli ile subḡa-ı şad dāne berāber
- 3 'Ābid şaşırıp girdi de meyhāneye bir ğün
Tutdum onu cennetdeki şeyṭāna berāber

4 Ey zāhid-i efsürde ve ey vā' ız-i ebleh
‘ Aşık gözüne mescid ü meyḥāne berāber

5 ‘ Aşrī baña ṭa' n etme şevābım göge ḳalḳar
Ger ḳonsa günāhım ile mīzāna berāber

34

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1 İç bu meyden zāhida kevşerde ol lezzet mi var
Semt-i kūy-ı yāre gel cennetde ol devlet mi var

2 Gir ḥarābāt içre bir dem ḥalḳa-ı rindānı gör
Onda baḳ mesciddeki zahmet mi var şıḳlet mi var

3 Minber üzre kūşe-i destāra verdik intizām
Vā' ızā ḡilmānla ḥūrī baḥşine niyyet mi var

56b 4 Mürdeye baḥş eyliyor cānā ḥayāt-ı cāvidān
Nefḥa-ı ' İsi ile la' liñde ünsiyyet mi var

5 Sen neden me'yūs u maḡmūm olduñ ey ' Aşrī yine
Yār ile aḡyār beyninde ' ācep ülfet mi var

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bilmezim devrān içinde sen gibi āfet mi var
Yoksa dilberlerde bī-rahm olmağa 'ādet mi var
- 2 Kūşe-i firķatdeyim bir gün gelip de Őormadıñ
Kim ĥayālinden ferāgat etdiğim sā' at mi var
- 3 Ben nefesden düşdüm ol büt göñlümü rāĥat bilir
Āh bilmez bī-mürüvvet āh için ķudret mi var
- 4 Tarf-ı gülşenden Őabā bųy-ı beŐāretlen gelir
Ol gül-i nevrestemizden müjde-i da' vet mi var
- 5 Cānımı verdim dedim dildār bundan incinme
'AŐrīyā bilmem bu sözde Şemme-i minnet mi var

Fuzūlī'den Tazmīn

Mef' ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ūlün

- 1 "Cān verme ĥam-ı 'aşka ki 'aŐķ āfet-i cāndır"
Gel ķalbiñe sen başķaca bir sevgi ķazandır

- 57a 2 Her âteşe pervâne olup kendiñi yakma
Göñlüñde vaţan ‘ aşkı vaţan âteşi yandır
- 3 İkbâl-i vaţan uğruna ħarcanmıř ‘ asrlar
İdbârı onuñ ‘ aşkıñı terk etdiğin ândır
- 4 Yurtdaş dediđiñ kimse verip kendini yurda
Derdiyle sevinciyle onuñ ħalbi atandır
- 5 Birdir bu vaţan toprāđınıñ üstü ve altı
İmānla inan sen buña imānla inandır
- 6 Dünyāda da ‘ uħbāda da yok beñzeri muţlak
Cennet ne diyen varsa cevāp et ki vaţandır
- 7 Cānā! Seniñ küyuña cennet demiş ‘ Aşrı
"Aldanma ki řā‘ ir sözü elbette yalāndır"

37

Mef‘ ülü Fā‘ ilātü Mefā‘ ilü Fā‘ ilün

- 1 Zevħ-i viřāl dīde-i giryān ilen çıkar
Gevher şadefde ħatre-i nisān ilen çıkar

- 2 Cānā bu ‘aşk sevdāyla girmiş vücūduma
Ancağ çıkarsa bil ki onu cān ilen çıkar
- 3 Olmaz kıyāsı ben ile üftādegānıññ
Mīzān-ı ‘aşkda her biri noķşān ilen çıkar
- 57b 4 Dilden hayāl-i yār giderken cānım gider
‘Ādetdir ev şāhibi miħmān ilen çıkar
- 5 Birdir maķām-ı ‘aşkda sulţān ile gedā
Kim bunda mūr tahta Süleymān ilen çıkar
- 6 ‘Āşık ne rütbe şaķlasa rāz-ı derūnunu
Meydāna āh-ı sīne-i sūzān ilen çıkar
- 7 ‘Aşrıñ ğazel-serāları dīvāna gelseler
‘Aşrī o dīvāna bu dīvān ilen çıkar

38

Āzerī Şā‘irlerinden Molla Penāh Vaķıf’ıñ Ğazeline Nazīre

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Rāh-ı ‘aşkıñ şoñu şaħrā vü beyābāna düşer
Ehl-i ‘aşk āh ile şaħrālara dīvāne düşer

- 2 Zāhid ü 'ābid ü vā' iz yığılıp mescide
Rindler kısmetine kūşe-i meyhāne düşer
- 3 Mekr ü tezvīr ile sen cennet umarsıñ zāhid
Şanma kim kām-1 diliñ sāha-1 imkāna düşer
- 4 Şeb-i hicrāna tūlū' etdi muhaqqak yārim
Lem' asından bir eşer külbe-i aḫzāna düşer
- 5 Gördüm ol dilberi ruhsār çerāğın yakmış
Bu şeb ' Aşrī yine ol āteşe pervāne düşer

39

Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün

- 1 Eger ol ğonce dehen bezmde devrāna düşer
Mey ayāğa dökülür yerlere peymāne düşer
- 2 Kıyamaz zūlf-i perīşānıñ cem' eylemege
Nīce meşşāta elinden bilirim şāne düşer
- 58a 3 Kollarım şevk ile mānend çelīpā açılır
Kapanır ḫasret ile her biri bir yana düşer

4 Şems vakta ki görür mihr-i cemâliñ ey meh
Yıķılır şa‘ şāsından yere mestâne düşer

5 Hele farz olsa zekât hadd-ı nişāb-ı hüsne
Müflis-i müsteħik ‘ Aşrî saña ayā ne düşer

40

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Kim ki küfr-i siyeh-i zülf-i perişāna düşer
Terk-i imān eder ammā yeñi imāna düşer

2 Müje şaf şaf dizicek leşker-i tır-endāzın
Oña rehberlik ister işi gamze-i fettāna düşer

3 Zülfü dām eyleyerek hālîñi serpmiş ol şūh
Murğ-ı dil hişşesine şükr ki bir dāne düşer

4 Nazar etsem ne zamān çehresiñe rāhın şaşırıp
Yūsuf-ı merdümegim çāh-ı zenaħdāna düşer

5 Çekseler kâfiye-sencānı eger taħrîre
Nām-ı ‘ Aşrî yine ser-i defter ü dīvāna düşer

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Zülf-i tār içre eger ruhsâr kendin gösterir
Şan buluğdan mâh-ı pür-envâr kendin gösterir
- 2 Bađrımıñ kan olduğundan ger şikâyet eylesem
Bezm-i meyde sâgar-ı serşâr kendin gösterir
- 3 Her telinde zülf-i cânânıñ aşılış bir gönül
Gör siyâsetgâhı kim biñ dâr kendin gösterir
- 4 'Āşık-ı şâdık olan çıkmaz sözünden yârının
Şeyh-i Şan'ân tek tağıp zünnâr kendin gösterir
- 5 Kim deyi şorsañ eger 'Aşri'ye 'aşrıñ şâ'iri
Terk-i mağviyyet kılıp nâçâr kendin gösterir

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 58b 1 Reh-i gîsü-yı siyehfâmıñı bildim puşudur
Dâne-i hâl ile ğamzeñ o yoluñ uğrusudur

- 2 N'ola gīsū gibi fettānlığa alarsa mūjeñ
Çeker elbet şuyuna çūnkū o mū yavrusudur
- 3 atlime luf ederek tīgını çekmiş ebrū
Baña endīşe veren vazgeçecek orusudur
- 4 albe dāğ urmada inşāfı yok ol çeşm-i siyeh
Kışver-i hūsnūññ ey şāh arā dāğlusudur
- 5 'Āşık ancak gözünü yār hayāliyle apar
Bunu zann etme ki sen rāhat cān uyusudur
- 6 Hecri kızgın çöle beñzer o dilārā şanemiñ
Vuşlatın eylemek ümmīd serāb içre şudur
- 7 Onuñ üftādesi divānesi şorman kimdir
Hele 'Aşrī'yi görūñ hem o'sudur hem bu'sudur

43

Āzerī Şâ'irlerinden Hayrān Hānım'a Nazīre

Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilūn

- 1 Faşl-1 gül vaqt-i arab da' vet-i gülşen demidir
Şimdi ol gonce 'acep bāğda, gülşende midir

- 2 Dīn ü imānım eyā sendedir ey büt ammā
Küfr-i zülfünde midir yoksa siyeh bende midir
- 59a³⁴ 3 Der-i kūyumda giriftārim olan çok derseñ
Ben gibi hiç biri қаpıñda saña bende midir
- 4 İltifātıñ göremezsem şanma cürm ü kuşūr
Söyle ṭālī' de midir sende midir bende midir
- 5 Ne şorarsıñ baña ' Aşrī o perī nerde diye
Ben de bilmem ne deyim cānda mıdır tende midir

44

Meḥ'ülü Meḥā'ılü Meḥā'ılü Fe'ülün

- 1 Gönlümdeki her yārada ey yār eliñ var
Şād ol a gönül yāriñ elinden eceliñ var
- 2 Ey eşk-i terim hecr ile eşkiñ telef etme
Vuşlat demi rızān olacağ haylī seliñ var

---

³⁴ Bu sayfada Milli Kütüphane mührü bulunmaktadır.

- 3 Bîçāre gönül bunca günāhıyla aşılmış
Hayret buña zülfünde ne kuvvetli teliñ var
- 4 Lāyıkdır onā halka-ı çeşmim kemer olsun
Ey naḥl-i bahārım ne kadar ince beliñ var
- 5 Bihūde ḥayāl etme gönül kūy-ı nigārı
Endāze-i imkāna urulmaz emeliñ var
- 6 Hāliñ baña beñzer seniñ ey nāle eden ney
Sineñde yarañ serde ne āteşli yeliñ var
- 7 Rām eyleyecek belki o çālāk gāzālı
Dāmiñda ey ‘Aşrī bu dilārā gāzeliñ var

45

Meḥ ulü Fā‘ilātü Me‘ fāilü Fā‘ilün

- 1 Her gānze levḥ-i sīneme peykān ilen gelir
Her def‘ asında katlime fermān ilen gelir
- 2 ‘Āşık odur ki sīnede biñ cānı olsa da
Yāriñ fedāsı olmağa biñ cān ilen gelir

- 3 ‘Āşkıñ devāsi varsa eger ey tabībler
Zann etmeyñ ki nüşha-ı Loqmān ilen gelir
- 59b 4 Her dem cefā vü nāz ü sitemle gelen o şūḥ
Şāyed ki bir de derdime dermān ilen gelir
- 5 ‘Aşrī bāşında ṭālī’ -i Yūsuf mu var ki yār
Zindān-ı zūlf ü çāh-ı zenaḥdān ilen gelir

46

Meḫ̄ ulü Fā’ ilātü Me’ fāilü Fā’ ilün

- 1 Ancaḫ bahār o ḡonce-i ḥandān ilen gelir
Zann etme sen ki zīb-i gülistān ilen gelir
- 2 Geldikçe yār yaş döker çeşmim ‘acep degil
Evvel bahār günleri bārān ilen gelir
- 3 Sāḫī gelince gerdişe meclisde, göñlümüz
Dāmān ilen gider yine dāmān ilen gelir
- 4 Cānā seniñ fütādeleriñ içre hangisi
‘Iyd-ı vişāle ben gibi ḫurbān ilen gelir

- 5 Şaf şaf dizip de leşker-i müjgānı kaşdı ne
‘Aşrī o şeh sipāh-ı firāvān ilen gelir

47

Meᶑ ūlū Fā‘ilātū Meᶑ fāīlū Fā‘ilün

- 1 Zāhid inanma mescide imān ilen gelir
Ancak hayāl-i hūrī vü ğılmān ilen gelir
- 2 Vā‘ iz bırak da kevseri, firdevsi bezmi gör
Sākīler onda ğamze-i mestān ilen gelir
- 3 Bād-ı şabā da ben gibi mehcūr-ı kūy-ı yār
Her bir nefesde nefḫa-ı hicrān ilen gelir
- 4 Cevr etme ben fütādeñi ey şūḫ kıl ḫazer
Yevmü’l-hisāb defter ü mizān ilen gelir
- 5 ‘Aşrī ne hoş ki böyle dilārā ğazel seniñ
Divāniña edā-yı Şıfāhān ilen gelir

48

Meᶑ ūlū Meᶑā‘ilū Meᶑā‘ilū Fe‘ülün

- 60a 1 Yāriñ leb-i cān-baḫşına kim bāde demişler
Bir vaşfını söyler bu sözü sāde demişler

- 2 Gülzāra beni ey gül-‘ izār eyleme da‘ vet
Üftādelerin menzil-i şahrāda demişler
- 3 Ol şūḥ-ı dilāşūbu görüp müslim ü tersā
Yok mişli onuñ müslim ü tersāda demişler
- 4 Gör ‘ aşık-ı bīçāreñi zann etme ki yalnız
‘ Aşık diye Mecnūn ile Ferhād’a demişler
- 5 ‘ Aşrī seni yād eylemese yār ‘ acep mi
Her kim gide gözden gelemez yāda demişler

49

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bağlıyım sen nigāra sāye kadar
Tutduğum yol gider fenāya kadar
- 2 Derd verdiñ büyükdür ihsāniñ
Keremiñ eyleseñ devāya kadar
- 3 Geceler māha yetdi efgānım
Yetmez āh o mehlikāya kadar

4 Māh ile mehlikām beyninde
Farq var arzdan semāya kadar

5 Bil ki hergiz qapında böyle esir
Yokdu ' Aşri-i bi-nevāya kadar

50

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Bu gönül deşt-i cününuñ yine avāresidir
Şeb-i yeldā-yı gamıñ kevkeb-i seyyāresidir

2 Baht-ı ' uşşakı eden qāra eyā çehresi gün
Şaçıñıñ kaşlarıñıñ gözleriñiñ qāresidir

3 Gönlümüñ qanına bildim şuşamışdır gamzeñ
Çabuq olsun ki yeri kaş ile göz arasıdır

60b 4 ' Āşıqa cevr ü sitem kıлмаğı arzūlarsıñ
Yalñız agyār ile ülfet mi bunuñ çāresidir

5 Ey cefā-pişe bu sinemde vuran şey' qalb mi
' Aşkıñıñ açdığı billah gönül yāresidir

6   ᶘaddiñe serv ü hırāmān dediler şā^ç irler
Ben derim āb-ı hayātıñ yüce fevvāresidir

7   Eger ^çAşrı saña ben göñlümü verdim derse
Dil-i şad pāresiniñ aña ki bir pāresidir

51

Fe^çilātün Mefā^çilün Fe^çilün

1   Serde tāç ü külāhımız yoğdur
Mülkümüz tahtgāhımız yoğdur

2   Mūr tek hānemizde sulṭānız
Reşk-i iğbāl ü cāhımız yoğdur

3   Şaḥn-ı satranca biz piyādeleriz
Minnet hiç şāhımız yoğdur

4   Tā ezelden sönük sitāre-i baht
Mihrimiz yoğ māhımız yoğdur

5   Bizi bī^ç-derd şanma ey gāfil
Dilimiz varsa āhımız yoğdur

- 6 Bezme geldikde sen şehā yüzüñe
İctisār-ı nigāhımız yoğdur
- 7 Hālımız ʿ arz eder nigāra şabā
Başka hiç hayr-h̄āhımız yoğdur
- 8 Kūy-ı vaşlıñdan ey remīde ğazāl
Ĝayrı hiçbir penāhımız yoğdur
- 9 Zāhidā daʿ vet etme mescidiñe
O havāliye rāhımız yoğdur
- 10 ʿ Aşriyā küfr-i zülfe bağlandığ
Bundan özge günāhımız yoğdur

52

Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilün

- 61a 1 Sīneye her yāreyi zann etme kim ađyār urur
Yāre-i tākāt-ğüdāzı ura ancak yār urur
- 2 Hangisinden şağlasam bilmem dil-i āzürdemi
Tīri geh müjgān atar geh ğamze-i ğaddār urur

- 3 Zülf-i ham, ebrüdan öğrenmiş de hançer çekmegi
İstiyor üstād olmağ ol dağı nāçār urur
- 4 Görse bir kez ol büt-i tersāyı zāhid şüphesiz
Hem atar tesbīhi elden hem bele zünnār urur
- 5 Diğkat ey bülbül, gülün aldanma renk-i ālına
Şanma var inşāfi sen āh eyledikçe ħār urur
- 6 Kayseriñ kaşırında olmuşdur örümcek perdedār
Nevbeti Efrāsiyāb'a şimdi baykuşlar urur
- 7 'Aşriyā bu 'ālem-i fānīde kimdir pāyidār
Sille-i bī-raħmı er geç kec-reftār urur

53

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

- 1 Vaşl umar 'āşık olan özge temennāsı mı var
Yarıdır gözde onuñ ġayre temāşası mı var
- 2 Zühdü terk eyle a zāhid hele gir bezmimize
Ėaflet etme bu işiñ lā'sı mı illā'sı mı var

- 61b 3 Gör bu meclisde mey-i nâbı şunan sâķiyi
Söyle Firdevs'in o kevşerle bu Tübâsı mı var
- 4 Câm-ı zerrini gör imân ile dersiñ : Rabbiñ
Tür'dan Müsi-i 'İmrân'a tecellâsı mı var
- 5 Sâķi bezmi kıyâs eyleme hürriyle, onuñ
La' l-i cân-bağş ile i' câz-ı Mesîhâ'sı mı var
- 6 N'eyleyim âb-ı hayât çeşmesini ey sâķi
Leb-i la' liñ gibi hiç şehd-i muşaffâsı mı var
- 7 'Aşriyâ farkı ne toprakda gedâdan şahiñ
Sîm ü zer dürr-i güher atlas u kemhâsı mı var

54

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Gülşeniñ sen gibi ey gül gül-i ra' nâsı mı var
Ben gibi nâle eden bülbül-i şeydâsı mı var
- 2 Murğ-ı dil lâne-i gîsûñu dilerse ne 'acep
Ser-i zülfüñden eyâ başkaca me'vâsı mı var

- 3 Çeşm-i mestiñle faşl-ı nergisi beñzetmek olur
Hiç onuñ gamze-i fettān ile ĩmāsı mı var
- 4 Ğonceye nisbeti yoğdur deheniñ goncesiniñ
Ğonce her ān açılır, öyle mu‘ ammāsı mı var
- 62a 5 ‘ Ārızıñ gün, gece zülfüñ, şorarım ben felegiñ
Öyle nevrüz ile böyle şeb-i yeldāsı mı var
- 6 Beñzemezler baña Vāmiķ ile Mecnūn ey yār
Onlarıñ sen gibi ‘ Azrā’sı mı Leylā’sı mı var
- 7 Müjde gönderdim o yāre geliyor ‘ ıyd diye
Demiş ‘ Aşri’niñ ‘ acep vuşlata hulyāsı mı var

55

MeḞ ũlü Fā‘ ilātü Me‘ fāĩlü Fā‘ ilün

- 1 Faşl-ı bahār, serv ü gül ü lāle vaķtidir
Sāķi tiz ol şelāşe-i ğassāle vaķtidir
- 2 Bülbül çemende başladı ‘ aşķ dastānına
Vaşl-ı nigāre ermek için nāle vaķtidir

- 3 Gördüm ‘ izār-ı yārı seher vaḳti terlemiş
Şordum neden bu? Söyledi kim jāle vaḳtidir
- 4 Ey mehveş at ki ḫalkā-ı gīsūyu gerdene
Mehtāb çevresinde daḫı hāle vaḳtidir
- 5 ‘ Aşrī’ye şun piyāle-i gülgūnu sākīyā
Faşl-ı bahār, serv ü gül ü lāle vaḳtidir

56

Nedīm’den İlhām

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 62b 1 Gül-i ra‘ nā mısıñ bilmem eyā zanbaḫ mısıñ kāfir
Bahārıñ zevki yok sensiz oña revnaḫ mısıñ kāfir
- 2 Ṭulū‘ -ı māha karşı sen de ey mehrū ṭulū‘ et kim
Ḥicāb etsin o mehtāb ondan az parlak mısıñ kāfir
- 3 Kemend-i zūlf ile şimşir ebrū tır-i ğamzeyle
Gönüller kişverinde hākim-i muṭlaḫ mısıñ kāfir
- 4 Cefā vü cevr ü nāziñ eksik olmaz üstümüzden hiç
Degilsin yār, ‘ acep aḡyār ile ortaḫ mısıñ kāfir

- 5 Fiğān u āh-ı ‘Aşrî’den dāğın bağrında dāğ oldu
Saña te’sîri olmaz taş mısın toprak mısıñ kâfir

57

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Gülistān-ı hüsne ol nevres fidān revnağ verir
Zülfü sünbül dîdesi nergis yüzü zanbağ verir
- 2 Āfitāb uğrar kusūfa renk-i ruhsārın görüp
Öyle mehrü kim tülū‘u rüy-ı māha şağ verir
- 3 El hāzer ol yārdan kim çeşm-i mestiñ destine
Ġamze-i gaddār hūn-āşāmdan mızrāk verir
- 4 Görse vā‘ız sākî-i gül-çehreniñ devrānını
Āb-ı kevşerden geçen rindān elbet hağ verir
- 63a 5 Keştî-i dil baħr-ı ğamda ğarğ ola pervā degil
Şükr kim peymānemiz zerrin bir zevrağ verir
- 6 Yoğ ümîdim kim o dilber vā‘de-i vuşlat verse
Sen de gel ‘Aşrî berāber belki yalvarsak verir

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Göñül bahāra erdi başka bir hevā arar durur
Görün o ' andelībi tāze bir nevā arar durur
- 2 Marīz-i ' aşka eylemez ' ilāç āb-ı cāvidān
Zülāl-i la' l-i nāb-ı yārdan devā arar durur
- 3 Vişāl-i yāre tālībiz nedir ḥayālī zāhidiñ
Varıb rükū' u secdelerde māsivāyı arar durur
- 4 Geçip diyār-ı yārdan yetiş bu kūy-ı firḳate
Göñül peyām u vaşlı senden ey şabā arar durur
- 5 Unutma hergiz ' Aşriyā olur naşībi āh u vāh
O kimseniñ ki ' ālem içre ger vefā arar durur

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Yār eger cevır ü cefā eylese elden ne gelir
Derde derd ile devā eylese elden ne gelir

- 2 Bizleri zulm u sitem lāyıkı ‘add eyleyerek
Ġayre izhār-ı vefā eylese elden ne gelir
- 63b 3 Kaşlarıñ ġamzeyi taqlīd ederek fitnelige
Meyl edip ref‘ -i livā eylese elden ne gelir
- 4 Dām-ı ġisūya düşüp kendi ayağıyla gönül
Soñra bihūde nevā eylese elden ne gelir
- 5 Çarġ, ba‘ zen de muvāfiġ döner ammā ‘Aşrī
Hele taġyir-i hevā eylese elden ne gelir

60

Meḥ‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Hicrān ile eşkim Aras etmek de hevesdir
Cismim o suda ġār u ġaş etmek de hevesdir
- 2 Etdimse benim ġāk-i rehiñ eyleme ġayret
Dāmāniña hem dest-res etmek de hevesdir
- 3 Kurtulmaġ için bunca hevā vü hevesinden
Dil murġuna zülfüñ ġafes etmek de hevesdir

- 4 Ey bād-ı şabā āhımı ol yāre yetirseñ
Bir zerre vefā mültemes etmek de hevesdir
- 5 Var serde bir āhū-yı Ḥoten ʿaşq u hevāsı
Şayd etmegi Aşrī heves etmek de hevesdir

61

Mefʿülü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿülün

- 64a 1 Çeşmānımı hecriñle ter etmek de hevesdir
Hicrān ile ʿömrüm heder etmek de hevesdir
- 2 Taşdan daha sert qalbiñe bir āh ile cānā,
Küstaḥlıgı gör kim eşer etmek de hevesdir
- 3 Firqat demi gözden dökülen kanlı yaşımla
Dāmāniñi pür sīm ü zer etmek de hevesdir
- 4 Mānend-i çelīpā açılan qollarım, ey büt,
Ol mūy-ı miyāna kemer etmek de hevesdir
- 5 Laʿl-i lebiñiñ ḥasreti düşmüş dil-i zāra
Şahbā ile defʿ-ı keder etmek de hevesdir

- 6 Pervāz için Qāf vişāliñde, Hümā'dan
Cānā, taleb-i bāl ü per etmek de hevesdir
- 7 Bir kere naşīb olsa visāl-i der-i kūyuñ
Tā haşre kadar orda yer etmek de hevesdir
- 8 Bir ğamze ile katlime fermānımı verseñ
Fermānıñı hem tāt-ı ser etmek de hevesdir
- 9 Heyhāt ki vefk üzere felek dönmedi bir ān
Bünyādımı zīr ü zeber etmek de hevesdir
- 64b** 10 Gelmekte ise hayr u şer Allah'dan a vā' iz
Dünyāda bize hayr u şer etmek de hevesdir
- 11 Endīşe-i devrānımı unutmağ için ' Aşrī
Gāhice yālān handeler etmek de hevesdir

62

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Göñül feryāda gel kim ' andelīb-i zār şansınlar
Sirişk-i ālı saç ey gözlerim gülzār şansınlar

- 2 Tamam-ı dīni küfr-i zülfe vermiş rind-i şeydāyız
Zarar yok ehl-i taqvā bizleri küffār şansınlar
- 3 Bize ḥabl-i metīn ey büt seniñ zülf-i siyāhıñdır
Bu īmān riştesin nā-puḥteler zünnār şansınlar
- 4 Şehā gīsūlarıñ at sīneye gerdenden, omuzuñdan
Ki genc-i ḥüsnuñ üzre ḥalqalanmış mār şansınlar
- 5 Deheniñ var mı yā yok mu diye ‘uşşaka baḥş eyler
Mişāl-i ḡonce-i nevreste gül kim var şansınlar
- 6 Revā mı bizlere senden sitem aḡyāra luḡ olsun
Seni aḡyār mükerrem dostlar ḥünḥār şansınlar?
- 7 Eyā ebrū siyehger ḡamze fettān çeşm ḡākatsiz
‘ Aceb üftādegāniñ hangisin mekkār şansınlar
- 65a 8 Beni hem öldürürsüñ hem de istersiñ ki ey zālim
Görenler çeşm-i mestāniñ gibi bīmār şansınlar
- 9 Bu cism-i zār ile kūyuñda yer tutmaḡ murādımdır
Beni bu ḥālet ile şūret-i dīvār şansınlar

10 Dem-ā-dem cevrdir ey bī-mürüvvet yapıđıđıñ, luř et
Seni bu ʿ Aşrı-i nā-kāma bir dem yār şansınlar

63

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

- 1 ʿ Āşıkım derseñ eger āh u enīn isterler
Cān fedā eylemege ʿ ahd ü yemīn isterler
- 2 ʿ Aşķ bābında ne kāriñ ola ey h̄āce seniñ
Ki bu dergāh için ʿ abd-i kemīn isterler
- 3 Her yeten şūha gönül verme ki ʿ aşķ erbābı
Öyle gencīne için yedd-i emīn isterler
- 4 Biziz ol mest-i melāmetzede-i bāde-i ʿ aşķ
Güleriz onlara kim huld-ı berīn isterler
- 5 Olur elbette pesendīde bu güftār ʿ Aşrı
Çünkü erbāb-ı sühen dürr-i semīn isterler

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 65b 1 Vezn ile kâfiye destimde ola tîğ u teber
N'ola meydānı eger eyler isem zîr u zeber
- 2 Düşürür dām-ı hayālātıma her maẓmūnu
Resen-i fikrim olup oña kemend ü çenber
- 3 Dem olur şî' r-i terim şāhiqa u tufāndır
Buña hayretde kalırsa ne 'acep baħr ile berr
- 4 Her mesāmında gülsitān açılır rengārenk
Hāme-i tab' ıma ger degse dıraħt-ı bî-ber
- 5 Nîce sencide sūħen diñledi gök kũbbe velî
Cüz'-i divānım oña olsa sezādır mu' teber
- 6 Bizi rām eylemez āhũ-yı şahrā-yı H̄oten
Bikr-i maẓmũn ararız tā bize olur dilber
- 7 Resm-i ādāb ile aç mışra' her beytimi kim
Başka bir 'āleme işāl kılr ol ma' ber

- 8 Her metā[‘] iñ deme kim germ-i bāzārı olur
Meger olsun güher ü dürr ile misk ü [‘] anber
- 9 Ne ğazel düşdü bizim pençe-i taḥmīsimize
Rūḥ-ı eslāf olur şād eger aldıysa ḥaber
- 10 Daḥī Bākī vü Fuzūlī vü Ḥaṭā[‘] ī vü Nedīm
Gibi üstādlarıñ rāhına olduḡ rehber
- 11 [‘] Aşriyā dökme şaḡın vādī-i nef[‘] iye sözü
Oña şāyeste biraḡ ḡāfiye-i peygamber

65

Meḥ[‘] ūlū Fā[‘] ilātü Meḥā[‘] ilū Fā[‘] ilün

- 1 Devrānı gör, neler gelir āyā neler gider
Mestāneler gelir yine mestāneler gider
- 2 Bezm-i ṭarabda neş[’] eyi bilmeyiz, gönül diyen
Vīrāneler gelir yine vīrāneler gider
- 3 Pīr-i muġāna çıḡmadı bir kimse āşinā
Bīġāneler gelir yine bīġāneler gider

- 4 Bir mey şunar ki neşvesi degmez humārına
Peymāneler gelir yine peymāneler gider
- 5 Bilmeyiz ki hangi āteşe yaqsın vücūdunu
Pervāneler gelir yine pervāneler gider
- 6 Leylī ğamında şīve-i Mecnūn'u meşķ ile
Dīvāneler gelir yine dīvāneler gider
- 66a 7 'Aşrī hevāda 'aks-1 şadādır ki mevc urur
Efsāneler gelir yine efsāneler gider

66

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hātır-1 nā-şāda her ān yār gelir yār gider
Cisme verir rāhat-1 cān yār gelir yār gider
- 2 Nāz ile refāt ederek göñlü giriftār ederek
Mişl-i melek, şāh-1 tabān yār gelir yār gider
- 3 Efser-i hūbān o güzel āfet-i devrān o güzel
Hūs-n-i ezel, hūrī-i cinān yār gelir yār gider

- 4 Gülşen arar raġbeti blbl arar Őoġbeti
lfetine serv-i revn yr gelir yr gider
- 5 Rh-1 ġarr açdı sem sye-i gl bidi ġab
Bd-1 Őab taġt-revn yr gelir yr gider
- 6 Ķalb-i periŐn mekn ġıldı o meh etme fiġn
Kn-1 vef mihr-i cihn yr gelir yr gider
- 7 Őkr ġıl ‘ AŐr ki demez faşl-1 bahr faşl-1 ġazn
Ĥtr-1 n-Őda her n yr gelir yr gider

67³⁵

Fe‘iltn Fe‘iltn Fe‘iltn Fe‘iln

- 66b 1 Dne-i ġl-i siyeh kim ruġ-1 cnna gelir
Şanki Mecnn-1 siyeh-pŐ beybna gelir
- 2 ˆarf-1 ebrya uzanmıŐ ser-i ġs, gy
Fitne taġŐiline ġhiŐle debistna gelir

---

³⁵ Sayfanın saġ tarafında Őyle bir not dŐlmŐtr: "İŞbu ġazeli Frise tercmesi ġarf‘d-dalda sebġat etmişdir".

- 3 Tîr-i müjgân ki eder şîve-i pervâneyi meşq
Ne zamân atsañ eyâ sine-i sūzāna gelir
- 4 Gelecek cevr ü cefādan hayr eyler nigeħin
Luṭfu var olsun onuñ müjde-i iħsāna gelir
- 5 Çeşm-i maħmūr ile, ‘Aşrî, leb-i meygūnu görüp
Mest-i sākîler elinden, dedi, peymāne gelir

Ḥarfü’z-Zā‘

68

Nebātî-i Āzerî’niñ Fārsça Bir Ğazelinden İlhām

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 67a 1 Biz ħarābātiyān-ı bed-nāmız
‘Aşq bāzārında bî-serencāmız
- 2 Fāriğiz hem bu hem o dünyādan
Ğāfil-i sāl u māh u eyyāmız
- 3 Göñlümüz zülf-i tāra bend olmuş
Şāħib-i tāli‘ -i siyehfāmız

- 4 Tīr-i müjgān u bend-i kākül ile
Pā-şikeste, figende-i dāmız
- 5 Bize mey şun kerem kıl ey sākī
Çünkü ki biz ‘āşīkān-ı nā-kāmız
- 6 Leb-i lā‘l-i nigār teşnesiyiz
Bizi zann etme teşne-i cāmız
- 7 Biz ne cūyende-i şabūḥ u ğabūḳ
Ne siyeh mest ü dürr-āşāmız
- 8 Hūr u Tūbā’yı bilmez yokdur
Zāhidā mā‘il-i gül-endāmız
- 9 Cānı cānāna kıl fedā ‘Aşrī
Biz ki cānānıñ emrine rāmız

69

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Biz ki cānān uğruna cāndan ferāġat etmişiz
Kūşe-i miḥnetde künc-i ğamda rāḥat etmişiz

- 2 Sāḳiyā şanma bizi cām-ı vişāliñ teşnesiyiz
Tā ezelden nūş-ı şahbā-yı ḳanā‘ at etmişiz
- 3 Olmamız bī-cā degil zincīr-i zūlf-i yāre bend
‘ Āşıkız ḳānūn-ı ‘ uşşāka iṭā‘ at etmişiz
- 67b 4 Şem‘ -i ruḥsāra ḳoşan pervāneyiz ‘ Anḳā degil
Şanma kūh-ı Ḳāf’ da reşk-i iḳāmet etmişiz
- 5 Bir degil zincirimiz biñ sīnede biñ bī-sütūn
‘ Aşkda Mecnūn u Ferhād’ la rekābet etmişiz
- 6 Subḥamız zincir-i gīsū ṭāḳ-ı ebrū ḳiblegāh
Zāhidā ḳān etme kim terk-i ‘ ibādet etmişiz
- 7 Ṭa‘ ne-i ṭāli‘ öñünde serfurū göstermeyip
Āferīn taḳdīrine kesb-i liyāḳat etmişiz
- 8 Sāḥil-i vuşlat degil deryā-yı ḡamdır ḡāyemiz
Böylece taḥrīk-i çarḥ-ı istiḳāmet etmişiz
- 9 Dehr içinde sen gibi şīrīn zebān yoḳ ‘ Aşriyā
Bunda yek-āvāz olup böyle şehādet etmişiz

Nebātī-i Tebrizī'niñ Fārsça Bir Ğazelinden

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

- 1 Sen olmaz iseñ bahār hoş olmaz
Bu 'āşık-ı dil-fikār hoş olmaz
- 2 Olmazsa eger humār-ı çeşmiñ
Başında olan humār hoş olmaz
- 3 Sen gülsüñ eyā raķīb dikendir
Derler hele gülde ār hoş olmaz
- 4 Zülfüñ yine ruħda halkalanmış
Firdevs bāğında mār hoş olmaz
- 5 Ķurbāniñ olam niķābı kaldır
Ķurşidde ebr-i tār hoş olmaz
- 68a 6 Atdım hele neng ü 'ārı elden
'Āşıqlara neng ü 'ār hoş olmaz
- 7 Cānā bize karşı zālīm olma
Ardıñca bu āh u zār hoş olmaz

- 8 Biñ cilve edip giderseñ ey şūḡ
Zann etme saña vaḡār ḡoş olmaz
- 9 Ḥāk-i rehiñ olsam āh, egerçi
Rāhıñda seniñ ġubār ḡoş olmaz
- 10 Bir böyle zamānda seyre çıḡma
Serd oldu hevā-şikār ḡoş olmaz
- 11 ‘Aşrī ne ḡadar ḡoş olur bāde
Olmazsa eger nigār ḡoş olmaz

71

Meḡ‘ülü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ülün

- 1 Mecnūn-şıfatız deşt-nişin-i silsile-bendiz
Ḥāl-i siyeh üftādesi naḡcır-kemendiz
- 2 Pervānesiyiz şu‘le-i ruḡsār-ı nigārın
Yā micmer-i dil-süz-ı zenaḡdāna sipendiz
- 3 Ḥāk-i tenimiz ser-te-ser āteşle ser-rişte
Şanmañ bizi kim cevr ü cefādan gelemendiz

- 4 Gülzārda gonceyle vişāl etmedik ammā
Kāfī bize kim sāye-res serv-i bülendiz
- 5 Ey vā' ız-i efsürde-mizāc eyleme ısrār
İknā' edemezsiñ bizi nā-ķābil-i pendiz
- 68b 6 Ağyāra deyiñ bizlere ıa' n eylesin kim
Biz dost ile dost düşmene pür ħīle vü fendiz
- 7 'Aşrī seni tanzīr kılanlar desin ancak:
Meydān-ı sūħende hele bī-miḡl ü menendiz

72

Nebātī-i Āzerī'niñ Fārsça Bir Ğazelinden İlhām

Fe' ilātün Meḡā' ilün Fe' ilün

- 1 Biz esirān-ı zülf-i cānānız
Bülbül-i bāḡ u şem'-i zindānız
- 2 Fikrimiz 'āşiyān-ı ḡisūda
Gāh ħoş-dil gehī peşimānız
- 3 Bize sen merħamet kııl ey şayyād
İki üç gün ķapıñda miħmānız

4 Eyle āzād, dām-ı hecriñden
Yāhūd öldür ğubār-ı dāmānız

5 Bizi bī-derd şanma ey ‘Aşrī
Sūz-ı ğamdan tüten buḫūrdānız

73

Şāh İsmā‘il Ḥaṭā’ī’yi Tanzīr

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Biz bu dünyā bezmine rindāne gelmişlerdeniz
Ḳā’iliz kim kūşe-i vīrāne gelmişlerdeniz

2 Zāhiren kılsañ nazar yoḳdur gedādan farkımız
Bāṭinen görseñ bizi şāhāne gelmişlerdeniz

3 Sāḳiyā aç meclisi gir gerdişe devrāna gel
Ḥasret-i lā‘l-i lebiñden cāna gelmişlerdeniz

4 Dermend-i firḳatiz baş ḳoymuşuz dergāhıñā
Gel ḳapıñdan sürme kim dermāna gelmişlerdeniz

5 Kūşe-i ebrūyu mihrāb eylemişsiñ ey faḳīh
Şanma kāfir olmuşuz ĩmāna gelmişlerdeniz

69a 6 Vā' izā baḥş eylemek boşdur cehennemden bize
Āteş-i 'aşka ezelden yāna gelmişlerdeniz

7 'Aşriyā biz geçmişiz Şirāz'dan ādāb ile
Yüz tutup Tebriz ile Şirvān'a gelmişlerdeniz

74

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Biz daḥı şevk ile bu meydāna gelmişlerdeniz
Tevsen-i ṭab'ı sürüp cevlāna gelmişlerdeniz

2 Bir ḳazādır düşmüşüz kim rüzgārīñ destine
Biz de üç beş gün için devrāna gelmişlerdeniz

3 Bülbül-i gülzār-ı 'aşkız ey gül-i ra' nā seniñ
Medḥ ü vaşfiñ uğruna elḥāna gelmişlerdeniz

4 Var mıdır üftādegāniñ içre bizler tek şehā
Bendeyiz baş egmege fermāna gelmişlerdeniz³⁶

³⁶ 4. beyte işaret konulmuştur ve dipnot olarak şu beyit yazılmıştır:

Ġamze-i gammāz-ı cellād, ḥalḳa-ı gîsû-kemend

Bendeyiz baş egmeye fermāna gelmişlerdeniz

('Aşrî)

5 Tā ebed dillerde bir efsāne olmaqdır murād
Çün bu fānī ‘āleme efsāne gelmişlerdeniz

6 Şükr kim ‘Aşrī’ye gösterdiñ yeñi ayıñ tamām
‘İyddir ey mehlikā kurbāna gelmişlerdeniz

75

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 ‘Āteş-i ‘aşka ezel pervāne gelmişlerdeniz
Kim yanıp yaqılmağa peymāne gelmişlerdeniz

2 Hınçer-i ebrūya düşdük hem kemend-i zülfüñe
Bismil-i cellād olup zindāna gelmişlerdeniz

3 “Sāķi-i bāķī elinden mest olup içmekdeyiz”
Rind-i pākız halka-ı rindāna gelmişlerdeniz

4 İltifātüñ kesme bizlerden sen ey kân-ı kerem
Bir gedāyız dergeh-i sulţāna gelmişlerdeniz

5 “Çekme dāmen nāz edip üftādelerden kıl hazer”
Şıdķ ile yüz sürmege dāmāna gelmişlerdeniz

6 Kılma hayret vāşıl-ı dergāhıñ olduksa eger
Kıatreyiz elbette kim ‘ummāna gelmişlerdeniz

7 Biz Hata’ı vü Fuzūlî’niñ hużūr-ı pākine
‘Aşriyā el bağlayıp dīvāne gelmişlerdeniz

76

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

69b 1 Biz bu meydānda gehī hurrem u handān döneriz
Gāh nālān oluruz gāh perişān döneriz

2 Dönüyor çarh-ı mu‘allāda gürüh-ı encüm
Biz de dünyāya gelip vālih u hayrān döneriz

3 Vā‘izā mescide sen bizleri da‘vet kılma
Gideriz meygedeye kırkma pür-īmān döneriz

4 Sākiyā devre gelip meclisi pür-nūr isteseñ
Mest-i reftāriñ olup başına kırbān döneriz³⁷

³⁷ Ğamze-i ğammâz-ı cellâd, halka-ı ğisû-kemend

Bendeyiz baş eĝmeye fermāna gelmişlerdeniz

(‘Aşri)

- 5 Çün ezel âteş-i ‘aşk ile yanar pervâne
Ararız biz dağı bir âteş-i sūzān döneriz
- 6 Gideriz şevk ile biz vāşıl-ı yār olmağ için
Baht yār olmaz ise āh ile giryān döneriz
- 7 Bizde gör hālet-i Mecnūn’u ki Leylī diyerek
Rūz u şeb menzilimiz oldu beyābān, döneriz
- 8 Mūr tek görme bizi rāh-ı muḥabbetde ḥaḳīr
Biz bu yolda gün olur belki Süleymān döneriz
- 9 ‘Aşriyā ğamze-i dildāra gönül bağlandı
Şanma kim katlimize verse de fermān döneriz

77

Fe‘ilātūn Mefā‘ilūn Fe‘ilūn

- 70a 1 Tālīb-i kūy-ı yār olur gideriz
Gideriz bī-ḳarār olur gideriz
- 2 Rūzgār eylemezse sāziş eger
Biz dağı rūzgār olur gideriz

- 3 Eger olmazsağ ‘andelīb-i raķīb
Biz bu gūlşende hār olur gideriz
- 4 Gōñlümüz zūlf-i yāre bağlanmış
Gözü bağlı şikār olur gideriz
- 5 Gelse biñ tīr-i cev̄ ü sehm-i sitem
Sīnemiz bir hīşār olur gideriz
- 6 albimiz dāđdār u āzürde
Tenimiz pūr-figār olur gideriz
- 7 Āhımız bād āteşine döner
Eşkimiz cūy-bār olur gideriz
- 8 Çevremiz tār-ı mār-ı dest-i azā
Olsa da, tār-ı mār olur gideriz
- 9 eşm-i mestiñle öyle mestiz kim
Haşre dek bī-humār olur gideriz
- 10 Eremezsek eger ki vuşlatiña
Derdimiz bī-şumār olur gideriz

11 Kim bu dünyāda şād olan, bizde

Kārımız āh u zār olur gideriz

12 Biz o yāriñ fedāsı olsağ da

Yine dillerde var olur gideriz

13 ‘Aşriyā yāre ḥāk-i pāy olduğ

Kūyuna bir ğubār olur gideriz

78

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Biz ḥayāl-i lebiñi cür‘a-ı cām eylemişiz

Bāde-i meygedeyi nefse ḥarām eylemişiz

2 Beñzesiñ zülf-i siyehfāmına yāriñ diyerek

Dūd-i āh-ı dil ile her günü şām eylemişiz

70b 3 Dedim ol şūḥā: Cefā eyleme ‘uşşāğa, dedi:

Mülk-i ‘aşğa bu siyāsetle nizām eylemişiz³⁸

---

³⁸³⁸ Sayfanın kenarında şu beyit bulunmaktadır:

Dem-be-dem ‘uşşāğa etmedeydi ol hüblar şāhı

Siyāset olmayınca ‘aşk mülkünde nizām olmaz (Fuzûlî)

- 4 Hūblar mihr ü vefā ehli şanırdık heyhāt
Nice hulyā ile endīşe-i hām eylemişiz
- 5 Zāhidā bitmedi hālā, ne uzundur bu namāz!
Bizi gör қа' de-i aḥīrīde selām eylemişiz!
- 6 Seni alçaqda görürsek n'ola ey devletlim?
Zirve-i Kāf-ı kanā' atde maḳām eylemişiz
- 7 Göñlümüz şi'r ü edeb ma' denidir ey 'Aşrī
Şanma kim defter ü dīvānı tamām eylemişiz!

79

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hāsetinde nice ümīd ü vişāl eylemişiz
Añladık şimdi ki arzū-yı muḥāl eylemişiz
- 2 Çarḫ bir kere döner şanmış idik kām üzre
Hayf kim boş yere hulyā vü ḫayāl eylemişiz
- 3 Çille-i saḫtını çekmek ile ḳavs-i felegīñ
Biz daḫı nāmımızı Rüstem ü Zāl eylemişiz

4 Sitem-i haşm u raķibiñ bize te'siri mi var?
Gözü kör gūşu şađır hem dili lāl eylemişiz

71a 5 'Aşriyā kām dilemez ise dünyāda ne ğam
Ki bu noķşān ile biz kesb-i kemāl eylemişiz

80

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Her günü kūşe-i ğamda meh ü sāl eylemişiz
Çaddimiz hecr ile mānend-i ħilāl eylemişiz

2 Nā'il-i nīm nigāhıñ olabilmekdi murād
Cānımız ğamzeñe kaç kerre helāl eylemişiz

3 Kūy-ı dildāra varır belki bu ħāletler diye
Āh u vāhı dil-i zāra perr ü bāl eylemişiz

4 Seni sevdikse şehā şanma büyükdür bu ğunāh
Biz onu noķta edip rüyuña ħāl eylemişiz

5 'Aşriyā cevr ü cefādan söz açarsak bil ki
Yine bir dilberi mevzū'-yı maķāl eylemişiz

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Kūyuña vāşıl olur cānā bizim her rāhımız
Kūy-ı vaşlñdır diyār u dārımız dergāhımız
- 2 Zūlfüñe pervāz kılmak göñle arzū-yı muḥāl
Pāyiñe düşmekdir ey dildār 'izz ü cāhımız
- 71b 3 Ğam degildir hiç, ṭālī' kevkebi sönmüş, n'ola?
Āsumān-ı dilde sensiñ mihrimiz hem māhımız
- 4 Var ümīdim kim olur bir gün müyesser vuşlatıñ
Şimdilik nā' il oña ancağ enin ü āhımız
- 5 'Aşriyā ol çarḥ-ı kecr-rev-gū naşıl dönmekdedir
Şanma düşmenlerdir ancağ dostlar bed-ḥ'āhımız

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Zūlf-i 'anberfāma düşmüş göñlümüz
Bir qarankū dāma düşmüş göñlümüz

- 2 Dīde pūr-nem sīne çāk olmuş n'ola
Şubḥ īken aḥşāma düşmüş göñlümüz
- 3 La' l-i cān-baḥş-ı nigārīñ mestiyiz
Bir 'acā'ip cāma düşmüş göñlümüz
- 4 Ğamze-i fettān elinden kırtulup
Seyf-i ḥūn-āşāma düşmüş göñlümüz
- 5 Vuşlatīñ etmekdeyiz her gün ḥayāl
Veh ḥayāl-i ḥāma düşmüş göñlümüz
- 6 Çeşm-i mestiñle ḳanā' at etmişiz
Ol iki bādāma düşmüş göñlümüz
- 7 Ṭūr-ı hicrānīñdayız pūr-iştiyāk
Nūr-ı nūn u lām'a düşmüş göñlümüz
- 8 'Aşriyā besdir göñülde çekdiğim
Gör nice encāma düşmüş göñlümüz

Mefā'īlün Fe'ūlün Mefā'īlün Fe'ūlün

- 1 Hevā-yı 'aşk ile kūy-ı nigārdan geçeriz
Bu bāl u perle ğam-ı rüzgārdan geçeriz
- 2 Sükūnu terk ile āhenk-i deşt-i ğam kıldık
Ki perde perde aşp her qarārdan geçeriz
- 72a 3 Olunca āh-ı cihān-sūz elde tīg u ħadeng
Göñül diyen nice ħışm u ħışārdan geçeriz
- 4 Çevirse rüyunu bizden o yār zann etme
Ki āb-ı rü dökeriz, rüy-ı yārdan geçeriz
- 5 Ħumārı olmasa hoşdur denilir oldu meye
Ne zevk-i mey ne de renc-i ħumārdan geçeriz
- 6 Uzağda şanma bizi vā' izā ki mescidden
Düşerse ger yolumuz hep kenārdan geçeriz
- 7 Du'ā-yı ħayr ile yād olmadır ğaraż 'Aşrī
Şu köhne devrde her sūd u kārdan geçeriz

Neşâti'yi Tanzîr

Me'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Mecnûn gibi geh dâmen-i şahrâda nihânız
Ki sâye gibi turre-i Leylâ'da nihânız
- 2 Geh nokta olup mezc oluruz dâne-i hâle
Geh nükte olup ğamze-i îmâda nihânız
- 3 Geh âteş-i nev-rûz 'izâr içre şerâre
Gîsûya varıp geh şeb-i yeldâda nihânız
- 4 Geh gönceleriñ revnaç u bûyunda nihüfte
Geh zemzeme-i bülbül-i şeydâda nihânız
- 5 Geh cûşîş ile şîgmazız 'ummâna dağı biz
Geh kıt'a-i cûşîş gibi deryâda nihânız
- 6 Ol sihr-i hâlâliz ki bizi ehl-i dil añlar
Medlülde maẓmûnda müeddâda nihânız
- 7 'Aşrî aşarız dâ'ire-i çarh-ı kebûdu
Biz refref-i şehper-i 'Ankâ'da nihânız

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün

- 1 Rūhuz dem-i enfāsı Mesīhā' da nihānız
Nūruz şerer-i nār-ı tecellāda nihānız
- 2 Mūsī gibi hem Tūr' da zānū bezm-i neyiz
İsī gibi hem çarḥ-ı mu' allāda nihānız
- 72b 3 Biz *emr-i künūñ* ol ezeli cilvesiyiz kim
İllā ile peydā oluruz lā' da nihānız
- 4 Gāfil özünü rişte-i tesbīhe eder bend
Biz isimde esmāda müsemmāda nihānız
- 5 Geh 'ālem-i pestide gedā şuretiz ammā
Taḥkīkde gör menzil-i Mevlā' da nihānız
- 6 Her dīde-i ḥodbīne nümāyān degiliz biz
Ḥatta naẓar-ı dīde-i bünyāda nihānız
- 7 'Aşrī bu tağayyübde bulup zevḳ u neşātı
İşbāt-ı vucūd ettiğimiz cāda nihānız!

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Çün beyāzın toplamış faşl-ı zemistān cüz' cüz'
Faşl-ı güldür imdi açılmış gülistān cüz' cüz'
- 2 Buteler güller çemenler öğrenirler şevk ile
Özge ādāb özge āyin özge erkān cüz' cüz'
- 3 Zanbağ açmış kāğızın süsen kalem almış ele
Hüsn-i haṭṭ-ı meşkinde eṭfāl-ı debistān cüz' cüz'
- 4 Şallayıp başıñ iki ṭarfe huşū' vü vecd ile
Şan ilāhīler oḡur serv-i hırāmān cüz' cüz'
- 5 Hāme-i kudret kılıp tezhīb her ' ünvanını
Nāzil olmaḡda kitāb-ı şun' -ı Yezdān cüz' cüz'
- 6 Sürḡ ü zengār u ṭlā vü şencerf minā her varaḡ
Sīm cedvellerle zībādır bu fermān cüz' cüz'
- 73a 7 Tāzeden bulmuş cilā-yı ter celī bir haṭṭ ile
Ṭūr'dan gūyā tecellādır nümāyān cüz' cüz'

- 8 Nüşhâ-ı nev hâtt-ı nisân üstüne dökmetedir
Ziver-ı rîk-i zerî mihr-i dıraḥşân cüz' cüz'
- 9 Revnaḳın ḡayb etmesin tomar-ı berk nev deyü
Rište-i şîrâzeve çekmekde bārân cüz' cüz'
- 10 Ṭab' -ı nev-ḥîz ṭabiatden alıp ilhāmını
Cūylar bād-ı seḡer bülbül-i ḡenāhān cüz' cüz'
- 11 Cām-ı mey elde rubā' iler oḡur Ḥayyām'dan
Meclis-i ' ayş ü ṭarabda yār u ihvān cüz' cüz'
- 12 Fevc fevc olmaḡda mehveşler şitābān ḡülşene
Seyre da' vetnāmedir her tāb-ı dāmān cüz' cüz'
- 13 Kıldı birḡaç beyt ile ' Aşrî bahār vaşfin velîk
Ṭarḡ eder ol ḡonceniñ vaşfinda dîvān cüz' cüz'

87

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Māye-i gevher olan ḡaṭre-i deryāyız biz
Fehm ü idrākı asîr ' ālem-i ma' nāyız biz

- 2 Biz nümāyān oluruz çeşm-i ḥaḳīḳatbīne
Kūşe-i dilde nihān sırr-ı hüveydāyız biz
- 73b 3 Görmez ol dīde ki bend etdi niḳāb-ı ğaflet
Sırr degil, sırrı tutan perde-i aḥfāyız biz
- 4 Bize mey neşvesi neyler ki eyā pīr-i muġān
Seni hem mest kılan neşve-i şahbāyız biz
- 5 Her yeten ğonceye zann etme ğöñül açmadayız
Gülşen-i ‘aşkı arar bülbül-i şeydāyız biz
- 6 Belḥ’ten Rūm’a gelen ḥazret-i Mevlānā’yı
Vāşıl-ı cezbe kılan zezeme-i nāyız biz
- 7 Zāhid āvāz eyle zāhid oḳusun ismimizi
Yine dilbeste-i bir zülf-i çelīpāyız biz
- 8 Bizi irşāda mı ḳalḳardıñ a vāiz bilseñ
Nuṭḳı ‘İsī nefesi mürşid-i dānāyız biz
- 9 Zirve-i Ḳaf’a tenezzül mü eder meşrebimiz
Zīr-i şehperde onu seyr eden ‘Anḳāyız biz

- 10 Dem olur şüret-i Mecnûn ile zâhir oluruz
Tâ ezel bî-ser ü pâ sâkin-i feyfâyız biz
- 11 Bâdveş seyr ederiz bâdiyeden bâdiye
‘Aksi savt-ı ceresi nake-i Leylâ’yız biz
- 74a 12 Aşriyâ! biz buyuz, biz ne şuyuz, biz ne oyuz
Sen dağı añlâmadın özge mu‘ammâyız biz!

88

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Dem-i firkatde şehâ mişl-i şeb-i deycürüz
Nıgeh-i luţfuñ erişdikde ser-â-pâ nürüz
- 2 Micmer-i dilde sipend olduñ eyâ dâne-i hâl
Şükrler kim felegiñ bed nazarından dürüz
- 3 Olmadık dehrde ger taht-nişin-i iqbâl
Sâye-i taht-ı Süleymân’a erişmiş mürüz
- 4 Şeb-i hicrânda hayâliñ ile hem-bezm oluruz
Neş’e-i bezm-i vişâliñden eger mehcürüz

- 5 Nice demdir ki gönül hānesi vīrān idi
İmdi seng-i sitem ü cevriñ ile ma' mūruz
- 6 Şu' le-i şem' aya yanmış pür-pervāne gönül
Şem' a-1 bezm-i muḥabbetde yanan kāfūruz
- 7 ' Aşriyā! Kışver-i Rūm içre ğazel tarzında
Biz daḡı kisve-i ṭab' ıñla seng-i meşhūruz

Ḥarfū's-sīn

89

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 75a 1 Eyledik arzūmuzı ızhār gerçi her nefes
Dāmen-i yār olmadı eyvāh bir an dest-res
- 2 Derd ' āleminde rehā bulmaḡ ne mümkün āh ile
Kes ' alā' ıḡdan eliñ yāḡūd bu boş feryadı kes
- 3 Çölde bād-1 āteşin içre duyarsıñ bir enīn
İn' ikās-1 āh-1 Mecnūn' dur onu şanma ceres
- 4 Ger uzaḡ olsañ da sen, yādıñdasıñ ' aşıḡlarıñ
Onlarıñ çeşminde sensiñ renk, yā gūşunda ses

- 5 Gör bu dünyānıñ ‘ademdir evveli hem āhiri
‘Aşriyā tekrar kııl “Allah bes bāķī heves”

90

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Yüz tıutup sen menzil-i cānāna ey bād öyle es
Āhımız ol yāre işāl eylemekdir mültemes
- 2 Murg-i dil feryād eder gülzār vaşlından uzaķ
Çün hevā-yı ḥasretiñ olmuşdur āteşden ķafes
- 3 Meclis-i rindāna gel gir ķorķmadan sen zāhidā
Şaḥne ḥüküm etmez bu bezme, hem ayak atmaz ‘ases
- 75b 4 Dāne-i ḥāl-i siyeh la‘l-i lebiñ yanındadır
Ḥoķķa-ı şekker yanından elbet ayrılmaz meges
- 5 Sāķiyā! ‘Aşri‘ye mey şunmaķ ne lāzımdır, onu
Çeşm-i maḥmūruñ, edā-yı gerdişiñ mest etdi, bes!

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

- 1 Göñül ālām-ı hicrānıñda me'yūs
Naşıl olmaz fiğān u āha me'nūs
- 2 Göñül kim dūd-i āhımdan qararmış
Ziyā vermez olur elbet bu fānūs
- 3 Günüm olmuş serāb-ı deşt-i ümmīd
Gecem olmuş şeb-i hecriñle kābūs
- 4 Ğubār-ı āsitāneñ āh olaydım
Edeydim naqş-ı pāy u dāmeniñ būs
- 76a 5 Taḥammül çıkmış elden, derd bī-ḥadd
Mürüvvet kem, cefā çok, baht ma' kūs
- 6 Gözüm bīhūde bekler gülsitānda
Ḥırām-ı nāzeki mānend-i tāvūs
- 7 Şabā esdikçe semt-i dil-rubādan
Görüp 'Aşri'yı der: Efsūs, efsūs!

Harfû'ş-şın

92

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 77a 1 Zāhid-i ebleh meye mel' ün diye ād eylemiş
Kendisi ammā ḥabāiṣden öz evlād eylemiş
- 2 Şükr kim pīr-i muḡān, efsürde vā' iz raḡmına
Sākī-i dilber elinden kevşer icād eylemiş
- 3 Vā' d-ı vuşlat eylemezse ol perī-rū ḡam degil
Heykel-i ḡüsnün gönüller üzre bünyād eylemiş
- 4 Ġamze-i ḡaddār-ı Rüstem, la' l-i leb-i ' İsi nefes
Biri yıkmış gönülümü birisi ābād eylemiş
- 5 Nāle-i Mecnūn'dan artık yok eşer çöllerde hiç
Şimdi ' Aşri menzilin şaḡra vü evtād eylemiş

93

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün

- 1 Zaḡmım deme kim ḡamze-i mestāneler etmiş
Zülf-i siyehe pençe vuran şāneler etmiş

- 2 Ey bād-ı şabā etme o gīsūyu perişān
Kim orda gönül kuşları hep lāneler etmiş
- 3 ‘ Aşq içre bütün şöhreti zann etme cihānda
Şahrādaki Mecnūn gibi dīvāneler etmiş
- 77b 4 Vīrāne gönül menzili vīrāne gerekdir
‘ Aşq yerini kūşe-i vīrāneler etmiş
- 5 La‘ liñ ile mestim baña billah bu şalı
Meclisde ne sākī ne de peymāneler etmiş
- 6 Kim öyle şevāb etdi bu ‘ ālemde ‘ acep ki
Dünyā’ya perīler getiren a neler etmiş?
- 7 Gördüm yine ‘ Aşrī’yi bu gūne zār u perişān
Ol şūh-ı sitemker oña bilmem neler etmiş

94

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Gönülünü kim kendine rām eylemiş
Qābil-i pā-bend ü licām eylemiş

- 2   Bağ hele sen vā' ız-i efsürdeye
Bādeyi rindāna ęarām eylemiş
- 3   Murę-1 dil avlar görüñ ol dilberi
Zülf-i siyehfāmını dām eylemiş
- 4   Bağtı açkımış o siyeh dāneniñ
Küşe-i ebrūda maęām eylemiş
- 5   Ey göñül aldanma kim ol bī-vefā
Zülmü ile şöhret ü nām eylemiş
- 78a   6   Bizlere lāyık görüyor cevriñi
Luğfunu aęyāra müdām eylemiş
- 7   Ğamım yemedir kārımız ammā raķīb
La' l-i lebi kendine cām eylemiş
- 8   Dilde ęayāl-i siyeh-i zülfü var
Her günümüz böylece şām eylemiş
- 9   Bil ki perişān edecek āh-1 dil
Zülfe neden şāne niżām eylemiş

10 Vaqt-i kıyāmet dediler añladım
Serv-i sehī bāğa hırām eylemiş

11 Yāre deyiñ, ummada ‘Aşrī vişāl
Çille-i hicrānı tamām eylemiş

95

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün

1 Çekmekle ‘acep çille-i hicrān mı bitermiş
‘Uşşākı yağan āteş-i sūzān mı bitermiş

2 Bitmezse eger hūblarıñ cevr ü cefası
‘Āşıkda olan çāk-ı giribān mı bitermiş

3 Bağ u çemeniñ servini şimşādını gördük
Yārim gibi bir serv ü hırāmān mı bitermiş

78b 4 Geh āteş-i hasret bulunur dilde gehī ğam
Mükrim ise ev şāhibi, mihmān mı bitermiş?

5 Bī-tāb u tüvān olsa da biñ derd ile ‘Aşrī
Āh etmek için sīnede dermān mı bitermiş

Tazmīn-i Maṭla‘ u Tanzīr-i Ğazel-i Yūsri

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 “Derdimiz cānāna söylenmiş devā söylenmemiş
Mācerā söylenmiş ammā müdde‘ a söylenmemiş”
- 2 Dem urulmuş mihr ḥüsnünden dem-ā-dem ol mehiñ
Ḥayf her dem kıldığı cevr ü cefā söylenmemiş
- 3 Āhı kalb-i zārım añlatmış oña bād-ı seḥer
Sehv edilmiş, kıldığım ‘ahd-i vefā söylenmemiş
- 4 Ol gülün bezminde muṭribler, muğanniler bu şeb
Vaşf-ı zülfün söylemiş, diger hevā söylenmemiş
- 79a** 5 Eyledim tedkīk-i Kānūn u Şifā’yı her varak
Derd-i ehl-i ‘aşk için ammā şifā söylenmemiş
- 6 Maṭla‘ -ı Yūsri’yi tazmīnen bu tanzīriñ seniñ
‘Aşriyā, maḳbül-ı yār olmuş hebā söylenmemiş

Ḥarfü'ş-Şād

97

Meḥ'ülü Fā' ilātün Meḥ'ülü Fā' ilātün

- 80a 1 Kim der ki renk u revnaḵ evvel bahāra maḥşūş
Berk u bahārı seyr et rūy-ı nigāra maḥşūş
- 2 'Uşşāḳı eşke vermek murḡānı meşke vermek
Gülzārı reşke vermek ol gül-'izāra maḥşūş
- 3 Nergis-nigeh, perī-rū zülf-i siyāhı dil-cū
Bilsem 'ācep bu āhū hangi diyāra maḥşūş
- 4 Ebrū, hilāl-i ümmīd la'inde mihr-i cāvīd
Zann etme mäh u ḥurşīd leyl ü nehāra maḥşūş
- 5 Gezmiş o ḥāl-i 'anber ṭarf-ı 'izārı yer yer
Ḳurb-ı dehānı ister elbet ḳarāra maḥşūş
- 6 Nāz u edāya 'ādet ḡunc u delāle ülfet
Cevr ü cefāya raḡbet ol 'işvekāra maḥşūş
- 7 Müjgān, elinde ḥançer her ḡamze tīḡ-ı şafder
Böyle sipāh u leşker ol şehri yāra maḥşūş

- 8   Kılsın mesārr göñlüm zī-i' tibār göñlüm
Zīrā ' ğubār-ı göñlüm dāmān-ı yāra maḥşūş
- 80b   9   Olsun nizār u nālān kılmaz o şūḥ dermān
Feryād u āh u efgān ' Aşrī-i zāra maḥşūş

Ḥarfū'd-Dād

98

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 81a   1   Seyr-i gülşenden o gül-berk-i muṭarrādır ğarāz
Eyleseñ āheng-i bāğ ol serv-i ra' nādır ğarāz
- 2   Nāz ile essin diye bād-ı şabāyı beklesek
Semt-i kūyuñdan gelen būy-ı dilārādır ğarāz
- 3   Verdiler gülşende gül, sünbül, қaranfil baş başa
Da' vetiñ kılmak için tertīb-i şūrādır ğarāz
- 4   Künc-i firқat içre şādānız ḥayālīñden şehā
Şanma bezm-i vaşlıña meyl ü temennādır ğarāz
- 5   Biz ğubār etdik ten ü cānı reh-i ' aşkıñda kim
İḥtiyār-ı kūşe-i dāmān-ı kemḥādır ğarāz

6 Kākül-i pür tâbını eyler perişân dem-be-dem

‘Aql u fikri, râhat u ârâmı yağmâdır ğaraž

7 Olmuyor te’şiri feryâdıñ dil-i dilberde hiç

‘Aşriyâ, ben dil dedimse seng-i hârâdır ğaraž

Harfû’ı-Tâ’

99

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

82a 1 Servler kim büstânda kıadd-ı dil-cüdan ğalağ

Revnağ u tâb-ı gülistân hağğ-ı mehrüdan ğalağ

2 Lâleyi rüy-ı nigâra beñzeten etmiş hağğâ

Nergise mestân demişler çeşm-i âhüdan ğalağ

3 Ger perişân olsa sünbül, çekse süsen hağğerin

Biri zülfünden ğalağdır biri ebrüdan ğalağ

4 Zîynet-i berk u bahâr ey ğonce-i ter añladım

Gülşen-i hüsnündeki ol renkden bûdan ğalağ

5 Bülbülüñ gülşende cânâ etdiği âh u figân

‘Âşık-ı biçâreniñdir tutduğı hûdan ğalağ

6 Biz reh-i ‘aşkıñda ey büt bağladığ zünnār kim
Kaç göñül bend eyleyen ol tār-ı gīsūdan ğalat

7 Ebr pūr-nem, jāle vü Őebnem nedir derseñ Őehā
Hasretiñle çeşm-i ‘AŐrī’den ađan Şudan ğalat

Ħarfū’z-Zā’

100

Azerī Őā’irinden Nebāti’ye Nazīre

Fe’ilātūn Fe’ilātūn Fe’ilātūn Fe’ilūn

- 83a 1 Etmese göñlümüz ol serv u Ħirāmāndan Ħaz
Mümkün olmaz edelim faşl-ı bahārāndan Ħaz
- 2 YaŐlanır gözlerimiz rūyuña bađdıđça seniñ
Çün eder berk-i semen kaťre-i bārāndan Ħaz
- 3 Her yeten dilbere havārdan dil-i Őūrīdede yer
Mükrim elbette eder bir nice miĦmāndan Ħaz
- 4 Çeşm-i mest Ħançer-i müjĝān ile oynarsa n’ola
Mest olan çünkü eder Őīve-i mestāndan Ħaz

- 5 Beni iḳnā' a ne ḳalḳarsıñ a zāhid yine sen
Eylemem nāfile ben sendeki ĩmāndan ḫaz
- 6 İçeriz sāḳı̄-i gül-çehre elinden mey-i nāb
Etmeyiz kevşer ile ḫūrī vü ğılmāndan ḫaz
- 7 Yokdur inşāfi o tersā-beçeniñ ey ' Aşrī
Eylemez kāfir olan kimse müslümāndan ḫaz

101

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 83b 1 Etmişiz her sitem-i ğamze-i fettāndan ḫaz
Bulmuşuz sīnemizde atdığı peykāndan ḫaz
- 2 Ḥançer etmiş yine ebrūyu nigāh-ı mestiñ
Ederiz ḳatlimize verdiği fermāndan ḫaz
- 3 Nāz ile çekme etegiñ meclisimizden cānā
Bir ğubārız ederiz kūşe-i dāmāndan ḫaz
- 4 Ḥāne-i dilde yeriñ varsa da ey şeh biliriz
Eylemez sen gibi sulṫanlar o virāndan ḫaz

- 5 Saña verdikse gönül bizleri hoş gör ey yâr
Mür tek eylemişiz taht-ı Süleymân'dan hâz
- 6 Yanarız şu'le-i ümmîd-i vişâle şeb-i hecr
Per-i pervâne eder âteş-i sūzândan hâz
- 7 Kanlı yaş dökse n'ola dîde-i 'âşık 'Aşrî
Ol perîveşler eder lü'lü'ü mercândan hâz

Ḥarfü'l-Ayn'

102

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 84a 1 Ediyor faşl-ı bahâr işte gülistâna vedâ'
Gül ü şebbüya vedâ' sünbül ü reyḥâna vedâ'
- 2 Dökdü bir bir varağın sîm u zerāsâ güller
Çemeniñ bağrını kan etdi bu şâhâne vedâ'
- 3 Ne kadar âh u figân eyleseñ ey bülbül-i zâr
Sürecek bil ki bu nisândan o nisâna vedâ'
- 4 Ola mı ey büt-i tersâ bize zülfüñ zünnâr
Eyledik küfre düşüp dîn ile imâna vedâ'

- 5 Ğam degil mevsim-i glzāra eger erse Ğazān
Hele en mşkilidir sevgili cānāna vedā^c
- 6 Etegiñ çekdi gzeller de glistānlardan
Srdn göñlümü ardınca o dāmāna vedā^c ³⁹
- 7 ĞorĞma dşdkse eger firĞat  hecre ‘ Aşrī!
Faẓla sürmez ederiz Ğasret ile cāna vedā^c

Ğarf’l-Ğayn

103

Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

- 85a 1 Dāĝ-ı hicrāniñla Ğıldım seyr-i bāĝ
Her gl-i āteş, her aĞılmış lāle dāĝ
- 2 Mevsim-i seyr-i glistāndır velīk
N’eyleyim kim faşl-ı hicrāndır bu Ğāĝ
- 3 Gl aĞar, bülbül ter, clar aĞar
Veh ne mümkün kim bula göñlüm ferāĝ

---

³⁹³⁹ Sayfanın kenarında Şu mısra bulunmaktadır:

O gül-endām bir āl Őāle bürünsün yrsn

Ucu göñlüm gibi ardınca sürünsün yrsn (Vāşıf-ı Enderni)

- 4 Būy-1 zūlfūñ olmayınca, ‘āşıkıñ
Būy-1 sünbülden olur mu ter dimāğ
- 5 İstemem bülbül nevā-sāz olsun
Dil siyeh-pūşide der-mānend-i zāğ
- 6 Sensiz ey gül cām-ı mey almam ele
Yok buña k̄anūn-ı ‘aşk içre mesāğ
- 7 Geşt eder bād-ı şabā her kūşeyi
Ol periden yok eşer, yok bir sürāğ
- 8 Öldürür nāz ile ben üftādesin
Varsın öldürsün de olsun cānı şāğ
- 9 Rūşen etmez kūyumu ‘Aşrī o meh
Leyl-i ğamda şu‘ le-i āhım çerāğ

Ḥarfū’l-Fā’

104

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 86a 1 Maṭlabım sākī-i sāde dūrd-i şāf
Vā‘ izā sen eyleme lāf u güzāf

- 2 Biz ki nār-1 hecr ile yanmışlarız
Olmuşuz nār-1 cehennemden mu‘ āf
- 3 Şūretā-pestiz velī alçağ gelir
Gönlümüz ‘ Anḳā’sına biñ kūh-1 Ḳāf
- 4 Tāzeden īmān ile ey büt seniñ
Kūyuñu kıлмаğdayım her gün tavāf
- 5 Cānımıñ kaşdındadır çeşm ü müjeñ
Etdiler ammā silāḥda iḥtilāf
- 6 Cevriñi eksiltme cānā, meşrebim
Bulmasın noḳşān-1 ğamlā inḥirāf
- 7 Şanmayıñ ‘ Aşri’yi rāḥat, sīnesi
Ḥaṅçer-i āh-1 dile olmuş ğılāf

Ḥarfü’l-Ḳāf

105

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 87a 1 Ey yüzü gül ḳāmet-i dilbendi sāḳ
Ḳıble-i ‘ aşḳa kemān ebrüsü ṭāḳ

- 2 Vā' iziñ baḥş etdiği kevşer seniñ
Lā' l-i cān-baḥşıñdan etmiş iştikāk
- 3 atlime ḥançer çekip her bir müjeñ
Eylemiş ğamzeyle ' ahd u ittifāk
- 4 Ğamze vü müjgāna kāküldür raķib
Kim şoar mābeyne fitneyle nifāk
- 5 Olma ister bende ḥāk-i pāyiñe
Uđruña olsun fedā cānım, bıra
- 6 Ermişim ' aşķıñda şol ĩmāna kim
Vaşl cennetdir, cehennem iftirāk
- 7 ' Aşriyā ney tek yānı bağrım benim
“Sine dārem şerḥa şerḥa ez firāk”

106

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' lün

- 1 Biz dağı ğamzede-i ğamze-i mestān olsa
Küfr-i ğisūya varıp şāḥib-i ĩmān olsa

- 87b 2 Göster ol ‘arızı kim işte tecellâ diyerek
Tūr-ı hecriñde n’ola Mūsî-i ‘İmrân olsağ
- 3 Nāz ile taraf-ı gülistāna o gül geldikçe
Pāyine düşmek için kaṭre-i nisān olsağ
- 4 Yokdur ümmidimiz ol mehveşi görmek, bārî
Geceler gölge gibi kūyuna mihmān olsağ
- 5 Zülfe mi gamzeye mi nergis-i mestāneye mi
‘Aşriyā bilmiyorum hangiye kurbān olsāk?

107

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Faşl-ı gülzār gelip sünbül ü reyḥān açacak
Yine gülşende nice gonce-i ḥandān açacak
- 2 Kılacak ‘arzımı her bir güle şeydā-yı bülbül
‘Aşğ dīvānını ol murğ-ı hoş elḥān açacak
- 3 Mey-i gülgün u la‘lfāmı pey-ā-pey şunarak
Kapanan göñlümüzü sākî-i devrān açacak

- 4 Rindi kâfir şanan ol zâhid eger bezmimize
Girse qalbinde onuñ da yeñi imân açacaq
- 5 Yetecek vuşlat Leylâ'sına her bir Mecnûn
Şanma şahrâya düşüp sine-i 'üryân açacaq
- 88a 6 Bekleyip gelmesini serv-i hırâmânımızın
Yollara göz dikecek nergis-i mestân açacaq
- 7 Gidecek bād-ı şabâ şevk ile istiqbâle
Ey vürüduyla gönüllerde de nisân açacaq!
- 8 Duralım şaf-be-şaf el bağlayalım ey yārân
Gelecek meclis-i rindânı o sultân açacaq
- 9 Her dıraht eyleyecek berk u şüküfeyle zühür
Başına hürmet ile çetr-i Süleymân açacaq
- 10 Göresiñ gülşene varsa hele ol gonce-dehen
Gonceler reşk edecek ağızını hayrân açacaq
- 11 Gelse güftäre eger la' l-i lebi bir kerre
Bir söz ile nice gör kân-ı Bedeşşân açacaq

- 12 İltifāt eyleyecek cümle-i müştākāna
Bez̄l için naḳd-i ümīd kise-i iḥsān açacak
- 13 Yine ol şūḥ edecek göñlümüzü āşüfte
‘ Akd-i gīsūyu çözüp zülf-i perişān açacak
- 14 Budur ümmīdimiz ol yār-ı vefāperverden
Lāyık-ı buse görüp nāz ile dāmān açacak
- 88b** 15 Atma ey dīdesi mestāne şaḳın ḡamze oḳun
Yine mi sīnede biñ yāreyi peykān açacak?
- 16 Çekme dāmānıñı nāz eyleyip üftādeñden
Ḳıl hazer kim elini göklere her ān açacak⁴⁰
- 17 ‘ Aşriyā ey şu‘ arā ḥātemi senden soñra
Kim bu dīvāna gelip defter ü dīvān açacak?

---

⁴⁰⁴⁰ Sayfanın kenarında şu mısra bulunmaktadır:

Çekme dāmen naz edip üftādelerden ḳıl hazer

Göklere açılmasın eller ki dāmānıñdadır (Fuzūlî)

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Pāyiñe düşse idim küşe-i dāmān olarak
Bezmiñe varsa idim şem‘ a-1 sūzān olarak
- 2 Dār-1 kūyuñda ğubār olmağa el vermedi baht
Başdığıñ hāke düşsem kaçre-i nisān olarak
- 3 Tīr-i āh-1 dilim ardıñca gider ey āhū
Seni gördükçe bu vaḥşetle gurizān olarak
- 4 Serv el pençe durur rāhiña güller dökülür
Sen bu gülşende göründükçe hırāmān olarak
- 5 Periler meskeni virāne olurmuş a gönül
Bekle teşrifini günden güne virān olarak
- 6 Vāşıl-1 vuşlat olup hecre taḥammül gücdür
‘Aşriyā cāniñı ver vaşlına kurbān olarak

Ḥarfü'l-Kāf

109

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 89a 1 Oldu bahār gülşene gelmege āhestesiñ
Açdı bütün ğonceler sen yine leb-bestesin
- 2 Bād-ı şabā pāy-i gül muṭrib u sāķī vü mül
Nisbeti var kim ğöñül bir de seni istesin
- 3 Sünbül ü gül yāsemen lāle қaranfil çemen
Bunda ḥüsnüñle sen fā' iķ olan destesiñ
- 4 Ey seni mevzün güzel yazmış 'acep hangi el
Vaşfiña yetmez ğazel mışra' -ı bercestesiñ
- 5 Olma ger ol nigār güller olur dağdār
Gelse de' Aşri bahār sen yine dil-ḥastesin

110

Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Ey şüh küfr-i zülfüñe imān deger seniñ
Tefsir-i cüz' -i ḥüsnüñe Қur'an deger seniñ

- 2 Bir şād kıl gönülleri qurbānıñ oldugum
Billah ‘ıyd-ı vaşlıña qurbān deger seniñ
- 3 Zencir-i tār-ı zülfüñe pā-bestedir bu cān
Zencir-i bendiñ olmağa biñ cān deger seniñ
- 89b 4 Cevr ü cefāyı eyleme noqsān ki ‘aşkıña
Cevr u cefā vü hasret ü hicrān deger seniñ
- 5 Kim eylemez qapıñda kul olmaq için heves
Küyuñda bende olmağa peymān deger seniñ
- 6 Bir ān deger mi gūşuña āhım benim ‘acep
Ġamzeñ oqu bu sīneme her ān deger seniñ
- 7 ‘Aşrı ‘acep mi hāfıza-ı dehre naqş olur
Mışra‘ların ki her biri dīvān deger seniñ

111

Qavsı-i Āzeri’yi Tanzir

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Reng-i rüy-ı yarı sāgar içre şahbādan şoruñ
Lāne-i mürğ-i dili zülf-i çelipādan şoruñ

- 2 Cān alıp cān vermegi Rüstem'le 'İsā'dan degil
Ġamzeden, la' lindeki ma' nā-yı ĩmādan Őoruñ
- 3 Var mı derler derd-i ' aŐıñ renc-i hecriñ çāresi
Yok derim ben siz gidiñ ister eŐibbādan Őoruñ
- 4 Añlamaz zāhid zülāl-i lā' l serv-endāmdan
Siz oña cennetdeki Kevşer'le Tübā'dan Őoruñ
- 5 Nisbet etseñ, nāle-i bülbül-güyend vaşlı olur
Süz-i berŐ-i cān-güdāzı āh-ı Őeydādan Őoruñ
- 6 Añlatılmaz dil ile Leylī vü Mecnūn kıŐŐası
Bir hikāyet eylesiñ ŐaŐrā vü feyfādan Őoruñ
- 90a 7 Ŧa' n eden ' AŐrı'ye ancak dūŐmen ü aŐyārdır
Siz mezāyāsın onuñ yār u ehibbādan Őoruñ

112

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Yine eyyām-ı bahār oldu gelip gülşene renk
Bülbül āvāzı ile bāĝ u çemen pür-āhenk

- 2 Sākīyā ger düşse gül cāmı yürüt mest olalım
Nīce müddetdi gönül āyīnesin kapladı jenk
- 3 Tā' n-ı ağıyār ile cevr ü sitem-i dilber ile
Oldu vīrāne gönülde yine seng üstüne seng
- 4 Āh-ı Mecnūn gibi baq bādīyeden bādīyeye
Dolaşıp hayme-i Leylā'yı arar nāle-i zeng
- 5 Gördüm ol dilberi ağıyār ile ülfet etmiş
Çünkü ' Aşrī ile derler arası şeker-reng

113

Me' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlūn

- 1 Ey yār! Hayālīñ yine rü'yāma düşürdüñ
Ümmīd-i vişālīñ dil-i nā-kāma düşürdüñ
- 2 Hāl-i lebiñi dāne edip, zülfüñü hem dām
Murğ-ı dilimi şevk ile ol dāma düşürdüñ
- 90b 3 Yalñız benim imānımı sen almadıñ ey büt
Biñ şūrisi küffār ile İslām'a düşürdüñ

- 4 Cennet ile kevşer ile hūrī ile zāhid!
Fikr ü dilini gör nice evhāma düşürdüñ
- 5 Hicrānı revā kıldıñ, o bigāne mi ey yār
‘Aşrī-i vefākārı bu encāma düşürdüñ!

114

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün

- 1 Cānā! Yüznüñ lem’ asını cāma düşürdüñ
‘Aks-ı ruḥuñu bāde-i gülfāma düşürdüñ
- 2 Sīneñ görünür zülf-i siyeh-renk arasından
Ḥayret, güneşiñ doğmasını şāma düşürdüñ!
- 3 Şordum saña ben kim deheniñ var mı yā yok mu
Sen yok olanı var deyip ibhāma düşürdüñ
- 4 Bir ğamze ile göñlümü çaldıñ kâşa doğru
Bīçāreyi gör seyf-i hūn-aşāma düşürdüñ
- 5 Ey bād-ı şabā yok mu ḥaber dilberimizden
‘Aşrī’yi bütün gün pey-i peygāma düşürdüñ!

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 91a 1 Ğamze-i mestiñ geçer her nüktesi tā cāna dek
 Āh kim ĩmāsı yoğdur   ahd ile peymāna dek
- 2 Ğāret etdiñ cān u dil ey duğter-i tersā yeter
  orđarım kim küfr-i zülfün  aşdı var ĩmāna dek
- 3 Sen neden ey serv-i dilbendim ser-ā-pā nāzsiñ
 Tā ser-i zülf-i siyehden rişte-i dāmāna dek
- 4 Ol mürüvvetmend yāriñ luğfuna şükr eyleriz
 Gönderir her şeb hayālin küşe-i hicrāna dek
- 5 Öyle bir meclisdeyiz kim neşve-i şahbā-yı Cem
 Eylemiş billah sirāyet sākī-i devrāna dek
- 6 Bir dağı gülzāra gel kim başlıyor faşl-ı hazān
 İbtidā-yı faşl-ı  asretidir digeğ nisāna dek
- 7 Gitse   Aşri şöhretiñ hayret mi Sadābād'da
 Tā huzūr-ı  azret-i Sulţān Ađmed  ān'a dek?

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Öyle bir ağūşa almağ isterim nāzik teniñ
Kim cüzdār olmasın ondan dağı pīrāheniñ
- 2 Şā' iriñ bağş etdigi dilber eyā sensiñ meger
Kim Semerķand u Buğārā'ya deger bir tek beniñ
- 91b 3 Muntazır teşrifīñe bülbül çemen serv u şabā
Revnağ-ı berk u bahārı geçmeden gül gülşeniñ
- 4 Nergis-i küstāğa bağ çeşmiñle kendin bir tutar
Hānçer-i ser-tizine olsun hedef ol süseniñ
- 5 Hāk-i pāy-ı reh-güzārīñ eyledim cānā cānı
Kim naşīb olsun oña bāri vişāl-i dāmeniñ
- 6 Biñ gönül āvihte çāh-ı zenağdānīñda gör
Nīce efsün eylemiş ol nergis-i cādū-feniñ
- 7 Geçdi çoğ şīrīn-zebān şā' ir bu dīvānhāneden
Azdır ammā ṭab' iña mālik olan ' Aşrī seniñ!

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Geh kaçre gibi seyr ile seylden seyle düşdük
Geh berk-i hazān beñzeri yelden yeledüşdük
- 2 Geh kumru gibi mesken edip sāye-i servi
Geh bülbül olup gülşene geldik güle düşdük
- 3 Leylī-i perīveşleriñ 'aşkıyla ezelden
Mecnūn'a dönüp biz dağı çölden çöle düşdük
- 4 Bir āh ile añlatmadayız hālet-i 'aşkı
Gel diñle geh sāzdan sāza, telden tele düşdük
- 92a 5 Berceste gāzeller ile hayret degil 'Aşrı,
Her bezmde elden ele, dilden dile düşdük!

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Ğamze-i mestiñi şunduñ dili mestānelediñ
Kađeđ-i çāh-ı zenađdān ile peymānelediñ

- 2 Meyi hem çeşm ile hem la' liñ ile řunduñ oña
Cām-1 serřār-1 pey-ā-pey ile meyhānelediñ
- 3 ' Ařķ deştinde ser-āsīme ederken pervāz
Āteř-i ' ařķıña vurduñ dağı pervānelediñ
- 4 Tār-1 zūlf-i siyehiñ gōrdū, dedi: Leylā'dır
ōle řaldıñ yine Mecnūn gibi dīvānelediñ
- 5 Bāġ-1 ruřsārda dil murġuna bir dām kurup
Hāl-i mūřkiñini yer yer řaçarak dānelediñ
- 6 Demediñ kim dilimiz hānesi vīrān olacak
Hiç rařm eylemeyip zūlfū neden řānelediñ?
- 7 Ger řarār eyler ise dil ser-i zūlfūnde n'ola
Sen gōñūl adlı řarāb evde inip lānelediñ
- 8 Gōñlūme yād u řayāliñ gibi gencine verip
Luřf kıldıñ onu gūnden gūne vīrānelediñ
- 92b 9 Ařriyā, ġıbtalar olsun saña yūz biñ kerre
Kışşa-1 ' ařķa řoduñ ismiñi, efsānelediñ!

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yine bir t̄ir-i tegāfülle dili yārelediñ
Yine biçāreyi bir başkaca biçārelediñ
- 2 Nerde biñ nāz ile ol bezme gelişler cānā
Ne kuşūr oldu ki luṭf u keremi ārelediñ?
- 3 Atını berk-i semen, ey dili seng-i ḥārā
Zaḥm-ı hecriñle dil-i ğamzedeyi ḥārelediñ
- 4 Meclis-i vaşlıña yol buldu raḳīb ü aġyār
Künc-i miḥnetde bize ḥasreti hemvārelediñ
- 5 Ne deyim luṭf mu yā ğadr mı kıldıñ ey çeşm
Kīse-i şabrımı ḥün-ābe ile pārelediñ
- 6 Bizi verdiñ o siyāhiye ki dünyā adlı
Şuçumuz neydi felek baḥtı daḥı k̄arelediñ
- 7 Niceyi, luṭf ederek mihrine şābit kıldıñ
Şaldıñ ‘Aşri’yi hevā-yı ğama seyyārelediñ!

- 93a 8   Āteş-i rüyuñu kākül ile yelpāzelediñ
Dilde pervānelik endīşesini tāzelediñ
- 9   Ğamzeñ etmiş idi şad pāre gönül nüshasını
Rişte-i zülf ile dikdiñ onu şirāzelediñ
- 10   Bir dem hecriñ ederken bizi dil-ḥūn ey gül
Ḥasreti faşl-ı bahārān ile hemvāzelediñ
- 11   Zülf öğretti diye ḥāle siyehkār oluşu
Sen de ey çeşm-i siyeh ğamzeyi ğammāzelediñ
- 12   Hangi bülbül gülü inşāfa getirmiş ‘Aşri?
Ḥayf kim derd-i dili nāfile āvāzelediñ!

120

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1   Rüz u şeb dilde ğam-ı hecriñi mihmān gördük
Ey mürüvvetli! Eliñden nice iḥsān gördük
- 2   O bütüñ zülf-i siyeh-renk ü çelīpāsında
Zāhid-i dil-siyehiñ raĝmına ĩmān gördük

- 3 Ne ھاٲā eyledik āyā ki o Çin āhūsu
Çin-i ebrū ile vaħŕetle girizān gōrdük
- 4 Olmadı āhımızıñ dūd-ı siyāhı berbād
eŕm-i dilberde onu kühl-i Őıfāhān gōrdük
- 93b 5 Etmedi dāye-i dūnyā bizi tenhā giryān
Nice pīr-i ħıredi eyledi giryān gōrdük
- 6 arĥ-ı kec-rev yine dōndürdü yüzün bizlerden
Őükür kim biz daĥı bu bezmde devrān gōrdük
- 7 Evvel ve āħirini bilmeyiz ammā felegiñ
Dār-ı dūnyāda ne gōrdük ise vīrān gōrdük
- 8 Tā beyābān-ı ‘ademden Őu vücūd ‘arŕasına
Bir kefen apmaĥa gelmiş nice ‘üryān gōrdük
- 9 Őā‘ib etseydi seniñ Ői‘rini gūŐ ey ‘Aŕŕi
ekerek, derdi, beyāza: Hele divān gōrdük!

Tanzîr-i Ğazel-i Neşâtî*Meʿ ūlū Mefāʿ ilū Mefāʿ ilū Feʿ ūlūn*

- 1 Geh gül gibi her sū-yı gülistāna dökülsek
Geh sāye olup hem-pey cānāna dökülsek
- 2 Varsağ diye küfr-i siyeh-i zülfüñe ey büt
Zünnāra varıp dāmen-i rehbāna dökülsek
- 3 Fermān veriyor қatlimize tîğ-ı nigāhı
Rîk olsağ onuñ verdiği fermāna dökülsek
- 94a 4 Etmez yine ol ğamze-i hūn-hʿārını şād-āb
Dönsek dağı ser-tā-be-қadem қana, dökülsek
- 5 Hecriñle sipend etdik eyā cism-i nizārı
Ruḡsārdaki āteş-i sūzāna dökülsek
- 6 Fehm eylemek olmaz o dehen sırrını hergiz
Maʿ nā arayıp defter-i divāna dökülsek
- 7 Mecnūnları Ferhādları bî-derd şānırlar
Yüklendigimiz derd ile mizāna dökülsek

8 Feryād kılıp Fāṭımaveş merķad-ı Kūm'dan
Ārāmgeh-i şāh-ı Hōrāsān'a dōkūsek

9 Hāyret mi eger bāda verip şöhreti 'Aşrī
Tā belde-i Şīrāz u Şıfāhān'a dōkūsek!

Hārfü'l-Lām

122

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 95a 1 Nigāh-ı yār ile mest olmuş peymāneden evvel
Der-i dildāre düştük kūşe-i meyhāneden evvel
- 2 Reh-i cānāna ķurbāndır eger biñ cānımız olsa
Bizim mezhebde gelmez cānımız cānāneden evvel
- 3 Kerem kıl ey gül-i ter pertev-i ruhsāra müştākız
Ki yanmış gönlümüz ol āteşe pervāneden evvel
- 4 Şabā varsın perişān eylesin kākülleriñ cānā
Göñül murģu ıarar bāl u periyle şāneden evvel
- 5 Çekip tesbīhiñi zāhid eliñ dāmānımızdan çek
Ki bir tek hāl-i bizce subħa-ı şad dāneden evvel

6 Şehā ehl-i mürüvvet olduguñ ma‘ lūmdur ammā
Ben biçāreye bu nāz u istiğnādan evvel

7 Ey ‘ Aşrī defter-i fersūde-i ‘ uşşāka baқdım da
Seniñ ismiñ gelir Mecnūn denen dīvāneden evvel

123

Müstef’ ilün Müstef’ ilün Müstef’ ilün Müstef’ ilün

1 Sākī pür et peymāneyi devrāna gel devrāna gel
Mestāne şahbā şunmağa mestāne gel mestāne gel

95b 2 Meyhānemiz olmuş harāb hūn-i cigerdendir şarāb
Sākī kerem kıl et şitāb dermāna gel dermāna gel

3 Zāhid riyādan ol berī mescid degil diniñ yeri
Gör küfr-i zūlf-i ‘ anberi imāna gel imāna gel

4 Ey kendiñi ‘ aşık şanan baқ geldi rüz-ı imtiḥān
Etsin seniñ vaşfiñ beyān mizāna gel mizāna gel

5 ‘ Aşrī nevā kıl dem-be-dem “gitsin gönüllerden elem”
Eldeñ ele levḥ u қalem dīvāna gel dīvāna gel

Tanzîr u Tazmîn-i Ğazel-i Nef'î*Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün*

- 1 Bir semâvîdir ezelden şanma hâkidir gönül
Rûhdur tenden cüdâ olsağ da bâkîdir gönül
- 2 Düşdü bir eyyâm için dünyâ-yı dūnuñ devrine
Hayf kim âlâm-ı meydân-ı telağğîdir gönül
- 3 Eyledim îmân gönülden vaşlıña ermek muğâl
Çande olsam hecriñe her dem mülâğğîdir gönül
- 96a 4 Öyle bir âteş ki gün günden füzündür şu' lesi
Âfitâb-ı âlūdedir hâk-i 'Irāk'dır gönül
- 5 'Aşriyâ faşl-ı hazānı nev-bahār etmek gerek:
“Hem kadeğ hem bāde hem bir şūğ sâğğîdir gönül”

Ḥarfü'l-Mîm

125

Äzerî Şâirlerinden Nebâtî'nin Farsça Bir Ğazelinden İlhâm

Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün

- 97a 1 Ey ḥayâliñ ki mûnis-i cânım
Vey cemâliñ ki nûr-ı îmânım
- 2 Sürecekdir ne vaqte dek hecriñ
Ben ki zülfüñ gibi perişânım
- 3 Sen gülistânda şâd u ḥürremsiñ
Bense hecriñle şem' -i sūzânım
- 4 Ğamdan âzâde gülsüñ ammâ sen
Beni gör 'andelîb-i nâlânım
- 5 Ey devâ-baḥş-ı derd-i müştākân
Gönder artık benim de dermânım
- 6 'Āşıkım rind ü mest ü bâde-perest
Fâriğ-i ḥuld u ḥür-ı rızvânım

- 7 Geh ğam-ı hecr u geh ümîd-i vişâl
Gâh ğamġîn u gâh ħandânım
- 8 Ğâfil-i din ü fâriġ-i dünyâ
Gece gündüz gözümde cânânım
- 97b 9 Geh kenîsâda gâh mescidde
Gâh kâfir gehi müselmânım
- 10 Olurum geh naţûġ u gâh ħamûş
Gâh ferzâne gâh ħayrânım
- 11 Gâh zıkr eylemekdeyim geh fikr
Gâh cûşân u geh ħurûşânım
- 12 Geh ħiredmend u gâh divâne
Sâkin-i şehr ü gâh zindânım
- 13 Gâh biçâre gâh çâre-germ
Gâh derviş u gâh sulţânım
- 14 Geh Ĥudâbende geh Ĥudâvendim
Gâh Cibrîl u gâh Şeytân ’ım

15 Gāh ‘āşık olup gehi ma‘şūk
Gāh peydā vü gāh pinhānım

16 Kāh ‘Aşrī deyiñ gehi vaḥşī
Gāh melbūs u gah ‘üryānım

126

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 98a 1 Ben gülşeni ol ğonce-i ra‘nāya deġişmem
Ṭarḥ-ı semeni kākül-i zībāya deġişmem
- 2 Cennetde gözüm yoġ baña kāfīdir kūyuñ
Ol kāmēt-i mevzūnuñu Ṭübā’ya deġişmem
- 3 Bī-ḥad u ḥesāb encümü var gerçi semāniñ
Tek ḥāliñ ile sendeki simāya deġişmem
- 4 Örtünmege ḥācēt ne kıl ‘üryānlığı pīşe
Sīmīn teniñi aṭlas u dibāya deġişmem
- 5 Ğamzeñ cān alır la‘liñ ise vermededir cān
Bir nefḥasını rūḥ-ı Mesīha’ya deġişmem

- 6 Bir kerre gelip künc-i gāmım eylese rüşen
Ben külbe-i aḫzānımı dünyāya deġişmem
- 7 Mestim baķışından gülüşünden deyişinden
Bezm-i meyi ol gerdeni mināya deġişmem
- 8 Vāmıķ ile Mecnūn buña incinmesin ammā
Ol şūḫu ben ‘Azrā ile Leylā’ya deġişmem
- 9 Bileydi eger ķadrimi inşāf ile derdi:
‘Aşrı seni biñ ‘āşık-ı şeydāya deġişmem

127⁴¹

- 98b 1 Beni zann etme ki mest-i elest oldum
Ben ol çeşmān-ı mestāneñle mest oldum
- 2 Ne kāfirsiiñ ki yaķdıñ dīn ü imānım
Ne āteşsiñ ki ben āteş-perest oldum
- 3 Leb-i lā‘ liñ görelden etme ḫayret kim
Ne mey içdim ne de sāġar-be-dest oldum

---

⁴¹ Bu gazelin vezni yoktur.

4 Olur bālā u pestiñ üstü hem altı
Deme dünyāda hiç bālā vü pest oldum

5 Baña ta' līm-i pervāz etme ey ' Aşrī
Ezelden ben per u bāli şikest oldum

128

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ulün

1 Cānā der-i kūyuñda naşib olsa tebāhım
Arzū budur el verse eger baht-ı siyāhım

2 Ol ğamze-i fettāniñ ile göñlümü al kim
Reşk-āver-i aġyār ola bu ' izzet ü cāhım

3 Mehtāb ile hūrşid-i cihān-ţabı düşünmem
Bir kez şeb-i hicrāna tulū' eylese māhım

4 Ol zāhid-i efsürdeyi mescidden ayırdım
Bir böyle şevābım yoğ eder cümle günāhım

99a 5 Bir kerre nigāh eyledim ey büt saña, ģayret
Yoğ tāb u tüvān çekmege bir dağı nigāhım

6 Ğamzeñle olup mest, zevkin çāhına düşdüm

Şāl halka-ı ğīsūñu ki üftāde-i çāhım

7 Ey yār-ı cefā-pīşe ben ol hālete yetdim

Kim hecr odu egnimde kabā, serde külāhım

8 Ey bād-ı şabā kūyuna vardıkda o yārñ

‘Arz et oña aḥvālimi sen ol da güvāhım

9 ‘Aşrī hele meyḥāne-i hicrānımı bir gör

Sākīsi elem bādesi ğam muḥribi āhım

129

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Reh-i ‘aşkıñda cānā cism ü cānı bāda terk etdim

Leb-i la‘liñ görüp mināyı koydum bāda terk etdim

2 Benim ol ‘āşık-ı şādık maḳāmım dār-ı kūyuñdur

Çölü Mecnūn’a verdim dāğları Ferhād’a terk etdim

3 Kerem kıldıñ gelip bir şeb hele rüyāma girdiñ sen

İtirdim kendimi ‘aqlım ben ol rüyāda terk etdim

- 4 Sözüñ te'şiri olmaz ey mürüvvetsiz nedir zulmüñ
Saña hālim beyān etmekligi feryāda terk etdim
- 99b 5 Baña Mecnūn'uñ aḥvālin su'āl eylersiñ ey Leylī
Girip şaḥrāya ben onu ser-i şaḥrāda terk etdim
- 6 Beni tekfīre ḳalkma vā'izā ger yoḳsa imānım
Ki bilmem ben onu hangi büt-i tersāda terk etdim
- 7 Daḫı berceste mışra'lar yazardım 'Aşriyā ammā
Beni tanzīre ṭālib ḫāme-i üstāda terk etdim

130

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Zāhidiñ kevşer, şarāb-ı Cem bizim
Kūşe-i destār onuñ perçem bizim
- 2 Vā'izā sen ol melek gir cennete
Aşlımız Ḥavvā ile Ādem bizim
- 3 'Aşık-ı şūrīdeyiz, gitmez ki hīç
Dilden āteş, dīdemizden ḡam bizim

- 4 Hāk-i rāhınız, yoḡdur ammā ḡaṣdımız
Göñlüñe olmaḡ gubār-ı ḡam bizim
- 5 Biz bu za‘ f ile neler çekmekdeyiz
Çillemiz görsün gelip Rüstem bizim
- 6 Sende yoḡ inṣāf, ey büt āhımız
Olmada ḡüzn-āver-i Meryem bizim
- 100a 7 Hālımız söyler periṣān ḡālımız
Ṣūretā olsaḡ daḡı ebkem, bizim
- 8 Söyle cānā böyle istiḡna neden
Sen nemizden incindiñ bilsem bizim
- 9 ‘Aṣriyā ḡurbān-ı yār etdim cānımı
Gün bizim sā‘ at bizimdir dem bizim

131

Nebātī-i Āzerī’niñ Fārsça Bir Ġazelinden:

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

- 1 Gehī ‘āḡıl gehī dīvāne oldum
Gehī mā‘ mūr u geh vīrāne oldum

- 2 Gehī oldum ḥarābāt içre şūfī
Gehī cārūkeş-i meyḥāne oldum
- 3 Gehī dergāh-ı rindān içre sākī
Gehī saġar gehī peymāne oldum
- 4 Gehī Müslim olup gāhī Bırahmen
Gehī mescid gehi büthāne oldum
- 5 Gehī dervīş ü geh oldum ḳalender
Gehī mest u gehī mestāne oldum
- 100b 6 Gehī vaḥşī olup şahrāya düşdüüm
Gehi vaḥşīlere hemḥāne oldum
- 7 Ey ‘ Aşrī ben daḥı Mecnūn’ a döndüüm
Ki yokdan vardan biġāne oldum

132

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Luṭfuñla kim olur baña ancaḳ merām, rām
Luṭf eyle kim alıp, ola göñlüm bekām, kām

- 2 Sākī tegāfūl eyleme mey şun hemān hemān
Senden budur bu, başka ne olsun ricām, cām
- 3 Gülzār içinde dāne mi hāliñ nedir nedir
Hem murğ-ı dil-şikārın zülfüñ müdām dām
- 4 Ey kaç u gözü şafha-ı hüsñünde nun nun
Ey zülfi ham-be-ham ki oña yok kelām, lām
- 5 Hecriñle gündüzüm bütün olmuş gece gece
Ey mäh-ı hüsñ, doğ ki bula ihtişām, şām
- 6 Bir kerre rāh-ı aşkıña düşdüm seniñ seniñ
‘Ahdim budur kim bunca olsun devām, vām
- 7 ‘Aşrī sözüñle şöhrele varmış ğazel ğazel
El-ħağ yerindedir alıp, oldun be-nām, nām

133

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 101a 1 Ğam-ı aşkı nasıl hikāyet edem
Yārdan iştikāyı ‘adet edem?

- 2 Gece gündüz hayālî gözde iken
Hasretinden nasıl şikāyet edem?
- 3 Āteş-i vaşla teşnedir gönlüm
Nār-ı hecr ile mi kanā' at edem?
- 4 Hansı yoldan erem vişālîne kim
Nice yakın istikāmet edem?
- 5 Lāyık-ı cevriñ eyle isterseñ
Cān ile baş ile itā' at edem?
- 6 Korkmuyorsan Hudā'dan emr ile
Saña Rabbim diye 'ibādet edem?
- 7 Hāl-i 'Aşri'yi bilmediñ, bārī
Mecnūn efsānesin rivāyet edem?

134

Fe'ilatün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Geh büt-i hasretinde āhīyim
Geh şeb-i vuşlatında şāhīyim

- 2 Geh düşüp nār-ı rüya geh hāle
Gāh gebr u gehī siyāhiyim
- 101b 3 Ser-i zülfünde, geh zevkünde gönül
Geh felek üzere, kāh çāhiyim
- 4 Pertev-i mihri bezl ederse o māh
Gāh mihri u gāh māhiyim
- 5 Nice inkār edem ki ol şūhuñ
Nā'il-i luṭfu gāh gāhiyim
- 6 Geh haķīrim mişāl-i mūr ammā
Geh Süleymān mişāli cāhiyim
- 7 Küfre ālūde kāh diriyim
Geh dil-i āzürde hānķāhiyim
- 8 Bu olam, yā olam şu yāḥūd o
Yine bir bende-i İlähi'yim
- 9 Bilmişim kim 'ümmīdir luṭfuñ
Gece gündüz eger günāhiyim

- 10 Hālet-i ‘aşkı bende seyr eyle
Ki ben ol hāletiñ güvāhīyim
- 11 Rāh-ı ‘aşkıñ ezāsı zevk oldu
Ben ezelden o rāha rāhīyim
- 102a 12 Bilmezim, bil ki maḥv u nābūdī
Görünürde eger tebāhīyim
- 13 Bir Fuzūlī yetişdi dīvānımıza
‘Aşrıyā, bense bunda vāhīyim

135

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Māhı seyr etdim, o mehveşdir o cānāndır derim
Hālesin görsem, der-āgüş etdigim andır derim
- 2 Gāh eṭrāfın alıp kurduqça encüm-i encümen
Ol mehiñ kūyunda toplanmış raķībāndır derim
- 3 Ser-te-ser gülzārı kılmışdır çerāgān-ı māh-tāb
Sensiz ammā ben faşl faşl-ı gülistāndır derim?

- 4 Bād eser, sesler olur peydā hıyābāndan taraf
Cān u ten titrer, şadā-yı pāy u dāmāndır derim
- 5 Şubḥ açar dāğ-ı firāk, eyler fiğān bülbul o dem
Hasretiñden ‘Aşrī-i nālān ğazelḥ’āndır derim

Ḥarfū’l-Nūn

136

Mef’ülü Fā’ ilātün Mef’ülü Fā’ ilātün

- 103a 1 ‘Āşık çeker mi cevri yalnız raķīb elinden
Bir baķ neler çeker hem cāhil ṭabīb elinden
- 2 Āh-ı dilden etme hergiz şikāyet ey şūḥ
Şor ğonceden ne çeker bir ‘andelīb elinden
- 3 Gördüm o yār oturmuş evcindedir zenaḥdān
Bilmem ne derdi vardır düşmez o sīb elinden
- 4 Ḥinnāsı parmağından vermiş semāya bir ‘aks
Bildim ki ismini almış “kefü’l-ḥafīb” elinden
- 5 Kesdi tābdārı vermiş cihāna revnaķ
Yoķ iḥtiyācı alsın, meşşāta! zīb eliñden

6 Lā' l-i lebiyle bulmuş göñlüm hayāt-ı tāze
Ey ğamze k̄ūy halāsı olsun naşīb eliñden

7 Kim görse der bu rengin mışra' ların ey ' Aşri':
Berceste bir ğazeldir çıkmış edīb eliñden

137

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ol perīveş bütler içre olsa bir yedd-i emin
Göñlümü vermek için ' ahd eyledim etdim yemin

103b 2 Raħm kıl ey bī-mürüvvet luḫf et ey tersā-beçe
Yok mu hiç inşāf āyinende söyle Meryem'in

3 Halka-ı zunnār zülfün şaldı imāndan beni
Sen ne kāfirsin ki yok te'siri çeşm-i pür-nemiñ

4 Ğamze-i fettān ile aldıñ tenimden cānımı
Tāze cān versin eyā la' l-i leb ' İsi-demiñ

5 Şubha dek, ' Aşri, açık mişl-i çelipā kollarım
Bī-ħaber, gelmiş sorar: Kimlerdi eyā hemdemiñ?

Nedīm'den İlhām*Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün*

- 1 Sāḳiyā cāmı yürüt, mey şun, eliñ nūr olsun
Göñlümüz sāye-i luḫfuñ ile ma' mūr olsun
- 2 Ele al sāğar-ı la' li yed-i beyzāyı uzat
... şa' şa' asından şecer-i Ṭūr olsun
- 3 Firḳatiñde dökülen yaş, kırılan ḳalbe bedel
Dökülen mey, kırılan sāğar-ı billūr olsun
- 4 Bir ṫarafdan duyulan āh-ı niyāz-ı vuşlat
Bir ṫarafdan duyulan nağme-i ṫanbūr olsun
- 104a** 5 Hele ser-kerem-i siyeh mest olalım ḫaşre ḳadar
Bizi bidār edecek ḡulgule-i şūr olsun
- 6 Nergis-i mest ile mest eylediñ ammā, dudağım
Ne revādır ki leb-i la' liñe mehcūr olsun
- 7 N'ola mehtāb çerāğın çeke ḫalvetgehden
Bezm-i vuşlatda yanan şem' a-ı kāfūr olsun

8 Lev-ḥaşallāh bu ne mebhās bu ne sākī bu ne cām
Felegiñ bed nazarından ebeden dūr olsun!

9 Bize maṭlūb olan ancaḳ mey ile sākīdir
Zāhidiñ maṭlubu da kevşer ile ḥūr olsun

10 ‘Aşriyā ziynet-i dīvāniñ olan böyle ğazel
Dilerim bezm-i edeb içre de meşhūr olsun!

139

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Leşker-i müjgān tīr-endāz dīlcūlanmasın
Göñlümü tārāç için ğamzeñ hülāgūlanmasın

2 Tār-ı zūlfüñ yok ki biñ bir göñlü berdār etmiş
Ḳorḳarım cellād-ı ebrūlarda ğisūlanmasın

3 Murġ-ı dil zūlf-i siyeh dāmında kendin bend eder
Dāne-i ḥāl arzūsuyla perestūlanmasın

104b 4 Nergis mestiñ, dili mest etmege kāfī iken
Bezmgāh-ı şebde cānā bir de şebbūlanmasın

5 Dāmeniñ çek halka-ı ağıyardan ey dil-rubā
Çand-i la‘ liñ meşreb-i ‘Aşri’de ağılanmasın

140

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Māh-ı nev şebden şebe ... mehrulanmasın
Beñzemez ol mehveşe bihüde arzulanmasın
- 2 Her seher seyr-i gülistān etme ey ra‘ nā gülüm
Gonce-i güller būs-ı dāmānıñla hoş-bulanmasın
- 3 Tār-ı kākül ham-be-ham olmuş yine korçum bu kim
Çatlime hançer çekip ötelerde ebrulanmasın
- 4 Şive-i efsūnu taşşil eylemese Hārūt’dan
Ey şanem inşāf-ı gamzeñ öyle cādulanmasın
- 5 Kūyuñu teşrife ol şūh eylemiş minnet bu şeb
Biñ du‘ ā kııl ‘Aşriyā rüzgār ... hulanmasın

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 105a 1 Muṭribā bir gün çal artık çarḥ-ı kec-reftārdan
Bir mülāyim nağme icād et nevā-yı tārđan
- 2 Sākiyā keyfiyyet-i çeşmān-ı mestiñdir sebab
Şanma kim mest olmuşuz biz sāğar-ı serşārdan
- 3 Dilde hicrān-ı āteşi durmağda, gözden yaş gider
Hiç baḥş etme felek sen şābit u seyyārdan
- 4 Añlamaz ey ğonce-leb kimse dehāniñ sırrını
Dem urur çün dem-be-dem ol nokta yokđan vardan
- 5 Ey perī mağrūr-ı ḥüsn olma, bu devrāniñ geđer
‘ Ālem içre nerde var bir zerre istiqrārdan
- 6 Yār-ı bi-zinhāra zinhār eyleme meyl ey göñül
Düşmenim ḥıfz eyle yā Rab yār-ı bī-zinhārdan
- 7 Kūşe-i firķatde gör ‘ Aşri’yi ey mihrbān
Şüretin farķ eylemezsiñ şüret-i dīvārdan

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ey şabā ' arz eyle kim geçdikçe semt-i yārdan
Kūşe-i firqat-niṣ̄inim ayrıyım dildārdan
- 2 Çille-i ' aşkıñ çeken bir ' aşık-ı biçāreyim
Ey keremkārım çekinme luḡfuñu iṣ̄ārdan
- 105b 3 Göñlümüñ pervānesi hicrān oduyla yandı
İmdi gel gör kim kül olmuş āteş-i ruḡsārdan
- 4 ẖalbine vurduḡça āhım tiri zan eyler o şūḡ
Tīşe-i Ferhād sesi ' aks eyliyor kūhsārdan
- 5 Sīnede ' aşkıñ seniñ cānā o rütbe pāydār
Kim aşılsam ismiñi gel diñle pāydārdan
- 6 Murḡ-ı dil varmaḡ diler ol dāne-i ḡāle bu kim
Var hirāsı gerdeniñde ḡalḡalanmış mārđan
- 7 ' Aşriyā olmuş naşibiñ çüñkü fāsıd dā'ire
Ḥayf çarḡ-ı bi-vefā destindeki pergārdan

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hangi 'āşık çekmemiş cevr ü cefā ağıyārdan
Hangi bülbüldür naşīb almış gül-i bī-ḥārdan
- 2 Mevsim-i hicrānda seyr-āb etdi ammā gözyaşım
Yok eşer-i naḥl-i murādım üzre berk u bārdan
- 3 Ṭa' ne-i ağıyārdan zāten gönül āzürdedir
Tīr-i ğamzeñ atma cānā nergis-i ḥūñḥārdan
- 4 Mescid-i ruḥsārıñna girmek diler şūfī-i çeşm
N'eyleyim yol bulmaḵ olmaz ḥalḳa-ı küffārdan
- 106a 5 Ḥāl-i 'anberfāmı gör zāhid kemend-i zülfü gör
Kāfirim geçmez iseñ ger subḥa vü destārdan
- 6 Yanmışız dünyāda hicrān āteşyle dem-be-dem
Vā' izā baḥş etme sen artık 'azābü'n-nārdan
- 7 Ḥaḳḳ olunca maḳşad u maṭlūbu gönülün 'Aşriyā
Hangisin alsak olur tesbīḥ ile zūnnārdan

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Şubh-dem geçdikçe bak şebnemlere, gülzardan
Her biri bir kaçre, eşk-i ' andelīb-i zardan
- 2 Ey şeh iklim-i hüsn elden koma maḥviyyeti
Kimse bir şey bulmamış dünyāda istikbardan
- 3 Hep hilāl eyler tevāzū' birle evvel ḳaddini
Ders al ey maḡrūr-ı hüsn ol māh-ı pür envardan
- 4 Göñlümüz ġamzeñ yıkar, la' l-i lebiñ ābād eder
Rāzı olsun Haḳ göñül ta' mīr eden mi' mardan
- 5 Ol perīveş büsesin erzān edip cān naḳdin
Niceyi ḥayretde koydu germi-i bāzardan
- 6 Zāhidā sen şūra mā ' ilsiñ, büt-i tersāya biz
Sen riyādan geç hele biz geçmişiz inkardan
- 106b 7 Sen ki ' Aşrī küfr-i zülfe ḳalben īmān eylediñ
Şimdi artık gel çekinme dil ile iḳrardan

Mef'ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1   Āhım mişāli serv-i hırāmān uzun uzun
Derdim mişāli zülf-i perīşān uzun uzun
- 2   Ey 'āşık semtimizde, dermānı olmayan
Bir derd bu gizle eyleme i' lān uzun uzun
- 3   Bağdım geçer şu 'ömre dedim: Hangi menzile
Gitmekde gamla yüklü bu kervān uzun uzun
- 4   Ey gül geçince nāz ile sen gülistāndan
Ĥayretle bağıdı nergis-i mestāne uzun uzun
- 5   Bir kez ĥayāliñi bu dil-i zāra yolladıñ
Luğf eyle kıalsın orda o mihmān uzun uzun
- 6   Bir ġamze-i teġāfül ile alma cānı kim
Rāhiñda vermek istiyorum cān uzun uzun
- 7   'Aşri, tamam eylemez vaşf-ı dilberi
Medħinde yazsa defter ü dīvān uzun uzun

Nebātī-i Āzerī'ye Nazīre

Meʿ ūlū Fāʿ ilātū Meʿ ā ʿ ilū Fāʿ ilün

- 107a 1 Her kim ki öz naşībini almış hayātdan
Elbet alır naşībini bir gün memātdan
- 2 Maķşūdu, kaşdı, maķşadı kim vardır añlamıř
Bir “*kün*” ile tekevvin eden kāʿ inātdan
- 3 Hicrān içinde yār hayāliyle dāʿimiz
Vāʿ iz ne baķş eder bize şavm u şalātdan
- 4 Cānā hadeng-i ğamzene olmaķ diler hedef
Maķrūm kılma murĝ-ı dili iltifātdan
- 5 Maʿ lūm olur çöl içre şuyuñ kađr u kıymeti
Bir kerre ayrılınca kenār-ı Fırātʿdan
- 6 Ğüsnüñ metāʿ ı vāşıl-ı ğadd-i nişābdır
Ben tek faķīre ver naşībini artıķ zekātdan
- 7 Dilberleriñ olur mu ʿ aceb bir vefālısı
Ben görmedim mişālini hem Türk ü Tātʿdan

8 Pür-nüktedir gözüñ kâşîñ ağızîñ saçîñ sözüñ
Çözmek müyesser olsa birin ol nikâtdan

107b 9 Āb-ı hayâtı lezzet-i la‘liñde bulmuş o
‘Aşrî ne türlü zevk alır āb-ı nebâtdan?

147

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘

1 Gül mevsimidir sâkî dildâr olsun
Ellerde yine sâğar-ı serşâr olsun

2 Bir yanda terennüm eder şeydâ bülbül
Bir yanda dağı zemzeme-i târ olsun

3 Bir faşl-ı hazân geçdi harâb oldu gönül
Sâkî bu harâb hâneye mi‘mâr olsun

4 Şun rıtl-ı pey-a-pey dili şâd et ey yâr
Luţfuñ keremin merhâmetiñ vâr olsun

5 Yârân ola hemdem bize yalnız zinhâr
Meclisde ne düşmen ne de ağıyâr olsun

- 6 Cān naqdini minnetle metā[‘] -1 vaşla
İşār edelim germi-i bāzār olsun
- 7 Bu meclis-i rindāndır a zāhid, varsın
‘İndinde seniñ meclis-i küffār olsun
- 8 Git mescide sen zühd ile çek tesbīhi
Gīsūda bize halka-1 zünnār olsun
- 108a 9 Sensiz bu gülistāna girersem ey gül
Hep gülleri çeşmimde birer hār olsun
- 10 ‘Āşık ser-i kūyuñda bulunmağ ister
Olsun da yeter şüret-i dīvār olsun
- 11 Dildāra vefā rāhını tutmuşdur o
Kurbān saña ‘Aşri-i vefākār olsun

148

Mütefā‘ilün Mütefā‘ilün

- 1 Çünkü kırkmağdayım cüdalığdan
Kaçarım cümle āşinālığdan

- 2 Hîç tercih olur mu sultânlık
Der-i kûyuñdaki gedâlıkdan
- 3 Sen gibi şâha bende olmağdır
Gece gündüz du‘âm Hâlık’dan
- 4 Ey gönül dâm-ı zülfe bend olduñ
Ne kazandıñ ‘acep hemallıkdan?
- 5 Ol biraz dil-nüvâz ey dilber
Hele vazgeç de dil-rübâlıkdan
- 6 Ne işim var seniñle ey vâ‘iz
Baña bahş etme muğtedâlıkdan
- 108b 7 Besdir ‘Aşrî ğinâ-yı şab‘ım kim
Eylemem şekve bî-nevâlıkdan

149

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hâr tutmuş ğonceyi biçâre bülbül n’eylesin
Hârdan kırtulmağ olmaz ğonce-i gül n’eylesin

- 2   Ārzū-yı bülbüle kalsa bütün yıl āh eder
         Āh kim faşl-ı bahār etmez teselsül n'eylesin
- 3   Bāde mest etmez lebiñdir mest eden 'aşıkları
         Meşreb-i 'uşşāk oña etmez taḥammül n'eylesin
- 4   Halka-ı gīsū gönül şayd etmede üstâddır
         Onu taqlid etmesin de tār-ı gönül n'eylesin
- 5   Dökdü 'Aşrī eşk-i ālı bulmadı ammā vefā
         Naqd-i eşk etmez bu bāzārda tedāvül n'eylesün?

150

Me'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1   Bir başka kām alma zamānı geldi baḥtdan
         Sulṭānla ordu çıkdı yola pāyitāḥtdan
- 2   Āvāze kıldı halk-ı Sitanbul: Muzaffer ol!
         Ezhār döküldü yollara her bir dıraḥtdan
- 109a 3   Şāh-ı 'Acem ḥaşem ile çekmişdi leşkeri
         Meydān görünmez oldu sipāh ile raḥtdan

- 4 Sulţān-ı Rūm   askeri Manşūr idi mūdām
Alnıñ aqıyla çıqđı bu ğavġa-ı saġtdan
- 5 Hüsran içinde qaçdı kızılbaşıñ ordusu
Belliydi ħali her siper-i lezzet-i laġtdan
- 6 Şemşir-i ħaqla oldu şofioġlu mużma  il
Qurtardı cān u tācı velik oldu taġtdan
- 7 Tarihē geçdi böylece şaġra-ı Çaldırān,
Bir başka kām alma zamānı geldi baġtdan

151

Me   l  Mef   l  Mef   l  Fe   l n

- 1 Dild de v  meft n-ı ġazel olduġ ezelden
Geçmez dilimiz  yle dilaş b g zelden
- 2  nsiyetimiz,  lfetimiz dem-be-dem artsın
Geçdik hele biz başka du    başka emelden
- 3 Dilden qağ-i mevz nunu m mk n m  ayırmaġ
Yoġ ħavfımız, ill  sitem-i peyk-i ecelden

- 4 Leylîleri Şîrînlere sevmek ne revâdır
Ol tûrfe ğazâl ‘aşkına şahrâya düşelden
- 109b 5 Ol şûhdan ‘âlemde rehâ bulmaya ‘Aşrî
Kurtulmaya dil tılsım u efsûn-ı ğazelden

Harfû'l-Vāv

152

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 110a 1 Dedim: Nâz eyleme cânâ nedir o
Dedi: Bil şive-i cânânedir o
- 2 Dedim: Dil âteş-i ruhsâra yanmış
Dedi: Ruhsârıma pervânedir o
- 3 Dedim: Etmekde gönülüm vaşlıñ arzû
Dedi: Sen diñleme, divânedir o
- 4 Dedim: Etmış şabâ zülfüñ perişân
Dedi: Gîsûma lâyıq şânedir o
- 5 Dedim: Murğ-ı dile dâm oldu zülfüñ
Dedi: Her gönle yer var lânedir o

- 6 Dedim: Rūyuñda yer yer dāne-i hāl
Dedi: Şuş, subħa-ı şad dānedir o
- 7 Dedim: La‘ l-i lebiñ şehd-i şekeriyiz
Dedi: Kevşer şunan peymānedir o
- 8 Dedim: Müjgānı ħançer etdi çeşmiñ
Dedi: Alasın mestānedir o
- 110b 9 Dedim: Al gönñümü gönñlüñde ħabs et
Dedi: Maħbes degil kāşānedir o
- 10 Dedim: Ben nergis-i mestiñle mestim
Dedi: Şaşmam buña meyħānedir o
- 11 Dedim: Çeşmiñde biñ şüret nümāyān
Dedi: Girme şaķın büthānedir o
- 12 Dedim: Mecnūn olup şahrāya düşdüm
Dedi: Mecnūn deme, ferzānedir o
- 13 Dedim: Leylā’yı bulmaķdır murādım
Dedi: Leylā benim, efsānedir o

14 Dedim: Āh işlemez taşdan mı kalbiñ

Dedi: Āh-ı dile bīgānedir o

15 Dedim: Vīrānedir ‘Aşrī’ye mesken

Dedi: Vīrānede vīrānedir o!

153

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

111a 1 Gehī pest u perişāndır gehī bālā gönüldür bu

Gehī bir kaçredir ammā gehī deryā gönüldür bu

2 Hārābāt-ı cihān içre gehī sākī gehī mestān

Gehī peymāne olmuşdur gehī mīnā gönüldür bu

3 Gehī Ferhād gehī Vāmıķ gehī Mecnūn olup ister

Gehī Şīrīn gehī ‘Azrā gehī Leylā gönüldür bu

4 Gehī bir bāğ içinden geçmede bir nergis mestī

Gehī gülzār içinden bir gül-i hāmra gönüldür bu

5 Şun ey sākī mey-i pāki teğāfūl eyleme, kırma

Yapılmış şīşe-i billūrdan zīrā gönüldür bu

6 Şaķın aġyār ile ũlfet edip ķılma beni nālān
Verir bu ũlfete billāh biñ ma' nā gōñũldũr bu

7 Eger arzũ-yı vaşlıñ var ise gōñlũnde 'Aşri'niñ
Bu arzũsun onuñ hoş gōr hele cānā, gōñũldũr bu!

154

Mefā' ilũn Mefā' ilũn Mefā' ilũn Mefā' ilũn

1 Gehī sākin gehī pũr şũriş u ġavġā gōñũldũr bu
Gehī ma' mũr-ı ābādān gehī şahrā gōñũldũr bu

2 Gehī esrāra maħremdir gehī yũz ġamla hemdemdir
Gehī izħār eder derdin gehī ihfā gōñũldũr bu

111b 3 Gehī ġandān u ġurrem andırır hem şubħ-ı nevrũzu
Gehī mātem-serādır şan şeb-i yeldā, gōñũldũr bu

4 Gehī pervāzı kũh-ı Ŗaf' dan bālāter olmaķda
Ta' accũb eylemem ġatta demem 'Anķā, gōñũldũr bu

5 Gehī pũşidedir ammā palās-ı rind ũ faķriye
Gehī şehdir giyer hem aķlas u dībā, gōñũldũr bu

6 N'ola hecriñle nālāndır, dağı ümmīdvārdır kim
Gelir bir gün tutar kūyuñda bir me'vā gönüldür bu

7 Ey 'Aşrī, yār ister kim bu gönülüm pāymāl olsun
Dedim, al cānımı cānā, bırak ammā gönüldür bu!

155

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1 Gehī 'āqıl gehī hayrān gehī şeydā gönüldür bu
Gehī 'ābid gehī ma' būd gehī Mevlā gönüldür bu

2 Gehī mescidde k̄ā'imdir gehī deyr içre dā'imdir
Gehī olmaqdadır Müslim gehī tersā gönüldür bu

3 Gehī küfrāna mā'ildir gehī imāna k̄a'ildir
Gehī lā der eder ısrār gehī illā gönüldür bu

4 Gehī 'İsī gibi çıkmak diler 'arş-ı mu'allāya
Gehī Mūsī gibi ister yed-i beyzā gönüldür bu

112a 5 Gehī hūrīye t̄alibdir gehī sākīye rāğıbdır
Gehī maṭlūbu kevşerdır gehī şahbā gönüldür bu

- 6 Gehī bir serv-i addiñ vaşlını cennet ıyās eyler
Gehī Firdevs bāğında arar ūbā gönüldür bu
- 7 Dedim ‘Aşrī’ye ġāfil olma, yüz döndürme mihrāba
Eger kim maşadıñdır Ka‘be-i ‘ulyā, gönüldür bu!

Harfū’l-He‘

156

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

- 113a 1 Sen yosañ eger bezm-i adeh-tāb arasında
Zehr-āb ile yo fark, mey-i nāb arasında
- 2 Zann etme ki zāhid ararız hūr-ı behiştı
Cānānı hayāl eyliyoruz h‘āb arasında
- 3 Gözden yaş aar, sīnede hecr āteşi, hayret
Yanmada bu āteş iki seylāb arasında
- 4 Medh etmek için kākül zer-tār-ı niġārı
Söz birliġi var tār ile mızrāb arasında
- 5 Cānā seni cānım diye ben tesmīye etdim
Lāyık bunu buldum bütün elāb arasında

- 6 Hicrān gecesi māhı temāşā eder ‘āşık
Farq olmaz o meh-rū ile meh-tāb arasında
- 7 Ol dil-şikenîñ yoq ḥaberi murğ-ı dilimden
Kim saçlarınıñ yatmada bî-tāb arasında
- 8 Ağyār demiş kim bize dildār gücenmiş
Ba‘ zen de olur böyle şey’ aḥbāb arasında
- 9 Ancaq budur ‘Aşrî’ye du‘ā: Olmaya ülfet
Ağyārıñ o dilber ile yā Rab, arasında!

157

Meḥ‘ülü Mefā‘îlü Mefā‘îlü Fe‘ülün

- 113b 1 Dil murğu arar zülfüñ hū hūlar içinde
Pā-beste olup ḥalka-ı gisūlar içinde
- 2 Zülf ‘aqlımı göz şabrımı söz göñlümü çaldı
Çaldım yine eyvāh bu uğrular içinde
- 3 Dil zaḥmına hem āb-ı ḥayāt hem de nemekrîz
La‘ liñ gibi yoq dadlu ve duzlular içinde

- 4 Düşdüyse gözüñden, kerem et cism-i nizārım
Alsın yerin ebrūya varıp mūlar içinde
- 5 Vuşlat meyi şirindir, eger olmasa ammā
Hicrān ile ḥasret diyen aġular içinde
- 6 Göstermez ise diñlemek arzūsunu ol şūḥ
‘Aşri hele ḳalsın yine arzūlar içiñde!

158

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

- 1 Olmaz bilirim sen gibi mehrūlar içinde
Çeşmiñ gibi yok nergis-i cādūlar içinde
- 2 Ey bād-ı şabā esme şaḳın, ḳılma perişān
Göñlüm ḳuşu yatmaḳda o ġisūlar içinde
- 3 Gülzār-nişin-i ruḥuñ olmuş ḳara dāne
Aḳ baḫtı olan ancaḳ o, hindūlar içinde
- 114a 4 Gülzāre şitāb etmem eger olmasa ol yār
Serviñ yeri yok ḳāmet-i dil-cūlar içinde

5 Hep kâse-i çeşmimde durur gonce-i la' liñ
Ümmîdim odur kim açıla şular içinde

6 'Aşrî gibi yanmağda olan var mı, o şūhuñ
Ġam micmerine atdığı hoş-būlar içinde?

159

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1 Arzū-yı vaşl-ı zülfüñdür veren per gönlüme
Lāne-i ġisūda cānā yoğ mu bir yer gönlüme

2 Murğ-ı dil zülf-i siyeh-rengiñ yā ruhsārīñ diler
Dāne-i ġālīñden olsun et kerem ver gönlüme

3 Bir siyeh mest oldu çeşmān-ı siyehfāmīñ görüp
Bağ iki cādū ne efsūn eylemişler gönlüme

4 Çeşm-i mestiñ destine verme kemān u tiri kim
Ķaşdı var cānımla cismimle beraber gönlüme

5 'Ārızīñ gösterdi Ṭūr'u, gözleriñ Mi' rācı hem
Nāzil oldu āyet-i vaşlīñ peyāamber gönlüme

- 6 Ey sipihr-i kec-medār ey çarḥ-ı bī-zinhār amān
Ṭā' līm bir kerre olsun eyle yāver göñlüme
- 114b 7 ' Aşriyā, ḥayret buña, bilmiş de bir çöl olduğun
Kārvān-ı ḥüsnünü şalmış o dilber göñlüme!

160

Āzerī Şāirlerinden ' Āciz'e Nazīre

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ğamzene cellād hem ḥaṇçer demişler қаşına
Cān alırlar қan dokerler baқmadan göz yāşına
- 2 Қalbiñe āh işlemez mi söyle Şirīn'im benim
Tīşe te 'şir eylemez mi Bīsütün'uñ taşına
- 3 Şu' le-i cān-süz-ı ruḥsār içreyiz pervānevār
Bizleri beñzetme sen dehrīñ nice ḥuffāşına
- 4 Gördüğüñ dāmān-ı şeb içre degildir gird-bād
Rūḥ-ı Mecnūn'dur ki қum serpmekde orda başına
- 5 Miḥnet-i hicrān-ı cānān tutdu artık cān evin
Şimdi vācib oldu kim cānım evinden taşına

- 6 Aşriyā, āh etme kim rāz-ı derūnuñ fāş eder
‘Aşkı pinhān eyle sen, gitme bu rāziñ fāşına!

161

Balikesirli Rāsiḥ’e Nazīre

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 115a 1 Küfr-i zülfüñden alıp ĩmān ĩmān üstüne
Yāre kul oldum edip peymān peymān üstüne
- 2 Bir daḥı mānendi gelmez devre böyle āfetiñ
Çarḥ-ı gerdün etse de devrān devrān üstüne
- 3 Tīr-i ğamze ḥançer-i ebrū kemend-i kākülüñ
Verdiler қatlim için fermān fermān üstüne
- 4 Cān u ten cism ü beden ĩmān u dīn қurbān saña
Vaşlıña yetsem verip қurbān қurbān üstüne
- 5 Eylemek mümkün mü ‘Aşrī ol perīveş vaşfını
Uğruna yazsañ daḥı dīvān dīvān üstüne

Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül

- 1 Göñül eyler arzū ki ba-kām ola
Her ism bu nā-be-hengām ola
- 2 O ' aşık olur her zamān bahtiyār
Ki kırbunda yār-ı dil-ārām ola
- 3 Hep ağıyāra luḫfuñ olur kim nasīb
Neden her günüm sensiz aḫşām ola
- 115b 4 Baña gözle yār āşinālık eder
Ḳanā' atkeriñ rızkı bādām ola
- 5 O meh kūyuma etse bir şeb ṭulū'
Günüm, rāzıyım hep siyehfām ola
- 6 Eger dilberim kılsa cānım ṭaleb
Fedā etmegim boynuma vām ola
- 7 Şu insān ne fāniye lāyık odur
Ki dünyāda terk etdigi nām ola

- 8 Beni sâkıyâ mest eder gerdişîñ
Ne destîñde sâğar ne de cām ola
- 9 Gülistānda bir gül dağı görmedim
Ki ol yāre beñzer gül-endām ola
- 10 İçer çeşm-i mestiñ gönül kıanını
Bu yüzden mey-i ğamzeñ hūn-aşām ola
- 11 Hātādır a gönülüm gümānıñ seniñ
Şanırsıñ o āhū kolay rām ola
- 12 “Ġazāl-i ğazel şaydı āsān degil”
Meger şi‘r-i ‘Aşrī gibi dām ola!

163

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 116a 1 Mest olanlar zevk-i la‘l-i yār ile
Kāni‘ olmaz sâğar-ı serşār ile
- 2 Sen gibi dildāra gönülün bende eden
Ülfet etmez şāhid-i bāzār ile

- 3 Halkı tehzir eyliyorsañ zāhidā
Cübbe-i tezvîr ile destâr ile
- 4 Şanma kim mü 'min veyā kāfir olur
Ādem oğlu subḥa vü zünnār ile
- 5 Kūyumuz künc-i ḳanā' atdır bizim
Kārımız yoḳ dirhem u dīnār ile
- 6 Var ḥayālinde muḥaḳḳaḳ zülf-i yār
Muṭrib oynar ol sebebden tār ile
- 7 Gül ile hem-bezm-i vaşl olmaḳ için
Dostdur bülbül bile biñ ḥār ile
- 8 Genc-i ḥüsn-i yāre girmek isteyen
Elbet ünsiyet eder şehmār ile
- 9 Āfitābıñ seyrini seyr et ki gör
Ḳavs-i 'ömrü resm eder pergār ile
- 116b 10 Çāre olmaz derdime el çek ṭabīb
Zaḥmdārım ğamze-i ğāddār ile

11 ‘Aşriyā hiç görmemek evlā olur

Yāri görmekten ise aġyār ile

164

Mefā‘ilün Fe‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Ne bahtiyārdır ol kim yanında yāri ola

Naşībi hecr olanıñ āhı ġam-güsārı ola

2 Egerçi çeşm-i terimden hayāli gitmez hiç

Hevā içre ‘aks ede şüret ne i‘tibārı ola⁴²

3 Şitā-yı ‘ömrüne hayf eylemez o pīr-i za‘īf

Yeter ki sen gibi yanında nev-bahārı ola

4 Vişāl-i hūrī vü ġılmānı vird eder zāhid

‘Acep mi ‘āşıkıñ evrādı āh u zārı ola

5 Ne muṭlu ol ki atıp cümle vārı dünyāda

Göñlümde sen gibi dilber yegāne vārı ola

---

⁴² Sayfanın kenarında şu beyit bulunmaktadır:

Çeşmim pür eşke dem-be-dem ‘aks-ı ruhu düşer velī

Şular içinde görünen şüretiñ aġyārı yoh (Ġazālī)

6 Ğarīb olur mu o kes ki diyār-ı ğurbetde
 ul olmaĝa der-i kũyuñ gibi diyārı ola

7 Ğubār-ı cismini dāmāna vaf edip ‘Arĩ
 Diler ki reh-gũzeriñde seniñ mezārı ola

165

Fā‘ilātũn Fā‘ilātũn Fā‘ilātũn Fā‘ilũn

117a 1 Her ne emr etdiyse ol yār ben dedim ba üstüne
 Her ne ıldıysa sitemkār ben dedim ba üstüne

2 Terk-i ĩmān et dedi etdim ben ol tersā-bee
 Gel dedi hem baĝla zũnnār ben dedim ba üstüne

3 Ge dedi abābdan bir an tereddũd etmedim
 Gũnlũmũ emr etdi dildār ben dedim ba üstüne

4 ıl dedi nāmũs terkin ‘ārı elden hem bıra
 Hāliñe gũlsũnler aĝyār ben dedim ba üstüne

5 Ger dilerseñ vāıl-ı genc-i viāl olma dedi
 Nad-i ‘ũmrũñ eyle ĩār ben dedim ba üstüne

- 6 Diñle ‘Aşrı bir cânım var istiyor cânân onu
Sen ne dersiñ söyle, nâçâr ben dedim baş üstüne

166

Ḥayālî-i Buḥārâi’niñ Farsça Ğazelinden Tercüme

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

- 1 Ey tîr-i ğamiñçin dil-i ‘uşşâk nişâna
Ruḥsârıñı göster bize sen gel de miyâna
- 2 Sâkin olurum mescid ü deyr içre dem-a-dem
La‘în seni dâ’im ararım ḥâne baḥâne
- 117b 3 Ger ḥâcî gider Ka‘be’ye, ben tâlib-i dîdâr
Maḫşûdu onuñ ḥâne, benim şâhib-i ḥâne
- 4 Sensiñ dileğim Ka‘be vü büthânededen ancaḫ
Sensin dileğim kim Ka‘be vü büthâne baḥâne
- 5 Her dilde terennüm olunan hep seniñ ‘aşkıñ
‘Āşıkda sürûd ğam ü bülbülde terâne
- 6 Her zerrede ‘aksiñ seniñ olduḫça nümâyân
Dîvânenim kim gezerim ḥâne-be-ḥâne

7   ‘Āşīlīgi ‘Asrī’niñ ümīd-i keremiñle
Yoğdur bu günehkārılığa başqa baḥāne

167

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1   Bāğda sen gibi bir serv-i semenber olsa
Sünbülün perçemi zülfün gibi ‘anber olsa

2   Ne ‘acep la‘l-i lebiñ vaşfını alsam kıлма
Yeridir vaşf-ı lebiñ dillere ezber olsa

3   Bilmedim dilberimiñ dīni mi ĩmānı mı yoğ
Böyle inşāfsız olmaz idi kāfir olsa

4   Der-i kūyuñdan uzağ kalmağ olurdu āsān
Eger ‘ālemde tesellī verecek yer olsa

118a 5   Naşıl ‘Aşrī seniñ ‘aşkıñla ḥarāb olmaya kim
Kül olur āteş-i ‘aşkıñda semender olsa

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Bahtsız, kām alamaz, Hızr oña rehber olsa
Hızr’ı zulmetde bulur ʔālī‘ yāver olsa
- 2 Kimi ‘ Anḳā gibi Ḳāf dağın aşar bī-per u bāl
Kimi yerlerde gezer şāhib-i şehper olsa
- 3 Hüner ü ‘ ilm ile nurlan, şeref olmaz kişiye
Meh gibi pertev-i mihr ile münevver olsa
- 4 Ne verir cübbe vü destār meşeldir buña ḥar
Yine ḥardır çulu atlās u daḥı zer olsa
- 5 Şalma başdan hele zinhār ferāgat külehin
‘ Aşriyā ger şunulan tāc-ı mücevher olsa

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Yüzüñle gökdeki māhdur velīk o nerde bu nerde
Şaçıñla gece siyāhdur velīk o nerde bu nerde

- 2 Mişāl-i Yūsuf-ı Ken‘ān gönül be-çāh-ı zenaḥdān
Bunuñ da düşdüğü çāhdur velīk o nerde bu nerde
- 118b 3 Bahārda ğonce-i ḥandān gönülde ol perī sulṭān
Her ikisi daḥı şāhdur velīk o nerde bu nerde
- 4 Felekde şems-i dirahşān seriñde zülf-i perişān
Mişāl-i ‘izzet u cāhdur velīk o nerde bu nerde
- 5 Taḫi şalāta şitābān u Ḳays bādīye pūyān
O rāhdur, bu da rāhdur velīk o nerde bu nerde
- 6 Bu yanda āyet-i Ḳur‘ān o yanda şūret-i cānān
İki kitāb-ı İlāh’dur velīk o nerde bu nerde
- 7 Çemende bülbül-i giryān қаpiñda ‘Aşri-i nālān
Bunuñ da çekdiği āhdur velīk o nerde bu nerde

170

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 ‘Ukd-i ğisūdan alıp tār-ı siyehfām eline
Rište-i ‘ömrümü alsın o gül-endām eline

- 2 Ğamzeden kırtulayım der iki ebrūya varıp
Ħayf! Düşdüñ a gönül seyf-i ħün-āşām eline
- 3 İltiyām üzre olur dāğ-ı dili ‘ uşşāķıñ
Yāresi düşse eger yār-ı dil-ārām eline
- 4 Bezm-i vuşlatda be-kām olmada ağyār u raķīb
‘ Āşık-ı ğamzedeniñ düşmeye mi kām eline?
- 119a 5 Mey-i vuşlat ile mest olmaya zinhār ‘ āşık
Ħasret-i yār kıalır āķır ü encām eline
- 6 Neşve-i lā‘ l-i lebi bizlere sākīniñ bes
Neden almış, bize şunmak mı için, cām eline
- 7 Faşl-ı gül, bād-ı şabā vermeye cānāndan ses
Cām-ı hicrānı alır ‘ āşık o hengām eline
- 8 Ey şeh-i belde-i ‘ aşķ ey meh-i kūy-ı fırķat
Yaraşır sen ğibi sultānlarıñ in‘ ām eline
- 9 ‘ Aşri-i zāra neden luţf u kerem kılmaz o büt
Ne revādır ki baķa şubķ ile aķşām eline!

Nef ĩ'ye Nazire

Meʿ ūlū Mefā' ĩlū Mefā' ĩlū Fe' ūlūn

- 1 Tāḳat mı ḳoyar pençe-i devrān elimizde
 Āh etmek için yoḳ daḫī imkān elimizde
- 2 Şaḫrā-yı melāmetde perişān mı olurduḳ
 Olsaydı eger zūlf-i perişān elimizde
- 3 Dünyāda sen 'āşıḳları rāḫat mı şanırsıñ
 Cānāna fedā ḳılmaḡa der-i cān elimizde
- 119b 4 Şevḳ ile naşıl ḳılmayalım cānı fedā kim
 Var ḳatlimize verdiği fermān elimizde
- 5 Sen özgece bir derde giriftārsıñ ey dil
 Bī-fā'idedir nüşḫa-ı Loḳmān elimizde
- 6 'Aşri! Hele dolmaz mı 'acep çille-i hicrān
 Nāyleyle dolar defter ü dīvān elimizde

Mef' ūlū Mefā' īlū Mefā' īlū Fe' ūlūn

- 1 Zann eyleme kūşe-i dāmān elimizde
Sermāye olup çāk-i giribān elimizde
- 2 Bī-dād u sitem cevr ü cefā dem-be-dem efzūn
Eyvāh taḥammül ise noḳsān elimizde
- 3 Cānā bizi sen 'āşık-ı dīrīne ḳabūl et
Mecnūnla berāberdi bu 'ūnvān elimizde
- 4 Gīsū ile ḫāl-i siyehiñ küfrüne düşdük
Hem rişte vü hem noḳta-ı imān elimizde
- 5 'Ummāna dönen 'aşḳı beyān etmege ayā
Kāfī mi gelir baḫr ile evzān elimizde
- 6 'Aşri! Ḳalem olmuş bize ol dīdesi mestiñ
Cān ḫānesine vurduḡu peykān elimizde

Tanzîr-i Ğazel-i Riyâzî*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 120a 1 Aldıñ ey büt omadıñ dîn ile ĩmānı bile
Küfr-i zülfüñle unutdu hele sübhānı bile
- 2 Hıyf kim dilberimiz oymadı bir kez öpelim
Leb-i yautu degil kûşe-i dāmānı bile
- 3 Yadı bġāneligiñ āteşi cān ile teni
Yadı hem vuşlata endişe-i imkānı bile
- 4 Oluruz yār hayāliyle hem-āġuş, ondan
Vuşlat ‘ add etmedeyiz kûşe-i hicrānı bile
- 5 Yāri mest etdi ġazel, ‘ Aşrġ’yi yāriñ nigeħi
oydu hayretde bu ħāl sākġ-i devrānı bile

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 O māvheş yine meclisde rû-nümün bu gece
Nigāh-ı mestġ ile oldu pür-füsün bu gece

- 2 Kemāl-i şevk ile *erîni* hitâbı kılmış idik
Cevâbı olmadı şad şükr lâm u nun bu gece
- 3 Elinde cām u sebū bezmgâhı devr etdi
Dediñ ki: Bādeyi pür-kāmımıza şun bu gece
- 120b 4 Girip de halka-ı ‘uşşâka hâlelendi o mäh
Murād kevkebi hâli‘ , felek zebün bu gece
- 5 Hırâm-ı nâzı olup an-be-an ferağ-efzâ
Nişâr-ı luğfu ise dem-be-dem füzün bu gece
- 6 Hayâl-i şubh-ı firāk eyledikde dilleri çäk
Döküp de zülf-i siyâhın dedi : Uzun bu gece
- 7 Yazık yazık ki ey ‘Aşrî piyâlemizdeki mey
Gidince sâkı-i gül-çehre oldu hün bu gece

175

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Demem ki sâdece sultân olur gönül gönle
Ne sâde hemdem olur cân olur gönül gönle

- 2 O anda kim açılır perde-i ħazāne-i ħayb
O anda aħsen-i iħsān olur ħöñül ħöñle
- 3 Aşar verā-yı semāvāt u çarħı berħāsā
‘Ademde olsa şitābān olur ħöñül ħöñle
- 4 Edince bezm-i ezel, yār u āşinā-yı ħadīm
Elestü der de nümāyān olur ħöñül ħöñle
- 5 Atıp ħamūle-i bīhūde-i tekellūfū hem
Ĥuzūr bāl ile miħmān olur ħöñül ħöñle
- 121a 6 Olunca ref^c ‘alāikle māsivādan şāf
Menend-i āyine-i ‘üryān olur ħöñül ħöñle
- 7 Ṭarīħ-i resm-i vefādan alınca tarz u edā
Mişāl-i miħr-i Süleymān olur ħöñül ħöñle
- 8 Ne laħnkārī-i bülbul ne naġme-i Dāvūd
Bir özge murġ-ı ħoş-elħān olur ħöñül ħöñle
- 9 Kemāl-i seyre varır şu^c le-i tecellāyı
Ki ‘ayn-ı Mūsī-i ‘İmrān olur ħöñül ħöñle

- 10 Göñül şahîfe-i pâkiñde dört kitâb okunur
Budur ki, noқта-ı imân olur göñül göñle
- 11 Diyâr-ı dâr-ı fenâdan diyâr-ı bâķiye
Geçip gider yine mizân olur göñül göñle
- 12 O derd kim oña Loķmân daķı şifa bulamaz
O derd için daķı dermân olur göñül göñle
- 13 Őomaz sipâh-ı elem cânı kılsın istilâ
Hişâr-ı tende nighbân olur göñül göñle
- 14 Sümüm-ı şerbet-i hicrânı şehd-i vuşlat eder
O ân ki şem‘ -i şebistân olur göñül göñle
- 15 Cihânda olmamaķ evlâ olur o dem ‘Aşri
O dem ki âteş-i hicrân olur göñül göñle

176

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 121b 1 Câmı şun sâķi! Leb-i güLfâm gelsin hâķıra
Mest-i vuşlat olduĝum hengâm gelsin hâķıra

- 2 Lem' adār olsun piyāleñ şem' a-1 kâfûrdan:
Ġamze-i fettān u ħûn-āşām gelsin ħāţıra
- 3 Nev-be-nev cilveyle her şeb mäh-1 nev eyler tulü'
Tā ki ol mehpeykerim her şām gelsin ħāţıra
- 4 Ķalma ey bülbül nevādan o gülüñ bezminde kim
Dem-be-dem āh etdigim eyyām gelsin ħāţıra
- 5 Ey şabā, 'Aşri'ye bÿy-1 zülf-i dilberden getir
Her nefesde ħāţır-1 nā-kām gelsin ħāţıra!

177

Tanzîr u Tazmin-i Ġazel-i Ĥüseyin Lā-mekānî

Me' ūlū Me'ā' ilū Me'ā' ilū Fe' ūlūn

- 1 Titrer gönül ebrūdaki yaylar kurulunca
Tîr-i nigehi sineye nāgāh urulunca
- 2 Bir tāze varağdır bu gönül çāk olur elbet
Engüş-t-i cefāsında o şūĥuñ burulunca
- 3 Ĥāl-i siyehi, āb-1 zülāle mā'il:
Çün vāĥa arar bādiye-peymā yorulunca

- 122a 4 ‘Uşşāka kılar dest-i melāmetde fiġānlar
Hīç söylemez aḥvālını ammā şorulunca
- 5 ‘Aşrī hele gel lā-yı mekānī gibi sen de
“Pāk eyle gönül çeşmesini tā durulunca”

Harfū’l-Yā’

178

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 123a 1 Ey gönül semt-i şafā göster dildāra yürü
Ṭaleb et la‘l-i lebin yalvara yalvara yürü
- 2 Cānı cānāna fedā eyle ki āyīndir bu
Cismiñi şüret edip çekmege dīvāra yürü
- 3 Zāhidā ḥūri biraḳ gönülünü ver ‘Azrā’ya
Sen de Şan‘ān gibi at subḥayı zünnāra yürü
- 4 Verme aġyār ile a‘dā sözüne hīç kulaḳ
‘Aşḳ rāhında eyā şıdḳ ile hemvāra yürü
- 5 Ger dilerseñ ki açılsın saña genc-i vuşlat
Bī-ḥatar meydāna gir ejder u şehmāra yürü

- 6 İn' ikās eyleme de, nāle-i Mecnūn'u işit
Bir dolan bādiyeyi cānib-i kuhsāra yürü
- 7 Bāde-i vaḥdet ile mest oluyorsuñ 'Aşrī
Sen de gel şimdi *ene'l-ḥak* diyerek dāra yürü

179

Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilūn

- 1 Zāhidiñ ḥürmet ü ta'ziz ile anmağ nesini
Her seher giymede bir başka riyā cūbbesini
- 123b 2 Ḥalkı tekfīre ne ḳalkarsıñ a vā'iz inşāf
Oḳu sen kendiñe *inne'l-keferū* āyesini
- 3 Dāne-i ḥāl bize noḳta-ı imān olmuş
Çeksin 'ābid çille-i subḥa-i şad dānesini
- 4 Kevser-i lā'li ne bilsin ki o efsürde-mizāc
Bilse billāh atar cūbbe vü seccādesini
- 5 Bir ḳuluñ Ḥaḳ ise maṭlūbu eger bil ki onuñ
Bir görür dīde-i ḥaḳ mescid u büḥānesini

6 Hakkā peymānı za'īfden nice efdaldir o rind
Ki tutar mey ile dā'im dolu peymānesini

7 Yine Mecnūn gibi şahrālara düşmüş 'Aşrī
Hangi Leylā'ya veripdir dil-i dīvānesini?

180

Ḳavsi-i Tebrizi'niñ Ğazeline Nazīre

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Ol 'arızıñ mı mäh-ı dıraḥşān dedikleri
La'l-i lebiñ mi kân-ı Bedaḥşān dedikleri
- 2 Sünbül mü ya benefşe mi ol zülf-i ḥam-be-ḥam
Renk-i ruḥuñ mu zīb-i gülistān dedikleri
- 3 Şorsam düşer miyim 'acabā kim ḥaḫāya ben
Āhū gözüñ mü nergis-i mestāne dedikleri
- 4 Sāķi şarāb-ı nāb ile şun piste-i lebi
Derler tamām olmalı iḥsān dedikleri
- 5 Sen gelmeseñ bu gülşene 'Aşrī olur ḥamūş
Beñzer ḥazāna revnaķ-ı nīsān dedikleri

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 124a 1 Cānā! Fedā-yı rāhıñ olur cān dedikleri
Bağırmda gel de gör ne imiş ған dedikleri
- 2 Tīr-i ğam u ħadeng-i sitemden ħarābedir
Göñlüm müdür bu ħāne-i vīrān dedikleri
- 3 Ey ħāce girme ħul ile Rabbiñ miyānına
Ta' līm-i fitne etmez o Ķur'ān dedikleri
- 4 Ey iħtişām-ı ħüsnüñe mağrūr olan, düşün
Efsāne oldu taħt-ı Süleymān dedikleri
- 5 'Āşık o kim fedā ola cānāna 'Aşriyā
Āyin-i 'aşk içinde bu mīzān dedikleri

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Yoğ derd-i 'aşka añla ki dermān dedikleri
Kār etmez olsa nüşā-ı Loğmān dedikleri

- 2 Lā' l-i lebiyle nergis-i mestiyle mest eder
Rindān-ı bezmi sāķī-i devrān dedikleri
- 3 Vā' iz uzatma āteş-i dūzah hikāyesin
Var şimdi serde āteş-i hicrān dedikleri
- 4 Nāşih günāha girmegi hilkatden almışız
Havvā vü Ādemoğludur insān dedikleri
- 5 Aşri! Vefā rāhını terk etdi şuhlar
‘Anķā’ya döndü ‘ahd ile peymān dedikleri

183

Meḥ' ulü Fā' ilātü Meḥā' ilü Fā' ilün

- 1 ‘Aqlım dağıtdı zülf-i perişān dedikleri
Gönlüm kıan etdi ğamze-i fettān dedikleri
- 2 Zāhid dönüp de kıbleden ol rüy-ı yarı gör
Hāl-i lebinde noķta-ı imān dedikleri
- 3 Yāriñ hayāli tutdu harābhāne gönlümü
Neyler harābhānede mihmān dedikleri

4 Dāmān sürünmesin şağın ardıñca ey şanem
Çaç göñlüme menzil oldu o dāmān dedikleri

5 Düşmez ğazeliñ hele dillerden ‘ Aşriyā
Gerçi oğunmuyor nice dīvān dedikleri!

184

Mef’ülü Mefā’īlü Mefā’īlü Fe’ülün

- 124b 1 Āh etdi dilim bülbül-i zārīñ gözü ğaldı
Yaş dökdü gözüm ebr-i bahārīñ gözü ğaldı
- 2 Bir kerre hırām eylediñ ey serv çemenden
Ardıñca bütün berk ü bahārīñ gözü ğaldı
- 3 ‘ Āşıklarınınñ her gününü tīre kılan ol
Zülf-i siyehiñde şeb-i tāriñ gözü ğaldı
- 4 Sāğiniñ o la’ l-i lebi cān-bağşını göricek
Billāh mey-i neş’e-nişārīñ dili ğaldı
- 5 Ğisū-yı siyeh bağşini muṭrib uzadınca
Reşk ile nevā eyledi tāriñ gözü ğaldı

6 Şaplandı gönül murguna ğamzeñ oqu bir kez

Şayyād da hayret ki şikārıñ gözü qaldı

7 Hāl-i siyehiñ āteş-i ruhsāra sipend et

Kim sende bu ‘Aşrī-i figārıñ gözü qaldı

185

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün

1 Bī-mihri-i devrān ile müşkil ikileşdi

Ālām-ı ten ü cān ile müşkil ikileşdi

2 Gīsūya mı dāmāna mı atsam dil-i zārı

Gīsū ile dāmān ile müşkil ikileşdi

125a 3 İmānımı almışdı dağı cānımı ister

Ol düşmen-i imān ile müşkil ikileşdi

4 Hem ğamzesi fettān u dağı kākülü fettān

Eyvāh iki fettān ile müşkil ikileşdi

5 Hicrānımı, cehennem odu bildikdi cihānda

Endiše-i nīrān ile müşkil ikileşdi

- 6 Hem yār ü hem aġyār atıyor seng-i cefāyı
Bu ħāne-i virān ile müşkil ikileşdi
- 7 Vā^ç iz mey ü sāķīyi ħarām eyledi rinde
Yā Rabb, bu şeytān ile müşkil ikileşdi
- 8 ^ç Aşķıñ ile cānā bu ki Mecnūn daġı oldum
Seyrān-ı beyābān ile müşkil ikileşdi
- 9 Bī-mihr ü vefā derdik oña, gitdi eliñden
^ç Aşri hele hicrān ile müşkil ikileşdi

186

Me^ç ūlū Me^{fā} ^ç ilū Me^{fā} ^ç ilū Fe^ç ūlūn

- 1 Ebrū ile çeşmān ile müşkil ikileşdi
Ķātil ile mestān ile müşkil ikileşdi
- 2 Dil murġu kırık bāl ile ġisūya dolaşdı
Ġisū-yı perīşān ile müşkil ikileşdi
- 125b 3 Ol şūġa vefā öğretirim mihri unutdu
Āh tıfl-ı debistān ile müşkil ikileşdi

- 4 Hem yāre açar hem de kılar dāğ ile dermān
Gör etdiği dermān ile müşkil ikileşdi
- 5 Kūl olmuş idim şimdi diyor: Ol baña kurbān!
Heyhāt bu fermān ile müşkil ikileşdi
- 6 Ağyār kılarcken sitem ü cevır ü cefāyı
Hem ʿa ne-i cānān ile müşkil ikileşdi
- 7 Cānā keremiñ yoğ iken inşāfı bırağdıñ
Rağm eyle, bu noğşān ile müşkil ikileşdi
- 8 Hem tīr-i sitem düşdü dile ғasreti varken
Nāgeh iki mihmān ile müşkil ikileşdi
- 9 ʿĀşıkları rüsvā diye tavşīf ediyorlar
ʿAşrī! Bu ʿüvnān ile müşkil ikileşdi

187

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Sākin-i şağrā vü kuhsār u beyābān olmalı
Tā ki cemʿ olmak için bir kez perīşān olmalı

- 2 Ger dilerseñ halvet-i vaḥdet apısın almayı
Merdüm-i nādān civārından girizān olmalı
- 126a 3 Nīce, kāriñ rūz u şeb ey zāhid-i mescid-niṣīn
Mekr ü tezvīr ü riyādır, subḥā-yı imān olmalı
- 4 Neşe-i şamtdır demişler, erse de faşl-ı ḥazān
İnsāniñ gönlünde dā'im bir gülistān olmalı
- 5 Ebr-i nīsāndan şu almazsa, şadef vermez güher⁴³
‘Aşriyā vaşl isteyen ‘āşık da giryān olmalı

188

Meḥ'ülü Fā'ilātü Meḥ'ülü Fā'ilün

- 1 Bir görseñ ey müezzinim ol add ü āmeti
add āmetiñ uzar da bulur tā iyāmeti
- 2 Vā' iz bira da minberi ol serv-i nāzı gör
Billāh dersiñ: İşte iyāmet 'alāmeti!
- 3 Etdik ḥayāl-i kūşe-i ebrūyu secdegāh
Zāhid biramadık hele şavm u 'ibādeti

⁴³Sayfanın kenarında şu beyit bulunmaktadır:
Şadef şu almayınca ebr-i nisān güher vermez (Fuzûlî)

- 4 *Ḳālū Belā*'da 'aşk ile yoğruldu ḥākimiz
Ḥalk oldu Leylā ile Mecnūn ḥikāyeti
- 5 Sensiñ şehā, kişver-i ḥüsn içre tādār
Ḥaṭṭiñ berāt yazdı, қаşıñ çekdi rāyeti
- 6 Etsin derim celāliñi taḥṭiñla pāyidār
Peygamberiñ şefā'ati, ḥaḳḳiñ 'ināyeti
- 7 Dergāh-ı 'izzetiñden eyā şürme bizleri
Kim cānla başla olduḳ o mülküñ ra'iyeti
- 8 Luṭf eyleseñ de bir bize cevr eyleseñ de bir
Mümkün müdür ki dil ede senden şikāyeti
- 9 Neyler ṭabīb u nüşḥa 'acep ḥaste göñlümü
Ancak 'ilācı sen gibi yāriñ 'iyādeti
- 10 Cevr ü cefā vü nāz ü sitem kılmadır bütün
Bilmem neden güzelleriñ āyīn ü 'ādeti
- 11 'Aşri'yi bir nigāhına lāyık mı görmediñ,
Ḳurbān-ı 'aşkıñ olmaḡa yok mu liyāḳati?

Nebātī-i Āzerī'den İlhām

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 126b 1 Sāğar-ı şahbā be-destem hey hey
Öyle mestem öyle mestem hey hey
- 2 Sāḳiyā rıḳl-ı pey-a-pey şun baña
Teşne-i bezm-i elestem hey hey
- 3 Bir büt-i tersāya verdim gönlümü
Bütperestem bütperestem hey hey
- 4 Bilmezim kim hansı 'ālem içreyim
Gāh bālā gāh pestem hey hey
- 5 Zülfüñe pervāza yoḳdur ḳudretim
Ben per ü bālī-şikestem hey hey
- 6 Āh-ı 'Aşrī'den ḫazer ḳıl ey perī
Ḳaldı dāmānında destem hey hey

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Yine biñ nāz ile hem-bezm-i şarāb etdi beni
Yine mestāne nigherle ħarāb etdi beni
- 2 Ben mey-i la' l-i lebinden diledim ħayf ki o
Mey-i engūr ile ālūde-i ħ' ab etdi beni
- 3 Göñlümü ħalka-1 gīsū ile berdār etdi
Luṭf u iḥsāmı gör eflāk me' āb etdi beni
- 127a 4 alem-i cevr ile şerḥ eyledi her bir varaım
Ser-neviṣtiñ dedi fersūde kitāb etdi beni
- 5 Ğam-1 ' aṣında o şūḫuñ niceyiz şorma hele
' Aṣriyā ḫālimi gör cānlı cevāb etdi beni

Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlün

- 1 Dil bād-1 şabādan geh seniñ būyuñu aldı
Tenhā beni koydu arf-1 suyuñu aldı

- 2 Etmezse eger Şimdi beni yād, ne hayret
Zīrā ki o hem būyuñu hem ħūyuñu aldı
- 3 Hecriñ ile Őahrāları tıtmuŐdu pey-a-pey
Terk etdi beyābānı der-i kūyuñu aldı
- 4 Çok eyledi pervāz hevā-yı hevesiñle
Őad Őıkr murād ũzre ser-i mūyuñu aldı
- 5 Būlbūl seni gūlŐende gōrelden beri ey gūl
MeŐk etdi edā-yı fem-i ħoŐ-gūyuñu aldı
- 6 Sūnbūl Őaċıñı, nergis eder ċeŐmiñe taċlīd
Hep tāze nihālān ċadd-i dil-cūyuñu aldı
- 7 Gūlzār-ı ċudūmūñle dūŐūp reŐk ũ ħicāba
Gōr gōnceleri renk-ter-i rūyuñu aldı
- 127b 8 ‘AŐrī’yi ċam-ı hecr ile āvāre bıraċdı
Dil bād-ı Őabādan geh seniñ būyuñu aldı

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Nice gül süsledi bir gör ki gülistānımız
Bekleriz hep gelecekdir diye cānānımız
- 2 Nergisiñ yolda gözü serviler el pençe durur
Bekleyen biz degiliz sadece sulṭānımız
- 3 Koğusundan bize bir parça getir ey rūzgār
Veririz müjde-i teşrifine hem cānımız
- 4 Verseler yüz yıl ‘ömr, sāde bahārlarla dolu
Yok heves bizde değışdirmege nīsānımız
- 5 Her ğazel renkli dumānlar gibi tütmez ‘Aşrī
Yakmışız başka ‘ıtlarla buḥurdānımız!

I'A VÜ RUBĀ'İLER

1

I'a

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

129a

Āfitābım mäh-tābımsıñ benim gündüz, gece
Ebr-i hicrānla bir an örtülseñ ' ömrüm fevt olur
Sen ulū' etdikçe ancak kūşe-i vīrāneme
Cān bulur tekrār tenim *ba's-ü ba'de 'l-mevt* olur

2

I'a

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün

Esbābı nedir Ka' be ile küniştıñ
Terkībidir onlar üçü de gil ile ıştıñ
Maşad hep sensiñ, ğam-ı hecriñ baña düza
Vaşlında görünmez göze ezvāı behiştıñ

3

I'a

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

129b

O, tācdār olan şeh ben ise çākeriyim
O, hoşgüvār olan mey ben ise sāğarıyım
Ne ondan ayrılırım ben ne bizden ayrılır o
O rūdur baña ben cān gibi berāberiyim

ꞐıꞐ' a

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Yāri gördüm bir nigāh etdim dedim:

Bi' smillāhi' r-rahmāni' r-rahīm

Görsem aġyārı ne' ūz eylerim

Çün odur elbette *şeytāni' r-racīm*

ꞐıꞐ' a

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Yeñiden geldi başa neşe mül mül mül mül

Çekerim bir gül için nāle çü bülbül bülbül

Sāḳiyā bādeyi şun nāz u teġāfül etme

Geldi eyyām-ı baḫar açmada gül gül gül gül

ꞐıꞐ' a

Mef' ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ūlün

Mestim rindim derbederim ben ey efendi!

Lāzım degil ašlā demesinler bey efendi.

Göñlüm tepeden tırnaġa dek mest olayım der

Gördükçe desinler: Geliyor baḫ mey efendi!

⁴⁴ Bu kıt' a 131a'da yer almaktadır.

1

Rubā'ī

Meḫ' ūlū Mefā' īlū Mefā' īlūn Fa'

130a Ey la' l-i lebi mu' cize-i ' İsi-dem

Ey ğamzesi cān almada mişl-i Rüstem

Ağzımda her an mevtimiñ istid' āsı

Sen mühr-i lebiñle oña ursañ hātem

2

Rubā'ī

Meḫ' ūlū Mefā' īlū Mefā' īlū Fe' ūlūn

Cānā meyi sen ğamze-i mestāne ile şun

Rūyuñdaki ğonce-i gülistān ile şun

Çoy sāğar-ı billūru bırağ mināyı

Cām-ı leb ile kāse-i pistān ile şun

3

Rubā'ī

Meḫ' ūlū Mefā' īlū Mefā' īlū Fe' ūlūn

Çann etme ki meclisde neyiñ ' aşıkıyız

Yā muṭrib ile hāy u heyiñ ' aşıkıyız

Mest eyler iken bizleri ğamzeñ sāķī

Şormak hele lāzım mı neyiñ ' aşıkıyız?

Rubā'î

Meʿülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fe'ul

130b

Olmuş bize dağ-ı dilimiz rāyet-i 'aşk
 Cān u beden olmak gerekir ğāret-i 'aşk
 Cānāneye kııl her iki dünyāyı fedā
 Tefsīr edilince böyledir āyet-i 'aşk

Rubā'î

Meʿülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fa'

Gerdün ki ezelden dolu bir cām olmuş
 Her cilvesi bir bāde-i gülfām olmuş
 Gel sen de sebū-yı meyi elden koyma
 Kim derse desin: Peyrev-i Ḥayyām olmuş!

Rubā'î

Meʿülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fa'

Şunmazsa eger yār, sebū-yı mey boş!
 Söz yoksa dehānında nevā-yı ney boş!
 Ḥoşdur bu sözüñ doğrudur ammā ey dil
 “Tevfīk-i refīk olmayıcağ her şey boş!”

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fa'

- 131a Yā Rab baña sen hūn-ı ciger ihsān et
 Āh-ı şeb u rüz u çeşm-i ter ihsān et
 Mādām bu dil degildir āmāçgehin
 Āmāç olacağ dil-i diger ihsān et

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ul

- 'Ār et şağālîñ beyāzın kılından zāhid
 Abdest olmaz riyā seylinden zāhid
 Sen öyle la' insiñ ki şu tesbîhiñ ipi
 Kaçmağda delik delik elinden zāhid.

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ul

- 131b Cānān bizi her laḫza dil-āzār eyler
 Bîhūde yere da' vet-i gülzār eyler
 Seyr-i çemen ü gülle açılmaz dilimiz
 Ancağ bize bil ki mevtimiz kār eyler.

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fa'

Dünyāda ğarīblikden 'uzlet yegdir
 Şuşmaq gerekir şanma ki şöhet yegdir
 Şorsañ baña gülzār-ı İrem seyrinden
 Eyyām-ı bahār künc-i ħalvet yegdir.

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fa'

Sāķi baña sen şarāb-ı engür getir
 Muṭrib, ney ü nāy u çeng u sanṭür getir
 Hürşid çekildi gitdi ħalvetgehden
 Sen bezm-i vişāle şem' -i kāfür getir.

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlün Mefā'îlün Fā'

132a Leylî ki medār-ı noḡta-ı gerdündür
 Tā' rîf-i cemāli medħden bîründür
 Ancağ onu Mecnün bilir dünyāda
 Bāķisi bütün fesāne vü efsündür

13

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilün Fā'

Güldeste-i bağ-ı zindegānīdir 'aşk

Sermāye-i 'ömr-i cāvidānīdir 'aşk

'Aşk olmuşdur kevn ü mekāndan maqşad

Ya'ni ki nişān-ı bī-nişānīdir 'aşk

14

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilün Fā'

Bildim a gönül emīr-i ğaddār seniñ

Ma'lūm baña hem ki yār u aġyār seniñ

Ferhād hani nerde, Qaşr-ı Şīrīn nerde

Derlerse eger: Sebeb olan dār, seniñ !

15

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilün Fā'

132b

Sen şa'şā'-ı ruḥ-ı şeh-i ḥaversiñ

Sen rüşenī-i ḫurş-ı şeh-i enversiñ

Mihriñle seniñ cilvelenir büt-rūlar

Sen şāne kesen ṭurra-ı her dilbersiñ

Rubā'î

Mef' ulü Mefā' ilün Mefā' ilün Fā'

Çalk bāde getir getir ki dolsun cāmım

Ma' lüm degil nedir ki serencāmım

Sāķī baña sen şarāb ü sāğardan şor

Zirā ki ne vā' izim ne şeyhü'l-islāmım

Rubā'î

Mef' ulü Mefā' ilün Mefā' ilün Fā'

Hecriñle seniñ mü gibi bārīk oldum

Hem sūz-ı derünla ebr-i tārīk oldum

Gündüz gece öyle āh u vāh etdim ki

Merdūd-ı civār Türk ü Tācīk oldum

Rubā'î

Mef' ulü Mefā' ilün Mefā' ilün Fā'

133a Ey sāķī! Cem fedā-yı cāmıñ olsun

Şāhān-ı cihān bütün gulāmıñ olsun

Zülfüñ gibi bi-ķarār gönüm şeb u rüz

İster kim o da esir-i dāmıñ olsun

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'ilün Fā'

Giryān doğaraq herkesi etdiñ ħandān

Dünyāya gelip onları kıldıñ şādān

‘Ömrüñ seniñ öylelikle geçsin ki, yarın

Ĥandān olaraq git, onlar olsun giryān!

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilün Fā'

Ey baş baş iseñ eger külāhıñ nerde

Ey dil dil iseñ eger ki āhıñ nerde

Ey dīde ne oldu eşk-i ħün efşānıñ

Ĥayrān oluşıñ nerde nigāhıñ nerde

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilün Fā'

133b ‘Ārif, dil aşĥāb-ı şafā istemedede

‘Aşık mey ü cām-ı bī-riyā istemedede

Luţfuñ kışāsı?, budur reh ü resm-i cihān

Bīmār devā, gedā nevā istemedede

Rubā'î

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilün Fā'

Tā murğ-ı dil- āşüfte-i gīsü oldu

Ġam mecmīri içre meşk-i hoşbū oldu

‘ Aşk ruḡ ü zülfüñ ile şeb-tā-be-seher

Hep söylediği kuş gibi hū hū oldu

Rubā'î

Mef' ulü Mefā' ilün Mefā' ilün Fā'

Sākī ele al ki dāmen-i mināyı

Bir yāda getir o mürşid-i dānāyı

Peymāne-i mestānı onuñ ‘ aşkıyla

Doldur oḡu hem sūre-i A‘ ṭaynā’yı

Rubā'î

Mef' ulü Mefā' ilün Mefā' ilün Fā'

134a

Gülşende nevā eyledi bülbül bülbül

Āşüfte kılan hep onu ey gül gül gül gül

Ey sākī-i gül-çehre taḡāfül etme

Aç gönlümüzü şun bize mül mül mül mül.

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'ilün Fā'

Ey yār vişāliñ ile cennet idi dün
 Hecriñde cehennem ile bir oldu bugün
 Münşī-i kazā-yı defter-i 'ömrüm içre
 Yazmış onu bir gün, bunu heyhāt birgün

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ul

Vuşlat şebi geçmekde iken leb-ber-leb
 Gör kim bu şebim bağıma kan olmada hep
 Ey kātib-i dīvān-ı kazā, 'ömrümden
 Sen söyle birer şeb mi o şeb hem de bu şeb?

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'ilün Fā'

134b Söz verdi dün akşam için ol 'ahd-şiken,
 Durduk reh-i intizāra gönlüm ile ben.
 Gün doğdu, seher kuşları: Yok, yok! derler..
 Dil benden utandı, ben utandım dilden!

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ul

Görmezse gözüñ boş yeredir parlayan ay

Duymazsa kulağ tad mı verir nāle-i nay?

Gitmezse ayak zevkı mı var yolculuğun?

Bunlar yok olunca neylesin ay ile vay?

Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ul

135a Bir gün şordum gönülden, ahvāli nice?

Gözyaşları dökdü āh edip sessizce:

Hālim nice olsun, dedi, hiç şorma onu;

‘Ömrüm geçiyor başkasınıñ keyfince!

MÜFREDLER**Beyit**

136a *Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün*

Nā-civānmerdlikdir, olmazsa eger

Toprağa cām-ı civānmerdden naşīb

Beyit

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

İçiyorken meyi sen toprağa saç cür' asını

Ėayre nef' i doğunursa günehiñ korku mu var?

Beyit

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

136b Bu işde birdir ' Arabça ile Türkçe ey ĥāfız

Ĥadīs-i ' aşkı beyān eyle bildiğñ dilde!

Ėıf' a-ı İĥtitāmiyye

137a *Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

Bitdi şanma ' Aşriyā gülzār-ı eş' arımda gül,

Gülşen-i tab' imda pek çok nā-şüküfte ĥonce var.

Beslenip mihr-i muĥabbetle, hevā-yı ' aşk ile

Ĥarĥ-ı dīvānımda gelsin mevsimi, yer yer açar!⁴⁵

⁴⁵ Şiirin altında "Ankara, 29-X-1949" bitirme tarihi bulunmaktadır.

SONUÇ

Ahmet Cemil Miroğlu, XX. yüzyılda yaşamış dîvân şiiiri geleneğini devam ettirmeye çalışan bir şâirdir. şâirliğinin yanı sıra bürokrat bir kimliğe de sahiptir. İnan'da uzun yıllar Tahran Büyükelçiliği'nde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Bu ülkede yaşadığı yıllarda Asrî mahlasıyla mürettep bir dîvân oluşturmuştur. Türkçe ve Farsça olarak şiir yazabilen şâirin dîvânı 137 varaktan müteşekkildir. Dîvânda çoğunluğu gazel olmak üzere, terhib-i bend, pend-nâme, tahmis, bahr-ı tavîl, terbi', tesdis, muhammes, murabba , rubâî, kıt'a ve koşma gibi nazım şekilleriyle yazılmış manzumeler yer almaktadır. Asrî'nin çoğunluğu gazellerden oluşan ve konu olarak çeşitlilik arz eden bu şiirlerinde dinî-tasavvufî muhtevaya sahip olanlar olduğu gibi aşk, sevgili, zevk ve eğence konulu olanları da mevcuttur.

şâir, Klasik Türk şiirinin temsilcilerinden Neşâtî, Nef'î, Riyâzî gibi şâirlerin gazellerini tanzîr etmekle birlikte; Kavsî-i Azerî, Nebâtî, Molla Penâh Vâkıf, Âciz, şah İsmail Hatâ'î gibi Azerî sahasında yetişmiş şâirlere de nazîre yazmıştır. Bunun yanı sıra Nebâtî, Nedim gibi şairlerden ilham alarak oluşturduğu şiirleri de mevcuttur. Aynı zamanda, Asrî'nin Fuzûlî, Bâkî, Nedîm, Nâbî, Nâ'ilî, şeyh Galib, Esrar Dede gibi edebiyatımızın önemli isimlerinin gazellerini tahmîs, tesdîs vs. ettiğini de görebilmekteyiz.

Asrî'nin, divanının sayfa kenarlarına yazmış olduğu Azeri şairlerin Farsça şiirlerini tercüme etmesi Farsça'yı iyi bildiğini göstermektedir. Yine bir sayfa kenarında da kendisinin yazmış olduğu Farsça bir gazeli de mevcuttur. Böylece şairin Türkçe ve Farsça şiir yazabildiği görölmektedir.

Önceki yüzyıllara nisbeten 20. yüzyılda Klasik Türk şiirinin gücünün azaldığı, şairimizin dîvânında da anlaşılmaktadır. Asrî'nin meydana getirmiş olduğu şiirler sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Manzumelerin vezinlerinde aksamalar meydana gelmesi neticesinde; med, imâle ve zihâf bazı şiirlerinde göze çarpmaktadır. Divan'ın imlasında da bazı hatalar mevcuttur. Bazı manzumelerinin lirik gücü vasat iken bazı şiirlerinde şairin sesinin yüksek perdeden çıktığı hissedilmektedir.

Dikkatlerin yeni tarz ve moda şiirlere çevrildiği bir dönemde yaşayan şairin divanı göz önüne alındığında, etkili bir edebî şahsiyet olduğu söylenemez. Ancak Klasik Türk şiirinin şekil ve muhtevâsından iyi

yararlandığı görülmektedir. Bu şiire ait hayal gücü, motif ve imgelere manzumelerinde sıklıkla yer vermiştir. Tahmis ve nazire yazdığı ve ilham aldığı şâirlere bakıldığında, şairin Klasik Türk şiirinin temel kaynaklarından iyi beslendiği anlaşılmaktadır.

Şekil ve muhteva olarak Klasik Türk şiirinin kaynaklarından beslenen şairin oluşturduğu bu divan, Klasik Türk şiirinin 20. yüzyılda nefes aldığını ve divan şiiri geleneğinin sürdüğünü göstermektedir.

KAYNAKÇA

AKSAL, Sabahattin Kudret, "Divan Şiiri, Şiirimizin Klâsiğidir", **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982.

AKYÜZ, Kenan, **Modern Türk Edebiyatının Ana çizgileri (1860-1923)**, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

ALICI, Lütfi-Gülcan Tamdır ALICI, **Divan-ı Hâmî-i Mar'aşî (Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2013.

ALTUN, Kudret, "XX. Yüzyılda Divan Şiiri Geleneğini Sürdüren Kayserili Şâir Halim Kâmil Teoman", **Türk Kültürü Dergisi**, Sayı 433, 1999.

ATAÇ, Nurullah,, "Abdülbaki Gölpınarlı'ya Mektup", **Günlerin Getirdiği-Sözden Söze**, İstanbul 1998.

ATAÇ, Nurullah, "Devrim", **Günlerin Getirdiği-Sözden Söze**, İstanbul 1998.

AYDEMİR, Mustafa, "Asaf Halet Çelebinin Şiirlerinde Geleneğin İzleri", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, Sayı 3/1, 2014.

Bâkî, **Dîvân**, (Haz. Sabahattin KÜÇÜK), TDK Yayınları, Ankara 2011.

BEKTAŞ, Ekrem Bektaş, **Siverekli İbrahim Re'fet Dîvânı**, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2012.

BELGE, Murat, "Divan Şiiri Üstüne", **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982.

BERK, İlhan, "Neşâtî Bugün de Bir 'Saklı Su'dur", **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982.

CANSEVER, Edip, "Gerçek Yaşamdan Uzak Bir Şiirdir", **Gösteri Dergisi**, Nisan 1982.

CEYHAN, Nesime, "80 Sonrası Türk Şiirinde Geleneğe Yöneliş: Yeniden Divan Şiiri mi?", Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'ın Anısına Uluslararası Divan Edebiyatı Sempozyumu.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2004.

DİLÇİN, Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.

Diyamet İslam Ansiklopedisi, Cilt 5, Cilt 32, İstanbul.

ERDOĞAN, Mustafa, **Abdülbâkî Baykara Dede**, Dergâh Yayınları, İstanbul 2003.

ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2004.

- Fuzûlî, **Dîvân**, (Haz. Kenan AKYÜZ vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1990.
- ERTOP, Konur, "Divan Şiiri Bugünün Ozanına Ne verebilir?", **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, **Divan Edebiyatı Beyanındadır**, Marmara Kitabevi, İstanbul 1945.
- GÜLÜM, Emre, **Seyid Ebulkasım Nebati ile Seyid Azim Şirvani'nin Gazellerinde Geçen Farsça Kökenli Sözcüklerin Türlerine Göre Linguistik Tahlili**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012.
- GÜNEŞ, Mustafa, **Yozgatlı Hüznî Dîvânı (İnceleme-Metin)**, Yayınma Hazırlayan; Sistem Kütahya, Ankara 2009.
- Hayâlî, **Dîvân**, (Haz. Ali Nihat TARLAN), Akçağ Yayınları, Ankara 1992.
- HORATA, Osman, "Tarihi, Sosyo-kültürel Bağlam", **Türk Edebiyatı Tarihi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Cilt II, İstanbul 2006.
- İLHAN, Atilla, "O Keyfi Unuttuk", **Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.
- İPEKTEN, Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergah Yayınları, İstanbul 2003.
- İZ, Fahir, **Eski Türk Edebiyatı'nda Nazım**, Küçükaydın Matbaası, Cilt I, İstanbul 1966.
- KARADAĞ, Nurhan, "1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları", **Tiyatro Araştırmaları Dergisi**, 1988, Sayı 8.
- KARAGÖZ, Halil, **Mehmed Lebib Efendi Divan-ı Eşar: İnceleme-Metin Sözlük**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2013.
- KARAMAN, Bahattin , **Burhan-ı Belhî ve Türkçe Dîvân'ı**, Kömen Yayınları, Konya 2012.
- KARTALLIOĞLU, Yavuz, "Osmanlı Türkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?", **Turkish Studies - Türkoloji Araştırmaları Dergisi** , Güz 2008, Volume 3/6.
- KOÇ, Raşit, Mustafa KIYMAZ, "6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Tiyatro Metinleri İle Bu Metinlerin Orijinallerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir İnceleme", **Adıyaman Üniversitesi SBE Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı**, Adıyaman 2013, Sayı 6.

- KORTANTAMER, Tunca, “Türk Edebiyatında “Gelenek ve Modernlik” Tartışmaları Üzerine”, **Eski Türk Edebiyatı-Makaleler**, Ankara 2004.
- KÖKSAL, M. Fatih, **Sana Benzer Güzel Olmaz Dîvân Şiirinde Nazire**, Akçağ Yayınları, Ankara 2006.
- KUDRET, Cevdet, “Divan Şiirine Uzaktan Merhaba”, **Türk Dili**, Sayı 290, Kasım 1975.
- Kur’ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâlî**, (Haz. Suat YILDIRIM), Define Yayınları, İstanbul 2011.
- MACÎT, Muhsin, Divan Edebiyatı Tartışmaları ve Gelenekten Faydalanma, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Cilt 4, İstanbul 2007.
- MENGİ, Mine, " Divan Şiiri ve Bîkr-i Manâ", **Dergâh Dergisi**, İstanbul 1991.
- MİROĞLU, A. Cemil, **Yalvaran Dağlar**, Yolların Sesi Neşriyat, İstanbul 1934.
- MİROĞLU, A. Cemil, “Cumhuriyet Onbirine Basıyor” , **Ülkü Halk Evleri Mecmuası**, Cilt 2, Sayı 9, Birinci Teşrin 1933.
- MİROĞLU, A. Cemil, “*Gazi’nin Heykeli*”, **Ülkü Halk Evleri Mecmuası**, Cilt 2, Sayı 11, Birinci Kanun 1933.
- MİROĞLU, A. Cemil Miroğlu, **Kukla Oyunları**, Halkevleri Temsil Yayınları, Ankara 1948.
- MORKOÇ Ertek, Yasemin “Tanzimattan Cumhuriyete Divan Edebiyatına Yaklaşımlar”, **Yenises**, Şubat 2004.
- MUNGAN, Murathan , “Bir “Dil” Gurbeti”, **Gösteri Dergisi**, Sayı 17, Nisan 1982.
- MUSSET, de Alfred-Emile AUGIER, **Eski Palto**, Çev: A.Cemil Miroğlu, Halkevleri Temsil Yayınları, Ankara 1947.
- Nâbî, **Dîvân**, (Haz. Ali Fuat BİLKAN), Akçağ Yayınları, Cilt I-II, Ankara 2011.
- Nailî, **Dîvân**, (Haz. Haluk İPEKTEN), Akçağ Yayınları, Ankara 1990.
- Nedîm, **Dîvân**, (Haz. Muhsin MACÎT), Akçağ Yay. Ankara 1997.
- Nefî, **Dîvân**, (Haz. Metin AKKUŞ), Akçağ Yayınları, Ankara 1993.
- ONAY, Ahmet Talat, **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü**, Haz. Cemal Kurnaz, H yayınları, İstanbul 2009.

- PALA, İskender, **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü**, Kapı yayınları, Ankara 2004.
- Sâmî, Abdurrahman, **Dîvân-ı Sâmi**, Şahinler Vakfı Neşriyatı, İzmir 1980.
- SOĞUKOĞLU, İbrahim Halil, **Divan-ı Kenz-i Şumûs**, Haz: Süleyman Göksu, Başer Matbaacılık, İstanbul 2001.
- ŞAHİN, Hatice, **Eski Anadolu Türkçesi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- Şeyh Galîb, **Dîvân**, (Haz. Muhsin KALKIŞIM), Akçağ Yayınları, Ankara 2013.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, **XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, YKY, İstanbul 2006.
- TİMUR, Kemal, "Ülkü Dergisi'nde Yayımlanan Atatürk Konulu Şiirler", **TÜBİAR**, Sayı XVII, 2005.
- TONGA, "Necati, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Divan Şiiri Tartışmaları", **Turkish Studies Dergisi**, Volume 2, 2007.
- ÜNVER, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi**, Ankara 1993, Cilt XI, Sayı 1.
- ÜNVER, İsmail, "XIX. Yüzyıl Dîvân Nazım ve Nesri", **Büyük Türk Klâsikleri**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1988, Cilt 8.
- Yahyâ, **Dîvân**, (Haz. Rekin ERTEM), Akçağ Yayınları, Ankara 1995.
- YAVUZ, Hilmi, "Divan Şiiri, Simgesi Bir Şiir mi?", **Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler** (Haz. Mehmet KALPAKLI), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.
- Akıl İdarehanesi**, Adapte eden: Ahmet Cemil Miroğlu, Halkevleri Temsil Yayınları, Ankara 1940.

EKLER

EK: 1 (KOŞMALAR)

1 (77b)

- 1 Kudreti kuvveti gamzeleriñiñ
Rüstemleri kırmış Zâlları başmış
Göñül kişverini, târ u mâr için
Yüzüñüñ habeşî hâlleri başmış
- 2 Gül-bahâr, benefşe olmuş hayrânîñ
Kulu olsam n'ola sen tek sultânîñ
Hayret eyleme kim, seni Leylâ'nîñ
Beni de Mecnûn'uñ hâlleri başmış
- 3 Gözüñ görüp nergis itirmiş 'aqlı
Bülbülüñ dilinde hecriñiñ naqlı
Sünbülde zülfüñüñ koķusu şaklı
Gülşeni yüzüñüñ alları başmış
- 4 Yoluñda çekmişim bunca miñneti
Hecriñde n'eylerim hûr u cenneti
Ger şorarsañ la' l-i lebiñ lezzeti
Şekeri şerbeti balları başmış

5 Gözüñ āhū lebiñ yaqut-ı Yemen
Zülfleriñ ‘ anber u kāfūr u çemen
Hüsnüñ bāzārını ey sīmīn-beden
Hindistān’ıñ Çīn’iñ malları başmış

6 ‘ Aşrī der-i ‘ aşkıñla perişān hālim
Dağı yokdur başka söze mecālim
Çok da şalınma ki ey nev-nihālim
Meyveleriñ boyu dalları başmış

2 (113b)

1 Bahār oldu yār gögsüne
Güller taqıla taqıla
Şalınıp gider, ardından
Dönüp baqıla, baqıla.

2 Ey güzel sen olma zālim
Boynuñda qalır vebālim
Hīç şormazsıñ nedir hālim
Yanıp yaqıla yaqıla.

3 Saña ben gülşenim derdim
Bağından hiç gül mü derdim?
‘Aşrî der ki: Uzun derdim
Gelmez nâkıle, nâkıle.

3 (124b)

1 Feleğîñ çarhı yıķılsın
Beni nazlı yârdan etdi
Olur mu figân etmemek
Bülbülü gülzârdan etdi.

2 Gözü nergis saçı sünbül
Bağında olmuşum bülbül
Kırpigi diken yüzü gül
Hem gülden hem hârdan etdi.

3 ‘Aşrî ğam libâsın giyer
Ayrıлмақ belini eğer
Etdigi âh dağa değer
Çarlı dağı çardan etdi.

4 (125b)⁴⁶

- 1 Yāre varmaq için gerek
Aşam bu dağı bu dağı
Ġurbetdir vuran yürege
Bir gör bu dağı bu dağı
- 2 İki qaşın iki hañcer
Yox sinede vurmadiq yer
Ġamzeñ neler etmez neler
Hele bu dağı bu dağı
- 3 Ĥazāndır yaslı gōñüller
Gülşende ötmez bülbüller
'Aşrı şoldu bütün güller
Qaldı budağı dağı.

5 (126b)

- 1 Serhoş musuñ nedir ey yār
Gözün buğulu buğulu
Gögsünde bir duru gül var
Çifte kuğulu kuğulu.

---

⁴⁶ Bu koşma tecnistir ve Azeri Edebiyatı'nda çok kullanılmıştır.

2 Hâlim bilmem neye varır

Bağışın   aqlımı kararır

 a larında g n kararır

Y z n doğulu doğulu

3 Esen ba ka hev  serde

  A kıyla d şm ş m derde

Yine sen derm nı ver de

Olsun ağulu ağulu

4   A r 'ni n g z  ne g lde

Ne bah rda ne b lb lde

Derd bir degil ki g n lde

Gel g r yığılı yığılı!

EK:2 (DÎVÂNDÂ YER ALAN FARŞA ŞİİRLER)

53a

خال هندو که به رخساره جانان اید

کو که مجنون سیهدل به بیابان اید

سر کیسو ی سیه مائل ابرو شده است

بهر تحصیل قن سو ی دبستان بید

تیر مژگان تو هم شیوه پروانه گرفت

یک یک انداخته بر سینه سوزان اید

از هم فکر جفایت خیرم داد نکه

بارك الله بمن مژده احسان اید

مجنون و لب لعل دید عصری گفت

قدح می زکف ساقی مستانه بید

عصری

(57a)

عشق تو در وجودم و مهر تو در دلم

با شیر اندرون شد و با جان بدر شود

حافظ

(60a)

سیاه ماه من تا ماه کردون
تفاوت از زمین تا آسمان است
نیازی صفوی

(61a)

پرده داری میکند در قصر قصیر عنکبوت
بوم نوبت چیزند در طارم افراسیاب
لا ادری

62a

ساقی حدیث سرو و کل و لاله میروود
ونی بخت با ثلاثه غساله میروود
حافظ

84a

ندارد بمی از هجر تو جان در دفتر سودم
که میدانم ز درد اشتیاق میکشد زودم
حسن بیک شکر او غلی

91a

در اغوشی ان چنان کیرم تنتت را
که بند ا کھی پیراهنت را
نظامی

اگر ان ترك شیرازی بدست ارد دل ما را

نخال هندویش بخشم سحر قند و بخارا را

حافظ

93b

از بیابان عدم تا سر بازار وجود

بتوش کفنی امده عریانی چند

صائب تبریزی

99a

زنا توائنه خود اینقدر خبر دارد

که از رخس نتوانم که دیده بردارم

کلیم همدانی

101a

چون خیال تو ز پیش نظر منی نرود

شرم دارم که شکایت کنم از تنهائی

همام تبریزی

107a

تو قدر اب چه دانی که در کنار فراتی

سعدی

108a

بس که می ترسم از جدائها

می کریم ز اشنائها

میرزا جلال اسیر

114b

کردبادی را که می بینی تو در دامن شب

روح مجنون است انجا خاک بر سر می دهد

بیدل شیرازی

116b

سعدیا روی و دست نا دیدن

به دیدن میان اغیارش

سعدی

123b

اگر پیوسته ر باشد ز می پیمانۀ رندی

ز شیخی به که با معبود خود سست است پیمانش

فضولی انیس القلب

125b

میگرد بکده و دشت عربان یکچند

تا جم شو ی باش ریشان یکچند

خاهر که در خدث و حدت کو بی

بکریز از ین مردم نادان یکچند

نباتی

126a

موذنی بدار ان قد و قامت

بقد قامت بماند تا قیامت

عابد اصفخانی میرزا محمد مهدی عشرت

127a

از باد صبا دلم چو بوی تو گرفت

بکزاشت مرا و جست و جوی تو گرفت

امروز زمن هیچ نمی ارد یاد

بوی تو گرفت بود و خوی تو گرفت

فخر کرکانی

129a

حاصل چه بود ز کعبه و دیر و کنشت

معمار کشیده هر سه را از گل و خشت

مقصود توئی از نمی مقامات مرا

هجران تو دوزاخ است و وصل تو بهشت

نباتی

129b

او خسرو تاجدار و مه چاکر او
او باده خوشگوار و مه ساغار او
او را و مرا ز هم جدا نتوان گفت
او روح من است و چو جان در بر او
نباتی

باز افتاد بسر نشه مل مل مل مل
که کشم در ره گل ناله چو بلبل بلبل
ساقیا باده بده ناز و تغافل تا چند
که بهار آمد و شد موسم گل گل گل گل
نباتی

131a

ای باده تو شربت نمی رسوائی
چندان بخورم ترا نمی شیدائی
کز دور مرا هر که ببیند گوید
ای خواجه شراب از کجا می آئی به
خیام

یا رب ز تو من خونا جگر می طلبم
آه سحری و چشمتر می طلبم
این بیفته دل سرای آماج تو نیست
بهر هدفیت دل دگر می طلبم

نباتی

زاهد چه بلائی تو که این رشته تسبیح

از دست تو سوراخ بو راخ گریزد

ابو القاسم قاعمقام

131b

جانا نجدا مجوی آزار مرا

بیهو مکسن نبوی کلزار مرا

از سیر چمن نمی کشاید دل من

از مرگس مگر کشاید این کار مما

نباتی

در راه فنا ز غربت عزلت بهتر

صمتش ز هزار گونه صحبت بهتر

در پیش نمی از سیر گلستان آرم

در فصل بهار کنج خلوت بهتر

نباتی

ساقی قدحی شراب انگور بیار

مطرب نی و نای و چنگ و سمطور بیار

خورشید کشید سر خلوتگه راز

بربط نجوانه و شمع کافور بیار

نباتی

132a

لیلی که مدار نقطه گردون است
تعریف جمال او ز صد بیرون است
غیر از مجنون کسی نداند او را
اینها همگی فسانه و افسون است
نباتی

گلدسته باغ زندگانی عشق است
سرمایه عمر جاودانی عشق است
عشق است غرض ز حاصل کون و مکان
القصصه نشان بی نشانه عشق است
نباتی

ای خسرو دل که میر غدار توئی
شد ثابت مه که یار اغیار توئی
فرهاد کجا و قصر شیرین ز کجا
انصاف بده سبب بدین کار توئی
نباتی

132b

ای شعله رخ شه خاور هی
ای روشنی قرص مه انوار هی
بی مهر تو نیست جاوه روی بتان
ای شانهمکش طرراه هر دلبر هی
نباتی

بیا و باده بیاور بریز بر جامم
که دامند این که چه خاهد شون سرانجام
زمن بخرز می و ساغار پرس ای ساقی
که من نه واعظ شدم نه شیخ اسلام
نبیاتی

در هجر تو من ز موی باریک شدم
از سوز درون ز ابر تارک شدم
از بس که ز درد روز و شب نالیم
مردود جوار ترک و تاجیک شدم
نبیاتی

133a

ای ساقی جم فدای جامت هی هی
شاهان جهان همه غلامت هی
چون زلف کنج تو بی قرارم شب و روز
خدا هم که کشی مرا بدامت هی هی
نبیاتی

ای آمده گریان تو و خندان همه کس
و ز آمدن تو گشته شادان همه کس
امروز چنان پری که فردا چو روی
خندان تو بیرون روی مر گریان همه کس
شیخ اوحدی مرانمهای

ای سر تو اگر سری کلاه تو کجاست
اک دل تو اگر دلستی آه تو کجاست
ای دیده سرشک خون فشان تو چه شد
حیرانی و شیوه نگاه تو کجاست
نبیاتی

133b

عارف دل اصحاب صفا می خواهد
عاشق می و جام بی ریا می خواهد
القصه چنین است ره و رسم جهان
بیمار دوا گدا نوا می خواهد
نبیاتی

تا مرغ دل آشفته آبی مو شده است
در مجمر غم چو مشک خوشبو شده است
از عشق خم زلف کلستان رحمت
شب تا بسحر چو مرغ یا هو شده است
نبیاتی

ساقی بکف آر دامن مینا را
یا دی بنای مرشد دانا را
در عشق وی این پیاله مستانه را
پر ساز و بخوان سوره اعطینا را
نبیاتی

134a

دیروز چنان وصال روز افروزی
و امروز چنین فراقه عالم سوزی
فریاد که در دفتر عمرم ایام
آنرا روزی نویسد اینرا روزی
طغرل شاه سلجوقی

دیشب شب و صل با چنان نوش لبی
امشب شب هجر با چنین تاب و تبی
افسوس که مستقی دیوان قضا
آنرا شبی نویسد اینرا شبی
لاادری

134b

دیشب من و دل بقول آن عهد شکن
در کوچۀ انتظار کر و یم وطن
چون مرغ سحر آیه نومیدی خواند
گشتیم خجل من از و دل و دل از من
لاادری

چون دیده نماند دیدن ماه چه سور
چون کوش نماند چنک دلخواه چه سور
چون پای نماند رفتن راه چه سود
این جمله چو رفتن در پیش آه چه سود

اولو عارف چابی

135a

با دل گفتم که ای دل احوال تو چیست

دل دیده پر آب کرد و بیار بگریست

گفتا که چه گونه باشد احوال کسی

کورا بمراد دیگری باید زیست

بازاری استر آبادی

136a

نا جوانمردی بسیار بود گر نبود

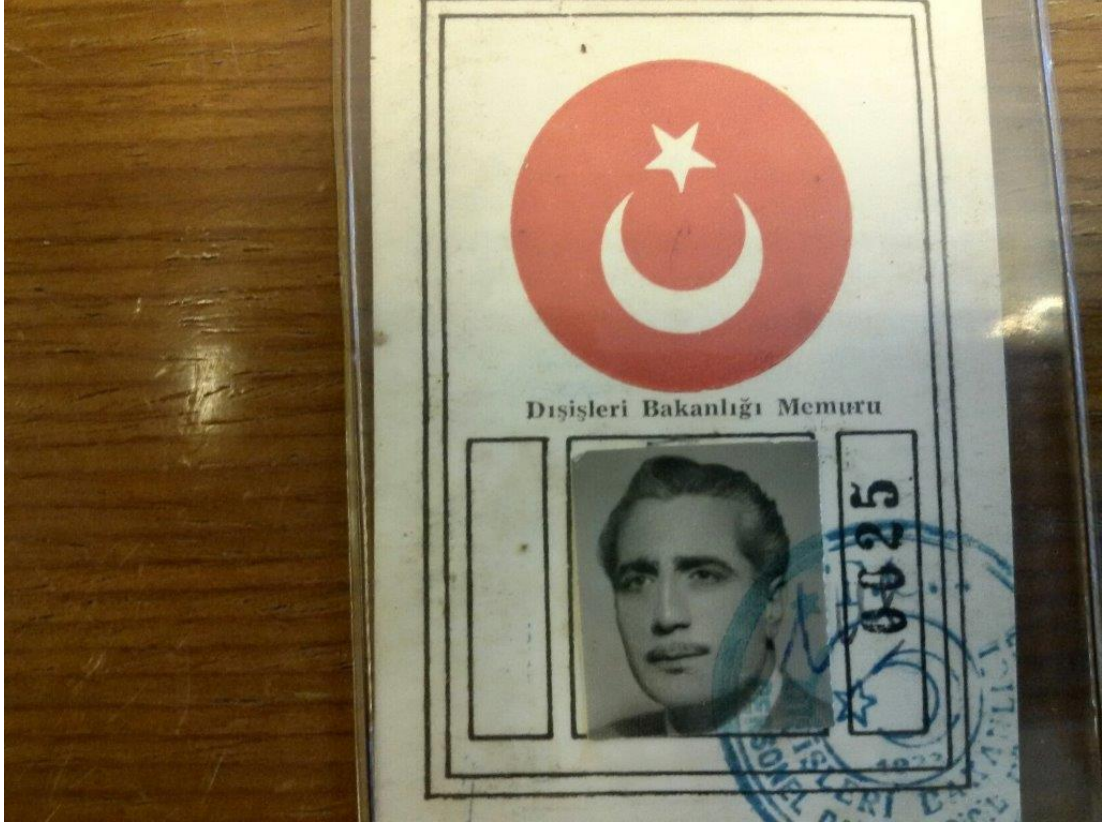
خاک را از قده مرد جوانمرد نصیب

منو چهری

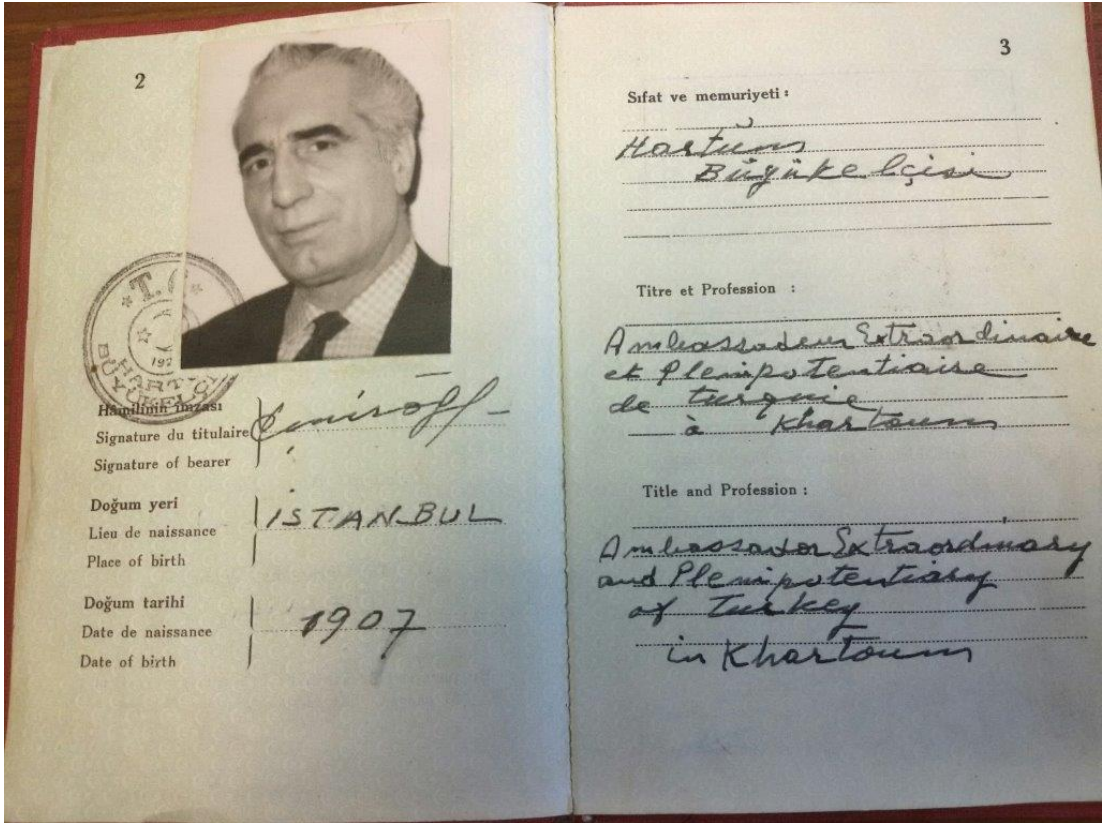
EK: 3 (AHMET CEMİL MİROĞLU'NUN FOTOĞRAFLARI)

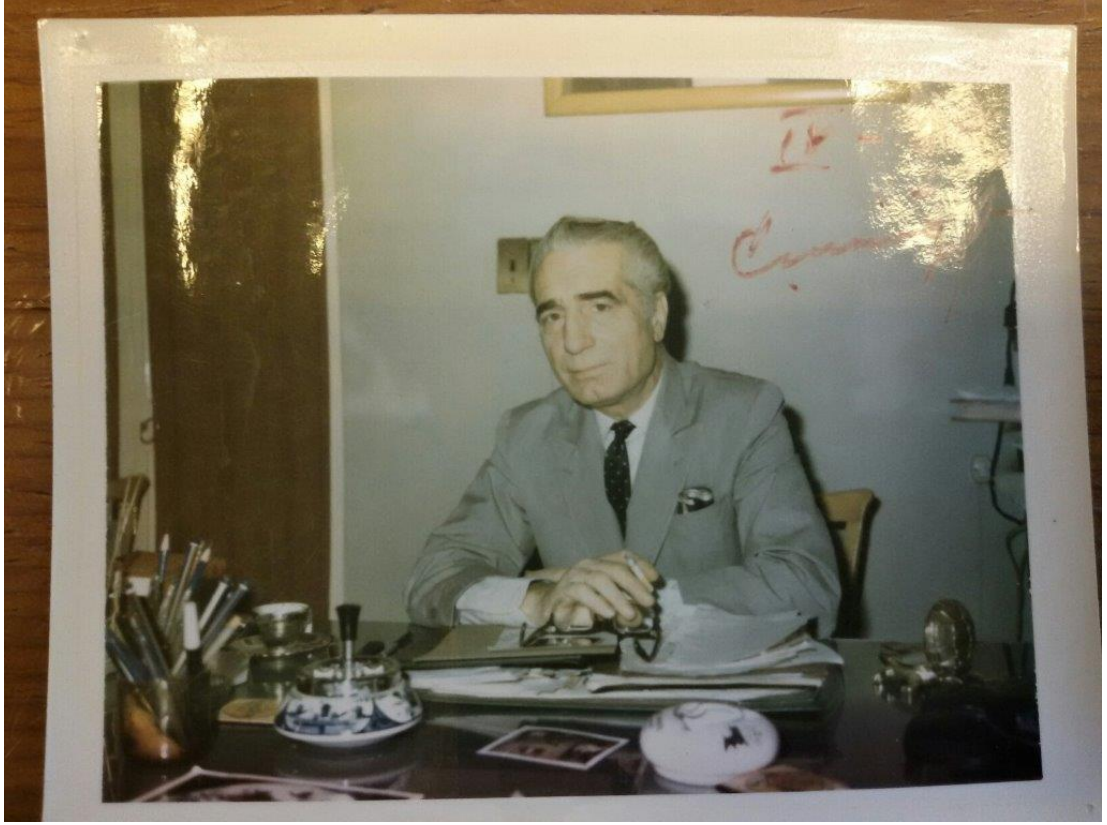
(Ahmet Cemil Miroğlu ve Eği Bedriye Miroğlu- Venedik/1957)

(Ahmet Cemil Miroğlu-Dışişleri Bakanlığı Kimlik Kartı)

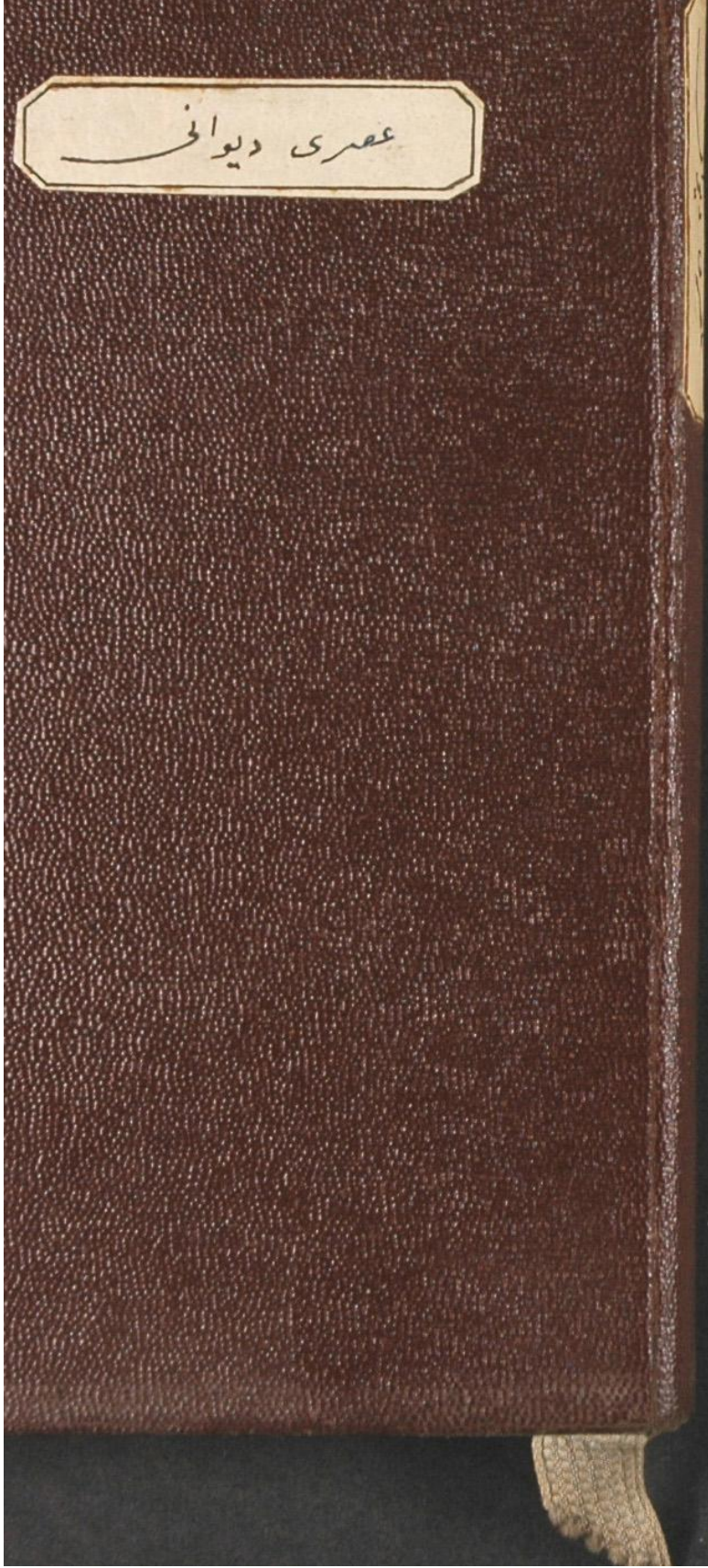
(Ahmet Cemil Miroğlu-Hartum Büyükelçiliği Diplomatik Pasaport)

(Ahmet Cemil Miroğlu-Hartum Büyükelçiliği/1968)

EK: 4 (ASRÎ DÎVÂNI'NDAN ÖRNEK SAYFALAR)

Asrî Dîvânî'nin Başından Örnek Sayfalar

Fabri Bilge Varisl.ından Sat. Bakanlar Kurulu Kararı
10 Eylül 1976 - Sayı : 7/12510

عصری دیوانی

ترانہ - آنقرہ

۱۹۴۳ - ۱۹۴۹

Pek mühterem Bay
Fabri Bilge'ye
kallî ihtiramla
P. Sanioglu -
Ankara, I-1949.

FB562 786/1976

مقدمه

بعد حمد و تسبیح بی حد و قیاس و بعد تکبیر و تعظیم لایزال به این دستمال
سوال و جواب ثبت مقال اولونوز که بوحید عاجز و صاحب جوناغین احمدی
به محمد عدنانه به مصطفی رجب شہزاد اسلامبولہ بیٹ اوچوز بگری آئیک میلی
شہاد آئینک او رکن کئی گونی (اچ مارت بین فکوز نیوزیدی) ابر ذو الجلال و دور
ایلم دفت وجوده و قوم اولوب اولمہ ریت نہ حیاتی جو رنگ شروع آیدی،
پدر و جدتم سر و ادیان ایلم ذوقیاب کسنه لر اولوب «جولر ملقط»
نام اولم مولف و مولانا فضولی نین «صحت و مرض» نام سالہ سنہ مرتبی
اولامہ شہر محمد لیب آفندی (۱۲۸۴-۱۱۹۹) استو حیرت جدی حریفه
بہر التید مصطفی رجب کجک پدری سالم کجک دایسی درکہ بر شوی بر آردہ
تبرکاً ذکر اولونوز رباعی

بر کسہ کجک سر قدر دہ آگاہ

سایغ دہ و معنی دہ جناب اللہ

لازمہ اسباب کجک بر بلا اتم

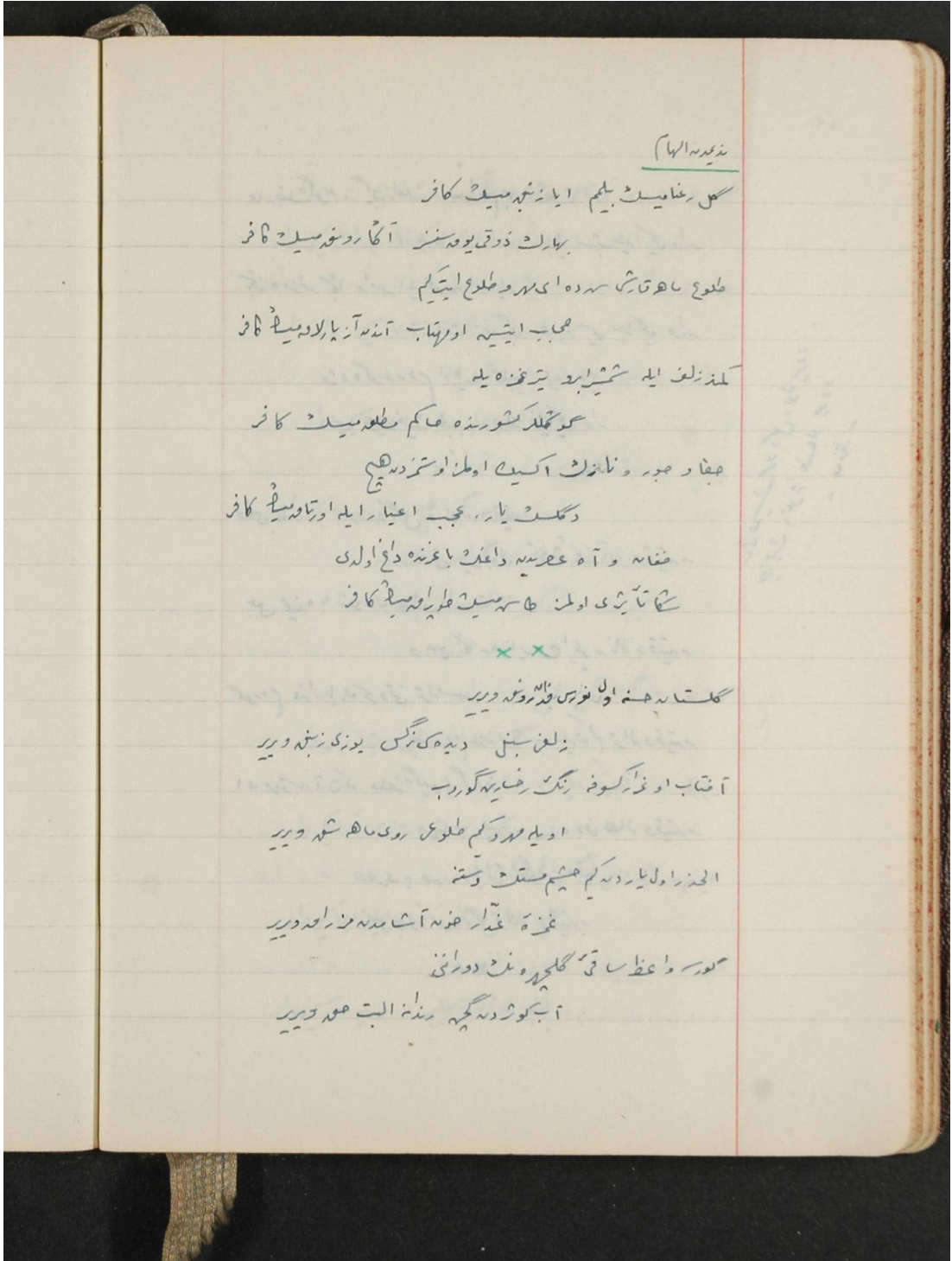
لا حول ولا قوۃ الا باللہ

مہر الہام اشہر بیائندہ سعادت عبت مکاتہ سلیم ثالث الہامی تکلف بر
تعت شرفی اونہرینا قلمہ آلمہ اولہین بر تخیس بر لو تفتہ اولوب عبد حیرت دهن

اشود دیوانه کالت عنونه سدرج و سقاوه معفور مذکورج بر غزلی او سینه
مرتب بر تخمینت ده بر لولوشی تقاضا در اشدیر بقره ده مذکور سینه نه بر غزلی تمس ایله کشت ده بولنه بولنی
اشود صقر تخمین ابندی و متوسطی قافوی نمونه مکتبی و سقا سینه ، تخمین تالی بی
قباعه سه لیه سده بعد الاملال استاجول یوکسک استقامت بلبتینه ساذو سینه
تولاره بیل طغوز یوز اولوز سلی غایه سنده و کالت فارجه بی استابله و شکر آفرده
کامنه مکتب معقود ده درام انکده آیه مرقد و بیول ایلیگی او صحنی کاتبه
تیمه اولوزده یا نیت مذکورده کتله او رده بیل طغوز یوز اولوز درت سنک
سینه سده بیل طغوز یوز اولوز سکن سنک اغتوی آینه قدر او صحنی و بعد
ایلیگی کاتبه بولونده دره خارجه و کالت جلیله سنده کتله جید سال و جلیله دره
صوترا بیل طغوز یوز قیره ایلی سلی نهان ایله بیل طغوز یوز قیره بی سار
آینه قدر تراسه سفارن کراسده با کتله و ایلیگی مست یعنی ایضا ایله
آفره بی معدن آیه اولوز بقره بلغراد دار الجهاد بیول ایلیگی مست سینه
تیمه ایلیکله همنه آنقه ده آیه مخر شعرا و ب فضیلت نب محرم مخنی بیلیگی
بی اخذ نوح ارزو طلبدی ارزو سینه اشود دیوانه بگورنه لافشا آیه نقد نظرنه
تقسیمه بولوننده بیله جفاد کتله ترتیب اولوز ب برت الیه تقدیم قیلندی
همه قبل بیوروله و صفایه نقد معضه قریه اوله

بر بعد صقر تخمین متوسط و تالی سدر سینه دهی شعرا و ب با فصولی
انام ارباب عنائیه و شرفیه هم صدمه الهه محبوب ایلم ، سالهای مختلفه ده ترکی عربی
و فارسی دلیلی ایله ادبیات ترکیه و شرفیه ده خواهیم بولوننده اولاه صالح نالی آقهای ،

ندیده الهام

گل رخنایمک بلیم ایاز نوبه سید کافر
بربارک ذوقی یوسف سنز آکا روضه سید کافر
طلوع ماه قرشی سده ای بر و طلوع ایتم
صحب ایشیه اورهتاب آند آری لایه سید کافر
لمذلف ایله شمشیر برتر غزه یله
سود تملد شورنده حکم و طلوع سید کافر
بغادر جود و نایزک آکسید اولن او سترده هیچ
دگمک یار، عجب اعینا ایله اورتا و سید کافر
ضمانه و آه عصبیه دامنک باغینه داغ اولدی
سخت تازی اولن طاهر سید طاهر سید کافر

x x

گلستانه همنه اول فخری قدر و نوبه ویر
زلف سبیل دیده کی ترکیس یوزکی زیننه ویر
آفتاب اورغز کوفه رنگت خضایه گورده
اولیله مور و کیم طلوعی روی ماه شه ویر
المذرا اول یار دیکیم هسیم مستک وستنه
غزیه غدار غزیه آت سده من امد ویر
سور و اعطاس قی کلچور و نوبه دورانی
آب کوش دیکیمه رنده البت عهد ویر

واعظا بت ایلمن بوشهر مهذب بزه آتسه عشق ازله بیانه کلشردن

عصیا بن گیشا شیرازده آداب الیه

یوز طریوب بریز ایله شروانه کلشردن

x x

بزدهن سوریه ایله بومیده کلشردن توسته جلع سوروب جهولانه کلشردن

برقضا در دو کشتیم روزگارک دستنه بنده اویچ به گوننه ایچونه دورانه کلشردن

بیل کلزار عشق ای گل عینا سنق مدح ووصفک اوی نینه الحانه کلشردن

وارمیده افتادگانز ایچره بزارش کما سنده یز باسه المکه زمانه کلشردن

تا ابد دسلارده براف نه اولمده مراد هوبه بوغانه عالمه اف نه کلشردن

شکر کم عسوی گورزدن کچی آیت تمام

عید در آی مهلقا قربانه کلشردن

عزیزه غلار جهولار معلقه گیوکنده بنده یز باسه المکه زمانه کلشردن

x x

آتسه عشق ازله پروانه کلشردن کیم یا نوب یا قیلینه بیانه کلشردن

هنیر اربوب دوستک علم کنده لنگه بسلی صبر اولوب زنده کلشردن

در ساقی باقی الله مست اولون ایچمکه یزه رنده پاکر حلقه زنده کلشردن

التفاتت کیم بزلدیمه ای کامه کرم برگدایه درگه سلهانه کلشردن

در حکیم دمه نانه ایروب اتنا ده درده قیل صذر هده وایله یوز سورکنه دانانه کلشردن

قیلم هیرت واصل درگاهین اوله قیلر قهره یز البت کیم عمانه کلشردن

بزدهنای و فضول نزد صهنر آله عصیا آل با نملایوب دیوانه کلشردن

x x

خطاک

فضول

درد و غم و اندوه و غم و اندوه
 در این عالم همه چیز است
 در این عالم همه چیز است
 در این عالم همه چیز است

دیم اول شرط: جفا آیم عتقه - دیک:

ملا عتقه بر سیاسته نظام الیمین

جزبله بر دروا اهل صانده، هیوات

ینجه فلما الیه اندیشه تمام الیمین

زاهد ایتدی جالا، نه اولونه - بو غلام!

بزی گره قنده افریده سلام الیمین!

سنی آلهده گوردیک نولا ای دولتم!

زرده قاف قناعته مقام الیمین

حکمتلر شعرو ادب معدینه ای عسک

صانه کیم دفتر و دیوانی تمام الیمین!

x x

هرتده ینجه امید وصال الیمین

آغملارده سیمد کله ارزوی ممال الیمین

چرخ برکه دوز صحنه ایله کام اوزره

صیف کیم بوکدیره فلما وصال الیمین

چله سخت قیلک الیه قوی نلگت

بزدغن نامیزی رسم و زال الیمین

ستم فغم ورقیق بزه تأیری می داره؟

گوزی کور، گوستی معاغیز هم دلیله لال الیمین

- رباعی -

سوز و یردی دونه آقام اییونه اول نمده شله

دورده ره انظاره گه کلمه المیه به

گه دونه دونه کسرتوشکی: یونه یونه! دیدیلر -

دل بنده اوتانکی به اوتاندم دلده!

دو صیغه نون اول قول آن صیغه کلن
در لغت انظاره کرمیم کلن
نون و رخ کرمیم نونیدی خوند
گه کلمه نونیدی اول اول این
- لاری -

x x

- رباعی -

کوز سه کوزک بوکهره در بار لایه آی

دویاز سه قولونه طادمی ویرینه ناله نای?

گیز سه آینه ذوقی وار یوجیلیند?

بوندی یونه اولونجه نیله سوه آی ایله وی?

نون دیده نمند دین ماه کوز
نون کوش نمند کوش و کوه کوه
نون ای نمند نون ایله کوه کوه
این جمله هر وقت در پیش آه کوه کوه
- اول کوه کوه کوه -

x x

بیت

تا جو اندکدر ، اولی از سر اگر
طویرانم صبح جو اندوده رفیب

x x

تا جو اندکی بسیار بود اگر نبود
خاک - ارتع و در جو اند رفیب
- منویری -

بیت

ایچمیرکه می سه طویرانم صبح جرم سنی
غیره نقی دو توندرسه گنزهت قوم قومی دار؟

x x

آر شرب فیزی هر یکه نشان بخت
ایان گناه که نقی سیر بغیرم آب؟
- حافظ -

قطعه اختتامیه

بتدی صدمه عصریا گلزار اشعار مدّ گل ،
 حلقه طبعده یک هیوه تا کلفه غنچه و ا .
 بسلوب مرجمه ، هوای عشق الیه
 طرح دیوانه ، گلونه موسی ، یریه آجا . !

x x

[Handwritten signature in red ink]

ankara, 29-X-1949.